

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

Concordia Discordantium Canonvm, Ac Primum De Jure Divinæ &
Humanæ Constitutionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

CONCORDIA
DISCORDANTIUM
CANONVM,
AC PRIMUM DE JURE DIVINÆ
& HUMANÆ CONSTITUTIONIS.

DISTINCTIO PRIMA.

IMANUM genus duobus recipitur, naturali videlicet jure, & moribus. Jus naturale est, quod in lege & Evangelio continetur, quo quisque jubetur alij suocere, quod sibi vult fieri, & prohibetur alij in se fieri, quod sibi nolit fieri. Unde Christus in Evangelio ait: [Omnia quaecumque vultis, ut faciant vobis homines & vos eadem facite illis. Hæc est enim lex & propheta.]

Not. I. Ac primum. Hoc loco in manuscriptis codicibus magna est varietas. Nam partim nulla est hoc loco inscriptio: partim verò legitur, de jure scripto & non scripto, & quod cui præponatur, & legam auctoribus, & duorum malorum electione, sive dispensatione. *Aut.* Ac primum de jure constitutionis nature divinæ, & humanæ. *Aut.* De jure nature, & humanæ constitutionis, quam Dominicus de Genuano agnovit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. *Aut.* De jure nature & constitutionis, quæ inscriptis maxime videtur convenire tractationi Gratiani, qui sæpe ad hoc caput revertitur, ut initio distinct. 5. 7. 2. 3. & 11. q. 1. c. si quis laici. hoc nonnisi locum indicans scribit: Require in principio, ubi differentia signatur inter jus naturale, & jus constitutionis. Verumtamen in hac tanta varietate, quæ ut alia confutata non sunt, arguere non esse potest, nullam hic à Gratiano ipso præsertim esse rubricam, facta visum est remota vulgata lectione castè indicari.

¶ Divina lex natura, humana moribus constat.

C. I. *Hinc illud. in j. lib. Erymol. c. 2. ait.*
Mores leges aut divinæ sunt, aut humanæ. Divinæ natura, humana moribus constant: ideoque hæc discrepant, quoniam alij aliis genibus placent. ¶ Fas lex divina est: Jus lex humana. ¶ Transire b per agrum alienum fas est, Jus non est.

Ex verba hujus autoritatis evidenter datur intelligi, in quo differant inter se lex divina & humana, cum omne quod fas est, nomine divina vel naturalis legi accipitur: nomine vero legi hujusmodi mores iure conscripti & traditi intelligantur. Est autem jus c generale nomen, nihil sub se continens species.

¶ Jus genus, Lex autem species est.

C. II. *Hinc in eod. lib. Erymol. c. 3. illud. ait.*
Jus generale nomen est, lex autem juris est species. Jus autem est dictum, quia iustum est. Omne autem jus legibus & moribus constat.

C. III. *¶* quid sit lex.

C. IIII. *¶* quid sit jus.

Mos est longa consuetudo de moribus tantummodo d. tracta.

a. Manu. b. per alienum in Isid. manu. c. Isid. cod. c. 3. Isid. lib. 1. c. 200. d. tantumdem in orig. manu. script. & aliquot Gratiani. Isidor. lib. 1. c. 200. e. Pann. l. 2. c. 1. Tertullianus in libro de coruptis ministris.

¶ Apud Isido, hæc antecedunt, Mos est veritate probata consuetudo, sive lex non scripta. Nam lex à legendo vocata est, quæ scripta est. Mos aut longa consuetudo est, &c.

C. V. *¶* quid sit consuetudo.
Consuetudo autem est jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. ¶ Nec differt, an scriptura an ratione consistat, quando & legem ratio commendat. ¶ Porro si ratione lex constat, lex erit omne iam quod ratione confiteritur, duntaxat quod religioni conveniat, quod disciplina congruat, quod saluti proficiat. Vocatur autem consuetudo, quia in communi est usu.

¶ Cum itaque dicitur: non differt utrum consuetudo scriptura vel ratione consistat: apparet quod consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus tantum utentium est reservata. Quæ in scriptis redacta est, consuetudo sive jus vocatur, a qua verò in scriptis redacta non est, generali nomine consuetudo videlicet appellatur. Est autem & alia diversio facta, ut in eod. lib. s. c. a. refertur illudorus ita dicens.

C. VI. *¶* quæ sint species juris.

Ius b autem aut naturale est, aut civile, aut gentium.

C. VII. *¶* quid sit jus naturale.
Ius naturale est commune omnium nationum, eoque ubique instinctu nature, non constitutione aliqua habetur, ut viri & femine conjunctio, liberorum successio & educatio, & communis omnium possessio, & omnium una libertas, ac quietio eorum quæ cælo, terra, marique capiuntur, item depositæ rei, vel commendatæ & pecuniæ restitutio, violentiæ per vim repulsiō. ¶ Nam hoc, aut si quid huic simile est, nunquam iniustum, sed naturale, æquumque habetur.

¶ Successio] In tribus codicibus manuscriptorum Isidori, & aliquot Gratiani, legitur, liberorum susceptio & educatio, quæ lectio convenit cum l. ff. de justit. & iure, versic. hinc descendit.

C. VIII. *¶* quid sit jus civile.

Ius d civile est, quod quisque populus, vel quæq; civitas sibi proprium divina humanaq; causa constituit.

C. IX. *¶* quid sit jus gentium.

Ius e gentium est sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, fœdera, paces, iudicia, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Hoc inde f jus gentium appellatur, quia eo iure omnes fere gentes utuntur.

a. Quando ita simpliciter, ut ex nunc statueret, sed si consuetudo publica auctoritate in scriptis redigeret & auctoraretur an dubitaret & alia probatione opus sit, nihilominus consuetudo est. b. Jus autem naturale] orig. & aliquot Gratiani codices. Isidor. cod. c. 2. c. al. commodare restitutio. d. Isidor. cod. lib. s. s. e. Isidor. cod. lib. c. 6. f. & inde jus gentium quia eo] ori.

C. X. *quod sit ius militare.*

Ius militare est belli inferendi solennitas, fœderis faciendi nexu, signo dato egressio in hostem, vel pugna commissa, item signo dato receptio: item flagitii militaris disciplina, si locus deferatur, item stipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor: veluti cum corona, vel torques donantur, item prædæ decisio, & pro personarum qualitatibus & laboribus a iusta divisio, ac principis portio.

C. XI. *quod sit ius publicum.*

Ius publicum, est in factis, & in sacerdotibus & in magistratibus.

C. XII. *quod sit ius Quiritium.*

Ius Quiritium est propriè Romanorum, quod nulli tenent, nisi Quirites, id est Romani. In quo agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus i, de tutelis, de usufructibus, quæ iura apud nullum alium populum reperiantur, sed propria sunt Romanorum, & in eosdem solos constituta.

¶ Cretionibus] Antea legebatur, vel curationibus, vel de contractibus. Emendatum est ex codicibus Isidori tam impressis, quam manuscriptis. Quod autem sit cretio declarat Urspergus in suis titulis. c. 22. & Urspergus Isidorus eod. lib. 3. Erym. cap. 74. & Alciat. 3. disp. 1. c. 7.

DISTINCTIO II.

¶ Onstat autem ius Quiritium ex legibus, & plebiscitis & Senatûconsultis, & constitutionibus principum, & editis, & sœpe responsis prudentium.

C. I. *quod sit Lex.*

Lex est constitutio populi, quæ majores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt.

C. II. *quod sit Plebiscitum.*

Plebiscita sunt, quæ plebes tantum constituent: & vocantur h plebiscita, quod ea plebs sciat, vel quod sciscitatur, & rogat, ut fiant.

C. III. *quod sit Senatusconsultum.*

Senatusconsultum est, quod tantam senatorès populi consulendo decernunt.

C. IIII. *quod sit Constitutio vel editum.*

Constitutio, & vel editum est quod Rex, vel Imperator constituit vel edicit.

C. V. *quod sit Responsa prudentium.*

Responsa prudentium sunt, quæ juriconsulti responderè dicuntur consulentibus, unde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquissimi, qui institutiones & civilis iuris compositas ediderunt, quibus dissidentium lites contentionesque sopirent.

C. VI. *quod sit Tribunitia vel consularis leges.*

Quædam etiam leges dicuntur ab iis, qui condiderunt, ut consulares, Tribunitiæ, Iulicæ, Cornelicæ. Nam & sub Octaviano Cæsare successit consules Papius I & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papiæ Poppææ, continens patrum præmia pro suscipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, ne quis plius extraneis in testamento legaret, quam ut quarta pars superesset hæreditatis, ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata est.

¶ Papius] Antea legebatur, Papius, & Pompejus, & paulo post, Papiæ & Pompejæ. Emendatum est ex manuscriptis exemplaribus Isidori. Nam in impressis innoterat error. Alciatus lib. 3. disp. cap. 3. In tabulis autem Capitolinis annorum DCCLXI. ex kalen. Jul. successit consules numerantur M. Papius, & Poppæus.

a labori orig. b Isid. eod. l. c. 1. 4. Ius publicum ff. de iust. & iur. c Isidor. ibid. c. 9. d Ex Isidor. ibid. e antea legebatur ex editis senatorum. f Isid. eod. l. c. 10. g Isidor. eadem l. c. 11. h vocata scita orig. i Isidor. eod. l. c. 12. k Isid. eod. l. c. 13. l antea legebatur edidit. m Isid. eod. l. c. 14. n al. constitutiones. o Isid. ibid. c. 15.

¶ Extraneis] Hæc dictio non est in Chronico Eusebii à D. Hieronymo latinis donata, ac locupletata (unde hoc videtur sumpsisse Isidorus) neq. in leg. 2. 2. ad leg. Fal. ubi referuntur propria verba ipsius legi. Est tamen apud Isidorum etiam in codicibus manuscriptis.

C. VII. *quod sit Lex Satyra.*

Satyra a verò lex est, quæ de pluribus simul rebus loquitur, dicta à copia rerum, & quasi satirizate: unde & satyram scribere est poemata variè condere, ut Horatii, Iuvenalis, & Persii.

¶ Satyra] In aliquot Grecianis manuscriptis codicibus, & uno Isidori legitur, Saturæ, de qua ita Festus: Saturæ est cibi genus ex variis rebus conditum; & est lex multis aliis conferta legibus: itaque in sanctione legum adscribitur; neve per futuram abrogato, aut derogato, & alia quadam in hanc sententiam.

C. VIII. *quod sint Rhodia leges.*

Rhodie leges navalium commerciorum sunt ab insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum usus fuit.

DISTINCTIO III.

¶ Mnes hæc species secularium legum partes sunt. Sed quædam constitutis alia est civilis, alia ecclesiastica, civilis vero sœpius, vel ex sole suo appellatur, quo nomine ecclesiastica constitutio appellatur, & videtur, Ecclesiastica constitutio, canonis nomine conficitur. Quod autem sit canon, Isidorus in lib. 6. Erym. c. 6. declarat dicens.

C. I. *quod sit Canon.*

Canon græcè, Latine regula nuncupatur.

C. II. *Unde dicatur regula.*

Regula est dicta est, eò quod rectè ducit, nec aliquando aliorum trahit. Alii dixerunt regulam dicunt, vel quod regat, vel quod normam rectè vivendi præbeat, vel quod distorum pravumque d corrigat.

¶ Canon] Per hanc canonem ab hinc sunt decreta Pontificum, alia statuta conciliorum. Conciliorum vero alia sunt universalis, alia provincialis. Provincialium alia celebrantur auctoritate Pontifici Romani, præsertim videlicet legato sancta Romana ecclesia: alia vero auctoritate patriarcharum, vel primatum, vel metropolitanorum ejusdem provinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt.

¶ Sunt autem quadam private leges tam ecclesiasticæ quam seculares, quæ privilegia appellantur. De quibus s. lib. Erym. cap. 12. Isid. ait.

C. III. *quod sit privilegium.*

Privilegia sunt leges privatorum, quasi private leges. Nam privilegium inde i dictum est quod in privato seratur.

¶ Privilegium] Cicero 2. l. de legibus habet: Majores nostri in privatos homines leges ferri noluerunt, in est enim privilegium. Verum non semper eadem notione hæc vocem usurpari solitam fuisse, Budæus, & alii notant.

¶ Officium] Officium vero secularium, sive ecclesiasticarum legum est, præcipere quod necesse est fieri, & aut prohibere quod malum est fieri, vel permittere licita, ut præmissum petere, vel etiam quædam illicita, ut dare libellum repudiæ, ne fiant graviosa. Unde in eod. lib. c. 9. Isid. scribit dicens.

¶ Fieri] Quæ sequuntur, in aliquot veteris codicibus sic habent: prohibere quod malum est fieri, permittere vel licita, ut præmissum petere vel etiam quadam, &c.

C. IV. *Quod sit officium legis.*

Mnis autem lex aut permittit aliquid, ut vit fortis peccat præmium, aut veat, ut sacratum virginum nuptias nulli petere liceat: aut punit, ut qui cædem fecerit, capite plectatur: ejus enim præmio, aut pœna vita moderatur humana, divina i præcipit e ut [Diliges Dominum Deum tuum.]

¶ Divina] Hinc usque ad finem non sunt in codicibus.

a al. Saturæ. Isidor. ibid. cap. 16. b s. Isid. 17. c Isid. ibid. d pravum quid] orig. e Deu. 6.

huius sedis: neque in aliquo exemplaribus Vaticanis Gratiani. In die vero, omnia voce divina legitur aut precipit, ut diliges Dominum Deum tuum.

DISTINCTIO III.

1. C. Quia vero constitutio legum est, humanam coercere auctoritatem, & nocendi facultatem refranare, sicut in eod. l. c. de illi. restatur dicitur.

C. I. Quare leges iuste sint. Adhuc sunt autem leges, ut earum metu humana coerceretur auctoritas, utaque sit inter improbos innocentia, & in ipsi improbis formidato supplicio refranetur nocendi facultas.

2. ps. Præterea in ipsa constitutione legum, maxime qualitas consideranda est observanda, ut cavineatur in se honestatem, iustitiam, possibilitatem, convenientiam, & cetera que in eod. lib. l. fidor. enumerata dicitur.

C. II. Quis debet esse Lex. Rit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco temporisq; conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoq;: ne aliquid per o. scurritatem in captionem i contineat, nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate conscripta.

1. In captionem. Antea legebatur, in cautum captione. Refutata est vera lectio ex codicibus Ispidori manuscrip. lib. 1. cap. 11. & expressis etiam lib. 2. cap. 10. ubi eadem servituta, partim ex antiquis Gratiani exemplaribus, a quibus delicti dicitur, cautum. Simili vero locutione utitur Paulus l. quare fructus, c. 2. Ne quis inquit, in captionem verbum in cavendo incidat.

2. ps. Ideo accito in ipsa constitutione ista consideranda sunt, quia cum leges iustitiam faciunt, non erit liberum iudicare de ipsis, sed oportet iudicare secundum ipsas.

C. III. De legibus tunc est iudicandum cum in futurum non cum instituta sunt.

1. In istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicant, cum eas institunt, tamen cum fuerint instituta & firmata, non licebit iudici, de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.

Leges instituantur cum promulgantur, firmantur, cum moribus nationum approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrarium nonnulla leges hodie abrogatae sunt, ita moribus utentium ipsa leges confirmantur. Unde illud Telephori Papa (qui decrevit ut generaliter clericis a quinquagesima i a carnibus & deliciis jejuniis) quia moribus utentium approbationem est, aliter agentes, transgressus non arguit.

1. Quinquagesima. Post hoc verbum in codicibus impressi scriptoribus, jejuniandi propositum suscipere, & a carnibus, & deliciis abstinere: sed omnes fere manuscripsi habent eo modo quo restitutum est.

2. Septem hebdomadas i a carne, & deliciis ante Pascha clericis abstinere.

C. IIII. Telephorus urbis Roma episcopus omnibus episcopis epist. 1.

1. Tamquam, et septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clericis in sortem Domini vocati a carne i jejuniis, quia sicut discretus debet esse vita clericorum a laicorum conversatione, ita & in jejunio debet esse discretio. Et infra. Has ergo septem hebdomadas omnes clericis a carne & deliciis jejuniis, & hymnis, & vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die noctuque student.

C. V. Septiman hebdomadam Telephorus quadragesima addidit. Item Ambrosius in lib. sermorum. 1.

1. Quadragesima sex septimanas habet, cui addidit

a Ivo par. 4. cap. 101. Pam. l. 2. c. cap. 142. b Ivo par. 4. cap. 103. Pam. l. 2. c. 21. Pam. l. 2. c. 174. d al. carne, & deliciis.

Telephorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima.

1. Sermonum. Inveniuntur in bibliotheca Vaticanis, & Mediolani in bibliotheca Monasterii S. Ambrosii sermones aliquot manuscripti. Ambrosii nomen præferentes, inter quos est sermo de quinquagesima, cuius initium est: Adest tempus. unde hoc caput sumptum est.

Quod similiter de eo capitulo est intelligendum, quod B. Gregorius Augustinus Anglorum episcopo scribit dicens.

C. VI. A quinquagesima jejuniandi propositum firmant, quos ecclesiastici gradus dignitas exornat.

Denique a sacerdotibus, & diaconis, & reliqui omnes, quos dignitas ecclesiastici gradus exornat, quinquagesima propositum jejuniandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adiciant, & eorum, qui in laicali ordine consistunt, observantiam, sicut loco, ita religione præcellant. De ipsa vero die dominica hæritamus, quidnam dicendum sit, cum omnes laici & seculares illa die plus solito ceteris diebus accuratius cibos carniæ appetant, & nisi nova quadam aviditate usq; ad medias noctes seingurgirent, non aliter se huius facti temporis observationem suscipere putant: quod utique non rationi, sed voluptati, imò cuidam mentis cæcitati adscribuntur. Unde nec à tali consuetudine averti possumus, & ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne forte peiores existant, si à tali consuetudine prohibeantur. Ut enim ait Salomon. Qui multum emungit, elicit sanguinem. Et post pauca. Par autem est, ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, que sententiam a carnis trahunt originem, jejuniemus: à lacte videlicet, caseo, & ovis, & post pauca. Ceterum piscium est ita Christiano relinquendum, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuria pariat incendium. Denique qui a carne abstinet nequaquam sumptuosiora marinarum belluarum convivia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur, d ut ebrietatem omnino fugiamus a lioqui reita, ut omnia, quæ corpori libent, similiter faciamus.

4. ps. Hæc est legibus constituta sunt: tamen quia communi usque approbata non sunt, se non observantes transgressum non arguunt, eloquin c. his non obedientes proprio præventum honore: cum illi, qui facti nescientes obedire canonibus, penitus officij subeantur carere suscipere: nisi forte quis dicat hæc non decernendo esse statuta, sed exhortandi conscripta. Decretum vero necessitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

DISTINCTIO V.

1. Hæc, que de privilegiis, & ceteris infra positus scripta sunt, tam secularibus, quam ecclesiasticis legibus conveniunt. Nunc i ad differentiam naturalem iuri: & ceterorum revertamur. Naturale ius inter omnia primatum obtinet reosore, & dignitate. Capis enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, sed immutabile permanet. Sed cum naturale ius in lege & Evangelio supra dicitur esse comprehensum, quidam autem contra-ria huius, que in lege statuta sunt, nunc inveniantur concessa, non videtur ius naturale immutabile permanere. In lege i namq; præcipiebatur, ut mulier, si masculum pareret, quadragesima: si vero feminam, octuaginta diebus a templi cessaret ingressu: nunc autem statim post partum ecclesiam ingredi non prohibetur. Item si mulier, que menstrua parit: ex lege immunda esse reputabatur: nunc autem nec statim intrare ecclesiam, nec sacra communionis mysteria percipere: sicut nec illa, que parit, vel illud, quod gignitur, statim post partum baptizari prohibetur.

1. Nunc ad differentiam. In vulgari legebatur,

a Ivo par. 4. c. 29. b Proverb. 30. c al. sententiam ad præmittitur. c Ex Gregor. inf. 21. q. 1. hæc consona. f Leviticus. g Ibid. 15.

Nunc autem ad doctrinam. Emendationem est ex vestigiis indicibus & ex principio dist. ubi hoc reperitur.

C. I. PALEA. I. Unde eadem Augustinus Anglorum episcopo Gregorius a scribis dicens.

Ubi enixa fuerit mulier, post quot dies intrare ecclesiam debeat, testamenti veteris praeceptione didicisti: quia pro masculo xxxii. pro femina vero lxxi. diebus debet abstinere: quod tamen sciendum, quia in mysterio accipitur.

I. ¶ Palca. De Palca uicineri in praefatione dictum est. Hac vero, cui primum proponitur nomen Palca, habetur etiam in manuscriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis: & Th. quatuor conueniunt cum sequenti capite. Si mulier, addita ad illius initium uoce, Nam: quomodo modum apud Gregorium.

C. II. ¶ Mulier enixa gratias aethra ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur.

Si mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrare ecclesiam, nullo pondere peccati gravatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commissione voluptas est: in prolis uero partu dolor & gemitus. Unde & ipsa prima matri omnium dicitur: a [in dolentibus paries]. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare ecclesiam, ipsam ei poenam suam, in culpam deputamus.

¶ Mulierem enixam, uel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari.

C. III. Idem ad eundem.

Baptizari autem uel enixam mulierem, uel hoc quod genuerit, si periculo mortis urgeret, uel ipsa hora eadem qua gignit, uel hoc quod gignitur, eadem qua nati est, nullo modo prohibetur: quia i. sicut sancti mysterii gratia uiuentibus, atque discernentibus, cum magna discretione providenda est: ita quibus mors imminet, sine ulla dilatione offerenda est: ne dum adhuc tempus ad praebendum redemptionis mysterium quaeritur, interuenient paululum mora; inueniri non ualeat qui redimatur.

I. ¶ Quia sicut] Hinc usque ad uer. Ne dum. addita sunt ex B. Gregorio.

¶ Antequam puer ablaetetur, uel mater purificetur, uel eius concubitus uir non accedat.

C. IIII. Item.

Ad eius uero concubitus uir suus accedere non debet, quousque qui gignitur, ablaetetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant: quod uidelicet ex sola causa & incontinentia uidetur inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Haec itaque quae filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus prius transferat, h. uir uis non debent admisceri, quippe cum & sine partus causa, cum in consuetudine detinentur, uir uis nisi eri prohibeantur: ita ut morte lex & sacra ferat, si quis uir ad menstruatam mulierem accedat. Quae tamen mulier, dum ex consuetudine mensura patitur, prohiberi ecclesiam intrare non debet, quia ei natura superfluitas in culpam non ualeat imputari, & per hoc quod inuita patitur, iustum non est, ut ecclesia ingressu priuetur: Novimus & namque, quod mulier, quae sanguinis fluxum patitur, post regnum Domini ueniens, a vestimenti eius similitudine tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter perit Domini uestimentum tangere, cur quae mensuram sanguinis patitur, ei non liceat Domini ecclesiam intrare? & ipsa. ¶ Si igitur bene praesumpserit, quae uestimentum Domini in languore posita, tetigit, quod uni personae infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quae natura sua uicio infirmantur? ¶ Sancta autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex ueneratione magna percipere non praesumpserit, laudanda est; sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est ibi etiam [aliquo modo] culpas suas agnoscere, ubi culpa non est: quia saepe sine culpa patitur quod uenit ex culpa. Unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est, ut esuriramus.

DISTINCTIO VI.

¶ Vna uero de natura superfluitate sermo capiti haberi, quaeritur, an post illuminationem, quae per baptismum solet accedere, uel corpus Domini qualiter accipere ualeat; uel si iudicanda sit, sacra mysteria celebrare.

¶ De multiplici genere illustrati.

C. I. De haec ita scribit B. Gregorius c. August. Anglorum episcopo, res. ii.

Testamentum ueteris legis hunc pollutum Domino dicit, & nisi lotum aqua, etiam uique ad uesperam, uel intrare ecclesiam non concedit. ¶ Quod & tamen aliter intelligens populus spiritalis, quali per baptismum cum illud reputat, qui tentatus immunditia, ueris in imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed laudandus est aqua, ut culpam cogitationis lachrymis abluat, & nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi uique ad uesperam cognoscit. ¶ Sed est in eadem illusione ualde necessaria discretio, quae subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex natura superfluitate & infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex natura superfluitate, uel infirmitate euenit, omnimodo haec illusio non est timenda: quia hanc animus necesse est pertulisse magis dolendus est, quam fecisse. Cum uero ultra modum appetitus gulae in sumendis alimentis rapitur, atque iecur humorem receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem featum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, uel missarum solemniam celebrandi, cum fortasse aut dies exigat, aut exhibere & mysterium pro eo, quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si adsumat, qui implere mysterium ualeant, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterii prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterii abstinere, h. ut arbitror, humiliter debet, si a tunc dormientem turpi imaginatione illuso non coeuserit. Nam sunt, quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animi etiam in somno corporis positus, non coeuserit turpibus imaginationibus. ¶ Quae in re unum ibi offenditur, quod ipsa mens rea non fit tunc, sed suo iudicio penitus libera, cum se, etiam dormienti nihil meminit uidisse, tamen in uigiliis corporis meminit in ingluuiem coeuisse. Si uero ex turpi cogitatione uigilantis oritur illusio in mente dormientis, pater animo fatus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit: quia i. quod co-

a cap. 10. ad interrogata Aug. Anglorum episcopi. b Gregorius ibidem continenter. Beda lib. 1. de hist. Angl. cap. 37. Nicolaus ad consilia Bulgarorum, cap. 61. c nam in proli pulatione geniturus. ¶ orig. d Greg. e Greg. ibid. continenter. Bur. l. 4. c. 32. f Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad consilia Bulg. c. 62. Beda lib. 1. de hist. Angl. c. 37. f. 10 par. 2. c. 82. g al. carnis incontinentia. h transferri. ¶ orig. i Leviticus. k Matth. 9.

a al. humiliter ueniens. b addita sunt ista duo uerba ex B. Greg. & Beda. c ex 11. interrogatione Augusti. Anglorum episcopi. Beda lib. 1. de hist. Angl. c. 37. Burchi. l. 3. cap. 43. f. 10 par. 2. c. 32. Pam. l. 1. c. 60. Polyd. 3. tit. 16. d al. uesperam. e paulo aliter in original. & apud caeteros collectores. f al. quia. f. 10 par. 2. c. 11. g al. exhiberi. h al. abstineri. i al. qui.

gitav.

gitarit sciens, hoc pertulit nefciens, & 4 propter talem pollutionem a facio mysterio ea die abstinere oportet.

¶ [Veris] In pluribus codicibus B. Gregori, & apud Bedam, & in collectione conciliorum Calixti 13 o. impressa, legitur variis: in aliquibus vero B. Gregori codicibus, variis: sed ab glossa non est mutata.

¶ [Si tamen] In Codicibus B. Gregori, & apud Bedam est, si tamen dormientes mentem turpis imaginatio non concusserit. In collectione vero ipsorum etiam manuscripta, si tamen animus dormientis turpes imaginationes concusserit, quomodo sensum verum etiam lectio Pamormia: nam Burchardus, & Ivo parvus de originali delicto.

¶ [Non sit tunc, sed fuit] Omnia fere Gratiani manuscripta exemplaria habent, vel suo: Caterum magna hoc loco est inter ceteros collectio, & Bedam & B. Gregori. Alices variis: In collectione ipsorum etiam manuscripta est, qua in re iudicio libera. Veritas ob eandem varietatem nihil est in collectione mutatum.

¶ [Et propter] Hoc usque ad finem, neque in codicibus B. Gregori, neque apud Bedam, neque in tribus vetustis Gratiani exemplaribus videtur. Sunt tamen apud Burchardum, Ivoem, & Anonimum, & Polycarpum.

¶ [Peccatum non dicitur peccatum cogitatione] solum, sed delectatione & consensu.

C. II. PALEA. I. Sed a pensandum est, ipsa cogitatio utrum in suggestione, an delectatione, vel (quod majus est) peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet suggestione, delectatione, consensu: suggestio quippe fit inter diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum: quia & b primo culpam seipsum suggestit. Eva velut caro delectata est, Adm velut spiritus consentit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem & delectationem, & consensum iudex sui animus praesideat: Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est: cum vero caro delectata coeperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem etiam ad consensum ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur peccati. In suggestione igitur peccati semen est, in delectatione fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et sipe contingit, ut hoc, quod malignus spiritus feminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eadem delectationi consentiat. Et cum carne sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus relictus in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, ut et ex ratione contradicit, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatur se vehementer ingemiscat. Unde & ille cecilius exortus praecipuus miles gemebat, dicens c: [Vide aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captivam me detinentem in lege dei peccati, que est in membris meis] Si autem captivus erat, minime repugnabat: quapropter & captivus erat, & repugnabat. Igitur legi mentis eius legi, que in membris est, repugnabat: si autem repugnabat, captivus non erat. Ecce iraque homo est (ut tradidit) captivus, & liber: liber ex voluntate, quam diligit; captivus ex delectatione, quam ponat inuitus.

¶ [Palear] Abest hoc palea non solum a primo & decimo Vaticano, verum & ab aliis, que aliquos paleas habent. Rationem autem abest omnibus. In quibus enim capis hoc reperitur, comparatur potius cum superiore, quemadmodum etiam apud Burchardum & Ivoem.

¶ [Suggestionem] Sic emendatum est ex originali, ad quo parum distat Ivo: antea legatur: & necessaria est

a Bedalid. Barth. Lt. c. 93. Ivo par. 2. c. 52. b al. cum primo. c Rom. 7. d al. legem.

magna discretio inter suggestionem, & inter delectationem, atque consensum, iudicem sui facit animus praesidem. Burchardus iudicem sui praesidere animum. Reliquis fere ut Gratianus. Apud Bedam vero, & inter suggestionem, atque delectationem, inter delectationem, & consensum iudex sui animus praesideat. In collectione ipsorum & necessarium est magna discretione inter suggestionem, & delectationem atque consensum iudicem sui prodeat animum.

¶ [Si autem] Magna etiam hoc loco codicum varietas est. brevissima, & satis integra lectio est in codice epistoliarum B. Gregori, olim Lucetia impressi. Si autem captivus erat, minime pugnabat, sed pugnabat, quapropter captivus non erat. Ecce itaque, &c.

¶ [Quando sit peccatum] nocturni imaginibus illud.

C. III. ¶ Ieron Ildorus lib. 3. sententiarum, de summo bono, cap. 6. Non a est peccatum, quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur, sed tunc est peccatum, si, antequam illudamur, cogitationis affectibus pravenimur. Luxuria quippe imagines, quas in veritate gessimus, sepe dormientibus in animo apparent, sed innoxie, si non concupiscendo occurrunt. Qui nocturnam illusionem polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese praesentat inquinatum, tamen hoc ut reutaretur, culpa sua tribuat, suamque immunditiam statim seclibus tergat.

Hu usque b respondetur. In Lege, & in Evangelio naturale jus continetur, non tamen quacunque in Lege & Evangelio inventum, naturali iuri coherere probatur. Sunt enim in Lege quaedam moralia precepta, ut non occides: quaedam mystica, ut peccata sacrificiorum precepta, ut de agno & alia similibus. Moraliam naturalia ad naturale jus spectant, atque ideo nullam sui utilitatem recipisse monstrantur. Mystica vero, quantum ad superfluum, a naturali iure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inveniuntur sibi annexa, ac per hoc, esse secundum superfluum, & deinde esse mutata, tamen secundum moralem intelligentiam, naturalitatem nescire probantur. Naturalia ergo jus ab exitu rationalis creaturae incipiunt, ut supra dictum est, manent immutabilia. Jus vero consuetudinis post naturalem legem exordium habuit, ex quo homines convenientes in unum, ceperunt simul habitare, quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain, c. civitatem adificasse legitur: quod cum diluvisio d. propter hominum vastitatem fere vastatur, extinguitur, postea a tempore Nemroth reparatum, sive potius immutatum, existimatur, cum ipse simul cum aliis alios cepit opprimere: alii sua imbecillitate ipsi divini ceperunt esse subiecti. unde in Genesi c. legitur de eo [Coepit Nemroth robustus venator esse coram Domino.] id est, i. hominum oppressor & extirpator, quos etiam ad turrim adificandam allexit.

¶ [Id est] Glossa ordinaria ad istum locum ex Alcaino ita habet: id est, hominum oppressor, & extirpator: quos allexit, ut turrim contra Deum confruerent.

DISTINCTIO VII.

¶ [Si autem] constitutio capis a justificationibus, quas Dominus tradidit Moysi, dicens: [Si emeris servum Hebraum, &c.]

¶ [De conditionibus legum.] C. I. ¶ Ieron Ildorus lib. 5. Erym. c. 1. ait. Moyses gentis Hebrae primus omnium divinas leges factis literis explicavit. Phoraxus Rex Graecis primus leges, iudiciaque constituit. Mercurius Trimegistus primus leges Aegyptiis tradidit. Solon primus leges Atheniensibus dedit. Lycurgus primus Lacedaemoniis iura ex Apollinis autoritate confinxit. Numa Pompilius qui Romulo successit in regno, primus leges Romanas edidit. Deinde, cum populus seditiosos.

a Ivo p. 9. c. 112. b al. ita. c Genes. 4. d Genes. 7. e Gen. 10. f Exod. 12.

magistratus ferre non possent. Decem viros legibus scribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in latinum sermone[m] translatis, XII. tabulis exposuerunt.

C. II. *Quoniam eorum, qui leges XII. tabularum exposuerunt.*

Verunt autem hi, Ap. Claudius, T. Genucius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Postumius. Hi decemviri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libris e primus consul Pompejus instituit, sed non perseveravit obsecratorum metu. Deinde Caesar cepit id facere, sed ante interfectus est. Paulatim autem antiquae leges vetustate, atque incuria obsoleverunt, quoniam eis nullus iam usus est, notitia tamen necessaria videtur. Novae leges à Constantino Caesare coepunt, & reliquis succedentibus: erantque permixtae, & inordinatae. Postea Theodosius minor & Augustus ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum constitutionum à Constantini temporibus sub proprio cuiusque Imperatoris titulo disposuit, quem à suo nomine Theodosianum vocavit.

DISTINCTIO VIII.

Differt autem ius naturale à consuetudine, & constitutione. Nam ius naturale omnia sunt communia omnibus, quod non solum inter eos servatum creditur, de quibus legitur: [Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una] &c. verum etiam praecedenti tempore à Philosophis traditum invenitur. Unde apud Platonem illa civitas iustissime ordinata traditur, in qua quisque propriis vestit affectus. Iure vero consuetudinis, vel constitutionis hoc meum est, illud alterius.

C. I. *Iure divino omnia sunt communia omnibus, iure vero constitutionis, hoc meum, illud alterius est.*

Vnde Augustinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

Quo iure defendis villas ecclesiarum? divino, an humano? Divinum ius in scripturis habemus, humanum ius in legibus Regum. Unde quisque possidet, quod possidet? nonne iure humano? Nam iure divino [Dominus est terra, & plenitudo eius.] Pauperes, & divites Deus de e. uno limo fecit: & pauperes, & divites una terra supportat. Iure tamen humano dicitur, haec villa mea est, haec domus mea, hic servus meus est. Iura autem humana per Imperatores sunt; quare? Quia ipsa iura humana per Imperatores, & reges saeculi Deus distribuit generi humano. Item ibidem paulo inferius. Tolle 2 iura Imperatorum, & quis audeat dicere, mea est illa villa, aut, meus est ille servus, aut, domus haec mea est? si autem, ut teneantur ista ab hominibus, regum iura fecerunt, vultis, ut reticeamus leges, ut gaudeatis? Item ibidem pauca interiecta. Legantur leges, ubi manifeste praecerperunt Imperatores, eos, qui praeter ecclesiam catholicam communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine ecclesiae audeant possidere. Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixi, de iure humano agitur, & tamen Apostolus pro voluit serviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit [Reges servemus.] Nolite dicere, quid mihi, & regi? Quid tibi ergo, & possessioni? Per iura Regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi? Noli dicere possessiones tuas, quia ipsa quae iura humana re-

a al. sedisus. b Iudaeus ibidem continetur. c al. libros. d exoleverunt. orig. Ivo p. c. 170. Pam. l. 2. c. 144. e al. iunior. f al. natura. g Actor. 4. h Ansel. l. 12. c. 62. Ivo p. 3. c. 194. Pam. l. 2. c. 63. i Psal. 33. k Gen. 2. l dicit. orig. in Iure ergo humanum, iure Imperatorum: quare? orig. in Cod. l. 1. tit. 1. c. 4. & cod. Theo. l. 6. tit. 3. c. 43. 54. o al. ut. p. 2. Pet. 2. q ad ipsa. orig. & Ivo.

nunciasti, quibus possidentur possessiones.

1 *¶ Ecclesia* Haec dictio non est apud B. Augustinum. Nam ibi ait contra Donatistas, qui legibus Imperatorum villas sibi ademptas, & Ecclesiae catholicae attribuit esse querebant. Quare, cum Donatistae dicerent, villas nostras tulerunt: fundos nostros tulerunt, ut eos ipse convincat, milium ius in illis habuisse, aut habere: quibusdam praepositi, addit ista. Quo iure defendis villas? divino, &c. Et infra. q. 1. c. si qua causa. ubi Gratianus citat initium huius capituli, ista dictio, Ecclesia, non habetur. Et tamen apud Anselmum, Ivoem, & in Panormia locis indicatur.

2 *¶ Tolle* Quoniam glossa obstitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quae cumque addenda videbantur, placuit in regum apponere locum B. Augustini. Apud ipsum legitur post ver. humano, antecedenti paragraphi, haec sequuntur: Vultis legamus leges juris peritorum, & secundum ipsas agamus de villis? Si iure humano vultis possidere, recitemus leges Imperatorum: videamus, si aliquid voluerint ab haereticis possideri. Sed quis mihi est imperator? secundum ius ipsius possides terram. Aut tolle iura Imperatorum, & quis audeat dicere, mea est illa villa, aut meus est ille servus, aut domus haec mea est? Si autem ut teneantur ista ab hominibus, iura acceperunt Regum, vultis recitemus leges, ut gaudeatis, quia vel unum hortum habeatis, & non imputetis nisi mansuetudini columbarum, quia vel ibi vobis permittitur permanere: leguntur enim leges manifestae, ubi praecerperunt Imperatores, &c.

2 pars. *¶ Dignitate vero ius naturale similiter praevaleat consuetudini, & constitutioni: Quae utique enim vel monitis recepta sunt, vel scriptis comprehensa, si naturae iuri fuerint adversa, ratione & irrita habenda sunt.*

C. II. *Adversus naturale ius nulli quamvis agere licet.*

Vnde Augustinus ait lib. 3. confess. c. 2.

Quare contra mores hominum sunt flagitia, pro quorum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter se civitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla civis, aut peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo universo non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet iubet, etiam nunquam ibi factum est, faciendum est, & si omisum, instaurandum est; & si institutum non erat, institutum est. Si enim Regi licet in civitate, cuius regnat, iudicare aliquid, quod neque ante illum quisquam, nec ipse unquam iusserat, & non contra societatem civitatis eius obtemperat, imo contra societatem non obtemperat, (Generale quippe pactum est societatis humanae obedire Regibus suis) quanto magis Deo regnatori universae creaturae suae, ad ea quae iusserit, sine dubitatione se vivendum est? si ut enim in potestate societas humanae maior potestas minor ad obediendum praeponeatur, ita Deus omnibus.

¶ Caput hoc est ex epistola Nicolai, quae incipit, Epistolam Bestitudinis tuae; exarata, una cum aliis eiusdem, & aliorum Pontificum epistolis manuscriptis Romae, in Bibliotheca monasterii Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum est.

¶ Radicitus est evellenda perniciosa consuetudo.
C. III. *Item Nicolaus Papa Hincmaro Remensi Archiepiscopo.*

Malae consuetudo, quae non minus quam perniciosa corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum ius ab impropis assumitur, & incipiunt praevagationes, & variae praefractiones ceterum non compressae pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.

a Ivo p. 4. c. 178. b al. in qua. c Ivo p. 4. c. 209. Pan. l. 2. c. 13. d al. vana. Sub persona Libonia Libofsi Vagenfi.

¶ Veritati & rationi consuetudo est postpondenda.
C. IIII. Item Augustinus lib. 3. de baptismo, contra Donatistas, c. 6.

Veritate manifestata cedat consuetudo veritati, plane respondeo, quis dubitet veritati manifestata debere consuetudinem cedere? Item b Nemo consuetudinem rationi, & veritati praeponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

C. V. ¶ Quilibet consuetudo veritati est postpondenda.

Item Gregorius I. V. Virumudo, c. Aversano Episcopo.

Si ad consuetudinem fortassis opponas, advertendum quod Dominus dicit e, [Ego sum veritas & vita.] Non dixit, Ego sum consuetudo, sed, veritas. Et certe (ut Beati Cypriani f. utamur sententia) qualibet consuetudo, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata veritati omnino est postpondenda, & usus qui veritati est contrarius, abolendus.

1 ¶ Gregorius] In aliquot manuscriptis, & apud Ivo nem. Gregorius vii. Et in hujus Pontificatus Guatmundus Aversanus Episcopus scriptis de corpore & sanguine Domini contra Berengerum, qui libri extat.

¶ Veritas revelata, consuetudinem sibi cedere oportet.
C. VI. Item Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas, cap. 5.

Qui & contempta veritate praesumit consuetudinem sequi, autem fratres invidus est & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus est, cujus inspiratione ecclesia eius instruitur. & infra. b In Evangelio Dominus Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati, & si Revelatione facta veritatis, cedat & consuetudo i veritati: quia & Petrus i, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti. & infra. Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus, quia 2 consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

1 ¶ Cedat consuetudo] Apud B. Augustinum, & Ivo nem, & in Panormia legitur, cedat error. Sed vere B. Augustinus ex ipso sumit ex omni certis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. haec enim responder. Noluit quidem iste dicere, consuetudinem, sed errorem. Verum tamen, cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti, satis indicat, quod aliud etiam de baptismo heri solebat.

2 ¶ Quis consuetudinem] Verba haec usque ad finem, apud Ivo nem, & Gratianum satis commode hic adhibentur, repetita ex verbis Felici, qui referuntur supra, c. v. mae.

¶ Consuetudo rationi frustra opponitur.
C. VII. Item in lib. 4. de baptismo, contra Donatistas, cap. 5.

Frustra, inquit, a quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obijciunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit a spiritu sancto revelatum. Hoc a plane verum est, quia ratio, & veritas consuetudini praeponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

a Ivo p. 4. c. 20. Panm. l. 2. c. 165. Infradecem, qui contempta: b Ibid. cap. 1. sub persona Felici a Buslacem. c d. Cuzmond. d Ivo par. 4. c. 239. Panm. l. 2. c. 166. e Ioan. 1. 4. f Cyprianus in isto suo concilio. Sub persona Casti Sicconsis. g Ivo p. 4. c. 239. h Ibid. cap. 4. sub persona Labosi Vagenis. i Ivo p. 14. k sup. ca. c. v. mae. Ibid. cap. 7. sub persona Zozemi a Tharalla. l Galat. 2. m Ibid. cap. 9. sub persona Honorati a Theca sup. ca. v. mae. n Hic refert B. Augustinus verba B. Cypriani in epist. ad habitanonem. Ivo p. 2. cap. 94. & par. 4. c. 23. o Hic B. Augustinus respondet.

¶ Rationem consuetudo impedire non debet.
C. VIII. Item Cyprianus in epistola ad Pompejanum contra epistolam Stephani.

Consuetudo, quae apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quod minus veritas praevaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetusta erroris est: propter quod relicto errore, sequamur veritatem, scientes, quia & apud Eledram a veritas vicit, sicut scriptum est [Veritas manet, & invalebit in aeternum, & vitis, & obtinet in saecula saeculorum.]

Idem in epist. ad Iulianum, circa med.
Ignosci i potest simpliciter erranti; sicut de seipso dicit Apostolus Paulus b [Qui primo, inquit, sui blasphemus, & persecutor, & injuriosus: sed misericordiam merui, quia ignorans feci.] Post inspirationem vero, & revelationem factam, qui in eo quod erraverat, perseverat; prudens & sciens sine venia ignorantiae peccat: praesumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

1 ¶ Ignosci] Apud B. Cyprianum legitur, ignosci enim potest, & hu antecedunt ea qua leguntur supra c. frustra, usque ad ver. revolutum.

¶ Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet.

C. IX. Idem lib. 2. ep. 3. ad Caelitum.
Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed a quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit: Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Esaiam e prophetam Deus loquatur, & dicat. [Sine causa autem colunt me, & doctrinas hominum docentes.]

Liquid igitur apparet, quod consuetudo naturali juri postponatur.

DISTINCTIO IX.
¶ Sed autem & constitutio naturalis juri cedat, multiplici a autoritate probatur.

¶ Leges principum naturalis juri praevalere non debent.
PALEA. I.

C. II. At enim Augustinus ad Bonifacium Comitem, epist. 50.

Imperatores, quando pro falsitate contra veritatem constitunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseverantes: quando autem pro veritate, contra falsitatem constitunt bonas leges, terrentur facientes, & corriguntur intelligentes.

Quicumque 2 ergo s legibus Imperatorum, quae pro Dei veritate feruntur, obtemperant non vult, acquirit grande supplicium. Quicumque vero legibus Imperatorum, quae contra veritatem Dei feruntur, obtemperant non vult, acquirit grande premium.

Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec everterunt, quae contra praeccepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & everterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex g Nabuchodonosor, cum servus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, ut simulacrum adoraretur: sed ejus impia constitutio qui obedire noluerunt, pie, fideliterque fecerunt. Idem h tamen rex divino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate constituit; ut quicumque niteret blasphemiam in Deum i Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret.

1 ¶ Palea] In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nulla, aut pauca sunt palea, hoc loco habetur textus.

a Esdra 3. & 4. b ii Thimo. 1. c Anselm. lib. 9. cap. 6. d Matth. 17. Hic est situs meus, &c. e Esai. 29. Matth. 13. f Ivo par. 4. cap. 148. Panm. l. 2. tit. 141. g Dan. 3. h Ibid. 11. Deum verum.] orig.

num a veris. Quicumque, usque ad vers. Nam & temporibus. In alio autem in quibus suis, habetur integrum hoc caput, & sine nota Palea. Est autem totum in eodem B. Augustini loco.

¶ Quicumque] Communitatis etiam apud Iovem, & in Ravenna est verba verborum B. Augustini, apud quem qui memorat primum, priore; qui supplicium, postulare loco ponitur.

¶ Principes tenentia & ipsi vivere legibus suis. C. II. Item ex verbis Iudori lib. 1. sententiarum de summo bono, est.

¶ Vnum a est principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reverentiam præbet. Principes legibus teneri suis, nec in se convenit posse damnare iura, quæ in subiectis, constituunt. Iusta est enim vocis eorum auctoritas, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur.

¶ In aliquot veteribus exemplaribus caput hoc non habetur: in aliis vero conjunctum est superiori, & non habet rubricam.

¶ Scripturam canonicam tractatorum littera deserviant. C. III. Idem Augustinus in prologo libri terti de Trinitate.

¶ Noli e meis literis quasi canonicis scripturis inperferre. Sed in illis, & quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede: in istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere.

¶ In tractatione opusculi multa corrigenda inveniuntur. C. IIII. Idem ad Vincentianum Victorium, lib. 4. de anima, & eius origine, cap. 1.

¶ Negare non possum nec debeo, sicut in ipsis majoribus & ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possint iusto iudicio, & nulla temeritate damnari.

¶ In scriptis canonicis mendacia non admittuntur. C. V. Idem ad Hieronymum, epist. 19.

¶ Ego b solis eis scriptorum, i qui jam canonicis appellentur, didici hunc timorem, honoremque deferre, ut nullum eorum, k scribendo errasse audeam credere: ac si aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego ut quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, l non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi i per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod a vero non abhorreat, persuadere non poterunt.

¶ Mihi per alios] Sic etiam in manuscriptis, & in glossa. Apud B. Augustinum est, mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione, nec multo secus apud Iovem. Alias vero nonnullas varietates satis visum est in margine indicare.

¶ Libria veterum hebraea voluminis, novis graeca auctoritate impendunt. C. VI. Idem i

¶ Veterum librorum fides de hebraeis voluminibus examinanda est, ita novorum, graeci sermonis normam desiderat.

¶ Idem] Verba huius capitis sunt B. Hieronymi ad Laurentium Baticanum epist. 28. sed. utata non est inscriptio ab glossam in ver. Graeci.

¶ Burch. 1. 1. c. 42. Ivo par. 16. c. 43. b consentit frustrare iura.) orig. c Ivo par. 4. c. 7. Pam. 12. c. 120. d al. certum habebas.) exemp. e al. firmiter retinere.) orig. f Ivo p. 4. c. 173. g moribus.) orig. & Ivo. h Ivo par. 4. c. 74. Pam. 12. c. 119. i scripturarum libri.) orig. & Pan. k eorum auctorem in scribendo aliquid errasse firmissime credam.) orig. Ivo & Pan. l propolent.) orig.

¶ Nihil auctoritatis, canonice remaneat scripturae, si ad eas mendacia fuerint admixta. C. VII. Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

¶ Ad scripturas sanctas admixta fuerint vel omissa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de scripturis illis sententia profertur, cum ponderare contentiose fallitatis obtulerit, e improbitas?

¶ Littera omnium episcoporum facta præponitur scriptura. C. VIII. Item de baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

¶ Vis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris, quam novi testamenti certis suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, & disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit quicquid in ea scriptum esse confiteri? Episcoporum autem litteras, quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribitur, vel per sermonem forte sapientiorum cujuslibet in ea re peritoris vel per aliorum episcoporum graviorum auctoritatem, doctoremque d prudentiam, & per concilia licite reprehendi, si quid in eis forte veritate deviatum est?

¶ Ex dictis quorundamlibet episcoporum contra divina mandata calumniam non colligatur. C. IX. Idem ad Vincentianum epist. 48. contra Donatistas.

¶ Noli e frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias ex episcoporum scriptis, sive nostrorum, sicut Hilarii, sive, i (antequam pars Donati separaretur,) ipsius unitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium profertur, ut contra sentire non liceat, sicut ubi forte alter sapuerit, quam veritas possit, sic quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum f ab Apostolo accipere. [Et si quid aliter sentis, id quæque Deus vobis revelavit.]

¶ Sive antequam] Antea legatur sive Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati separaretur, Reliqua est vera lectio ex B. Augustino, & aliquot exemplaribus Gratia. & Ferræ. Cyprianus enim, & Agrippianus multo antea Donati schisma in ecclesia unitate decesserunt: quæ in re veritas auctoritas glissa.

¶ Revelavit] Ita etiam originale, & Ivo, & aliquot additione non testamenti. Sed idem B. Augustinus in locum tract. 3. 45. 13. & 18. & alibi forte semper legit, revelabit, & exemplat. Græci est docere a. v. l. 4.

¶ Non debetur par auctoritas canonicis scripturis, & exemplaribus canonum. C. X. Item ad Fortunatianum, epist. 111.

¶ Neque g quorundamlibet disputationes, quamvis catholicorum, & laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque espuere, si forte invenerimus, quod aliter senserint, quam veritas habet, divino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel a nobis intellectores meorum.

¶ Exemplis ratio sua præfertur. C. XI. Idem ad Marcellinum de civitate Dei lib. 1. c. 23.

¶ Ivo p. 4. c. 211. b al. velut officiosa) orig. al. fuerint officiosa. c al. substat. Ivo p. 4. c. 217. Poly. 13. 11. 21. d al. destruxerunt. e Deus dedit. p. 2. Anf. 1. 4. c. 13. Ivo p. 4. c. 138. f Phil. 3. g Ivo p. 4. c. 217. h al. Qualis) orig. Anf. i al. tales. Poly. 1. 1. 11. 26.

Sana quippe ratio etiam exemplis anteposenda est. Sicut quidem et imitatio concordat; sed illa, quanto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora pietate.

Omnia ergo in naturali jure nihil aliud precipiatur, quam quod Deus vult fieri, nihil, veterat, quam quod Deus prohibet fieri. Itaque cum in canonica scriptura nihil aliud, quam in divinis legibus invenitur, divina vero leges natura constituit, patet, quod quaeque divina voluntati, seu canonica scripturae contraria probantur, eadem et naturali juri inveniuntur adversa. Unde quaeque divina voluntati, seu canonica scripturae, seu divinis legibus postponentia censentur, eisdem naturali juri praeseri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiasticae, vel saeculares, si naturali juri contraria probantur, penitus sunt excidendae.

DISTINCTIO X.

Constitutiones vero principum Ecclesiasticis constitutionibus non praecedunt, sed obsequuntur.

¶ Lex Imperatorum ecclesiastico jura dissolvere non potest.

C. I. Vide Nicolaus a Papa scribitur episcopis in concilio apud Convincium congregatis.

Ite Imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controversiis utendum est, praesertim cum inveniuntur Evangelice, ac canonice functioni aliquoties obviare. 2. Item Lex et Imperatorum non est supra legem Dei, sed subus. Imperiali judicio non possunt ecclesiastica jura dissolvi. Ad quod ostendendum, duorum horum, d. scilicet Innocentii, & Gregorii satis sufficientia testimonia. Sanctus et quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopum ait: Nam quod sanctitatis, utrum divinis imperiali judicio provincis, ut duae metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari; non visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque, aut divisiones perpetui. [quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.] Beatus autem Gregorius scribens ad Theodisium patritium inter cetera. [Si, inquit religionis causa conjugia debere dissolvi dicantur; sciendum est, quia etsi hoc lex humana concessit; lex tamen divina prohibuit.] Ecce quemadmodum imperiali judicio non possunt ecclesiastica jura dissolvi. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, divina lex prohibuit. ¶ Non quod Imperatorum leges (quibus ecclesia utitur contra haereticos, saepe contra tyrannos, atque contra pravos quosque defenditur) dicamus penitus tenuendas, sed quod eas evangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponentia sunt) nullam posse inferre praedictum.

¶ Leges] Caput hoc sumptum est ex epistola Nicolai, que videtur in codice bibliothecae Dominicanae, de quo distinctio est supra distinctio. c. m. d. Titulus autem epistole, hic est. Nicolaus servorum Dei, Reverendissimus, ac sanctissimus confratribus nostris metropolitani episcopis, & ceteris diversarum provinciarum, ac urbium praesulibus, qui in Convincium villam publicam, secus civitatem Silvanectis convenissent. Eadem epistola super impressa est in appendice bibliothecae sancti Petri.

¶ Obviare] Apud Nicolaum sequitur continenter, ad quod ostendendum, &c. Quae autem apud Gratianum.

a. In par. 4. c. 17. Pan. l. 2. c. 138. Anselm. l. 1. c. 97. Polyc. l. 1. tit. 77. b. al. idem. c. In ca. adjectis, c. 17. d. Herouan. orig. e. Barb. l. 1. ca. 19. f. 16. ca. 21. Pan. l. 2. ca. 239. Lun. l. 1. epist. 18. c. 2. f. veri videri. g. Lib. 9. reg. epist. c. 9. f. 10 p. 4. cap. 187. Pan. l. 2. ca. 142. c. ad p. 115. c. 17.

non sine interjecta, non sunt hoc loco in epistola, neque in Polycarpo, reg. apud Anselmum, sed verba illa, Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subus. à Burchardo, & Ivone citantur ex decretis Pii Papa, c. 3. habentur autem in capitularibus adjectis c. 17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite, 6. ecce quemadmodum.

¶ Nihil quod evangelicis regulis obviet, Imperatori agere licet.

C. II. Item Symmachus a Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici Regis.

Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra divina mandata praesumere, nec quidquam quod evangelicis, prophetis, aut apostolicis regulis obviet, agere.

¶ In ecclesiasticis causis regis voluntas sacerdotibus est postponentia.

C. III. Item Felix c. Papa.

Certum est hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, juxta ipsius constitutionem, regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non praeferre, & sacrosancta per eorum praesules potius discere, quam docere; ecclesiasticam d. formam sequi, non huic humanitus sequenda jura praefigere: neque ejus functionibus velle dominari, cujus clementiae Deus vult tux pie devotionis colla submittere: ne, dum mensura caelestis dispositionis e. exceditur, eatur in contumeliam disponentis.

C. IIII. ¶ Bonis moribus, & decretis Romanorum Pontificum, constitutiones contraire non possunt.

Item f.

Constitutiones contra canones, & decreta praesulum Romanorum, vel bonos mores, nullius h. sunt momenti.

C. V. ¶ Quo sacerdotum sunt, regibus usurpare non licet.

Item Nicolatus Papa l. in epistola ad Michaelem Imperatorem, cujus initium est, [Proposueramus.]

Imperium i vestrum suis publicae rei quotidianis administrationibus debet esse contentum, non usurpare, quae sacerdotibus Domini solum conveniunt.

C. VI. ¶ Tribusalia Regum sacerdotales sunt potestati subiecta.

Item Gregorius Nozianzenus in oratione ad cives Nazianzenos angoris plenus, & Magistratum ratum.

Concipitisne libertatem verbi? libenter accipitis, quod lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatum multo perfectiorem principibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carnis; si terrenis caelestia superentur; si divinis preferantur humana?

2. pars. Ecce quod constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponentia sunt. Vbi autem Evangelicis, atque canonicis decretis non obviari, omni reverentia digne habeantur.

a. Ex Calixtus epist. 1. & Marcellinus in extrema epist. 2. & in capitulis Hadriani c. 76. ex quo citant. Burchard. & f. par. 16. c. 9. Deud. p. 1. & 3. b. Burch. l. 15. c. 8. f. 10 p. 4. cap. 231. & p. 16. c. 9. Pan. l. 2. c. 141. Polyc. l. 6. tit. 1. c. In exemplari Veronensi est. c. Felix 3. Ansel. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18. d. al. ecclesiasticis, & al. dispensationibus. Vantea legebantur. Item g. Habentur in c. Hadriani, non 39. Deudedit, par. 1. & 3. h. sint] or. 18. i. Ansel. l. 3. c. 88. Burch. l. 15. c. 9. f. 10 p. 4. cap. 231. & par. 16. c. 10. Polyc. l. 1. c. 18.

C. VII. ¶ *Leges Imperatorum in adiutorium ecclesie a licet asseruata.*

Vnde Augustinus in dialogo, id est, libro 2. contra Iulianum Perihiano, c. 11.

¶ *Si b in adiutorium vestrum etiam terreni imperiales Reges assumenda putatis, non reprehendimus.*

¶ *Fecit hoc Paulus c, cum aduersus iniuriosos, civem Romanum se esse testatus esset.*

¶ *Ecclesia] Auctor huius rubricae caput hoc ita accipit, quasi hic agatur de legibus Imperatorum in favorem ecclesie latu, cum ibi B. Augustinus Perihiano, & Donatius hereticus concedat, legibus Imperatorum ipsi in adiutorium suum uti posse, modo id fallaciter non facerent, quod eos fuisse convincit.*

C. VIII. ¶ *Reges Pontificibus pro aeternis, & Pontifices Regibus pro temporalibus indigent.*

Item Nicolaus Papa I. in epist. 7. ad Michaellem Imperatorem.

¶ *Voniam d idem mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit propria 2, volens medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi: ut & Christiani Imperatores pro aeterna vita pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incurfus, & deo e militanti Deo T. minime se negotio secularibus implicaret; ac vicissim non e ille rebus divinis praefidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus.*

¶ *Huc capiti in codicibus impressis erat praepositus hic titulus. Cyprianus Iuliano Imperatori: quod est contra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano, abest dictio, Imperatori, quemadmodum e apud Ivozem. Nonum autem habet. Iuliano episcopo aliud percutissimum, Iuliano. Ceterum in veteribus hoc caput est in epistola Nicolai ad Michaellem Imperatorem, qua incipit, Propofueramus; ex quo refertur infra dist. 96. e. 2. ad verum. una cum alio verbi ejusdem epistola, ex quibus hac pendet. Et sumptum est ex Gelasio in tomo de Anathematu vinculo.*

¶ *Propria] In originali est, propria volens medicinali humilitate sursum efferri. Ivo habet ut Gratianus hic in plerisque codicibus. In nonnullis tamen est, propria volens medicinalis humilitate sursum efferri, quemadmodum etiam infra dist. 96. cap. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis, & officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi, ut & Christiani, &c.*

C. IX. ¶ *Leges Imperatorum custodiri oportet.*

Item Leo III. Lothario Augusto.

¶ *De h capitulo, vel praecipis imperialibus vestris, vestrorumque i pontificum praedecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conservandis, quantum valuerimus, & valeamus Christo propitio, & nunc & in avum i nos conservaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciat se cum pro certo mendacem.*

¶ *Vestrorumque] Epistola haec non est inventa: e in istis verbis videtur subesse mendam, ex quo auctor glasse errandi occasionem suscipit, qui Christiani Imperatoribus, cuiusmodi fuerant praedecessores Lotharii, attribuit illud, quod Iidorus de ethnicis dicit nimirum Im-*

a al. assumi. b Ivo p. 4. cap. 113. Panm. l. 2. c. 113. c. Ab. 2. d. Ivo p. 4. cap. 113. inf. dist. 96. cap. cum ad verum. e. i. l. Im. 2. f. al. & militum. g. al. ne. h. Ivo p. 4. c. 176. Panm. l. 2. s. 149. i. al. aeternum.

peratores filios fuisse appellari Pontifices, de qua re optime Gelafius in tomo de Anathematu vinculo, & infra distinct. 2. c. 1. c. 1. ros. Apud Ivozem legitur, vestris, nostrorumque etiam Pontificum praedecessorum, in Panormia, nostris nostrorumque Pontificum, & praedecessorum. Sed forsitan caetera quidem rebus apud Gratianum habent: tantummodo ante distinctionem; praedecessorum, est addenda conjunctio, & quemadmodum est in Panormia. Nam hoc significatur, Imperatores illos filios fuisse edere capitula, adhibita in consilium Pontificibus regni, quod verissimum est. Omnino haec, qui a Leone scribuntur, spectare videntur ad capitula Caroli, & Ludovici, quae Lotharius in universa Italia servari mandaverat. Nam in legibus Langobardis, lib. 2. tit. 31. Lotharius ita constituisse traditur. Placuit nobis, ut capitula, quae excephimus de capitulari bon. mem. gloriosissimi Domini nostri Caroli, & genitoris nostri Ludovici, Imperator invictissimi, his omnibus, & fidelibus nostris, & sanctae ecclesiae in regno Italiae consentientibus per legem teneantur, & serventur: & quicunque horum capitularum contemptor extiterit, sexaginta solidis componatur. Id populo Romano, qui iure antiquo Romanorum uti prohiberetur, vultu displicuit: sicut ex. c. si infra ea. dist. colligi potest, disseminatus, etiam rumor fuit eandem esse Pontifici ac populi sententiam. De qua re Leo haec epistola videtur purgare voluisse; & tamen postea pro conservando iure civili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligenter agit: quod apparet ex dicto c. finali.

C. X. ¶ *Leges auctoritate dissolvunt, quod contra ratio fit.*

Item Ioannes VIII. Ludovico Imperatori.

¶ *Vides a fili charissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolvi meretur.*

C. XI. ¶ *Leges principum, aut regum patrum contentum non licet.*

Item Gelafius Rufinus, & Aprilis episcopi.

¶ *Vis a autem b leges principum, aut regum patrum aut admonitiones paternas e dicat debere committi, nisi qui impunitum sibi tantum e sumet transire committunt.*

C. XII. ¶ *Leges Romanorum Principum servanda sunt ab omnibus.*

Item Theodorico regi.

¶ *Certum d est magnificentiam vestram leges Romanorum principum, quas in negotiis hominum custodiendas esse praecipit, multo magis circa e reverentiam beati Petri Apostoli pro sua felicitatis augmento velle servari.*

C. XIII. ¶ *Romana lex nullius temeritate debet corrumpi.*

Item Leo III. Lothario Augusto.

¶ *Vestram i flagitamus f elementiam, ut sicut haec Romana lex viguit absque univervis proclis, & pro nullius persona hominis remissum esse corrupta, ita nunc suum robur, propriumque vigorem obtineat.*

¶ *Vestram] Videtur Lotharius populo Romano, quod Leo petiit concessisse. Nam in legibus Langobardis lib. 1. tit. 1. sic habetur, ut interrogetur populus Romanus, qua lege vult vivere, & sequatur confirmatio.*

¶ *Volumus, ut cunctus populus Romanis interrogetur, qua lege vult vivere, ut tali lege, quali lege vivere professi sunt. vivant: illisque denuncietur, ut hoc uniusquisque, tam iudices, quam duces, vel reliquis populus sciat: quod si offensionem contra eandem legem*

a Ivo p. 4. inf. dist. 54. c. qui aut. * Ivo p. 4. cap. 113. Panm. l. 2. c. 110. b al. aut. c al. modernas. d Ivo p. 4. cap. 110. Panm. l. 2. c. 111. e al. propter. f Ivo p. 4. cap. 113. Panm. l. 2. c. 112.

primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri IESV Christi nomine spem posterunt, figura crucis signari, equis scripto docuit: dum oramus, ad orientem solem converti, eoque nos litera docuerunt? Verba invocationis, cum panis Eucharistiae, & calix benedictionis offerunt, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non enim is contenti sumus, quorum Apostolus, & Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum postea, dicimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi, benedicimus aquam baptismatis, & oleum unctionis, atque illum ipsum praeterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei unctionem, quis sermo scriptus docuit? Quod homo ter mergendus sit, unde accepimus? Abrenuntiare Sathanae, atque Angelis ejus, & reliqua omnia, quae in baptismo observamus, quae scriptura iussit? An non haec ipsa maxime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt? probe quidem illi intelligentes, nostrorum maiestatem taciturnitate servari.

C. VI. ¶ Laudabilis est consuetudo, quae nihil fidei contrarium usurpat.

Item Pius Papa I. in decretis, decreta septimo.

Consuetudinem a laudamus, quae tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

¶ Verba huius capituli, quod antea tribuebatur B. Augustino in editione consiliorum Coloniensium, tribus tomis inter decreta Pii I. decreto septimo, & in epistola eiusdem Pii ex codice sexdecimo librorum, lib. 3. c. 19. quam etiam citant Burchardus, Ivo, & auctor Panormiae. cuius tamen epistola omnia fere verba habentur. lib. regestis B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epist. 71. & ea, quae ad hoc caput pertinent, referuntur infra dist. 12. cap. nos consuetudinem.

C. VII. ¶ Ubi auctoritas defuit, mos populi, & majorum instituta pro lege servantur.

Item B. Augustinus ad Casulanum, epist. 86.

In his rebus, de quibus nihil certi statuit divina scriptura, mos populi Dei, & instituta majorum pro lege tenenda sunt. Et sicut i. pravaricatores divinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt.

1. ¶ Et sicut] Hinc usque ad finem sunt in epistola indicata: sed à Burchardo etiam, & Ivone, & in Panormia referuntur.

C. VIII. ¶ Auctoritate, & traditione generali, vel speciali, ecclesia regitur.

Idem in libro c. de fide Christiana.

Catholica ecclesia per orbem terrarum diffusa, tribus modis probatur existere. Quiddam enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria, & particularis institutio. Sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum; nihilominus tota: privati vero constitutionibus, & propriis infirmationibus unaqueque pro locorum varietate, prout cuique vitium est, subsistit, & regitur.

C. IX. ¶ Valeat ad fidem, catholica auctoritas ecclesiae.

Idem in libro contra Manichaeos.

a Bure. l. 3. c. 124. Anfl. l. 4. c. 47. Ivo p. 4. c. 66. Pam. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23. b Anfl. 4. c. 43. Bure. l. 3. cap. 126. Ivo p. 4. cap. 65. Pam. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. cap. 1. c. Hodie inter opera B. Augustini, nullum extat hoc titulu. In epistola vero ad Januarium, quae est tit. c. 1. & 2. hac eadem sententia copiose exprimitur.

Plam est, quod in re dubia, ad fidem valeat auctoritas ecclesiae catholicae, quae ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum usque ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot populorum confessione firmatur.

¶ Apud B. August. lib. 11. contra Faustum Manichaeum, c. 2. legitur. Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid ecclesiae catholicae valeat auctoritas, quae ab ipsis, &c. Hunc vero episcoporum successorem postquam in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum merito certissimam putavit ecclesia catholica iudicium.

C. X. ¶ Ab Apostolica instituta non licet recedere.

Item Leo Papa ad episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c. 6.

Hoc a vestrae indicimus charitati, ut ab Apostolicis institutis nullo ulterius recedatur excessu, quia innotuit post hoc esse non poterit, si quicumque Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

C. XI. ¶ Ab omnibus servari debet, quod Romana servat ecclesia.

Item Innocentius I. ad Decentium episcopum Eugubinum, epist. 1.

Visi nesciat aut non advertat, id quod à principe Apostolorum Petro Romanae ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari: nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat; aut aliunde accipere videatur exemplum praefertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, iustitiasque interiacentes; nullum instituisse ecclesiam, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt sacerdotibus: aut legant, si in istis provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inventur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit; à qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionum videantur omittere. e Saepè dilectionem tuam ad urbem venisse, ac nobiscum in ecclesia convenisse, & quem moram vel in considerandis mysteriis, vel in ceteris agendis arcanis teneat, cognovisse. 1. Quod sufficere arbitramur ad informationem ecclesiae tuae, vel reformationem; si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset: quibus idcirco respondemus: non quod te aliqua ignorare credamus; sed ut majori auctoritate tuos instituas, vel si quis à Romanae ecclesiae institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas, ut scire valeamus, qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius ecclesiam, quam Romanae, existimant consuetudinem esse servandam.

1. ¶ Cognovisse.] Locu hic in originali concilii quatuor romanorum infero, sic habet, cognovisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem ecclesiae tuae, vel reformationem (si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberemus; nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset; Sed ab gibstana, praecipue in verborum non est mutatum.

DISTINCTIO XII.

1. ¶ Quid absque discretione iustitia nulli agere licet. C. I. ¶ Nulli agere licet sine discretione iustitia contra disciplinam Romanam Ecclesiae.

a Anfl. l. 1. cap. 45. Poly. l. 2. tit. 17. Bure. l. 3. c. 125. b Anfl. l. 1. c. 41. Ivo p. 4. cap. 67. Poly. l. 2. tit. 17. & l. 3. tit. 24. c. d. auctoritatem debeat aliunde accipere vel exemplum? d. d. d. asserionibus, c. d. d. amittere.

Vide

Vnde Calixtus Papa primus omnibus Episcopis
aut in epistola prima ad Benedictum Episcopum

Non a decet a capite membra discedere; sed iuxta
sacra scriptura testimonium omnia membra caput
sequantur. Nulli verò dubium est, quod Apostolica ec-
clesia mater est omnium ecclesiarum, a cuius vos regu-
lis nullatenus convenit deviare. Et sicut Dei filius venit
facere voluntatem patris; sic & vos voluntatem vestre
impletis matris, quae est ecclesia: cuius caput, ut prædi-
ctum est, Romana existit ecclesia. Quidquid ergo sine
dilectione iustitiae contra hujus disciplinam actum fuerit,
cautum haberi ratio nulla permittit.

C. II. ¶ Apostolicis præceptis nullus superbi-
resistat.

Item Gregorius I. Papa quartus.

¶ Gregorius.] Integrum hoc caput invenitur in episto-
la Gregorii quarti universi episcopi per Galliam, Germani-
am, Europam, & universas provincias constitutus; quae est in
veteri supra citata Bibliotheca monasterii Dominicanorum. In-
venitur verò etiam in epistola Anastasii II. ad Anastasium Au-
gustinum, c. 6.

¶ Apostolicis non dura superbia resistatur,
sed per obedientiam, quae a sancta Romana ecclesia,
& Apostolica auctoritate iussa sunt, salutariter impleantur,
si ejusdem sanctae Dei Ecclesiae, quae est caput ve-
strum, communionem habere desideratis, & post multa.
¶ Non novum aliquid presenti iussione præcipimus; sed
illa, quae olim videtur indulta, firmamus: cum nulli du-
bium sit, quod non solum Pontificalis cautio, sed om-
nis sanctae religionis ratio ad sedem Apostolicam,
quasi ad caput ecclesiarum, debeat referri, & inde
normam sumere, unde sumpsit exordium, ne caput insti-
tutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis sanctionem
omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolica pe-
tra, super quam Christus universalem fundavit eccle-
siam, soliditate divelli. Si quis haec & Apostolicae sedis
præcepta non observaverit, percepti honoris esse hostis
non dubitetur.

¶ Sanctae religionis.] Sic emendatum est ex ipsa episto-
la, & aliquot manuscriptis Gratiani codicibus, indultis his vocibus
speciè Romanæ ecclesiae.

C. III. ¶ Non est resistendum consuetudini,
cuius communitas non obstat aucto-
ritati.

Item Leo IX. Michaeli episcopo Constantinopo-
litano, epist. 1. c. 29. & Nicolao I. epist.
ad Photium.

¶ Sic f. sancta Romana ecclesia, quod nihil obsunt
consuetudines; si illis canonica non obstat auctoritas,
pro qua eis obviare debeamus: unde nil iudicamus
eis debere, vel posse resistere. ¶ Caput hoc con-
suetudine est ex duobus locis diversis locis. Nam usque ad ver-
bum illis, sumptum est ex prima epistola, seu libello Leonis IX.
adversus invidiosas presumptiones Michaelis Constantinopoli-
tani, & Leonis Acraniani episcoporum, cap. 29. ubi loquens
de Romana Ecclesia, ait: Scit namque, quia nihil ob-
stant consuetudines; quando una fides per dilectionem ope-
ratur bona, quae potest, uni Deo commendat omnes:
& hoc facti ab Ivo, & in Pannormia referuntur. Altera
pars accipitur ex epistola secunda Nicolai ad Photium,
quae incipit, Postquam Beato Petro. Illi enim habentur

a Anselm. l. 1. c. 17. b Anselm. l. 1. c. 20. Polye. l. 1.
tit. 17. c. alibi ab orig. & aliquot vetustis Gratiani exem-
plaribus. d. alacustano. e. al. hoc præcepto sedis Apostoli-
cae præcipitur. orig. f. Ivo p. 4. cap. 23. & p. 3. c. 44. Pannorm. l. 2.
c. 153. g. al. missi.

hac: De consuetudinibus, quas nobis opponere visi
sunt, scribentes per diversas ecclesias diversas esse con-
suetudines: si illis canonica non obstat auctoritas, pro
qua obviare debeamus; nihil iudicamus, vel eis resisti-
mus.

C. IV. ¶ Consuetudines, quae fidei non offe-
ndunt, ut à maioribus traditae sunt,
observentur.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 23.

¶ Illud breviter te admonendum peto, traditiones eccle-
siasticas, praesertim quae fidei non officiunt, ita obser-
vandas, ut à maioribus traditae sunt, nec aliorum consue-
tudinum, aliorum contrario more subverti.

C. V. ¶ Traditiones à Patribus institutae, non
sunt infirmandae.

Item Nicolaus Fluminario archiepiscopo.

¶ Idiculum a est, & satis abominabile dedecus, ut tem-
poribus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ec-
clesiam permitramus, vel eas traditiones, quas antiqui-
tatis à Patribus suscepimus, pro libitu semper errantium
infringi patiamur.

¶ Habetur in epistola scripta Fluminario, & ceteris archiepi-
scopis, & episcopis in regno Caroli ecclesiarum regentibus; quae extat
in codice jam memorato Bibliothecae Dominicanorum, & ex ea
caput hoc completatum est. Nam antea brevius erat, ut etiam a-
pud Ivo, & in Pannormia.

C. VI. ¶ Dicitur mores pro lege sunt ha-
bendi.

Item Iustinianus Institutionum lib. 1. tit. 2.

¶ Dicitur à mores consensu utentium approbati, legem
imitantur.

C. VII. ¶ Quidquid contra longam con-
suetudinem fit, revocari o-
portet.

Item Cod. lib. 3. tit. quae sit longa consuetu-
do, l. 1.

¶ Consuetudo & praecedens, & ratio, quae consuetudi-
nem suavit, tenenda est. Et quidquid i contra lon-
gam consuetudinem fiet, ad sollicitudinem suam revoca-
bit praes provinciae.

¶ Quidquid.] In originali est, & ne quid contra lon-
gam consuetudinem fiat, sed quoniam rubrica videtur magis
convenire lectioni Gratiani, quae est etiam apud Ivo, & in Pan-
normia, non est mutatum.

C. VIII. ¶ Inmota permaneat consuetudo,
quae contra fidem catholicam nihil u-
suppare dignoscitur.

Item Gregorius universi episcopi Narniense,
lib. 1. epist. 75.

¶ Nos d. consuetudinem, quae tam in contra fidem ca-
tholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam per-
manere concedimus; sive de primatibus constitutis, si-
ve de ceteris capitulis: exceptis iis, qui ex Donatistis ad
episcopatum perveniunt: quos proveri ad primatus di-
gnitatem (etiam cum ordo clericorum i eos ad locum
eundem deferat) modis omnibus prohibemus. Sufficiat
autem illis commissae sibi plebis & curam gerere, non au-
tem etiam illos antistites, quos catholica fides in ecclesiae
sinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen pri-
matus anteire.

¶ Ordo clericorum.] Sic etiam legitur in aliquot ve-
tustis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorii codicibus: sed auctor
glossae non videtur habuisse verbum clericorum: quomodo modum
neque Ivo, neque plerumque Gratiani manuscripta exemplaria, ne-
que aliquae etiam B. Gregorii operum editiones.

a Ivo p. 4. cap. 217. Pannorm. lib. 2. cap. 116. b Ivo p. 4. cap. 104.
Pannorm. lib. 2. cap. 160. c Ivo p. 4. c. 201. Pannorm. lib. 2.
cap. 162. d Supra dist. 11. consuetudinem. e tantum-
modo.] orig.

C. IX. ¶ Non negantur, que consuetudinis sunt.

Item Gregorius ad Maximinum Salonitanum episcopum lib. 7. reg. epist. 21.

¶ Veniamus illi perperam non patimur, sic quæ sunt consuetudinis, non negamus.

C. X. ¶ Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat.

Item Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum, res. 3.

¶ Novit a fraternitas tua Romana ecclesia consuetudinem, in qua se meminimus enutritam. Sed mihi placet, ut five in Romana, five in Gallicorum, & five in qualibet ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotentis Deo possit placere, sollicitè eligas; & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesiis colligere poteris, & infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus & loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis: quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponere.

C. XI. ¶ Quid neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum.

¶ Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri. sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in caelum, & adventus de caelo spiritus sancti, anniversaria solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrerit, quod servetur ab universa, quacunque se diffundit, ecclesia. ¶ Alia e verò, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, quod alij jejunant sabbato, alij verò non; alij quotidie communicant corpori, & sanguini Domini, alij certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi sabbato tantum, & dominico, alibi tantum dominico, & si quid aliud hujusmodi animadverti potest; totum hoc genus rerum liberas habet observationes. Nec disciplina ulla est in his melior gravi, prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere videtur ecclesiam, ad quamcunque forte devenit. Quod & enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, & indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum est. Mater mea in Mediolanum me cooperat invenit ecclesiam sabbato non jejunantem: cooperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re, beatissimi memoris virum Ambrosium. At ille ait, cum Romam venio, jejunio sabbato: cum Mediolanum sum, non jejunio. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri renunciassem, libenter amplexa est.

¶ Mater mea] In hoc capite, quemadmodum & in sequenti, multa sunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco usque in finem, quoniam verba B. Augustini aptè erant in epitomen redacta, nihil additum est.

¶ ps. Hoc autem de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel universali ecclesia usui, vel temporis proximitate reboratur. Ceterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum varia consuetudines introducantur, inven-

a Ivo p. 2. c. 50. b Gallicanorum] orig. Gallicana.] Ivo. c. potissimè.] orig. d bonis rebus.] orig. e ibid. cap. 2. f Fere idem epist. 119. c. 18. g al esse convincitur.

ta opportunitate; referenda sunt potius quam observanda.

C. XII. ¶ Referenda sunt quæ neque auctoritate, neque moribus universitatis comprobantur.

Unde August. scribit ad inquisitiones Ianuarii epist. 119. c. 19.

¶ Omnia & talia, quæ neque sanctarum scripturarum, auctoritatibus continentur, nec in conciliis episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universalis h ecclesie roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione referenda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem, quam paucissimis, & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus & premunit, ut tolerabilior sit conditio Iudeorum, qui etiam tempus libertatis non agnovērunt; legalibus tamen sacramentis, & non humanis præsumptionibus subiacentur.

C. XIII. ¶ Omnes provincie e eundem in psallendo modum teneant, quem metropolitana sedem habere cognoverint.

Item ex Concilio Tolerano II. c. 3.

¶ De his, qui contra Apostoli & voluntatem circumscripti concilio, ut metropolitane sedis auctoritate coacti, uniuscujusque provincie i cives, rectoresque ecclesiarum unum, eundemque in psallendo teneant modum, quem in metropolitana sede h cognoverint institutum; nec aliqua diversitate cuiusque ordinis, vel officii à metropolitana se patiantur se disjungi. Sic enim iustum est, ut inde uniuscujusque sumat regulas magistrarii, unde honoris consecrationem accipit, ut iuxta majorum decreta, sedes, quæ unicuique sacerdotalis dignitatis est mater, sit ecclesiasticae magistra rationis. Abbatis sane, indultis officis, quæ iuxta voluntatem sui episcopi regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, id est, vespere, matutinum, five missam aliter, quam in principali ecclesia, celebrare non liceat. Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione privatus apud metropolitano sub poenitentia censura permanere corrigendus; quatenus apud illum & præteritis transgressionibus culpam lachrymis diluat, & necessarium officiorum doctrinam studiose addicat. ¶ Sub ista ergo regula disciplina, non solum metropolitano totius suæ provincie pontifices vel sacerdotes adstringat, sed etiam ceteri episcopi subiectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare his institutionibus cogant.

¶ Provincie cives] In codice Lucensi per vetustis librorum Regis catholici, & in concilio impressis, in margine legitur, provincie pontifices: quæ dicto in fine huius capituli repetita, ostendit hanc esse veram lectionem. Verum in concilio conciliarum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur, cives.

C. XIV. ¶ Ordo servetur in matutinis, & vespertinis officiis unus & idem.

Item ex Concilio Bracarenti I. cap. 9.

¶ Laetit & omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officiis teneatur & non diversè, ac privatè, neque in mo-

a Ivo p. 4. cap. 206. Pann. d. 2. c. 168. b al. universa] orig. Ivo, Pann. c al. adeo servilibus operibus. d sacrorum] orig. c al. provinciales. f al. ecclesiam. g Epist. 4. h al. ecclesia. i Sententia habetur etiam in Tolitano 4. c. 2. nactiorum

maiorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permissa.

¶ Neque monasteriorum] In concilio ipso postremo Coena excoisi, abest vox, neque. In ceteris autem editionibus sic legitur, private monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permissa.

DISTINCTIO XIII.

¶ Item ad versus naturalem ius nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita urgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi.

C. I. ¶ Minus malum de duobus eligendum est.

Vide in Concilio Toletano. s. c. 2. legitur.

Dvo a mala licet sint omnino cautissime praevenda, tamen si periculi necessitas ex his unum perpetrare compulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligare. c. ¶ Quid autem ex his levis quidem sit gravior, pure a rationis acumine intelligendum. Etenim dum peccare compellimus, creatorem quidem offendimus; sed nos tantummodo maculam. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contempnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illi enim duplici culpamur telo perimimus, si hic a multipliciter jugulamur.

¶ In ipsius capite multa antecedunt, & sequuntur, quae praegrandia sunt.

C. II. ¶ De eodem.

Item Gregorius in moralibus, in c. 40. Job, 122. c. 11. 29. & 20.

Neni refulcorum Leviathan b perplexi sunt; quia suggestionum i illius argumenta implicatis invenit & illigantur, ut pleorifque ita peccare faciant, quatenus si fortasse ligere peccatum appetant, hoc sine alieno peccati laqueo non evadant, & culpam faciant, dum vivunt, ac nequaquam se ab una valeant solvere, nisi in alia consentiant se ligari. ¶ Quod melius offendimus, si qua ex conversatione hominum illigationis hujus exempla proferamus. l. ¶ nonnullis in interfectis. ¶ Ecce quidam, dum mundi hujus amicitias appetit, cunctis alteri similem sibi vitam ducenti, quod secreta illius omni silentio contegat, se iurejurando confitit. Sedis, cui juratum est, adulterium perpetrare cognoscitur, ita ut etiam maritum adultera occidere conetur. Is autem, qui iusjurandum praebuit, ad mentem revertitur, & diversis hinc inde cogitationibus impugnatur, atque hoc silere formidat, ne silentio a adulteri simul & homicidii participes fiat, & proderet trepidat, ne ream se perjuri obstruat. Perplexus ergo testiculorum nervis ligatus est; quia in quamlibet partem declinet, metuit ne a transgressionis contagione liber non sit. ¶ Alius cuncta, quae mundi sunt, deferens, alieno se frangere proprias voluntates querens, sibi apud Deum praesse debet, minus cauta inquisitione discernit, cui fortasse is, qui sine iudicio legitur, cum praesse iam coeperit, agere a quae Dei sunt, prohibet; quae mundi sunt, jubet. Pensans itaque subditus, vel quae sit culpa inobedientiae, vel quod contagium secularis vitae, & obedire trepidat, & non obedire formidat; ne aut obediens, Deum in suis praecceptis, deserat, aut rursus non obediens, Deum in electo priore.

a In p. 2. c. 1. Pa. m. l. c. 119. b al. sentare. c al. temperare, c. obliqua. d orig. lvo, Pan. & Gra. d al. pae. e al. pio. f al. pietati. g al. lvo. h ibi. i. al. per. j. suggestione. k al. i. c. v. c. 119. l. orig. m. l. v. c. 119. n. al. silendo. o 49. orig.

contemnat, & infra. ¶ Alius pensare pondus honoris ecclesiasticum negligens, ad locum regiminis praemis ascendit. Sed quia omne quod hic eminet, plus meritoribus afficitur, quam honoribus gaudet, dum cor tribulatione se ad laborem cum culpa pervenisse, & quam sit iniquum quod admiserit, ex ipsa fractus a difficultate cognoscit. Reum igitur se cum impensis praemis agnoscens, vult adepta sublimitatis locum deserere, sed timet, ne gravior delictum sit suscepti gregis custodiam reliquisset, vult suscepti gregis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis gratiae b empta possidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde se conspicit. Esse quippe sine reatu criminis neutrum videt, si aut suscepti semel grex relinquatur, aut rursus sacra actio seculariter empta teneatur. Undique metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut sians in empto regimine non digne, lugeat, quod non etiam deserens i emendat, aut certe regimen deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destituitio committat, & infra.

2. pars. ¶ Est tamen quoad destruendas Beemoth c veritas subtiliter a fiat, ut dum mens inter minoram, & maxima peccata constringitur, si omnino nullus sine peccato evadendi aditus patet, minora semper eligantur: quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugam praecipitat, ubi brevior murus invenitur. Hinc Paulus, cum quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut majora declinarent, dicens: [Propter fornicationem autem uniusquisque uxorem suam habeat.] Et quia tunc solum conjuges in admittione sine culpa sunt, cum non pro expleta libidine, sed pro suscipienda prole miscentur, ut hoc etiam, quod concesserat, sine culpa (quamvis minima) non esse monstraret, illico adiunxit [Hoc si autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.] Non enim est sine vitio: quod ignoscitur, non praecipitur. Peccatum profecto vidit, quod posse indulgeri praevitit. Sed cum in dubiis constringimur, utiliter minimis subditur, ne in magnis sine venia peccemus. ¶ Itaque plerumque nervorum Beemoth istius perplexitas solvitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

1. ¶ Emendat] Hoc loco in originali videtur constructio verborum perturbata & restituenda ex Gratiano.

DISTINCTIO XIV.

¶ Eriam hoc in una eademque persona intelligitur. Ceterum an in diversis eadem dispensatio locum habeat, videlicet ut committamus minora, ne alii gravioribus implicemur, merito queritur.

C. I. ¶ Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alii graviora committamus.

De his ita scribit August. lib. Quarta super Gen. cap. 42.

¶ Quod g ait Sodomitis Loth b [Sunt mihi dua filiae, quae nondum noverunt viros: producere illas ad vos, utrumvis illis quomodo placuerit vobis: tantum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam prosternere volebat filias suas hac compensatione, ut viri hospites ejus nihil a Sodomitis tale paterentur, utrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravior malum faciat, an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit, quia hoc dixerit, merito queritur. Et nimirum periculosissimè

a fructus] orig. b al. gregii. c Ibid. cap. 20. d u. r. l. orig. ut infra. e 1. cor. 7. f Ibid. 6. g 1. cor. p. 9. cap. 119. h Gen. 19.

admittitur hæc compensatio. Si autem perturbationi humana tribuitur, & menti tanto malo permota, nullo modo imitanda est.

2. ps. *Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

C. II. ¶ *Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non.*

Unde Leo Papa ait ad Rufinicum Narbonensem episcop. epist. 90. ante cap. 7.

Sicut a quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatis oporteat temperari: illa consideratione b semper servata, ut in iis, quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inveniantur adversum.

DISTINCTIO. XV.

1. *Veniã de iure naturali, & constitutione, vel consuetudine hætenus differimus, differentiam, qua invicem discernimus, assignantes, nunc ad ecclesiasticas constitutiones styliã vertamus, earum originem, & auctoritatem, prout ex libris sanctorum Patrum colligere possimus, breviter assignantes.*

C. I. ¶ *Quo tempore caperint canones generalium conciliorum.*

Canones e generalium conciliorum (ut Iidorus ait lib. 7. etymol. c. 16.) à temporibus Constantini ceperunt. In precedentibus namque annis persecutione fervente, docendarum plebium minime dabatur facultas. Inde Christianitas in diversas hæreses scissã est: quia non erat licentia episcopis in unum conveniendi, nisi tempore supradicti Imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis liberè congregari. Sub hoc etiam sancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes, juxta fidem Evangelicam & Apostolicam, secundum post Apostolos symbolum tradiderunt. ¶ Inter cætera autem concilia, quatuor æscimus venerabiles synodos, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Evangelia, vel totidem paradisi flumina. ¶ Harum prima Nicæna synodus cccxviii. episcoporum Constantino Augusto imperante peracta est: in qua Ariana perfidia condemnata blasphemia, quam de inæqualitate sanctæ Trinitatis idem Arius asserbat, consubstantialiæ Deo patri Deum filium, eadem sancta synodus per symbolum definiit. ¶ Secunda synodus cl. Patrum sub Theodosio seniore Constantinopoli congregata est, quæ Macedonium, Spiritum sanctum Deum esse negantem, condemnans, consubstantialiæ patri & filio Spiritum sanctum demonstravit, dans symboli formam, quam tota Græcorum, & Latinorum confessio in ecclesiis prædicat. ¶ Tertia synodus Ephesina: prima cc. episcoporum sub juniore Theodosio Augusto edita est, quæ Nestorium, duas personas in Christo asserentem, juxta anathemate condemnavit, ostendens manere, i in duabus naturis unam Domini nostri IESU Christi personam. ¶ Quarta synodus Chalcedonenfis dccc. sacerdotum sub Martino principe habita est, in qua Eutychem unam naturam pronunciantem, & ejus defensorem Dioscorum, quondam Alexandrinum episcopum, & ipsum rufus Nestorium cum reliquis hæreticis una Patrum sententia damnavit, prædicans eadem synodus Christum Dominum de Virgine sic natum, ut in eo substantiam divinam, & humanam contineatur naturam. ¶ Hæc sunt quatuor synodi. principales, fidei do-

a *Pann. in prologo. c. 11. Ordo verborum non restitutus ob gl. b. conditione] orig. c. Pann. l. 2. c. 104.*

ctinam plenissimè prædicantes. Sed & si qua sunt concilia, quæ sancti patres spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem, omni manent fidei vigore: quorum gesta in hoc opere conferta continentur. ¶ Synodus autem ex græco interpretatur comitatus, vel cætus. Concilii 2. verò nomen tractum est ex more Romano. Tempore enim in quo cause agebantur, conveniebant omnes in unum, & communice intentione tractabant. Unde concilium à communia intentione didum: quasi consilium; consilium, quasi confidium, d. in l. literam transeunte; vel concilium didum est à communi intentione: eò quod in unum dirigant omnem mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt: unde qui fibimet dissentiant, non agunt concilium, quia non consentiunt in unum. Cætus verò conventus est, vel congregatio, à cõsũdo, id est, à conveniendo in unum. Hinc etiam conventus est nuncupatus, eò quod ibi homines conveniunt in unum: sicut à conventu cætus dicitur, sic & concilium à societate multorum in unum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Isidori ante ipsius præfationem, non autem in codice bibliothecæ Deminiense: in quo rursus usque ad versiculum, Inter cætera, ponitur etiam (quemadmodum & in alio) ante initium concilii Nicæni.*

2. ¶ *Manere] In plerisque antiquis Gratiani exemplaribus, & Isidori codice impressis, legitur, ut est emendatum. Sed in aliis eorundem manuscriptis, & impressis Gratiani legitur, manere in Christo duas naturas, & unam Domini nostri lesu Christi personam.*

2. ¶ *Concilii verò] Apud Iidorum in lib. Etyml. locus hic mendose legitur. Verum in præfatione ejusdem Isidori editiã Parisiensis conciliorum præfatione, quæ cum aliis quibusdam collata est, sic legitur. Concilii verò nomen tractum ex communi intentione, eò quod in unum dirigant omnes mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt: unde & qui fibimet dissentiant, non agunt concilium, quia non sentiunt unum. Cætus verò conventus est, vel congregatio, à cõsũdo, id est, conveniendo in unum: unde & conventus nuncupatus, quod ibi homines conveniant. Sicut conventus, cætus, vel concilium à societate dicitur multorum in unum. In Gratiani codicibus sunt multe varietates, ex quibus ea lectio retenta est, quæ visa est melior, quamvis adhuc aliquid fortasse desideretur.*

C. II. ¶ *De auctoritate quatuor conciliorum.*

De quatuor vero a concilio scribit B. Gte gorius, ita dicens. lib. 1. Registi, Epist. 24.

Sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere, & venerari me fateor; Nicænum, scilicet, in quo perversum Arianum dogma destruitur; Constantinopolitanum quoque: in quo Eutonomii & Macedonii error convincitur; Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas judicatur; Chalcedonenfe verò, in quo Eutychem, Dioscorique pravitas reprobat, tota devotione complector, integerrima approbatione, custodia: quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura confurgit, & cuiuslibet vitæ, atque actionis norma consistit. ¶ Quintum quoque concilium pariter venero, in quo epistola, quæ hæc dicitur, erroris plena reprobat; in quo Theodorus personam mediatoris, Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam occidisse convincitur, & in quo scripta quoque Theodori, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, a usu dementia prolata restantur. Cunctas verò, quas præfata veneranda concilia personas respiciunt, respuo; quas venerantur ample-

a. al. quoque.

tor: quia, dum universalis sunt consensu constituta, se, & non illa defruit, quisquis praesumat aut solvere, quos a religione aut a ligare, quos solvunt.

¶ Cuius libri? Apud B. Gregorium legitur: Et cuiuslibet vitæ, atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. & in sequentibus significatur via illa capitula, quarum occasione nonnulli quantam synodum recipiant.

¶ Que c. concilia sancta Romana ecclesia suscipiat.

C. III. ¶ De istis etiam Gelasius in concilio habito Roma cum 70. episcopis scribit, dicens.

¶ Antea d. Romana ecclesia post illas veteris testamenti & novi scripturas, quas regulariter suscipit, etiam has suscipi non prohibet: Sanctam synodum Nicenam cccviii. patrum, mediante Constantino Maximo Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est: Sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante Theodoro seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debita damnationem excepit: Sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Pape Celestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite, & Arcadio episcopo ab Italia destinato: Sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Mariano Augusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychniana hæreses simul cum Diotroco, ejusque complicitibus damnate sunt: sed & si qua sunt concilia à sanctis patribus hæc tenentur, post eorum quatuor auctoritatem & custodienda, & recipienda decernimus, & mandamus. ¶ Item nunc suscipiendum est de opusculis sanctorum patrum, quæ in ecclesia catholica recipiuntur. ¶ Opuscula beati Cypriani martyris, & Carthaginensis episcopi. ¶ Item opuscula beati Athanasii Alexandrinæ episcopi. ¶ Item opuscula beati Gregorii Nazianzenensis episcopi. ¶ Item opuscula beati Basilii Cappadocicæ episcopi. ¶ Item opuscula beati Ioannis Constantinopolitani episcopi. ¶ Item opuscula Theophili Alexandrinæ episcopi. ¶ Item opuscula beati Hilarii Pictaviensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Ambrosii Mediolanensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Augustini Hipponensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Hieronymi presbyteri. ¶ Item opuscula beati Properi viri religiosissimi. ¶ Item epistolam beati Leonis Pape ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinatam: cujus textum quisquam si usque ad unum jota distulerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. ¶ Item opuscula, atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à sanctæ Romanæ ecclesiæ consensu deviarunt, nec ab ejus fidei & prædicatione se juncti sunt, sed communionis ipsius gratia Dei, usque ad ultimum diem vitæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epistolæ, quas beatissimi Pape diversis temporibus ab urbe Romana, pro diversorum Patrum consultatione, dederunt, venerabiliter suscipiende sunt. ¶ Item gesta & sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphantissimæ. Quis ita h. esse catholicorum dubitet, & majora eos in agonibus fuisse perpassos, nec suis virtutibus, sed gratia Dei, & adiutorio universa tolerasset? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari casu in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia & eorum, qui conscripserunt, nomina penitus ignoran-

tur, & ab infidelibus, aut idiotis & superflua aut minus apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut ejusdem Quirici, b. & Iulite: sicut Gregorii, aliorumque hujusmodi passionem, quæ ab hæreticis perhibentur conscriptæ. Propter quod, ut dictum est, ne vel levis subfannandi orietur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quam hominibus noti sunt, omni devotione veneramus. ¶ Item vitæ Patrum, Pauli, Antonii, Hilari, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. ¶ Item Actus beati Sylvestri, Apostolicæ sedis præfulis, licet ejus, qui conscripsit nomen ignoremus, à multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, & pro antiquo usu multa hœc imitantur ecclesia. ¶ Item scripta de inventione S. Crucis Dominicæ, & alia scripta de inventione capitis beati Ioan. Baptistæ, novellæ quidem & revelationes sunt, & nonnulli cas catholici legunt. Sed cum hæc ad catholicorum manus pervenerint, beati Pauli d. Apostoli sententia præcedat, [Omnia probate, quod bipartem est, tenete.] ¶ Item Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est: sed quoniam beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notavit, illa sentimus, quæ prædictam beatum Hieronymum sentire cognovimus: & non solum de Rufino, sed etiam de universis, quos vir sapiens memoratus zelo Dei, & fidei religione f. reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. ¶ Item Chronicon g. Eusebii Cæsariensis, atque ejusdem historici ecclesiastici libros, quavis in primo narrationis suæ libro reperit, & postea in laudibus, atque excolatione Origenis schismatici unum conscripserit librum: propter eorum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent, usqueque non dicimus renuendos. ¶ Item Orofium vitæ eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessarium adversus Paganorum calumnias ordinavit historiam, miraque brevitate contextit. ¶ Item venerabilis viri Sedulii paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus. ¶ Item Iuvenaci s. nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur.

¶ Ceterum, quæ ab hæreticis, sive schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica ecclesia Romana. ¶ E quibus i. pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. In primis Ariminensem synodum à Constantino Cæsare, Constantini filio congregatam, mediante Tauro præfecto, ex tunc & nunc, & usque in æternum consecutus esse damnatam. Item itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis, lib. 8. k. apocryphum: Actus nomine Andree Apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi Apostoli, apocryphi. Actus nomine Petri Apostoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ Apostoli, apocryphi. Evangelium nomine Thaddæi, apocryphum. Evangelium nomine Thomæ Apostoli, quo utuntur Mânichæi, apocryphum. Evangelium nomine Barnabæ, apocryphum. Evangelium nomine Bartholomæi Apostoli, apocryphum. Evangelium nomine Andree Apostoli, apocryphum.

a. al. ligare. b. al. religare. c. al. Quas scripturas. d. Burch. l. 1. cap. 10. p. 4. cap. 64. Passor. l. 2. cap. 92. Polyc. lib. 1. n. 22. e. al. pater. f. Anst. l. 6. cap. 133. g. fide, vel pro. i. casu. h. Burch. Nicolaus in epistola impressa ad episcopos Galie, cujus incipit. [Quomodo.] h. al. ista.

a. al. dictu. b. al. Cyrici. c. quadam relatione. orig. d. i. Thessal. 5. e. al. diversi. orig. f. al. religiosi. g. al. Chronica. orig. h. al. presertim. orig. i. Burch. l. 3. cap. 221. Ivo part. 4. cap. 69. Passor. lib. 2. cap. 123. k. de eem. orig.

Evangelia, quæ falsavit Lucianus, apocrypha. Evangelia quæ falsavit Hyrcius, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. Liber de matritate Saluatoris, & de sancta Maria, & de obfetrice Saluatoris, apocryphus. Liber qui appellatur Pafiois, apocryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticus b discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur, fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur, thesaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur, de filiabus Adæ, vel de Geneſe, apocryphus. Centimeterum de Christo Virgilianis compaginatum verſibus, apocryphum. Liber, qui appellatur, Actus Teclæ, & Pauli Apoftoli, apocryphus. Liber, qui appellatur, Nepotis, apocryphus. Liber proverbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & sancti Xiſti d nomine ſignatus eſt, apocryphus. Revelatio, quæ appellatur Pauli Apoftoli, apocrypha. Revelatio, quæ appellatur Thomæ Apoftoli, apocrypha. Revelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur tranſitus de ſancta Maria, apocryphus. Liber, qui appellatur penitentiæ Adæ, apocryphus. Liber Ogæ nomine gigantis, qui ab hæreticis cum dracone poſt diluvium pugnaſe perhibetur, apocryphus. Liber, qui appellatur reſtauramentum Iacob ſi, apocryphus. Liber, qui appellatur penitentiæ Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur penitentiæ ſancti Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur penitentiæ Iamnis, & Mambra, apocryphus. Liber, qui appellatur, fortes Apoftolorum, apocryphus. Liber Luſanæ g, apocryphus. Liber canonum Apoftolorum apocryphus. Liber Phyſiologos, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſii nomine præſignatus, apocryphus. Hiſtoria Eufebii Pamphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani h, ſive Africani, apocrypha. Opuscula Poſthumani, & Galli, apocrypha. Opuscula Montani, Prifcille, & Maximille, apocrypha. Opuscula omnia Fauſti Manichæi, apocrypha i. Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha k. Opuscula Victorini Niſiaviensis l, apocrypha. Opuscula Fauſti Rhegiensis Galliarum, apocrypha. Opuscula Frumenti m, apocrypha. Epiftola IESV ad Agbarum regem, apocrypha. Paſſio Georgii, apocrypha. Paſſio Cyrici, & Iulite, apocrypha. Scriptura quæ appellatur, contra diſtictio Salomonis, apocrypha. Phylacteria omnia, quæ non Angelorum, ut illi conſingunt, ſed demonum magis artibus conſcripta ſunt, apocrypha. ¶ Hac, & omnia his ſimilia, quæ Simon magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samofatenus, Photinus, & Bonofus, & qui ſimili errore defecerunt, Montanus quoque cum ſuis obſceniffimis ſequacibus, Apollinaris, Valentinus ſive Manichæus, Fauſtus n, Sabellius, Arius, Macedonius, Novatus, Sabbatius, Caleſtius o, Donatus, Euſtathius, Iovinianus, Pelagius, Iulianus, & p Latinenſis, Caleſtius, Maximinus, Prifcianus q ab Hiſpania, Lampedius, Dioſcorus, Eutycheſ, Petrus, & alius Petrus, è quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit, Acacius Conſtantinopolitanus, cum confortibus ſuis, nec non & omnes hæreſes r, quas

ipſi, eorumque diſcipuli, ſive ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt, quorum nomina minime retinentur, non ſolum repudiata, verum etiam ab omni Romana, & Apoſtolica eccleſia eliminata, atque cum ſuis autoribus, auctorumque ſequacibus ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum conſecratur eſſe damnata. ¶ Cæterum, ſi, qui libri in eccleſiaſticis officiis per annu circulum à nonnullis legantur (quod ritum illum Apoſtolica non reprobat, ſed ſequitur eccleſia) pro fidelium adificatione adnotandum cenſuimus. Quidam, quod in Septuageſima ponunt Pentateuchum 6 ulq; in xv, diem ante paſcha, xv, die ponunt Hieremiam uſque in cenam Domini. In cena Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremix a [Quomodo ſedit ſola creata, &c.] & tres de tractatu ſancti Auguſtini 7, in Pfalm. 14. [Exaudi Deus orationem meam, & ne deſſeris.] & tres de Apoſtolo, ubi ait in epiftola ad Corinthios: [Conuentionibus b vobis in unum.] Secunda lectio ſic incipit, [Similiter & calicem poſtquam canauit.] Tertia, [De ſpiritalibus autem c nobis vos ignorare fratres.] In Paſche tres lectiones de lamentatione Hieremix, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in Pfalmum 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apoſtolo; ubi ait in epiftola ad Hebræos d, [Folliculus ingredi in illam requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnia nomen quoque pontifex. e.] Tertia, [De quo grandis nobis ſeruo.] In ſabbato ſancto tres lectiones de lamentatione Hieremix Prophete, tres de tractatu ſancti Auguſtini in eundem Pfalmum 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apoſtolo, ubi ait in epiftola ad Hebræos, [Chriſtus ſi aſſiſtens pontifex futurum honorum.] Secunda lectio, [Vos enim reſtauratum eſt.] Tertia [Umbræ enim g habens lex futurum honorum.] In Paſcha Domini homilia ad ipſum diem pertinentes, infra hebdomadam homiliaſ. In octavis 8 Paſche ponunt actus Apoftolorum, & epiftola canonica, & Apocalypſin ulque in octavas 9 Pentecoſtes. In octavis Pentecoſtes ponunt libros Regum, & Paralipomenon uſque in Calendas Auguſti. In Dominica prima menſis Auguſti ponunt Salomonem uſque in Calendas Septembris. In Dominica prima Septembris ponunt Iob, Tobiam h, Heſter, Eſdram uſque in Calendas Octobris. In Dominica prima menſis Octobris ponunt librum Machabæorum uſque in Calendas Novembris. In Dominica prima menſis Novembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas uſque in Calendas Decembris. In Dominica prima menſis Decembris ponunt Eſaiam prophetam uſque ad m Natiuitatem Domini. In Natali n Domini legunt primum de Eſaiâ tres lectiones. Prima lectio, [Primo o tempore alleviata eſt terra Zabulon, &c.] Secunda, [Conſolamini p, conſolamini.] Tertia, [Conſurge q, conſurge.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliae ad ipſum diem pertinentes. In natali ſancti Stephani homilia de ipſo die. In natali ſancti Ioannis ſimiliter. In natali Innocentium ſimiliter. In natali ſancti Sylveſtri ſimiliter. In octava natalis Domini homilia de ipſo die. Dominica prima poſt Natiuitatem Domini ponunt epiftolas Pauli uſque in Septuageſimam. In Epiphania lectiones tres de Eſaiâ. Prima lectio incipit, [Omnes, r ſcientes.] Secunda, [Surgit s, illuminare Hieruſalem.] Tertia, [Gaudens t gaudens in Domino.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliae ad ipſum diem pertinentes.

a al. Eſtrius.] al. Heſychius. b al. Lenticus.] al. Lenticus. c abſt ab orig. d al. Sixti. e tranſitus, id eſt, aſſumptio.] orig. f al. Iob.] orig. g qui appellatur, laus Apoftolorum.] orig. h Tertulliani apocrypha. Opuscula Laſtantii, apocrypha. Opuscula Africani, apocrypha.] orig. i Opuscula Commodiani, apocrypha.] orig. k Opuscula Tacti, Cypriani, apocrypha. Opuscula Armelii, apocrypha. Opuscula Iyconii, apocrypha.] orig. l al. Pitabionenſis. m al. Frumenti cæci.] orig. n Africani.] orig. o al. Calixtus. p Iulianus Calanenſis, Caleſtius nu, &c.] orig. q orig.] Prifcillianus ab Hiſpania, Neſtarius Conſtantinopolitanus, Maximus, Unicus, Lampetius. r hæretici, eorumque diſcipuli.] orig. Burch. lib. 3. c. 222. Pro part. 4. cap. 63. Pannorm. lib. 2. cap. 90.

a Thren. 1. b i. Corin. 11. c i. Corin. 10. d Hebr. 4. e Hebr. 5. f Hebr. 9. g Hebr. 10. h al. octava. i al. octavam. k Iudith, Heſter.] Ivo 1 libri.] Ivo m aliter in naturalem. n alter in vigilia natalis Domini.] Burchard. & Ivo. & ordo Romanus. o Eſa. 9. p Eſa. 40. q Eſa. 12. r Eſa. 15. s Eſa. 60. t Eſa. 61. ¶ Mandat.

1 ¶ Mandamus ¶ Poff hoc verbum in Decreto Gelafii sequitur continetur: Item opuscula beati Cypriani, &c. Sed Barchardus, & Ivo, & Pannormia ut Gratianus. Ac certe in toto hoc capite ut modis discrepant collectiones ab originali, ut iam certo facta non possit, que vera & pura sit Gelafii lectio, nec magno opere fieri merendum, si simul illa sint, que difficultatem faciunt. Quare obrem que acculis codicibus emendari poterant, ea sunt emendata: cetera loca partim indicata videretis, partim, quoniam omnes in dicitur in scriptum fuisse, labor hic ad libros adveniendi accuratior lectori est relictus.

2 ¶ Item gesta ¶ Hinc usque ad finem capituli omnia absunt a pluribus vetustis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotavit. Sunt tamen eisdem Gelafii usque ad versicul. Ceterum qui libri, & apud Barchardum, & Ivo nem referuntur proxime post suspensa.

3 ¶ Iuvenii ¶ Antea legebatur, Item Vincentii, restituta est vera lectio ex Gelafio, Barchardo, & Ivo. De quo Iuvenio meminit B. Hieronymus in Catalogo.

4 ¶ De sancta Maria ¶ In collectione Isidori legitur, & de Maria, & de obsterice. Apud Barchardum, & de Maria, vel de Obsterice Salvatoris.

5 ¶ Ceterum ¶ Hinc usque ad finem, neque in collectione Isidori, neque in ulla veteri codice Gratiani eorum, que collata sunt invenitur. A verbo tamen, in Septuaginta ponunt, referuntur a Barchardo, & Ivo sine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelafio cum lxx. episcopis. Fere autem omnia habentur sparsim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.

6 ¶ Pentateuchum ¶ Apud Ivo nem legitur, Heptateuchum, ut ultra quinque libros comprehendat librum Iosue, & Iudicum, que vix, ac librum computatione Beatus Hieronymus ad Lucianum scribitur. Alii vero Heptateuchum appellant, ut sanctus Gregorius libro 7. in d. 2. epist. 48. & libro 10. epist. 22. & alibi, & Barchardus in prefatione in Hieroniam, & ordo Romanus, cap. de Septuaginta.

7 ¶ In Psalmum 54. ¶ sic etiam apud Ivo nem. In ordine Romanus, cap. de officio dicitur a cena Domini usque in octavas Pentecostes, & apud Barchardum legitur, in Psalmum 63. id est, Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. Item, in cap. de ordine in nocte Parasceves, Tres de tractatu sancti Augustini de Psalmis 63.

8 ¶ In octavis ¶ Ipsam diem octavam festam fuisse profertur nomine multitudine, id est octavas, notabitur infra de consecratione, dist. c. pronuntiandum.

9 ¶ In natali Domini ¶ Barchardus, & Ivo habent in vigilia natalis Domini, & ita in ordine Romano, cap. quod in festis, in Christi nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in ecclesia Romana ponuntur. Pannormia autem habet ut Gratianus.

DISTINCTIO XVI

1 ¶ Apostolorum vero canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, sicut quidam asserunt, dicuntur esse translatis sunt 1. quinquaginta.

2 ¶ Translati ¶ In titulo qui proponitur canonicis Apostolorum in collectione Isidori, & in concilio Stephani Papa 1111. (Cuius regnum patre Deus sedet, Cardinalis in sua canonum collectione) pro voce, translatis, habetur, prolatis. Dionysius autem Exiguus nullam huius versum mentionem facit, & obsequitur sicut epistolam Clementis hoc modo citare, ex dictis Petri Apostoli per Clementem prolatis. ut auctor Episcopus, & alii.

C. I. ¶ Apostolorum canones Apostolorum dicuntur auctoritate.

Hi non recipiendus, sed inter apocrypha deputatus. Isidorus scribit dicitur.

Canones 1 qui dicuntur Apostolorum, seu quia eisdem nec sedes Apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum praberunt, pro eo quod ab hereticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur, quamvis in eis utilia inveniantur, tamen ab auctoritate canonica, atque Apostolica eorum gesta confat esse remota, atque inter apocrypha deputata.

1 ¶ Caput hoc est in prefatione Isidori ad collectionem conciliorum, que ex bibliotheca ecclesie Tolerana descripta Romano missa est. Nam in illa que vulgata Isidori collectioni, de qua imitatio dicitur est; proponitur, contrarium patris videtur dici, & refertur infra. c. Placuit. hanc ad. dist. si modo idem est Isidorus.

C. II. ¶ Apostolorum canones sunt recipiendi.

Zepherinus autem eorum scribit episcopus per Scythiam constitutus, epist. 11.

Sexaginta 1 sententias a Apostoli prescripserunt, cum aliis plurimis episcopis, & servandas censuerunt.

1 ¶ Sexaginta ¶ Ivo etiam, & auctor Pannormia habent. Sexaginta. Item, originale in margine. Sed in textu, Septuaginta. Polycarpus, Quinquaginta.

C. III. ¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apostolorum inter apocrypha deputantur.

Item Leo 1 Papa novus contra epistolam Nicetam ablati.

Clementis e librum, id est, Petri Apostoli itinerarium, & Apostolorum canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis quinquaginta capitulis, que decreverunt orthodoxe fidei adiungenda.

1 ¶ Item Leo ¶ Hoc caput sumptum est ex responsione Humberti legati Leonis non ad libellum Nicetam presbyteri, & Menachii contra Latinos ditum, que Roma in monasterio sancte Marie verus, & in multis bibliothecis extat manuscripta. Merito autem potius citari Leo 1x, quod eius auctoritate & iussione Humbertus legatus sancti Apostolice ea scripserit.

C. IIII. ¶ Item vi. synodus, cap. 2.

Placuit e huic sancte synodo, ut amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum 83. capitula.

Epistola 1 Isidori in capite canonum.

Isidorus 2 servus Christi, lectori suo confervo. ¶ Propter eorum auctoritatem ceteris conciliis proponimus canones qui dicuntur Apostolorum, licet a quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roboraverunt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. Item infra f. Primò quidem ordo, ut prædictum est, de celebrando concilio insertus habetur, & postmodum canonum Apostolorum, ac primorum Apostolicorum (id est, a sancto Clemente usque ad sanctum Sylvestrum) decretorum, atque diversorum conciliorum breviarum interponitur, sequens ordinem suum.

1 ¶ Epistola ¶ Hæc epistola ab Ivo ne vocatur prefatio in opus canonum, & est ea, que Isidori nomine est præposita totius conciliorum, licet in mensiore editione, in qua prior est Isidori collectio, nonnulla verba desiderentur. Est autem conscriptum hoc caput ex duobus locis illius prefationis. Nam verba illis Propter eorum auctoritatem, & cap. usque ad vers. constitutiones, non longe absunt ab initio. Reliqua vero sunt in extremo.

2 ¶ Isidorus servus ¶ In Pannormia est eodem modo

a Ivo part. 4. cap. 107. Pannorm. lib. 2. cap. 205. Polyc. l. 3. tit. 20.
b ad. præfixerunt. orig. c Ivo p. 4. c. 105. Pann. l. 2. cap. 124.
d al. regibus orthodoxis al. regibus orthodoxia. Ivo p. 4. c. 106. Pannorm. l. 2. c. 115. f. Ivo par. 4. c. 104. Pannorm. l. 2. c. 125.

atque apud Gratianum. Apud Ivonem, & in manuscriptis collectionibus illius codicibus est. Iidorus Mercator servus Christi confervo suo, & parenti fidei a in Domino salutem. In vulgatis autem concilionibus editionibus, Iidorus peccator, servus, &c.

Item cum Hadrianus Papa sextam synodum recipiat cum omnibus canonibus suis, cum etiam sancta actio universalis concilii profectante Romani Pontificis sint reprobata, in sexta b autem synodo, sive in septimo concilio, Apostolorum canones sint reprobati: patet, quod non sunt inter apocrypha deputandi.

C. V. ¶ Sexta synodus auctoritate Hadriani corroboratur.

Vnde scribit Hadrianus Papa Tharasio Patriarcha. Sextam i synodum e sanctam recipio cum omnibus canonibus suis.

¶ Sextam] Habetur in secunda actione septime synodi in epistola Hadriani ad Tharasium. Sed eo in loco Hadrianus refert verba synodice epistola ad Tharasio verba. Et hic Gratianus non refert propria eius epistola verba. In versione enim Anastasia Bibliothecarii legitur. Invenimus autem in praedicta synodice epistola sanctitatis vestre, post plenitudinem fidei & confessionem sacri symboli, & omnium sanctorum sex synodorum, & de factis & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. Quare & eisdem sanctas sex synodos suscipio cum omnibus regulis, quae iure, ac divinitus ab ipsis promulgatae sunt. Et haec quidem postrema verba sunt etiam in illa ipsa Tharasio epistola: quod ex concilio Graeco, & nova interpretatione clare apparet.

Sed diluatur de ea, an canones conscripserit: quod ex quarta actione sexta a synodi facili absolvitur.

¶ Sexta] In secundo & tertio Vaticano est, sexta, aliis septima, & vere septima est, sed ob glossam nihil est mutatum.

C. VI. ¶ Sexta synodus canones conscripsit.

Ait enim Petrus episcopus Nicomediae.

Habeo i librum d continentem canones sanctae sextae synodi. Patriarcha dixit: ¶ Quidam scandalizantur per ignorantiam pro canonibus istis, dicentes: numquid sexta synodus canones fecit? Sciant ergo quoniam sancta synodus sexta sub Constantino congregata est contra eos, qui dicebant unam operationem; & unam voluntatem esse in Christo, in qua sancti Patres illos, ut haereticos anathematizaverunt, & orthodoxam fidem explanaverunt.

¶ ps ¶ Et soluta synodus est Constantini 14. anno. Post quatuor vero, aut quinque annos iidem sancti Patres congregati sunt, sub Iustiniano filio Constantini, & praedictos canones promulgaverunt, de quibus nullus dubitet. Qui enim sub Constantino in synodo fuerunt, iidem ipsi episcopi sub Iustiniano istis canonibus subscripserunt. Oportebat enim ut synodus universalis canones ecclesiasticos promulgaret. Item. e. ¶ Sancta sexta synodus post promulgata ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Constantino imperatore, qui eam congregaverat, non multo post defuncto, & Iustiniano eius filio regnante pro eo. ¶ Eadem sancta synodus divinitus inspirata, iterum Constantinopoli quarto, aut quinto anno congregata est, & canones numero 102. ad correctionem ecclesiae promulgavit.

¶ Habeo librum] Verba sunt Petri episcopi Nicomediae, ac Tharasio patriarcha Constantinopolitani, actione quarta, septima synodi: quod quidem ipsi de centum, ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore Iustiniani Rhinotmetri

a al. fidei. b al. septima synodo, sive concilio] al. sexta synodo, sive in sacro concilio. c Ivo part. 4. cap. 122. d Ex actione quarta septima synodi. Ivo part. 4. cap. 121. e Ex sexta actione septima synodi.

secundo anno sine revocatione ad Imperium, editi sunt. Verum ex his ipsis verbis Tharasio apparet, eos canones non esse proprios sextae synodi: quis fatetur post annos quatuor, aut quinque, quam ea synodus fuerat absoluta, canones illos fuisse editos, quo tempore certissimum est, neque eandem Romanam Pontificem, neque eosdem episcopos fuisse. Quamquam in hac ratione temporis, potius credendum est diligentibus chronologo Theophani, (cujus etiam verba quae ad hunc locum pertinent ex originali Graeco, quod in bibliotheca Vaticana extat, satis fideliter translata leguntur apud Franciscum Turrianum, libro de 6. 7. & 8. synodo) & Anastasio, & Georgio Cedreno, quam Tharasio. Illi enim non quatuor, aut quinque ut Tharasio, sed viginti septem annos a fine sextae synodi tempore Agathoni habita, usque ad hanc huiusmodi Decretorum editionem afferunt intercessisse. Episcopus vero, qui hos ediderunt, noluisse ipsos edere tanquam canones sextae synodi, sed voluisse supplere, quod videbatur in quinta, ac sexta synodo desisse, ipsamet illorum ad imperatorem ablatum restatur. Itaque nova dicenda est haec episcoporum actio, videlicet Graeci illam, ut scribit Balsamon in eo loco, ad est, quanta sextam synodum appellant. Ceterum non fuisse omnes illos canones a Romana ecclesia receptos, duo veri rationes ecclesiasticarum peritissimi, Anastasio Bibliothecario, & Honorato Leonis ix. Legatus aperte restantur. Honoratus quidem his verbis. Non autem miror, si Agathonis Papae, & sanctis Patribus sextae synodi vestra impetitis deliramenta, & quae aut corruptissimas, ut finitissimas capitula: cum & ipsi Domino IESU, & Apostolis eius impetitis signata. Vnde facientes sextam synodum, ad destruendam haereseon Graecorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis novas constitutiones congregatam, capitula, quae nobis sub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus, quia prima & Apostolica sedes, nec aliquando ea accepit, nec obsecrat, haecenus. Anastasius vero in praefatione in septimam synodum ad Iohannem ix. Romanum Pontificem ita scripsit: Ergo regulas quae Graeci in sexta synodo perhibent editas, ita in hac septima synodo principaliter sedes admittit, ut nullatenus ex his illa recipiantur, quae prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inventiuntur adversa: quamvis omnes haecenus ex toto maneat apud Latinos incognita, quia nec interpretata. Sed nec in ceterarum Patriarchalium sedium, licet Graeca utantur lingua, reperiuntur archivi: nimirum, quia nulla earum, cum ederetur, aut promulgaretur, aut consentiens, aut saltem praesens inventa est. Quamquam eosdem Patres illas Graecae promulgasse perhibent, qui in sexta synodo sunt inventi: sed nullis certe probare possunt indicis.

Ex his ergo colligitur, quod sexta synodus haec congregata est; primo sub Constantino, & nullis canonibus conscripsit: secundo sub Iustiniano filio eius, & praefatos canones promulgavit.

C. VII. ¶ Constitutiones synodi sextae,

Vnde sancti Patres in eadem synodo secundo congregati, dixerunt.

¶ Quoniam i sanctae a, & universales synodi, quinta sub Iustiniano Augusto, sexta sub Constantino patre tuo Augusto 2. de mysterio fidei plenissime disputantes, canones non fecerunt, sicut ceterae quatuor universales synodi; propterea nos convenientes in hanc Imperialem urbem, sacros canones conscripsimus. Item. b ¶ Placuit huic sanctae synodo, ut amodo confirmata, & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. ca-

a Ivo, septimam vocat, Ivo part. 4. cap. 117. b In ratione allocutoria Patrum, qui in Trullo conveniunt, ad Iustinianum Imperatorem, c. 3. eius synodi. ssp. ca. c. placuit. Ivo, part. 4. lib. Ivo, part. 4. c. 134. Pann. l. 2. c. 117.

pitula,

Theodorum Mopsuestenum, & omnes hereticos, qui Theodorus dicebat, aliud esse Dei verbum, & aliud Christum, & sacram Virginitatem Mariam negabat. Dei genitricem fuisse, temporibus Iustiniani principis, Viginti Papae Romani, Domini b. Antiocheni, I. Eulichii Constantinopolitani, qui quatuordecim capitula anathematizando scripserunt contra Theodori, & sociorum eius blasphemias. ¶ Sexta in Constantinopoli 150. Patrum contra Macharium Antiochenum episcopum, & socios eius, qui unam voluntatem, & operationem in Christo falsa suspitione asserabant; temporibus Constantini principis, Agathonis Papae Romani, Georgii Constantinopolitani; qui condemnata heresi praefata, anathematizando scripserunt novem 4. capitula inferius annexa.

1. ¶ Prima] Caput hoc invenitur & in recentioribus editionibus conciliorum & in vestigiis Colonienfibus, Anno M. D. XXX. & in manuscriptorum collectione, quam distans est assertari in bibliotheca Vaticana; sed non in collectione, quae est in bibliotheca monasterii Dominicianorum. Ponitur autem ante praefationem, quae nomen Ispidori, mercatoris quidem in manuscriptorum, peccatoris autem in impressis praefert. Et sane in illa praefatione tantum quatuor generalium synodorum mentio fit, sexta vero post Ispidori Eliphalensis aetate est habita.

2. ¶ Alexandri] Apud Anselmum est ut apud Gratianum. In originali, Alexandri Constantinopolitani. Sed integra videtur lectio, si utraque coniungatur. Nam & episcopus Constantinopolis, & episcopus Alexandriae, tempore illius Synodi, Alexandri nomine vocabantur.

3. ¶ Nectarii] Antea legebatur quemadmodum etiam apud Anselmum, Nectarii Alexandrini. Emendationem est ex originali. Sed fortasse & hoc loco integra lectio haec est, Nectarii Constantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

4. ¶ Novem] In loco citato ex collectione Ispidori legitur, scripserunt octo capitula, & verba illa, inferius annexa, ubi non habentur. In concilio deinde Colonia impresso post attentionem sexta synodi ex vestigiis codicis monasterii S. Bavonis, restituntur novem capitula, & ante primum capitulum sunt haec verba, scripserunt novem capitula inferius annexa, quae apud Anselmum quoque habentur.

C. e. XI.

Prima r adnotatio Ancyranae synodi, quae ante Nicenam fertur fuisse, sed propter auctoritatem majorem postponitur; in qua Patres xviii. statuerunt canones xxiiii. d. quorum auctor maximè Vitalis Antiochenus episcopus extitit. ¶ Secunda Neocaesariensis, quae post Ancyranam, & ante Nicenam 2 legitur fuisse, in qua Patres sexdecim statuerunt canones xiiii. e. quorum auctor maximè Vitalis episcopus Salaminus f extitit. ¶ Tertia Gangrensis, quae post Nicenam legitur fuisse, in qua Patres xvii. statuerunt canones xx. propter quasdam necessitates ecclesiasticas; maximè contra Eustathium: qui dicebat, quòd nullus in conjugali ordine positus, nec illius fidelis, qui non omnibus renunciat, quae possideret; spem apud Dominum haberet, & multa alia venenosa, quae enumerare longum est. ¶ Quarta Sardicenis, in qua Patres sexaginta 3 statuerunt canones xxi. quorum auctor maximè Osius Cordubensis episcopus, & Vincentius Capuanus episcopus, & Ianuarius 4. Beneventanus, & Clepodius Neapolitanus sanctae Romanae ecclesiae legati extiterunt. ¶ Quinta Antiochena, in qua Patres xxix. g statuerunt canones xxv. quorum maximè auctor Euse-

a al. aliam Deum esse verbum, & aliam Christum. b al. Domini. c Deusedin, Cardinalis, Anselmus in prolog. Ante eandem Ispidori collectionem. d in Graco vulgato, & apud Balsamonem sunt xxxv. e alidem sunt xv. f al. Zelamianus. g al. xxx.

bis Palaeftinensis episcopus extitit. ¶ Sexta Laodicenis, in qua Patres xxxii. statuerunt canones lxi. quorum auctor maximè Theodolus episcopus extitit. ¶ Septima 5. Carthagenensis in qua Patres cxvii. a statuerunt canones xxxiii. quorum auctor maximè Aurelius Carthagenensis episcopus extitit. Etiam sanctus Augustinus Hypponenfis episcopus in eadem synodo legitur fuisse, temporibus Honorii Augusti. ¶ Octava Africana sub Theodosio minore Augusto: in qua Patres ccxvii. recitaverunt, & firmaverunt canones cy. qui per diversa concilia Africanae provinciae temporibus Aurelii Carthagenensis episcopi leguntur esse conscripti. ¶ Nona Arelatenfis; in qua Patres cc. b statuerunt canones quatuor: quorum auctores maximè Sylvester urbis Romae episcopus, & S. Marinus Arelatenfis episcopus extiterunt, temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. ¶ Decima item Arelatenfis, in qua Patres xlii. statuerunt canones: quorum auctor maximè S. Caesarius Arelatenfis episcopus extitit. ¶ Undecima item Arelatenfis, in qua Patres xvi. statuerunt canones: quorum maximè auctor sanctus Caesarius Arelatenfis episcopus extitit. ¶ Duodecima item Arelatenfis in Vico Hortensi c, in qua Patres xii. statuerunt canones: quorum maximè auctor sanctus Caesarius Arelatenfis episcopus extitit. ¶ Tertiadecima item Arelatenfis, in qua Patres xix. statuerunt canones: quorum auctor maximè Sarpidius d Arelatenfis episcopus extitit. ¶ Quartadecima Arausicensis, in qua Patres xxvi. e statuerunt canones: quorum auctor maximè Hilarius episcopus extitit. ¶ Quintadecima Epauensis 6, in qua Patres xxvii. statuerunt canones xxxix. quorum auctor maximè Caesarius episcopus extitit. ¶ Sextadecima Agathensis, in qua Patres xxix. f statuerunt canones: quorum auctor maximè Caesarius episcopus extitit. ¶ Septimadecima 7 Aurelianensis, in qua Patres lxx. statuerunt canones: quorum auctor maximè Aurelius Arelatenfis episcopus extitit. temporibus Clodovei Regis g. ¶ Octadecima item Aurelianensis, in qua Patres xxxi. statuerunt canones: quorum auctor maximè Melianus Rhedonenfis episcopus extitit. ¶ Nonadecima item Aurelianensis, in qua Patres xxx. statuerunt canones, quorum auctor maximè S. Albinus Andegavenfis episcopus extitit.

¶ Vigesima Arvernensis, in qua Patres xv. statuerunt canones: quorum auctor maximè Honoratus Brentensis b episcopus extitit. ¶ Vigesima prima Maticensis i, in qua Patres xxi. statuerunt canones: quorum auctor maximè Priscus Lugdunensis episcopus extitit. ¶ Vigesima secunda item Maticensis, in qua Patres lxxvi. statuerunt canones: quorum auctor maximè idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit. ¶ Vigesima tertia Lugdunensis, in qua Patres xviii. statuerunt canones: quorum auctor maximè Philippus Viennensis episcopus extitit. ¶ Vigesima quarta item Lugdunensis, in qua Patres xx. constituerunt canones: quorum auctor maximè idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit k.

1. ¶ Prima] Major pars hujus capiti, id est, usque ad finem versiculis, Nonadecima, habetur in collectione Ispidori impressa, ante praefationem ipsius Ispidori: In Vaticana autem usque ad finem versiculi. Vigesima prima, Duodecima, & Anselmus integrum ante suas collectiones laudat. Neque vero summae hae ejusdem Ispidori esse possunt: nam neque praefationi ipsius, neque collectioni respondet: in qua, ut cetera mutantur varietates, multa referuntur con-

a al. ccxvii. b abest numerus à collectione etiam Vaticana. c al. Hortensio. d al. Sarpidius.] al. Sarpidius. e al. xxvi. f al. xxxiii. g Hactenus in collectione Ispidori impressa. h al. Brimacensis.] al. Brimacensis. i al. Maticensis. k Hactenus in collectione Ispidori Vaticana.

alia Hispania, quorum hic nulla mentio.
 2. ¶ Ante Nicenam] Sic est emendatum ex Anselmo, & Diodoro, & Vaticana collectione. Non ante legatur Anthecham. In collectione tamen Iudori impressa legitur quidem Nicenam, sed deest vox, ante. Sic autem legendum est, quemadmodum est emendatum, ostendunt verba, quae ipsius Nocesariensis concilium antecedunt, dicitur de rebus quae in hoc concilio tractatae sunt, & de Nicena & Constantiensibus, ut est, qui canones posteriores quidem Ancyranis, anteriores autem Nicenis sunt, quo loco in collectione Iudori impressa mendosum est. Et hi quidem canones secundum sunt eorum, qui in Ancyra, & Caesarea expositi sunt, relictis canonibus de Caesarea, quare in recentioribus editionibus conciliorum omissum est. Similis error est in codice canonum Hispaniarum.

3. ¶ Sexaginta] In codice canonum lx. episcopi reperuntur subscripsi: sed postea additur, & ceteri, & subscripserunt omnes episcopi diversarum provinciarum, vel civitatum, num. cxx. Socrates lib. 2. cap. 16. in eo concilio ex vicinioribus partibus episcopi circiter cxx. convenisse dicitur, ex Orientis vero lxxvi. qui eadem sessionem fecerunt. Idem Theodoretus lib. 9. cap. 12. & Theophrastus in eadem lib. 2. cap. 7. docet ex antiquis narrationibus, episcopos ccl. convenisse. Omnia & in hiis, & Pannorum, & canonum numerus multus sunt emendata. Sed in monumentis suis viginti tantum varietates: nomenclaturae tamen diligenter sunt observatae.

4. ¶ Et Ianuarius] Anselmus habet ut Gratianus. In collectione indicata est, & Vincentius Capuanus episcopus, & S. R. E. Legatus extiterunt. In concilio ipsi episcopi nominantur Ianuarius episcopus. In subscriptione vero in codice canonum, non nominatur, sed tamen Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calpurnius Deputatus legatus S. R. E.

5. ¶ Septima] Hic numeratur tantummodo unica synodus Constantiensis, quae habetur in codice canonum, de qua inferius xxx. de h. c. de libelli, dicitur.

6. ¶ Epauensis] Ita emendatum est ex aliquo manuscripto, & collectione Iudori Vaticana. Nam antea legatur, & Empanensis. Verum tamen in concilio Epauensis impressi nullus Caesari nominatur: sed Aviti primus est nomen.

7. ¶ Septimadecima] Hic numerantur tria concilia Ancyranse, quorum haec in concilio ingressu indicia inventiuntur. In quinto Ancyranse, subscribitur primo loco Aurelius Ancyranus. In primo inter alios legitur nomen Melanii Relectensis. In tertio subscribitur quarto loco Alivius episcopus Ancyranensis.

C. XII. ¶ Epistola Athanasii postulantis capitula Niceni concilii. Sed quod Nicena synodus xx. canones supra statuisse dicitur, consensum videtur ei, quod in epistola Athanasii invenimus. Scribit enim Athanasius a Alexandrino episcopo Marco Papasita dicens.

Septuaginta Niceni concilii capitula quae de praetere omnium episcoporum attuli, quae sunt igne combusta, optinamus, ut a vestra sanctae sedis auctoritate percipere per praesentes legatos mereamur. Item h. Tredecim nobis octoginta capitula in memorata synodo tractata sunt, quadraginta a Graecis, Graeca edita lingua, & quadraginta a Latinis, similiter Latina edita lingua. Sed vnum est cccxviii. episcopis & Spiritu sancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro, & Apostolicae sedis Apoverfariis, ut decem capitula admaerentur

a In epistola Athanasii, & in versibus Egypti episcoporum ad Marcum Papam: sed copiosius, quam hic. Ivo p. 4. c. 108. Pann. l. 2. cap. 108. Anselm. lib. 2. cap. 108. b Videtur paulo superius. c Pann. lib. 2. cap. 108. d al. decretalia vos, & al. convenerat.

allis, atque congruis locis infererentur, & ad formam lxx. discipulorum, vel totius orbis terrarum linguarum, septuaginta tantum, & tam excellentis concilii fierent capitula, quae omnem Christianorum informarent orbem.

¶ Septuaginta] Ex hoc Athanasii verbis constat, non omnes Nicena synodi canones, aut Graecis, aut Latinis nunc haberi. Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victorius, & alii multi ex illa canonibus citant, qui non sunt in his viginti, quae in manibus omnium versantur. De qua re scribit Iudorus in praefatione, conciliorum tomis inserta. Et ex epistola quadam Gregorii decimo ad Regem Armeniarum, cum concilium Lugdunense indixisset (quam manuscriptam habet Cardinalis Serletus), intelligitur integrum Nicenum concilium in lingua Armeniarum eo tempore extitisse, Sic enim scribit: Quia vero multipliciter expedit, ut in eadem celebratione concilii, antiquorum conciliorum copiam habeamus, celsitudinem regiam rogamus, & hortamur attentè, quatenus integrum Nicenum concilium, & alia concilia, quae habere dicitis in Armenia litera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea, qua poteris, celeritate transmittas. Tunc quosque, & Alexandria inventi sunt octoginta canones Arabice scripti, sub nomine huius concilii, qui Romae in Arabica, & Armenica lingua scripti penes eundem Cardinalem Serletum sunt, & nuper citati in Latina lingua conversi sunt, & impressi.

Quomodo ergo viginti tantum capitula in Nicena synodo statuta dicuntur, cum septuaginta capitula (ut Athanasius scribit) in ea statuta monstrantur? Hic ita respondetur: Capitulum Nicenae synodi quaedam in desuetudinem abierunt: viginti tantum in Romana ecclesia habentur.

C. XIII. ¶ Niceni concilii viginti tantum capitula habentur. Vide Stephanus Papa scribit, dicens Lactantio episcopo Moguntino.

Viginti tantum capitula Nicenae synodi in sancta Romana ecclesia habentur; sed quo neglecta alia defecerint, ambiguum est. Plurimum arbitrantur ea Antiocheno concilio esse inserta.

¶ Apud Iovem parte quarta, cap. 232. habetur magis integrum hoc caput, Capitula Niceni concilii testimonio Athanasii septuaginta in figuram septuaginta discipulorum scripta non dubitamus; a quibus viginti tantum in ecclesia sancta Romana, & quae sequuntur.

C. XIII. ¶ Auctoritate Apostolica Sardinense concilium recipitur. Sardinense quoque concilium auctoritate Nicolai Papae recipitur. Vide idem scribit Clero b. Constantinopolitano.

¶ Quod dicitis neque Sardinense concilium, neque de cetera alia vos habere sanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardinense concilium, quod penes vos in vestris regionibus actum est, & omnis ecclesia recipit, qua ratione convenit, ut hoc sancta Constantinopolitana ecclesia abjiceret, & ut dignum est, non retineat.

DISTINCTIO XVII. ¶ Generata concilia quorum tempore celebrata sint, vel quorum auctoritas ceteris praevaleat sanctorum auctoritativis supra monstratum est. Auctoritas vero congregantium conciliorum penes Apostolicam sedem est.

C. I. ¶ Absque Romani Pontificis auctoritate Synodus congregari non debet.

a Ivo par. 4. cap. 232. Pannor. lib. 2. cap. 107. b al. electo. c Habetur in epistola 6. quae prima ad Phostum est, Ivo par. 4. cap. 135. Pannor. lib. 2. c. 117. ver. quod dicitur. d al. decretalia vos, & al. convenerat.

Vnde Marcellus Papa scribit Maxentio 1.
Synodus a Episcoporum absque hujus sancte sedis auctoritate (quamquam quosdam Episcopos possit congregare) non potest regulariter facere. Neque a ullum Episcopum, qui hanc appellaverit Apostolicam sedem, damnare, antequam hinc sententia definitiva procedat. Nam si secularis in publicis judiciis libelli utuntur appellatoriis, quanto magis sacerdotibus hac eadem agere licet, qui super illos sunt? De quibus dictum est, [Ego b dixi, Dii estis.]

1 ¶ Maxentio. Antea legebatur, Maxentio Episcopo, In tomis autem conciliorum in epistola inscriptione est, ad Maxentium tyrannum, sed in principio Epistola est, Marcellus Maxentio, qua lectio vis est retinenda.
2 ¶ Neque ullum Episcopum) Hinc usque ad finem non habentur in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus.

C. II. ¶ Non est ratum concilium, quod auctoritate Romana ecclesia solum non fuerit.
Item Iulius Papa primus in scripto contra orientales pro Athanasio c. xxix.

Regula e vestra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc concilium actum est, nec Romana ecclesia Legatus d' interfuit, canonibus precipientibus, sine ejus auctoritate concilia fieri non debere. Nec ullum ratum est, aut erit unquam concilium, quod non solum fuerit ejus auctoritate.

C. III. ¶ Nullus usquepote concessit Romana ecclesia.

Item Damasus Papa 1. ad Stephanum epist. 3.
Hic solum sedit f' comessa nullus usurpare sine ejus consensu praesumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus, ut contemptor, judicari.

C. IIII. ¶ Absque Apostolica sedis auctoritate synodus particularem contra universalem aliquibus congregare non licet.

Item Gregorius 8 1.
Nec b licet alicui aliquando, nec licet particularem synodum a congregare: sed quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem, aut sponte ii, qui salutem animae suae desiderant, ad Apostolicam i sedem pro recipienda k ratione conveniant, aut si forte (sicut de talibus scriptum est m) [Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit.] ita obstinati, & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab iisdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquomodo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per seculares comprimi n potestates.

1 ¶ Gregorius] Hoc procul dubio est Pelagii, sicut ab Anselmo & Ivone citatur. Sunt autem apud Gratianum multa capita ex Pelagio hujus argumenti, ad Apostolicas sedes recurrendum esse, cum inferiores Episcopi, aut quorvis alii cognoscere desiderarent, quid in aliqua universali synodo esse constitutum, & velle illos condemnandos, qui Apostolice sedis non communicant, ut 23. q. 1. c. non vos, &c. de Legationibus. Ex hoc autem capite, nec licuit, & capite, istud 11. q. 1. habetur integra epistola Pelagii, quemadmodum ab Anselmo refertur. Verum in Polycarpo citatur ex Gregorio, & in margine est additum, ad Episcopos Mauritaniam. Atque in summariis capitum distans ipse Pape.

a Ansel. lib. 2. cap. 60. Ivo part. 2. cap. 140. Polyc. lib. 1. cap. 1. tit. 13. b Palm. 21. c Ansel. lib. 2. cap. 47. Polyc. lib. 1. cap. 17. d al. legatos. e sancta. f Ansel. lib. 1. cap. 55. Polyc. lib. 1. cap. 17. g al. Pelagus Papa Valeriano Patrio. h Ivo p. 4. cap. 39. Ansel. lib. 12. cap. 43. Polyc. lib. 1. c. 14. i Apostolicae sedis. Ivo. k al. percipienda. l al. quibusdam. m Provi. 19. n al. opprimi.

qui habetur lib. 2. Registi Gregorii septimi, inter cetera hoc est, quod nulla synodus absque precepto summi Pontificis debet generalis vocari.

2 ¶ Synodum] Apud Anselmum, Ivonem, & in Polycarpo adduntur haec, ad iudicandum universalem synodum. Hoc enim est, quod prohibetur hic a Pelagio. Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi perturbatione adducti volebant quantum concilium recipere. (Sicut de re B. Gregorius, lib. 6. epist. 12. & alibi sap.) & particularem synodum universalem, ac solum Apostolicarum auctoritati praesentant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, sive Gregorius, ne episcopi possint diocesanas, & Metropolitanas provinciales synodos convocare, sed ne ipsa ad iudicandum universalem synodum congregent, atque ita in vtriusque emendationem.

C. V. ¶ Non est concilium, sed conventiculum, quod sine sedis Apostolicae auctoritate celebratur.

Item Pelagus Papa II. Episcopi, qui conveniant ad illicitam vocationem Iovanni Constantinopolitani, epist. 1. cap. 1.

Multis & denuo Apostolicis, & canonicis, atque ecclesiasticis instrumitur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari. Quapropter, ut jam dictum est, recte non concilium, sed conventiculum, vel conciliabulum cassatur, & quidquid in eo actum est, irritum habetur, & vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut nullius hortatu talia praesumat, si Apostolicae sedis communicatione carene non vultis. & infra b. ¶ Si vero in qualibet provincia ortu fuerint quae siones, & inter ipsius provinciae episcopos discrepare coepit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conveniat, ad maiorem tunc sedem referantur. Et sic facile, & iuste non discernuntur, ubi fuerit synodus regulariter congregata, canonice, & iuste iudicentur. Majores vero & difficiles e quaestiones (ut sancta synodus statuit, & beata confiterendo exigit) ad sedem Apostolicam semper referantur.

C. VI. ¶ Provincialia concilia sine Romani Pontificis praesentia pondere carent.
Item Symmachus Papa.

Concilia d sacerdotum ecclesiasticis legibus quoniam decreta per provincias, quia praesentiam Papae non habent, validitatem perdidit. Legibus & iustitiam, aliquando in illis praeter Apostolicam auctoritatem aliquid constitutum, & non de maioribus negotiis ad consultationem s, si quid occurrerit, praefata sedis arbitrio fuisse servatum?

1 ¶ Perdiderunt] Hic in libello Emodi in recentioribus editionibus est nota interrogatio. Sunt enim verba vemicorum Symmachi, hoc tanquam absurdum quidpiam obijciunt. Quibus Emodius in sequentibus verbis respondet, Legite, &c.

2 ps ¶ [Hinc etiam cum auctoritas Theoderici Regis ex diversis provinciis ad urbem Romam sacerdotes convocare praecipisset, ut sanctum concilium iudicaret de iis, quae venerabilis Papa Symmacho, praefati Apostolicae sedis ab adversariis ipsius dicebantur impingi, Liguria, & Aemilia, seu Venetiarum Episcopi fugerunt ipsam, qui dicebantur impetitus, debere synodum convocare scientes, quia ejus sedis, primus Petri Apostoli, tum deinde secuta iussione B. Domini, conciliorum convocandorum auctoritas singularem in ecclesia tradidit potestatem, nec aucto-

a Ansel. lib. 1. cap. 36. Polyc. lib. 1. cap. 14. b Cap. c al. difficile. d in lib. Enno. pro defensione 4. & 5. Synod. sub Sym. Papa Ivo part. 4. cap. 142. Ansel. lib. 2. cap. 16. Polyc. lib. 1. tit. 7. e al. Legite. f collationem] orig. Verba omnia supra sunt ex quarta synodo Romana sub Symmacho, g iussione.] Varii. cod. & Niclaus ad districtum Imper. pag. 101.

de illis fatis antequam innotesceret iudicio.] & infra. [¶ Ad hoc breuiter Res. Deo adspirante respondit, synodus esse eorum in tanto negotio sequenda. prescribere, nec aliquid ad se stare uolentiam de ecclesiasticis negotiis pertinere, committenti eorum potestati Pontifici, ut suis proposuissent uolent. eundem negotium, sine illius, quod magis potestatem uale deliberaret, diuina uolente, uenerandi presbiteri concilia pax in. ciuitate Romana daretur. episcopi uero in synodo residentem, congregati auctoritate eadem synodum dixerunt: Synodus Papa sedis Apostolica presul ab his quibusdā episcopis b. imperitus, quantum ad honorem essent, si conueniret, & libere, cuius causam totam Deo iudicio referuimus.] & infra. [¶ De clericis uero memorati Pape, qui ab episcopo suo ante tempus eorum regulas discesserunt, & schismata fecerunt, hoc fieri decernimus, ut e. illi satisfaciens episcopo suo miserentia conueniant & officio ecclesiastico se quideant restituant. ibidem infra. [¶ Laurentius ecclesie Mediolanensis episcopus huius status uisus, in quo totam causam Deo iudicio committimus, subscripsit. Petrus ecclesie Ravennatis episcopus sub eodem uerbo subscripsit, & post eum septuagintaque episcopi. Ad id clerici sui pax in urbe reformanda misericorditer, & distansare factam diliguntur. ¶ Hoc quoque notandum est, quod in hoc concilio, & in illa synodo Synodici Pape, ante Ravennatam episcopi Mediolanensis subscripsit, & respondisse legitur: ex quo & facta pragmatice ante eum habere colligitur.

C. VII. An eum Gregorius primus, lib. 7. reg. episcopi Synagoga episcopo Augustiniano.

Episcopi d. secundum ordinationis sue tempus, siue ad constituendum in concilio, siue ad subscribendum, ut in quilibet alia re, sua attendere loca decernimus, & si quomodo ibi pragmatice ordinem vindicare.

Item tempus ordinationis non ad ecclesias, sed ad personam referunt, sicut ex consuetudine Cardinalium sancta Romana ecclesie, & episcoporum uniuersaliumque provincia euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

Episcoporum iurisdictionis, ut ex premisis apparet sunt innotescit ad determinandum, & constituendum, non autem ad corrigendum. Sunt enim necessaria episcoporum concilia ad extirpationem, & correctionem, que est non habent cum constitutione, e. habent tamen auctoritatem imponendi, & iudicandi, quod illa statuta est, & generaliter, seu specialiter obseruari precepit.

C. I. PALEA. I.

Ex Cablonensi concilio, cap. 6.

Placuit f. ut conseruato Metropolitanu primatu ceteri episcopi secundum suam ordinationis tempus alius alii deferat. & locum.

¶ In peruersis Gratiani codice palea hoc est in extremo preterito distibutionis, conuenit, cum ultima illius capite, episcopos. Ex Cablonensi autem citant, etiam ceteri collectores. extat uero in Bracarensi primo, cap. 2. & concordat cum cap. 23. concilii Medietani, & cap. 23. concilii Africani.

C. II. ¶ Bini conuenit per singulos annos ab episcopo celebrantur.

Unde Leo. episcopus. c. 7. Anastasio Thessalicensi episcopo.

¶ Christiani omnibus reddentur. orig. ibid. inf. b. al. presbiteri, orig. e. u. ex satisfaciens episcopo suo miserentia subscripsit. orig. d. Anselmo. b. c. 124. e. al. conseruandi. i. Barthelemy. lib. 6. 31. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

De a conciliis autem episcopatus non aliud indicimus, quam sancti Patres salubriter ordinantur, ut scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, que inter diuersos ecclesie ordines nasci solent, iudicetur. at si forte inter ipsos, qui presunt, de maioribus (quod absit) peccatis causa nascatur, qua provinciali neque examine definiti, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit intruere, & si coram positus partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est, transferatur.

C. III. ¶ Quo tempore concilia episcoporum sint celebranda.

Item ex Nicano concilio cap. 7.

Habeatur b. semel concilium ante dies quadraginta, ut omnibus, si que sunt, simultatibus amputatis mundum, & ieiunium, & solenne Deo possit offerri secundum uero agatur circa tempora autumnii.

¶ Mundum] Caput hoc est ex uersione, qua usus est Isidorus. In ea tamen hoc locus est, mundum solenne Deo munus, quemadmodum & in Polycape, & in aliquibus Gratiani codicibus est, mundum, & solenne Deo munus. Græcè est, *ἡνὰ πένθης μετὰ τὴν ἑορτὴν αἰετιμωμένη τὸ δέσποιν καὶ ἀπό τῆν Πεντηστήν τῶν ἡμερῶν, id est, ut omni sublata animi angustia munus purum Deo offeratur.*

C. IV. ¶ Ad monum correctionem, & contrauersarum dissolutionem bis in anno episcopale concilium fiat.

Item ex Antiocheno concilio, cap. 20.

Propter ecclesiasticas causas, & que existunt, conuentiones dissoluedas, sufficere uisum est bis in anno per singulas provincias episcoporum concilium fieri, semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festiuitatis, ita ut in quarta hebdomadam, qua consequitur, id est, media Pentecoste, concilium compleatur. Admoneant autem comprovinciales episcopi ii, qui in ampliotibus, id est, in Metropolitanis ciuitatibus degunt, ¶ Secundum uero concilium Idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperboretai mensis, decimus inuenitur. In ipsis autem conciliis, & presbyteros, & diaconos presentes esse oportet, & omnes quotquot laxos existimant, & synodicam expectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos concilia sine Metropolitanorum episcoporum conscientia facere, quibus de omnibus causis constat permillum esse iudicium.

¶ Id est, media] antea legebatur, & in medio temporis inter Pascha & Pentecosten, nec multo aliter apud Romanos, id est, medio temporis, &c. Sed, reperta est hoc lectio ex plerisque Gratiani exemplaribus, & collectione Isidori, in qua est hoc eadem uersio. Nam ceteri collectores secuti potius uidentur uersionem Dionysii, qua est in codice canonum: quamuis & Burchardus, & Panormia hoc loco habeant, id est, medio Pentecostes, uel in medio Pentecoste, ubi in uersione Dionysii est, ita ut quarta septimana Pentecostes, uersum plane e uerbo Græcè enim est, *ἡνὰ τῆν τετάρτην τῆν ὀκταήμερον τῆν πεντηστήν.*

¶ Compleatur] Vocem ἡνὰ πένθης, Dionysius uertit, conueniat.

¶ Decimus] Profus ex Græco. Dionysius autem, quoniam Burchardus, & Ivo sequuntur, habet, Idibus Octobris, id est, quindodecimo die mensis Octobris, quem hyperboretæum Græci cognominant. In canone autem Apostolorum 37. legitur secundam anni synodum celebrandam esse, ἡνὰ τῆν δεκάτην τῆν ὑπερβωρῆται, id est, duodecimo die hyperboretai. Non conuenit autem omnino Latinarum mensis cum Græcorum satis constat. Suidas quidem scribit a-

a. Ezech. l. 1. c. 43. I. 1. p. 4. c. 2. 1. Pan. l. 4. c. 13. Poly. l. 9. tit. 19. b. Poly. l. 3. tit. 19. c. Burchard. l. 2. cap. 44. I. 1. p. 3. c. 1. 1. Pan. l. 4. c. 15. Poly. l. 3. tit. 19.

si, breves qui concilio formam ad Hispania episcopos, ut ei sub-

C. XI. PALEA.

Episcopus non debet abbatem cogere ad synodum...

C. XII. A communi sine alienis, qui synode...

Item ex Concilio Arelatensi, cap. 19. Si b quis autem synodo adesse neglexerit...

C. XIII. Utque ad proximam synodum a communi...

Item ex Concilio Agathensi, cap. 21. Si episcopus metropolitano ad comprovinciales...

C. XIV. A communi praevertitur episcopus, qui...

Item ex Concilio Tarraconensi, cap. 6. Si d quis episcopus communis a metropolitano...

C. XV. Presbyteri & diaconi, & cuncti, qui se...

Item ex Concilio Martini & Pape. f Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

Propter ecclesiasticas causas, & altercationum...

stium iudicium perducantur. Et si qui manifeste episco-

1 ¶ Martini] Gratianus hoc primum citat nomine Mar-

2 ¶ Vel hi] In aliquot conciliorum editionibus legitur, ut

C. XVI. PALEA. 1 [Item ex concilio Bylon.]

Annis singulis episcopus in sua diocesi synodum faciat

C. XVII. ¶ Quae in concilio statuantur...

Unde in concilio Toletano XVI. cap. 6.

DECERNIMUS, ut dum in qualibet provincia concilium

1 ¶ Quatenus] In duobus exemplaribus huius decemsexti

DISTINCTIO XIX.

Episcopi vero decretalibus quaeritur, an vim auto-

C. I. ¶ Decretales epistola vim auctoritatis

SI a Romanorum Pontificum decreto, ceterorum

Supplicia tractatorum approbantur: vel reprobantur:

ita ut, quod sedes Apostolica, probavit, hodie te-

neatur acceptum: & quod illa repulit, hactenus ineffi-

cax habeatur: quanto potius, quae ipsa pro catholica fi-

de profanis dogmatibus pro variis, & multifariis eccle-

siae necessitatibus & fidelium moribus diverso tempore

scripsit: omni debent honore praeferi, & ab omnib. profi-

sus in quibuslibet opportunitatibus discretione, vel dis-

penfatione magistra reverenter assumi: Quamquam quid-

dam veterum scripterint, haud illa decretalia praeforum

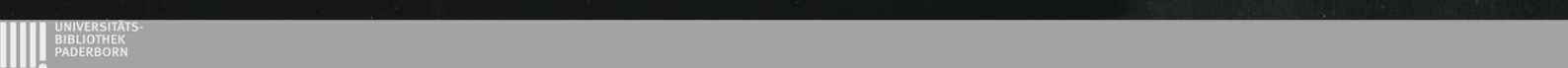
Pontificum in toto canonum codicis corpore contineri

a Ivo part. 5. cap. 3.

C 2

a Burch. l. 1. c. 21. b Burch. l. 1. c. 50. Palye. l. 2. c. 11. c. 1. d. c. 1. e. c. 1. f. c. 1. g. c. 1. h. c. 1. i. c. 1. j. c. 1. k. c. 1. l. c. 1. m. c. 1. n. c. 1. o. c. 1. p. c. 1. q. c. 1. r. c. 1. s. c. 1. t. c. 1. u. c. 1. v. c. 1. w. c. 1. x. c. 1. y. c. 1. z. c. 1. aa. c. 1. ab. c. 1. ac. c. 1. ad. c. 1. ae. c. 1. af. c. 1. ag. c. 1. ah. c. 1. ai. c. 1. aj. c. 1. ak. c. 1. al. c. 1. am. c. 1. an. c. 1. ao. c. 1. ap. c. 1. aq. c. 1. ar. c. 1. as. c. 1. at. c. 1. au. c. 1. av. c. 1. aw. c. 1. ax. c. 1. ay. c. 1. az. c. 1. ba. c. 1. bb. c. 1. bc. c. 1. bd. c. 1. be. c. 1. bf. c. 1. bg. c. 1. bh. c. 1. bi. c. 1. bj. c. 1. bk. c. 1. bl. c. 1. bm. c. 1. bn. c. 1. bo. c. 1. bp. c. 1. bq. c. 1. br. c. 1. bs. c. 1. bt. c. 1. bu. c. 1. bv. c. 1. bw. c. 1. bx. c. 1. by. c. 1. bz. c. 1. ca. c. 1. cb. c. 1. cc. c. 1. cd. c. 1. ce. c. 1. cf. c. 1. cg. c. 1. ch. c. 1. ci. c. 1. cj. c. 1. ck. c. 1. cl. c. 1. cm. c. 1. cn. c. 1. co. c. 1. cp. c. 1. cq. c. 1. cr. c. 1. cs. c. 1. ct. c. 1. cu. c. 1. cv. c. 1. cw. c. 1. cx. c. 1. cy. c. 1. cz. c. 1. da. c. 1. db. c. 1. dc. c. 1. dd. c. 1. de. c. 1. df. c. 1. dg. c. 1. dh. c. 1. di. c. 1. dj. c. 1. dk. c. 1. dl. c. 1. dm. c. 1. dn. c. 1. do. c. 1. dp. c. 1. dq. c. 1. dr. c. 1. ds. c. 1. dt. c. 1. du. c. 1. dv. c. 1. dw. c. 1. dx. c. 1. dy. c. 1. dz. c. 1. ea. c. 1. eb. c. 1. ec. c. 1. ed. c. 1. ee. c. 1. ef. c. 1. eg. c. 1. eh. c. 1. ei. c. 1. ej. c. 1. ek. c. 1. el. c. 1. em. c. 1. en. c. 1. eo. c. 1. ep. c. 1. eq. c. 1. er. c. 1. es. c. 1. et. c. 1. eu. c. 1. ev. c. 1. ew. c. 1. ex. c. 1. ey. c. 1. ez. c. 1. fa. c. 1. fb. c. 1. fc. c. 1. fd. c. 1. fe. c. 1. ff. c. 1. fg. c. 1. fh. c. 1. fi. c. 1. fj. c. 1. fk. c. 1. fl. c. 1. fm. c. 1. fn. c. 1. fo. c. 1. fp. c. 1. fq. c. 1. fr. c. 1. fs. c. 1. ft. c. 1. fu. c. 1. fv. c. 1. fw. c. 1. fx. c. 1. fy. c. 1. fz. c. 1. ga. c. 1. gb. c. 1. gc. c. 1. gd. c. 1. ge. c. 1. gf. c. 1. gg. c. 1. gh. c. 1. gi. c. 1. gj. c. 1. gk. c. 1. gl. c. 1. gm. c. 1. gn. c. 1. go. c. 1. gp. c. 1. gq. c. 1. gr. c. 1. gs. c. 1. gt. c. 1. gu. c. 1. gv. c. 1. gw. c. 1. gx. c. 1. gy. c. 1. gz. c. 1. ha. c. 1. hb. c. 1. hc. c. 1. hd. c. 1. he. c. 1. hf. c. 1. hg. c. 1. hh. c. 1. hi. c. 1. hj. c. 1. hk. c. 1. hl. c. 1. hm. c. 1. hn. c. 1. ho. c. 1. hp. c. 1. hq. c. 1. hr. c. 1. hs. c. 1. ht. c. 1. hu. c. 1. hv. c. 1. hw. c. 1. hx. c. 1. hy. c. 1. hz. c. 1. ia. c. 1. ib. c. 1. ic. c. 1. id. c. 1. ie. c. 1. if. c. 1. ig. c. 1. ih. c. 1. ii. c. 1. ij. c. 1. ik. c. 1. il. c. 1. im. c. 1. in. c. 1. io. c. 1. ip. c. 1. iq. c. 1. ir. c. 1. is. c. 1. it. c. 1. iu. c. 1. iv. c. 1. iw. c. 1. ix. c. 1. iy. c. 1. iz. c. 1. ja. c. 1. jb. c. 1. jc. c. 1. jd. c. 1. je. c. 1. jf. c. 1. jg. c. 1. jh. c. 1. ji. c. 1. jj. c. 1. jk. c. 1. jl. c. 1. jm. c. 1. jn. c. 1. jo. c. 1. jp. c. 1. jq. c. 1. jr. c. 1. js. c. 1. jt. c. 1. ju. c. 1. jv. c. 1. jw. c. 1. jx. c. 1. jy. c. 1. jz. c. 1. ka. c. 1. kb. c. 1. kc. c. 1. kd. c. 1. ke. c. 1. kf. c. 1. kg. c. 1. kh. c. 1. ki. c. 1. kj. c. 1. kk. c. 1. kl. c. 1. km. c. 1. kn. c. 1. ko. c. 1. kp. c. 1. kq. c. 1. kr. c. 1. ks. c. 1. kt. c. 1. ku. c. 1. kv. c. 1. kw. c. 1. kx. c. 1. ky. c. 1. kz. c. 1. la. c. 1. lb. c. 1. lc. c. 1. ld. c. 1. le. c. 1. lf. c. 1. lg. c. 1. lh. c. 1. li. c. 1. lj. c. 1. lk. c. 1. ll. c. 1. lm. c. 1. ln. c. 1. lo. c. 1. lp. c. 1. lq. c. 1. lr. c. 1. ls. c. 1. lt. c. 1. lu. c. 1. lv. c. 1. lw. c. 1. lx. c. 1. ly. c. 1. lz. c. 1. ma. c. 1. mb. c. 1. mc. c. 1. md. c. 1. me. c. 1. mf. c. 1. mg. c. 1. mh. c. 1. mi. c. 1. mj. c. 1. mk. c. 1. ml. c. 1. mm. c. 1. mn. c. 1. mo. c. 1. mp. c. 1. mq. c. 1. mr. c. 1. ms. c. 1. mt. c. 1. mu. c. 1. mv. c. 1. mw. c. 1. mx. c. 1. my. c. 1. mz. c. 1. na. c. 1. nb. c. 1. nc. c. 1. nd. c. 1. ne. c. 1. nf. c. 1. ng. c. 1. nh. c. 1. ni. c. 1. nj. c. 1. nk. c. 1. nl. c. 1. nm. c. 1. nn. c. 1. no. c. 1. np. c. 1. nq. c. 1. nr. c. 1. ns. c. 1. nt. c. 1. nu. c. 1. nv. c. 1. nw. c. 1. nx. c. 1. ny. c. 1. nz. c. 1. oa. c. 1. ob. c. 1. oc. c. 1. od. c. 1. oe. c. 1. of. c. 1. og. c. 1. oh. c. 1. oi. c. 1. oj. c. 1. ok. c. 1. ol. c. 1. om. c. 1. on. c. 1. oo. c. 1. op. c. 1. oq. c. 1. or. c. 1. os. c. 1. ot. c. 1. ou. c. 1. ov. c. 1. ow. c. 1. ox. c. 1. oy. c. 1. oz. c. 1. pa. c. 1. pb. c. 1. pc. c. 1. pd. c. 1. pe. c. 1. pf. c. 1. pg. c. 1. ph. c. 1. pi. c. 1. pj. c. 1. pk. c. 1. pl. c. 1. pm. c. 1. pn. c. 1. po. c. 1. pp. c. 1. pq. c. 1. pr. c. 1. ps. c. 1. pt. c. 1. pu. c. 1. pv. c. 1. pw. c. 1. px. c. 1. py. c. 1. pz. c. 1. qa. c. 1. qb. c. 1. qc. c. 1. qd. c. 1. qe. c. 1. qf. c. 1. qg. c. 1. qh. c. 1. qi. c. 1. qj. c. 1. qk. c. 1. ql. c. 1. qm. c. 1. qn. c. 1. qo. c. 1. qp. c. 1. qq. c. 1. qr. c. 1. qs. c. 1. qt. c. 1. qu. c. 1. qv. c. 1. qw. c. 1. qx. c. 1. qy. c. 1. qz. c. 1. ra. c. 1. rb. c. 1. rc. c. 1. rd. c. 1. re. c. 1. rf. c. 1. rg. c. 1. rh. c. 1. ri. c. 1. rj. c. 1. rk. c. 1. rl. c. 1. rm. c. 1. rn. c. 1. ro. c. 1. rp. c. 1. rq. c. 1. rr. c. 1. rs. c. 1. rt. c. 1. ru. c. 1. rv. c. 1. rw. c. 1. rx. c. 1. ry. c. 1. rz. c. 1. sa. c. 1. sb. c. 1. sc. c. 1. sd. c. 1. se. c. 1. sf. c. 1. sg. c. 1. sh. c. 1. si. c. 1. sj. c. 1. sk. c. 1. sl. c. 1. sm. c. 1. sn. c. 1. so. c. 1. sp. c. 1. sq. c. 1. sr. c. 1. ss. c. 1. st. c. 1. su. c. 1. sv. c. 1. sw. c. 1. sx. c. 1. sy. c. 1. sz. c. 1. ta. c. 1. tb. c. 1. tc. c. 1. td. c. 1. te. c. 1. tf. c. 1. tg. c. 1. th. c. 1. ti. c. 1. tj. c. 1. tk. c. 1. tl. c. 1. tm. c. 1. tn. c. 1. to. c. 1. tp. c. 1. tq. c. 1. tr. c. 1. ts. c. 1. tt. c. 1. tu. c. 1. tv. c. 1. tw. c. 1. tx. c. 1. ty. c. 1. tz. c. 1. ua. c. 1. ub. c. 1. uc. c. 1. ud. c. 1. ue. c. 1. uf. c. 1. ug. c. 1. uh. c. 1. ui. c. 1. uj. c. 1. uk. c. 1. ul. c. 1. um. c. 1. un. c. 1. uo. c. 1. up. c. 1. uq. c. 1. ur. c. 1. us. c. 1. ut. c. 1. uu. c. 1. uv. c. 1. uw. c. 1. ux. c. 1. uy. c. 1. uz. c. 1. va. c. 1. vb. c. 1. vc. c. 1. vd. c. 1. ve. c. 1. vf. c. 1. vg. c. 1. vh. c. 1. vi. c. 1. vj. c. 1. vk. c. 1. vl. c. 1. vm. c. 1. vn. c. 1. vo. c. 1. vp. c. 1. vq. c. 1. vr. c. 1. vs. c. 1. vt. c. 1. vu. c. 1. vv. c. 1. vw. c. 1. vx. c. 1. vy. c. 1. vz. c. 1. wa. c. 1. wb. c. 1. wc. c. 1. wd. c. 1. we. c. 1. wf. c. 1. wg. c. 1. wh. c. 1. wi. c. 1. wj. c. 1. wk. c. 1. wl. c. 1. wm. c. 1. wn. c. 1. wo. c. 1. wp. c. 1. wq. c. 1. wr. c. 1. ws. c. 1. wt. c. 1. wu. c. 1. wv. c. 1. ww. c. 1. wx. c. 1. wy. c. 1. wz. c. 1. xa. c. 1. xb. c. 1. xc. c. 1. xd. c. 1. xe. c. 1. xf. c. 1. xg. c. 1. xh. c. 1. xi. c. 1. xj. c. 1. xk. c. 1. xl. c. 1. xm. c. 1. xn. c. 1. xo. c. 1. xp. c. 1. xq. c. 1. xr. c. 1. xs. c. 1. xt. c. 1. xu. c. 1. xv. c. 1. xw. c. 1. xx. c. 1. xy. c. 1. xz. c. 1. ya. c. 1. yb. c. 1. yc. c. 1. yd. c. 1. ye. c. 1. yf. c. 1. yg. c. 1. yh. c. 1. yi. c. 1. yj. c. 1. yk. c. 1. yl. c. 1. ym. c. 1. yn. c. 1. yo. c. 1. yp. c. 1. yq. c. 1. yr. c. 1. ys. c. 1. yt. c. 1. yu. c. 1. yv. c. 1. yw. c. 1. yx. c. 1. yy. c. 1. yz. c. 1. za. c. 1. zb. c. 1. zc. c. 1. zd. c. 1. ze. c. 1. zf. c. 1. zg. c. 1. zh. c. 1. zi. c. 1. zj. c. 1. zk. c. 1. zl. c. 1. zm. c. 1. zn. c. 1. zo. c. 1. zp. c. 1. zq. c. 1. zr. c. 1. zs. c. 1. zt. c. 1. zu. c. 1. zv. c. 1. zw. c. 1. zx. c. 1. zy. c. 1. zz. c. 1.

a Ivo part. 5. cap. 3.

descripta, cum ipsi, ubi hac suae intentioni suffragari conspiciunt, illis differenter utantur, & solum nunc ad immutationem sedis Apostolicae potestatis, & ad suorum augmentum privilegiorum minus accepta esse perhibeant. Item supra. ¶ Si ideo non esse decretales epistolas praeforum a Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscripta, ergo nec sancti Gregorii, nec ullius alterius, qui antequam postpositum fuit, est aliquid institutum, vel scriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinam eorum, & sanctiones, quae ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adscriptae, de codicibus eradant. Ut quid vel membranas occupant, postquam non habentur acceptae? Sed quare multum immoramur, cum nec ipsas, divinas scripturas veteris, & novi testamenti jam recipimus, si istos duxerimus audiendos? Etenim b. neutrum horum in codice canonum ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt illi, qui non ad obediendum potius, quam ad resistendum semper sunt parati, dicentes e. quod inter canones inveniantur capitulum sancti Papae Innocentii *, cuius auctoritate doceatur a nobis utrumque testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis patetis canonibus nullum eorum ex toto continetur insertum. Quibus adhuc afferendum d. est, quoniam si vetus novumque Testamentum recipiendum sunt, non quod codici canonum ex toto habeatur annexa, sed quod de his recipiendis sancti Papae Innocentii prolata videatur esse sententia, restat minimum, quod decretales epistolae Romanorum Pontificum sicut recipiendae, etiam si non sint codici canonum compaginatae, quoniam inter ipsos canones unum B. Leonis e. capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicae custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam denegari. At enim c. decimo f. suorum decretalium: [De quibus vero sit, quod praetermissum a nobis forte creditur, omnia decretalia constituta tam beatae recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata, sunt disciplinae, ita a vestra dilectione custodiri mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.] Dicendo vero [omnia decretalia constituta], quod non mandaverit esse custodiendum. Er rursus asserendo [omnium decessorum nostrorum,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit: cuius ita non praecipit decretalia constituta ab omnibus custodire, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil refert, utrum sint omnia nec ne decretalia sedis Apostolicae constituta inter canones comitorum immixta, cum omnia in uno corpore compaginari non possint, & illa eis intersint, quae firmitatem his, quae desunt, & vigorem suum assignent, praesertim cum synodalia gesta, inter quae ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur, sed a nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papae Leoni sanctus & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius b. ita iniquis: [Decretales epistolas, quas beatissimi Papae diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum Patrum consultatione dederunt venerabiliter suscipiendas decernimus. In quo notandum est, quia non dixit [decretales epistolas, quae

a. al. sanctorum. b. aletiam. c. alajentes. * Innocent. P. i. ad Exuperium, epist. 3. cap. ult. d. al. referendum. c. Leo Pap. 2. epist. 1. in fine. e. al. quinto suorum decretalium. g. al. ordinata. h. Gelasius Papa. cum. lxx. epist. cap. Habeatur supra 13. dist. c. sancta Romana. i. Item decretalium.

inter canones habentur] nec tantum [quas moderni Pontifices ediderunt;] sed [quas beatissimi Papae diversis temporibus ab urbe Roma dederunt.] Dicit autem [diversis temporibus] etiam illa tempora vir sanctus comprehendit, cum crebrescentibus paganorum perfectionibus, ad sedem Apostolicam, deserti causis episcoporum difficillime permittent. His ita divina favente gratia praebeatis, offendimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quae in codice a canonum habentur, sedis Apostolicae praesulum, & ea, quae praes multitudine vix per singula voluminum corpora reperuntur, cum omnia, & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papae diversis temporibus ab urbe Romana dederunt, venerabiliter fore suscipiendas, & custodiendas, eximus praesules, Leonem scilicet & Gelasium mandasse probavimus.

¶ Cum ipsi] Locutus fuit emendatus ex ipsa epistola Gelasii, quae Romae manscripta habetur: & nuper impressa est in appendice bibliothecae sanctissimi Patris: ut distum est supra dist. 10. c. lege. in qua epistola multa alia habentur ad epistolas decretales etiam antiquissimas pertinentia.

C. 11. ¶ Omnes sanctiones Apostolicae sedis irrefragabiliter sunt observandae.

Item Agatho Papa omnibus Episcopis. Sic b. omnes Apostolicae sedis sanctiones accipiendae sunt, tanquam ipsius divini Petri voce firmata sint.

C. 111. ¶ Tolerandus est jugum, quod a sancta sede imponitur, licet imperabile videatur.

Item ex capitulis Caroli Imperatoris.

IN e. memoriam B. Petri Apostoli honorem sanctam Romanam, & Apostolicam sedem; ut quae nobis auctoritatis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticae magister rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas: ut licet vix servandum ab illa sancta sede imponatur jugum, tamen seramus, & pia devotione toleremus. Si vero (quod non deest) quilibet, sive sit presbyter, sive diaconus, aliquam perturbacionem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur fallam ab Apostolica a sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non venerit e. salva fide; & integra circa Apostolicum humilitate, penes episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, aut a suam deturdat custodiam, utrumque per epistolam, aut per idoneos suae partis legatos Apostolicam impelleret submissivem, ut possit illam sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat desinere, ut & sic corrigatur, & ceteris modis imponatur.

¶ Capitulis] Sic emendatum est ex aliquot manscriptis, & Ivone. Ad hanc locum vol. 2. quae 28. narrat hoc esse. unum ex viginti tribus legum capitulis, quae Carolus Magnus ad omnes suas provincias misit. Burchardus autem citat ex concilio Triburienf. c. 30. ubi etiam extat.

2. ¶ Salva fide] Apud Burchardum est, salva fide, & non integra.

C. IV. ¶ Quicquid Romana ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus observandum est.

Item Stephanus P. Papa.

ENimvero, quia in speculum, & exemplum sancta Romana ecclesia cui nos Christus praesse voluit, proposita est; ab omnibus quicquid statuit, quicquid ordinat, perpetuo, & irrefragabiliter observandum est.

a. al. corpore. b. Deu dedit part. 3. Poly. l. 1. tit. 17. lxx par. 4. c. 28. c. Exat in concilio Triburienf. c. 30. Burchard. l. 1. c. 20. lxx p. 3. c. 20. d. al. Apostolice detulisse. e. al. convenit. f. al. Stephanus. g. al. posita est omnibus quicquid.

Innocentii, Zozimi, Celestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Hormisdæ, Simplicii, & Gregorii junioris. Ili omnino sunt, & per quos iudicant episcopi, & per quos episcopi simul iudicantur, & clerici. Nam si tale emerit, vel contigerit infortunatum negotium, quod minime possit per se definitum, tunc si illorum, quorum meminitis, dicta, Hieronymi, Augustini, Ildori, vel ceterorum similiter sanctorum doctorum similium repetita fuerint, magnanimitur sunt tenenda, ac promulganda; vel ad Apostolicam sedem referendum de talibus. Quam ob causam luculentius magna voce pronuntiare non timeo: quia, qui illa, quæ diximus, sanctorum Patrum statuta, quæ apud nos canonum nomine proutantur, (sive sit ille episcopus, sive clericus, sive laicus) non sibi indifferenter recipere vincitur, nec catholicam, & Apostolicam fidem, nec sancta quatuor Evangelia uniter, & efficaciter ad effectum a suam retinere, vel credere probatur.

¶ **Sunt Canones**] Indicat canones, & regulas, ex quibus constat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum est, quod Romani Pontifices, præsertim in iudiciis utuntur, in quo codice sunt canones tantum, non synodalia gesta, ut superius Nicolaus, in c. Romanorum, 19. dist. scripsit.

¶ **Carthaginensium**] In codice canonum vetera est synodus Carthaginensis, continens canones triginta tres, qui ex veteri concilio Carthaginiensi, collecti fuerunt. Eos canones sedes Apostolica videtur præfatis, & usata esse, quando in codice canonum referendi iuravit. Eodem etiam Græci, quo ordine quod Latini habentur, tunc alio præterea multis Africanarum synodum conquisit, in linguam suam converterunt, & hi ipsi sunt, qui talem numerum Augustinus, Barchardus, & Poycaz quædam Græci non interduum quidem hi utatur, interdum vero ex singulis Carthaginensibus conciliis canones accipiat, quod sicuti dictum est, quod habetur supra dist. 16. c. prima ad notario, vers. septima, quod hic detandendum dilatum fuit.

¶ **Non indifferenter**] Anselmus, Deus dedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent, qui eandem indifferenter non recipit, ipse se convincit minime catholicam, & Apostolicam fidem ad effectum suæ retinere salutis.

C. II. ¶ **Corripiendi sunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non observant.**

Item Nicolaus I. Pharis, in b. epistola, cujus initium est, [Postquam locutus sum Petro.]

¶ **Decreta Romanorum pontificum non habentis, de neglectu atque incuria estis arguendi.** Si verò habetis & non observatis, de temeritate estis corripendi, & increpandi.

C. III. ¶ **Ad quos sit recurrendum, cum sacra Scriptura auctoritas non occurrat.**

Item Innocentius I. Papa.

¶ **De quibus causis nulla solvendi, ligandique auctoritas in libris veteris Testamenti, quatuor Evangeliorum, cum totis scriptis Apostolorum appareat, ad divina recurere scripta Græca &.** si neque in illis, canones 2 Apostolicæ sedis intueri. Si nec in illis, ad catholicæ ecclesiæ historiam catholicas à doctoribus catholicis scriptas manus mite. Si nec in illis, sanctorum exempla perspicaciter recitare. Quod si omnibus his inspectis, huius questionis qualitas non lucide investigatur; seniores provinciarum congrega, & eos interroga. Facilius namque invenitur quod à pluribus senioribus

a al. presertim. b Est eadem epist. 6. ex qua sumptum est, & quod dicitur, supra dist. 16. Anselm. lib. 3. cap. 33. c Polycarpo lib. 7. tit. 2. Barchard. lib. 4. c. 11. l. v. par. 4. cap. 70. d al. Græci.

quæritur. Verus enim reprimissor Dominus ait a, [Si duo ex vobis, vel tres convenierint super terram in nomine meo, de omni re quæcumque petierint, fiet illis a patre meo.]

¶ **Innocentius**] Caput hoc non est inter epistolæ Innocentii primi, quæ multa exstant; neque vero Innocentii secundi esse potest, cum ante ipsum scripsit Barchardus, & Ivo, a quibus hoc ipsum citatur.

¶ **Canones**] Verba hæc, quæ apud Gratianum decantantur, sunt apud Barchardum, & Ivo, & Polycarpum, in quo Polycarpo habentur hoc ipso loco, in quem sunt restituta.

DISTINCTIO XXI.

¶ **Decretis ergo Romanorum Pontificum, & sacris canonibus conciliorum ecclesiastica negotia, ut supra monstratum est, terminantur.** ¶ **Ministra vero sacrorum canonum, & decretorum Pontificum sunt Summi Pontifices, & infra presules, ac reliqui sacerdotes, quorum institutio in veteri Testamento est inchoata, & in novo plenius consummata.** ¶ **Summi enim Pontifices, & minores sacerdotes à Deo sunt instituti per Moysen b, qui ex precepto Domini, Aaron in summum Pontificem, filius vero eius unxit in minores sacerdotes.** Postea vero David, cum ministeria domus Domini ampliatet, janitores, & cantores instituit. Porro Salomon quendam modum exorcizandi invenit, quo demones aduratur, ex obsequiis corporibus pellebantur: huic officio mancipari, exorcista vocati sunt, de quibus Dominus in Evangelio c. [Si ego in Beelzebub ejicio demonia, filii vestri (videlicet exorcista) in quo ejiciunt?] Hæc omnia in novo Testamento ecclesiæ imitata, habet janitores suos, quos officios appellamus. Pro cantoribus lectores & simul cantores instituit. Exorcistas autem nomine antiquo & officio permanentes recipit. Pro filii vero Aaron, omnes infra summum Pontificem sacerdotum administrantur sunt consecrati. ¶ **Inter eos quadam discretio servata est, ut alii appellentur simpliciter sacerdotes, alii archipresbyteri, alii chorepiscopi, alii episcopi, alii archiepiscopi, seu metropolitæ, alii primates, alii patriarchæ, alii summi Pontifices.** ¶ **Horum discretio à gentilibus maxime introducta est, qui suos flamines, alios simpliciter flamines, alios archiflamines, alios protiflamines appellabant.** Simpliciter vero majorem, & minorum sacerdotum discretio in novo Testamento ab ipso Christo sumpti exordium, qui duodecim Apostolos tanquam majores sacerdotes, & lxxii. discipulos quasi minores sacerdotes instituit. Petrus vero quasi in summum sacerdotem electus, dum ei præ omnibus, & pro omnibus claves regni caelorum tribuit, & à se petra, Petri sibi nomen imposuit, atque pro eius fide se specialiter rogasse testatur est, & ut ceteros confirmaret, sibi innoxii, dicens d [Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.] Hanc eandem formam Apostoli fecerunt, in singulis civitatibus episcopos, & presbyteros ordinaverunt: Levitas autem ab Apostolis ordinatos legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus e. Subdiaconos, & acolythos procedente tempore ecclesiæ sibi constituit.

C. I. ¶ **Unde nomina ecclesiasticorum graduum sumuntur.**

¶ **De his ita scribit B. Ildorus lib. 7. Etymol. cap. 11. nomina illorum, & nominum causas exponens, ita inquit.**

¶ **Cleros f & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias g forte electus est, quem primum per Apostolos legitimus ordinatum.** Καλὸς enim Græcè, fors Latine, vel hereditas dicitur. Propterea ergo dicti sunt clerici, quia de forte domini sunt; vel quia Domini partem habent. Generaliter autem clerici nuncupantur o-

a Matth. 18. b Exo. 28. 1. Paral. 21. & 3. 33. c Luc. 11. d Luc. 22. e Act. 6. f De officio lib. 2. c. 1. Rabanus de instit. cler. lib. 1. c. 2. g Act. 1.

62
 mnes, qui in ecclesia Christi deserviunt, quorum gradus, & nomina sunt hæc: ostiarius, psalmista, lector, exorcista, acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus. ¶ Ordo episcoporum quadripartitus est, id est, in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, atque episcopis. Patriarcha, græcæ lingua, summus patrum interpretatur, quia primum, id est, 1. Apostolicum retinet locum, & ideo, quia summò honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. Archiepiscopus græco dicitur vocabulo, quod sit summus episcoporum, tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam ceteris episcopis. Metropolitanus autem à mensura civitatum vocatur: singulis enim provinciis præerimunt, quorum auctoritati, & doctrinæ a ceteri sacerdotes subiecti sunt, sine quibus nihil reliquos agere licet episcopos: sollicitudo enim totius provincie ipsi commissa est. Omnes autem superius designati ordines uno eodemque vocabulo episcopi nominantur: sed ideo privato nomine quidam utuntur, propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps: *Αρχιεπίσκοπος* enim princeps, inde archiepiscopus princeps episcoporum, sicut metropolitanus à mensura civitatum. ¶ Episcopus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur à episcopos superintendat, scilicet curam gerens subditorum: *Επίσκοπος* enim Græcè, intendere dicitur. Episcopi autem Græcè, Latine speculatores interpretantur: nam speculator est præpositus in ecclesia dicitur, eò quod speculetur, & perspicat populoz in fide positum mores, & vitam. ¶ Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse & summus sacerdos, ipse & Pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes, atque levitas, ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse, quid unusquisque facere debeat ostendit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam majorum hæc erat consuetudo, ut rex esset etiam sacerdos, & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶ Vates à vimentis appellatus est, cuius significatio multiplex est: nam modo sacerdotem, modo prophetam significat, modo poetam. ¶ Antistes sacerdos dicitur est, quod antestat: Primus est enim in ordine ecclesie, & supra se nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomen habet compositum ex Græco & Latino, quasi sacrum dans: sicut enim rex à regendo, ita sacerdos à sacrificando vocatus est, consecrat enim, & sacrificat. Sacerdotes autem gentium flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga, desuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capiti religare coeperunt. Nam nudis penitus eos capitis incedere nefas erat. Vnde à filo, quo utebantur, flamines dicti sunt, quasi flamines. Veram festis diebus filo deposito, pileum imponebant pro sacerdotii eminentia. ¶ Presbyter Græcè, Latine senior interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepitate senectute, sed etiam propter honorem, & dignitatem, quam acceperunt, presbyteri nominantur, unde 2. & apud veteres, iidem episcopi & presbyteri fuerunt; quia illud nomen dignitatis est, & non 3. ætatis. Ideo autem & presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant, sicut episcopi; qui licet sint sacerdotes, tamen Pontificatus apicem non habent: quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum Spiritum dant, quod solis debet episcopis, lectio Actuum c. Apostolorum demonstrat. ¶ Levites ex nomine auctoris vocati. De Levi enim levitas exortus, à quibus in templo Dei mystici sacramenti ministeria explebantur. Hi Græcè diaconi, Latine ministri dicuntur, quia sicut in sacerdote conse-

a al. doctrina & potestati.] orig. b. superscriptur, superintendat,] orig. & Rab. c. Ad. s.

64
 cratio, ita in diacono ministerii a dispensatio habetur. ¶ Hypodiaconi Græcè, quos nos subdiaconos dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent præceptis, & officiis levitarum. Oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & levitis superponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos, Nathini vocantur. ¶ Lectores à legendo, psalmistæ à psalmis canendis vocati: illi enim prædicant populis, quid fequentur; isti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium; licet & quidam lectores ita miserabiliter pronuncient, ut quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Iidem etiam & pronuntiatores vocantur, quod porro 6. annuncient. Tanta enim & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longè positum aures adimplant. ¶ Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea docti homines Latine dicere poterunt, præcantor, & succentor: præcantor scilicet, qui vocem præmittit in cantu succentor autem, qui subsequenter cantando respondet. ¶ Concantor autem dicitur, quia consonat: qui autem non consonat, nec concinit, nec cantor, nec concentor erit. ¶ Acolythi c. Græcè, Latine ceroferaarii dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum est Evangelium, aut sacrificium ostendunt: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum Sol eodem tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, ut sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur d. [Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Exorcistæ ex Græco in Latium adjuvantes, sive incantantes vocantur, invocant enim super catechumenes vel fere eos, qui habent spiritum immundum, nomen Domini I.E.S.V., adjuvantes petunt, ut egrediantur ab eis. ¶ Ostiarii iidem, & Ianitores, qui in veteri Testamento electi sunt ad custodiendum templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem ostiarii, quod præstant ostium templi, ipsi enim tenentes clavem, omnia ius, extraque custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles.

1. ¶ Id est, apostolicum] Antea legebatur, post Apostolicum. Restituta est vera lectio non modo ex Isidoro, & veterum exemplarum Gratiani fide, sed ex ipsa ab Isidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum, Patriarchas propterea vocat, quia Apostolicum locum tenent. Hæc idem B. Gregorius lib. 6. epist. 27. scribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis: Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est: ipse decoravit sedem, in qua Evangelistam discipulum militi: ipse firmavit sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus, sedit: Atque hæc idem ait. Anacletus, c. sacrosancta. infra; dist. 22.

2. ¶ Vnde & apud] Restituta hæc sunt in locum suum, quo loco habentur apud sanctum Isidorum.

3. ¶ Et non atatis] In originali est, hoc atatis, & ita apud Hieronymum in epist. 83. ad Oceanum, sed ab glossa non est mutatum.

C. II. ¶ Romana ecclesia à Christo primitum accepit.

Item Anacletus ad episcopos Italiae epist. 2.

IN e novo Testamento post Christum Dominum à Petro sacerdotalis cepit ordo: quia ipsi primò Pontificatus in ecclesia Christi datus est, Domino dicente ad eum [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo

a al. mysterii. b al. populo. c Ivo part. 6. cap. 1. d Ioan. 1. e Anselm. c. 1. Polygl. l. 1. c. 1. Ivo p. 5. ca. 1. Passorm. l. 3. c. 22. f Matth. 16. & Ma. ecclesiam

ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni caelorum.] Hic ergo ligandi, atque solvendi potestatem primus accepit a domino, primusque ad fidem populum virtute suae praedicationis adduxit. Ceteri vero Apostoli cum eodem patris confortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsi quoque principem eorum esse voluerunt, qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi Evangelium praedicaverunt. Ipsi quoque decedentibus, in locum eorum successerunt episcopi: quorum ordinatio praetaxato debet fieri ordine, & modo; quos qui recipit, & verba eorum, Deum re capit, qui autem spernit eos; cum a quo missi sunt, & cuius legatione funguntur, spernit, & ipse indubitanter spernetur a Domino. *Videntes a. autem ipsi Apostoli messum esse multum, & operarios paucos, rogaverunt dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam. inde ab eis electi sunt lxxii. discipuli; quorum typum gerant presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in ecclesia.*

C. III. *Primum Romana ecclesie non aliqua synodus, sed Christus instituit.*
Item Gelasius urbis Romae episcopus omnibus orthodoxis.

Quamvis in univere per orbem Catholica Ecclesia unum thalamus Christi sint, sancta tamen Romana, Catholica, & Apostolica Ecclesia nullis synodicis constitutis, ceteris ecclesiis praelata est, sed Evangelica voce Domini, & salvatoris nostri primatum obtinuit. [Tu a Petrus e (inquens) & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: & porta inferi non prevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.] Cui data est etiam societas beatissimi Pauli, vasis electionis, qui non diverso (sicut haereticis garrunt) sed uno tempore, uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma sub Caesare Nerone agonizans coronatus est, & pariter super praedictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo domino consecratus, eamque omnibus urbibus in universo mundo sua praesentia, atque venerando triumpho praetulit. Ergo prima Petri Apostoli sedes Romana ecclesia, non habens maculam, neque rugam, nec aliquid huiusmodi.

i. pars. In his omnibus, quanto gradus celsior, tanto maior auctoritas invenitur. In maioribus siquidem est regendi, & iubendi potestas: in minoribus obsequendi necessitas.

C. IIII. *Inferiorum facta, superiorum sententia obnoxia sunt.*
Unde Nicolaus Papa ad Michaelen Imperatorem, in epistola, cuius initium est [Proposueramus.]

Inferior sedes superiori obsequere non potest. Sola ergo potior inferiori convenienter absolvit. Hinc liquido pervidetur, quia quem non potest absolvere, non potest iudicio inferiori potiorum ligare. & infra. Unde propheta ait: Nunquid gloriabitur securus contra eum, qui fecit eam? aut exultabitur ferrum contra eum, qui trahit eam? His ita ex divina scriptura, & probabili-um Patrum doctrina commentoratis, sole clarius exhibimus, non posse quemquam qui minoris auctoritatis est, eum qui maioris potestatis est, iudicis suis addicere, aut propriis definitionibus subjugare.

C. V. *De eisdem.*
Item eadem Epistola.

Nolite nos exultare facta, cuiuscumque proximo- rum nostrorum, quae sunt digna reprehensione, velle defendere, sed quod ita velimus filios circa spiri-

a. Luc. 11. Matth. 9. b. In decretis con. 70. Episcopus. Poly. l. 1. c. 1. c. 2. d. Burch. l. 1. c. 20. Pann. l. 2. c. 2. c. Matth. 16. d. Inf. dist. 1. c. sacrosancta. ex Ansel.

tualem patrem, & discipulos erga magistrum devotos atque sobrios esse; ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam (ut non dicam dijudicandam) sed nec faerem tenuiter reprehendam profliant.

C. VI. *Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere possunt.*

Item Nicolaus Papa eadem epistola.

Denique a fin epistola legimus ad Hebraeos b, quod minor a maiore benedicatur; restat profecto ut exigente ratione etiam maledicatur. Siquidem haec utique praenolentes periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt, providam in ecclesiis consuetudinem tradiderunt; hodieque in Romana ecclesia, quae magistra est omnium ecclesiarum, impretermissa e servatur: ita ut nullus sacerdos maiore suo non innuente d confacerdoti cuilibet rei benedictionem e dare nitatur: sed anterior stans ad pronuntiandam aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audeat penitus benedicere. Cur hoc? numquid benedicere peccatum est? absit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apostolus f, quia regnum Dei non possidebunt: sed per hoc innuitur, quanta censura frano inferiores quique a suis praepositis iudicandis cohercendi sunt, si his nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant.

C. VII. *De eodem.*

Item eadem epistola.

Nunc autem divina inspiratione non nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere vobis (si tamen audire velitis) non posse quemquam rite ab his, qui inferioris dignitatis, vel ordinis sunt, iudicialibus submitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani, & Maximiani Augustorum, Marcellinus episcopus urbis Romae, qui postea insignis martyris effectus est, adeo compulsus est a paganis, ut in templum eorum ingressus grana thuris super prunas imponderet: cuius rei gratia collecto numerosorum concilio episcoporum, & inquisitione facta, hoc idem Pontifex se esse confessus est. Nullus tamen eorum proferre sententiam in eum ausus est, dum ei seipsum omnes perhiberent: Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum: Noli, ajuat, audire nostro iudicio; sed collige in sinu tuo causam tuam, & rursus: Quoniam ex te, inquirunt, iustificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima sedes non iudicabitur a quoquam. Item in eadem. Sed & cum quidam tempore quodam contra Xistum Papam tentassent quaedam mali: in honoris obijcere, & in concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictum fuisset. Non licere adversus Pontificem dare sententiam, siu exit idem procius Imperator, & in arbitrio praefati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Et enim nullus Pontificum minorum, vel inferiorum urbium subaclus iudicis invenitur.

C. VIII. *Maiores a minoribus iudicari non possunt.*

Item Nicolaus eadem epistola.

Submittitur ignatus minorum, inferiorum, & subsectorum deliberationibus, cum sacris canonibus praecipientibus, & exemplis sanctorum Patrum, semper, ubi est maior auctoritas, sit eundem, & in omnibus controuersis, ad potioris sedis iudicia actio i dirigitur. Quod non solum a catholicis, verum etiam ab ipsis constat observatum haereticis. Alioquin acephalum liquet esse concilium, ubi de tanta persona agitur, & majorum non expectatur sententia, cum nec in causa clericorum:

a. Ansel. lib. 7. cap. 1. 4. 4. lvo part. 3. cap. 17. & part. 6. cap. 33. b. Heb. 7. c. al. impretermissa. d. al. iubente. e. al. benedicere nitatur. f. Gal. 3. g. Poly. l. 1. tit. 20. Ansel. l. 2. c. 67. al. 76. lvo part. 3. cap. 8. Pann. l. 4. cap. 6. h. al. non boni] orig. i orig. non habet.

inferioris gradus, solum episcopi sui iudicium tantummodo postulandum a sit.

C. IX. ¶ Minorum sententia, maiores damnare non valent.

Idem Nicolaus ead. epist.

IN b tantum hanc praesumptionem sancti Patres apud Chalcedonem detectam sunt, ut Dioscorum Alexandrinum Antistitem inter cetera, idcirco positum sine ulla restitutione damnaverint, quia in contumacia i permanens erga primam sedis Romanae privilegium, respicere a suis superstitionibus, ut servaretur a prima sede Apostolica, noluit: & ponens * in celo os suum, & lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in S. Leonem Papam declavit, ita ut in sententia contra ipsum prolata, hoc videlicet memorare praecipere dicerent; [Quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit. Praesumpsit enim & excommunicationem dicere adversus sanctissimum, & beatissimum archiepiscopum magnae Romae Leonem.] Numquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, utrum iuste an iniuste ipsam Dioscorum excommunicationem dicitur? Non plane: sed absque omni controversia hoc in eo ulti sunt: quia cum esset inferior, potiorum quibuslibet conatus est laesere contumelias, teste Anatolio Constantinopolitano praesule: qui dicit e [Propter fidem non est damnatus Dioscorus: sed quia excommunicationem fecit domino Archiepiscopo Leoni.]

¶ In contumacia] Hinc usque ad verb. ponens, addita sunt ex originali.

DISTINCTIO XXII.

¶ Via ergo major a minori iudicari non debet, videndum est, quae inter caeteras ecclesias, primum locum, quae secundum, vel tertium obtineat. Romana ecclesia (sicut supra dictum est) primum locum inter caeteras obtinet: Alexandria secundum, Antiochena ecclesia tertium ab ea locum accipit.

C. I. ¶ Romana ecclesia caeterarum primatum tenet.

Unde Nicolaus Papa I. [d. scribit Mediolanensis per Petrum Damianum legatum suum.

OMNES sive patriarchi cuiuslibet apices, sive metropolitani primatus, aut episcoporum cathedras, vel ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates instituit Romana ecclesia. Illam vero solum ille fundavit, & super petram fidei mox nascentis exiit, qui beato aeternae vitae clavigeri terreni simul & caelestis imperii iura commisit. Non ergo quilibet terrena sententia, sed illud verbum, per quod constructum est caelum, & terra; per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit ecclesiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet ecclesiae sui ius sum detrahit, iniustitiam facit. Qui autem Romanae ecclesiae privilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in haerem labitur; & cum ille vocetur iniustus, hic est proculdubio dicendus haereticus. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quae mater est fidei; & illi contumax invenitur, qui eam cunctis ecclesiis praetulisse cognoscitur. ¶ Unde & ipse S. Ambrosius se in omnibus sequi magistratam sanctam Romanam profiteretur ecclesiam.

C. II. ¶ Non ab Apostolica, sed ab ipso Domino Romana ecclesia primatum accipit.

a al. prosequendum. b Poly. l. 1. tit. 20. Anselm. l. 2. cap. 65. Ivo p. 3. c. 3. Panm. l. 4. c. 6. & 7. * Pfil. 72. c In concilio Chalcedonen. actiune s. d junior. ¶ Anf. c Anselm. l. 1. c. 63. al. 64.

Item Anacletus servus Christi Iesu ad omnes episcopos, epistola 3. c. 3.

ACROFANEA a Romana, & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit: & eminentiam potestatis super universas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem affecta est: sicut ipse B. Petrus Apostolo dixit b. [Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam; & tibi dabo claves, quae quaecumque fuerint super terram, erit soluta & in caelis.] Adhibita e est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi Apostoli Pauli, vasis electionis, qui uno die, unoque tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambrosianam ecclesiam Romanam consecraverunt, alisque omnibus urbibus in universo mundo sua praesentia, atque venerando triumpho praerulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud Deum omnium sanctorum affundatur oratio; his tamen verbis Paulus beatissimus Apostolus d Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens. [Testis enim meus est Deus, cui servo in spiritu vivo in Evangelio filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facis super orationibus meis.] ¶ Prima e ergo sedes est caelestis beneficii Romanae ecclesiae, quam (ut memoratum est) beatissimi Petrus, & Paulus suo martyrio consecravit. Secunda autem sedes apud Alexandriam, B. Petri nomine a Marco eius discipulo atque Evangelista consecrata est: quia i & ipse in Aegypto primum verbum veritatis directus a Petro praedicavit, & gloriosum suscepit martyrium; cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem, id est, beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis, quia illi, priusquam Romam veniret, habitavit. Ignatium episcopum constituit; & illic primum nomen Christianorum novella gentis exortum est, & post paucos. f ¶ Inet beatos Apostolos quidam fuit discretio g potestatis, & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen a Domino concessum est (& ipse inter se id ipsum voluerunt) ut reliquis omnibus praeseter Apostolis, & Cephas 2 id est caput & principium teneret Apostolatus, qui eandem formam suis successoribus, & reliquis 3 episcopis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in novotestamento est constitutum, sed etiam in veteri fuit: unde scriptum b est: [Moses, & Aaron in sacerdotium] id est, primi inter eos fuerunt, & post paucos. ¶ Haec vero Apostolica i sedes, caetero, & caput (ut praetatum est) omnium ecclesiarum a Domino, & non ab alio est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctae sedis auctoritate omnes ecclesiae (Domino disponente) reguntur.

¶ Quia] Hinc usque ad ver. Tertia, addita sunt ex originali: quae a Iudaeis & ab Antiochenis. ¶ Cephas (qua vox Syriaca est) exponebat petrae quae quae Graece petram significat: idq. docet etiam B. Hieronymus in comm. epist. ad Galatas, cap. 2. neque credendum est ignorasse Anacletum: sed voluisse eam ad Graecam linguam eo tempore notissimam referre. Quod sicut Cyrillus Hierosolymitanus, catecheseos decimas, in romano, lingua non modo hebraicam, sed etiam graecam illi aetymologiam tribuens.

a Lib. 3. de sacramentis, cap. 1. In praefatione concilii Niceni. Poly. cap. 1. tit. 2. Ansel. l. 1. cap. 2. & 26. Panorm. lib. 2. cap. 2.

b Matth. 16. c sup. dist. 21. cap. quatuordecim. d Roman. 1. e Panorm. l. 4. cap. 5. f Poly. lib. 1. tit. 1. Ansel. lib. 1. cap. 7. Durh. l. 1. cap. 149. Ivo part. 2. cap. 166. g al. discretio, & licet. h Pfil. 92. i Poly. l. 1. tit. 1. Ansel. l. 1. c. 2. Ivo part. 2. cap. 274.

Agua loci ipsum nomen Cephas, Optatus Afer, antiquus, & pro-

¶ Et reliquis] In originali est, & originalis Aposto-

C. III. ¶ Secundum a Romano Pontifice

Unde in eadem synodo, id est, Constantinop. r.

Constantinopolitana a civitatis episcopum habere

¶ Renovantes] Hic agit de quinto illo canone prima

C. IIII. ¶ Apostolica sedi Constantinopolitanam

Item Gregorius Ioanni episcopo Syracusano,

DE Constantinopolitana ecclesia quod dicunt, quis

He caput sanctum est, ex duabus epistolis eidem Ioanni epi-

C. V. ¶ Constantinopolitanae episcopus au-

Item Gelasius Papa I. ad Faustum magistrum

¶ Renovantes] Hic agit de quinto illo canone prima

C. VI. ¶ Constantinopolitana ecclesia secundum

Item ex 6. synodo sub Iustiano congrega-

¶ Renovantes] Hic agit de quinto illo canone prima

¶ Superior] Ita habetur in aliquot vetustis exemplari-

¶ Nec non] Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis,

C. VII. ¶ Qua patriarchatum solum primum,

Unde in 8. synodo, habita sub Hadriano

Diffinitum e neminem profus mundi potentum

C. VII. ¶ Qua patriarchatum solum primum,

Unde in 8. synodo, habita sub Hadriano

Diffinitum e neminem profus mundi potentum

DISTINCTIO XXIII.

Revertit que inter ecclesiastica officia sit differentia man-

C. I. ¶ Decretum Nicolai Papa de electione

Unde Nicolaus Papa II. in con. Lateranensi.

a Ivo p. s. c. 2. b 6. d. 1. c. 2. d. 1. c. 2. d. 1. c. 2.

et mortuus. Curandum etiam ab eo, si novi & veteris Testamenti, id est, legis, & prophetarum, & Apostolorum unum eundemque credat auctorem, & Deum, si...

Capitulum autem exat in ordine Romano, additi ad initium huiusmodi, Statuta ecclesiastica, cui similes titulos toti...

Quid est debeat clericorum conversatio.

Illud a statuendum est, ut quando ad eligendum episcopum convenimus, si qua contradictio fuerit oborta, (quia saepe talia facta sunt apud vos) non praesumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres tantum...

Qui digni sacramenta tractare possint, ad ministerium nobilem...

Alia ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare. Melius est...

enim domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant.

Si electo in episcopum aliqua obijciatur, quinque vel sex episcopi ad eius purgationem conveniant.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 40. Illud a statuendum est, ut quando ad eligendum episcopum convenimus, si qua contradictio fuerit oborta, (quia saepe talia facta sunt apud vos) non praesumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres tantum...

Vota sua promissionis spondeant, quos ecclesiastica promovet disciplina.

Item ex concilio Toletano II. c. 10. Quamquam d' omnes, qui sacris mancipantur ordinibus, & canonicis regulis teneantur addicti, expeditibile tamen est, ut promissionis suae vota sub cautione spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica probat & disciplina.

Qualiter ordinetur episcopus.

Episcopus cum ordinatur, duo episcopi ponant, & teneant Evangeliorum codicem super caput, & certent eum, & uno super eum fundendo benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

Qualiter ordinetur Presbyter.

Presbyter licet ordinatur, episcopo cum benedictione, & manum super caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui praesentes sunt, manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant.

Et in concil. Afric. cap. 17. Polyb. lib. 2. cap. 3. Ansel. lib. 6. cap. 6. Burch. lib. 1. cap. 6. Ivo part. 1. cap. 66. b. ut tantum accedat. c. al. dignat. d. Ansel. lib. 7. cap. 16. e. al. pro. vobis. f. al. placita sibi. g. epist. 87. ad Anastasium Thess. episcopum. h. al. tamen. i. orig. i. al. inferenda. k. Ordo Romanus, pag. 100. Polyb. lib. 2. tit. 9. Ansel. lib. 7. cap. 49. al. 55. Ivo part. 3. cap. 124. Pann. lib. 3. cap. 11. l. Et eod. concilio. cap. 3. Polyb. lib. 2. tit. 32. Ansel. lib. 7. cap. 53. Ivo p. 6. cap. 12. Pann. 179. lib. 3. cap. 33.

C. IX. *Quid quisque accipit tempore consecrationis, ferat tempore oblationis.*

Unde in concilio Bracharenfi 3. c. 3. legitur. Ecclesiastica & antiqua institutione praxium novimus, ut omnis sacerdos, cum ordinatur, oratio utroque humero ambiatur, scilicet, ut qui imperturbata praxipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento, utroque circumseptus appareat humero. Qua ergo ratione accepisse non dubitat? Proinde modis omnibus convenit, ut quod quisque percipit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suae salutis, scilicet, ut cum sacerdos ad solemniam missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam oratio utroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suae dignoscitur consecratus, ita ut de uno, eodemque oratio cervicem pariter & utrumque humerum premeans signum in suo pectore preparet a crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debet subiacere.

4. ps. Dalmaticis autem, nec episcopis, nec diaconis absque Apostolica licentia uti permittitur.

C. X. *Ab sine Apostolica licentia Dalmaticis, nec episcopis, nec diaconis uti licet.*

Unde Gregorius Aegio episcopo Francorum, lib. 7. epist. 112.

Communis & filius Petrus Diaconus nobis innovit, quod fraternitas vestra tempore, quo hic fuit, popolerit, ut sibi & archidiacono suo utendi dalmaticas licentiam praeberemus. Sed qui ita hominum suorum infirmitate compulsus festinanter abscessit, ut nec ipse moror incumbens diutius (ut dignum erat, & res desiderata possebat) sinceret permanere, & nos in multis implicitos, ecclesiasticae rationis consideratio novum hoc inconsulte, & subito non permitteret indulgere; idcirco postulat rei prolongatus effectus est. Nunc vero charitatis tuae bona revocantes ad animum, huius auctoritatis nostrae serie, petita concedimus, atque te, & Archidiaconum tuum dalmaticarum uti deorandos esse concessimus, eademque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmiffimus.

C. XI. *Qualiter ordinetur diaconus.*

Diaconus dum ordinatur, solus episcopus: qui cum benedicit, manum super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

5. ps. Queritur autem, an post benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum chrismatis liquore debeant perungi.

C. XII. *Nec presbyteris, nec diaconis in consecratione, chrismate manus perungere licet.*

De his ita scribit Nicolaus Papa Radulpho Archiepiscopo Bituricensi.

Præterea de sciscitaris, utrum solis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinantur, manus chrismatis liquore perungi. Quod in sancta hac Romana ecclesia cui Deo auctore deseruimus, necuris agitur. Sed & quia sit à novæ legis ministris actum, nullquam (nisi nos fallat obliquo) legitimus. Ergo ad B. Innocentii Papæ canonica decreta sanctitatem tuam transmittimus, & quæ tibi sunt in consecrationibus, & ordinibus

a perferat.] manusc. b Ansel. l. 6. c. 20. al. 96. c Ex conc. Carth. 2. cap. 10. Romano 91. col. 2. Poly. l. 2. tit. 32. Anselm. l. 7. c. 12. & 60. Ivo p. 6. cap. 13. d Pann. l. 3. c. 31. Ivo p. 6. cap. 121. Ivo p. 6. cap. 11.

a observanda, principia paginæ ad Decretum Engabini Episcopi missa, te atiam edocebunt.

C. XIII. P. A. L. E. A.

EX 1. epistola b Simplicii Papæ Severo, & Florentino episcopo directæ. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrensis diaconi relatu, pervenit de quibusdam ipsius ecclesiæ clericis, quorum cum unus ad presbyterium, duo ad levitarum ministerium consecrarentur, episcoporum, oculorum dolore detentus, ferit manum suam super eos tantum posuisse, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse: qui propter tantam presumptionis audaciam poterat acclutus iudicio præfenti damnari, si adhuc in corpore posset, non fuisset mortis vocatione præventus. Sed quia iam ille examini divino relictus, humano iudicio accusari non potest, ii, qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominia potius elogium acceperunt, ut libi licentiam talis ultra usurpatio faciat, decrevimus, ut à gradu sacerdotalis, vel levitici ordinis, quem perverse adepti sunt, deponi, æquo iudicio abiciantur. Tales enim merito iudicari sunt reverendi; quia peavè inventi sunt constituti.

1. Ex epistola] Hæc palia in nullo manuscripto exemplari est inventa. Burchardus & Ivo ante hoc caput, quod incipit. Ad cognitionem, referunt aliud quoddam caput, quod incipit. Relatio, ex epistola Simplicii missa Equitio Florentino, (sive Florentino) & Severo episcopis. Quamobrem inde potest hoc esse transcriptum titulum. Ceterum caput hoc à Burchardo citatur ex consilio Bracon, ab Ivo in quinta quinquagesima part. c. 212. ex Carthageno, in sexta vero, c. 102. ex Hispanensi, 2. cap. 5. quo etiam Ivo citat & sequens caput. Quorundam, est quasi in his summa.

Item queritur, an eorum ordinatio sit rata habenda, quibus episcopus oculorum dolore detentus manus imponit, & presbyter super eos orationem dicit.

C. XIV. *Et ordinatio & ordinatio damnationis subiacet panam, cum episcopus manum imponit, & alius orationem dicit.*

De his ita statutum est in concilio e Toletano.

Vorundam d clericorum, dum unus ad presbyterium, duo ad levitarum ministerium consecrarentur, episcopus oculorum dolore detentus, ferit manum suam super eos imposuisse tantum, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia iam ille examini divino relictus, humano iudicio accusari non potest; ii, qui supersunt, gradum sacerdotii, vel levitici ordinis, quem perverse adepti sunt, amittant.

C. XV. *Qualiter subdiaconus ordinatur.*

Item ex concilio Carthageno 4. c. 63.

6. Subdiaconus, cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, & manutergium.

C. XVI. *Qualiter acolythus ordinatur.*

Item ex eodem concilio, c. 66.

Acolythus, cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat: sed ab archidiacono accipiat ceroterarium cum cereo, ut sciat de ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipari: accipiat de urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

a al. ordinationibus. b Ex conc. Hispanensi, 2. cap. 5. Burchard. l. 1. c. 3. Ivo p. 5. c. 213. & 6. c. 102. c In concil. Hispan. 2. cap. 1. d Ordo Romanus p. 91. Rabanus de instit. cler. lib. 1. cap. 3. Ivo p. 6. cap. 11. Poly. l. 2. tit. 32. Anselm. 7. c. 10. Ivo p. 6. cap. 121. Pann. l. 3. c. 31. f al. aqua manili. g Poly. lib. 1. Anselm. l. 2. tit. 32. Ivo p. 6. cap. 121. Pann. l. 3. c. 31.

C. XVII. *Qualiter exorcista ordinetur.*
Item ex eodem, c. 7.

Exorcista a dñm ordinatur, accipiat de manu episcopi libellam, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo: [Accipe, & commenda memoria, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, & vobaptizatum, sive catechumenum.]

C. XVIII. *Qualiter lector ordinetur.*
Item ex eodem concilio, c. 1.

Lector b cum ordinatur, faciat de illo episcopus verbum ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium: post hæc spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto lector: verbi Dei, habiturus, si fideliter, & utiliter impleveris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministraverint. d.]

C. XIX. *Qualiter ostiarius ordinetur.*
Item ex eodem, c. 9.

Ostiarius e cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem archidiaconi tradat ei episcopus claves ecclesie de altario, dicens: [Sic age, quali reddidit Deo rationem pro his rebus, quæ hæc dicitur recluduntur.]

C. XX. *Qualiter psalmista ordinetur.*
Item ex eodem concilio, c. 10.

Psalmista s, id est cantor, potest abiq; licentia episcopi, sola iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: [Vide, ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.]

Quia comam nutrire prohibetur quatuor capit de super in modum sphaera vasa esse debet.

C. XXI. *Qualiter clericus comam nutrire prohibetur.*

Prohibetur s frater per universas regionum vestra- rum ecclesias, ut clerici juxta Apostolum comam non nutriant, sed de super caput in modum sphaera radant.

C. XXII. *De eodem.*
Item ex concilio Agathensi, c. 20.

Clerici h, qui comam nutriunt, ab archidiacono etiam sinuolentur, inviti detondeantur. Vestimenta etiam, vel calcemena eis, nisi quæ religionem deceant, ut, aut habere non liceat.

C. XXIII. *De eodem.*
Item Gregorius 11. in concilio Roma habito in Basilica S. Petri, c. 17.

Si quis ex clericis relaxaverit comam, sit anathema.

C. XXIV. *Qualiter vestitus monialis sit induenda, cum consecratur.*
Item ex concilio Carthagini, c. 11.

Anthonialis s virgo, cum ad consecrationem suo episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, quibus semper utitur, professioni, & sanctimoniam aptis.

Vasa quoque sacra, & vestimenta altaris mulieres Deo dedicata coniugere, & in usus circa altaria deferre prohibetur.

C. XXV. *Vestimenta altaris, & vasa sacra mulieres tangere prohibetur.*

Vnde Soter Papa omnibus episcopis Italia, epist. 2.

a Poly. l. 1. tit. 2. c. 1. b. Anst. lib. 7. cap. 24. Burch. l. 3. cap. 21. lvo part. 2. cap. 72. & part. 3. cap. 261. b. Anst. lib. 7. cap. 30. lvo part. 3. cap. 109. c. Anst. lib. 7. cap. 28. d. Anst. lib. 7. cap. 31. infra, de cons. dist. 4. cap. mulier. Burch. lib. 8. cap. 19. lvo part. 7. cap. 101. & part. 8. c. 274. e. Anst. cap. 31. f. Feri idem. supra ead. c. non oportet subdiaconos. g. Anst. Mart. Bracar. infra ead. c. g. c. 1. h. lvo part. 6. cap. 377. h. lib. idem c. 66. lvo part. 6. cap. 378. i. Exod. 22. k. Infra 30. quest. 5. cap. Sponsus. Burch. l. 9. cap. 5. lvo part. 8. c. 143.

Sacratas a Deo feminas, vel monachas sacra vasa, vel sacras pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre periculum est ad Apostolicam sedem: quæ omnia reprehensione plena esse, & virupratione, nulli recte sapientum dubium est. Quamobrem hujus sanctæ sedis auctoritate hæc omnia vobis refectafunditus, quanto citius poteritis, censemus. Et ne peccatis hæc latius divulgetur, per omnes provincias abstrigicittissimè mandamus.

C. XXVI. *Sacrarum subdiaconi ingredi non licet.*
Item ex concilio Laodicensi, c. 21.

Non b oportet subdiaconos licentiam habere in sacrarium, sive secretarium (quod Græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

C. XXVII. *De eodem.*
Item ex eodem, c. 22.

Ministrum e non oportet uti orariis, nec hostias r delinquere.

Hostias Vera lectio, que habetur etiam in aliquo manuscriptis, est, Ostia. sed ob glossam non est restituta.

C. XXVIII. *De eodem.*
Item ex eodem, c. 23.

Non d oportet lectores, aut psalmistas orariis uti, & sic legere aut psallere.

C. XXIX. *Mulier in conventu viros docere non permittitur.*
Item ex concilio Carthagini, c. 98. & 99.

Mulier e quamvis docta, & sancta, viros in conventu docere non presumat. Laici autem presentibus clericis (nisi ipsis rogantibus) docere non audeat.

C. XXX. *Ministri non sacras vasa Dominica contingere non licet.*
Item ex concilio Agathensi, ca. 66.

Non f oportet infacratos ministros licentiam habere in sacrarium (quod Græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

C. XXXI. *Qualiter ex lectoribus vasa sacra altaris portare non licet.*
Item ex concilio Bracarenensi, l. c. 22.

Non g liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec alius, nisi iis, qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati.

C. XXXII. *De eodem, ut clericus comam non nutriant.*
Item ex concilio Martini Papæ, c. 41.

Non h liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario vasa Dominica.

Nec oportet clericos comam nutrire, & ministrare, sed atronso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron, talarem vestem induere, ut sint in habitu ornato.

C. XXXIII. *Qualiter sponsa & sponsus sint benedicendi.*
Item ex concilio Carthagini, c. 11.

Sponsa h & sponsus cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis vel a paranympis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneat.

a Poly. l. 3. tit. 9. Anst. lib. 7. cap. 24. Burch. l. 3. cap. 21. lvo part. 2. cap. 72. & part. 3. cap. 261. b. Anst. lib. 7. cap. 30. lvo part. 3. cap. 109. c. Anst. lib. 7. cap. 28. d. Anst. lib. 7. cap. 31. infra, de cons. dist. 4. cap. mulier. Burch. lib. 8. cap. 19. lvo part. 7. cap. 101. & part. 8. c. 274. e. Anst. cap. 31. f. Feri idem. supra ead. c. non oportet subdiaconos. g. Anst. Mart. Bracar. infra ead. c. g. c. 1. h. lvo part. 6. cap. 377. h. lib. idem c. 66. lvo part. 6. cap. 378. i. Exod. 22. k. Infra 30. quest. 5. cap. Sponsus. Burch. l. 9. cap. 5. lvo part. 8. c. 143.

DISTINCTIO XXIIII.

Valiter episcopus sit examinandus, & qualiter ipse simul cum reliquis infra ipsam constitutus sit ordinandus, breviter monstratum est. Nunc autem videndum est de sacerdotibus, & reliquis, qui sine examinatione sunt promovendi. De his ita scribit Paulus ad Timotheum: a [Manus nemini cito imponeris, & nihil sine praedicio facias in alteram partem declinando.]

C. I. De eodem.

Ex decreto Sylvestri Papae in synodo Rom. c. 9. Nullus a acolythorum vel subdiaconorum i rem consecratam a presbytero aliis porrigat (quia aliud minister, aliud assidens) nisi tantum supportet, quod ei sacerdos imponere suo ore benedictum.

¶ Vel subdiaconorum] Verba haec non sunt in synodo Romana sub Sylvestro, sed habentur apud Burchardum, & Ironem, & in Vaticano Gratiani exemplaribus, in quibus est hoc caput. Nam in antiquioribus non est: sed post versiculam, declinando, sequitur continenter, Nullus ordinetur clericus.

C. II. Ance probationem nullus ordinetur clericus.

Item ex concilio Carthagini. c. 22. Nullus e ordinetur clericus nisi d probatus fuerit, vel episcoporum examine, vel populi testimonio.

C. III. Ad ministerium alicuius ecclesiae, clerici eiusdem promoventur.

Item Gelasius Papa Caesariensi episcopo. Presbyteri, Diaconi, & universi Clerici Stomensis civitatis petitorio nobis suggessere portrecto, in ecclesia beati martyris Eleutherii episcopi (qua in supra dicta civitatis parochia i probatur esse constituta) presbyterum, qui constitutus fuerat, defecisse, atque in eius locum Iulianum diaconum ipsius ecclesiae pro celebratae ipsius loci quanto cyus debere ordinari. Et ideo frater carissime, si de eius vita, vel moribus nihil est, quod contra canonem veniat statuta, supra scriptum presbyteri honore decorabis, sciturus, eum visitatoris te nomine, non Cardinalis creabit Pontificis. Pariter etiam & Felicissimum diaconum in eius ecclesiam ministerio, si conversatio ejus pariter, subrogabis, ut locus processionis celeberrimus ad mysteriorum & consecrationem nec sacerdoti indigeat, nec ministro.

¶ Parochia] In omnibus antiquis codicibus tam impressis, quam manuscriptorum sic legitur: cuius vocat loco in recens impressis erat positum parochia. sed visum est antiquum lectum esse retinendum: praesertim cum dicta haec etiam graece expressam habeat etymologiam.

C. IX. Metropolitanorum, & episcoporum examine promoveantur Episcopi.

Item ex concilio Laodiceo. c. 12. Episcopi a iudicio metropolitanorum, & eorum episcoporum, qui circum circa sunt, provehantur ad ecclesiasticam dignitatem, i videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quam recte conversationis exemplo.

2 ps. Cum itaque sine examinatione nullus sit ordinandus; quemadmodum, & qui tempore, sacerdotum, & ceterorum infra positorum examinatio, debeat fieri, considerandum est.

a Epistola i. c. 5. Paulo aliter in orig. b Burch. lib. 3. cap. 34. Ivo p. 2. c. 43. c Ansel. l. 7. c. 19. d non probatus vel. orig. e Ansel. l. 7. c. 53. Al. 59. 53. f Synopsi. Ansel. g al. ministeriorum. h Dist. 61. c. episcoporum & 63. e. non licet. Burch. l. 1. c. 9. Ivo p. 5. c. 63. i al. potestatem.

C. V. Quae ordinandi sunt, feria quarta in ascensionem conveniant.

De his in concilio Nannetensi, c. 11. ita legitur. Quando a episcopus ordinationes facere disponit, omnes, qui ad factum ministerium evocare volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem, una cum archipresbyteris, b qui eos representare debent: & tunc episcopus a latere suo eligere debet sacerdotem, & alios prudentes viros gnaros divinarum legis, & exercitatos in ecclesiasticis functionibus; qui ordinandorum vitam, genus, patriam, gratem, institutionem, locum, ubi educati sunt, si sunt bene literati, si instructi in lege Domini, diligenter investigent; ante omnia, si fidem catholicam firmiter teneant, & veris simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cupiditate illorum a vero devierint, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos, episcopomanibus applicant. Quod si fecerint, & ille, qui indignè accessit, ab altari removebitur, & illi, qui donum sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo jam condemnati, ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & sic sabato, qui probati fuerint, episcopo represententur.

Alia autem sine clericorum videlicet concilio, & populi testimonio, nullam episcopus ordinare praesumat.

C. VI. Sine clericorum suorum concilio episcopus clericos non ordinet.

Unde in concilio Carthagini. 4. c. 22. legitur. Episcopus sine concilio e clericorum suorum clericos non ordinet, ita ut civium convitamentum, & testimonium querat.

3 ps. Queritur, quid fieri debeat de his, qui sine examinatione probati sunt.

C. VII. De iis, qui sine examinatione tractantur, & postea peccata sua confitentur.

De his ita legitur in concilio Marini Papae. Si quis e presbyter, aut diaconus sine aliqua examinatione ordinatus, aut certe, cum discerneretur criminosa peccata sua confessi i sunt, aut post ordinationem ab aliis detecti sunt, abiciantur ex clerico. Similiter vero & de universo ordine clericorum serventur: Nam hoc sibi, quod irreprehensibile est, sancta catholica defendit ecclesia.

¶ Confessi sunt] In originali est, confessi non sunt, & post ordinationem, &c. Verum in concilio Niceno, c. 9. hoc caput videtur sumptum, habetur sine negatione, quemadmodum hic & infra dist. 11. c. si quis sine.

DISTINCTIO XXV.

¶ Vel nullus sine examinatione ordinandus sit, breviter demonstratum est. Quod autem ad episcopum, quod ad unquamque inferiorem pertinet, Hilarius Hispalensis episcopus in epistola ad Ludolfum i scribit, ita dicens.

¶ Integra haec epistola habetur in codice bibliotheca monasterii Dominicianorum.

C. I. Quod episcopi, & ceterorum sit officium in ecclesia.

¶ Erlehtis & sanctitatis tuae liceris gavifus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognovi. De his autem, quae in sequentibus insinuare eloqui potest.

e Burch. l. 2. c. 1. Ivo p. 6. cap. 21. Poly. l. 2. tit. 29. b al. presbyteris. c al. confilio. d assension. e comitacionem. f orig. e Apud Martinum Bracarensem, cap. 24. Ficit ad hoc e. g. Zacharia ad Bonifacium episcopum, & 25. 9. 8. Si qui presbyter. Ansel. l. 2. c. 13. f al. Laudum. g Burch. l. 3. c. 1. Ivo p. 6. c. 20. Pamm. l. 3. c. 41. mo his.

mo studio, gratias ago Deo, quod sollicitudinem officii pastoralis impendis, qualiterque ecclesiastica officia deducantur, perquiris: licet omnia prudentia tua sint digna; tamen, quia affectu fraterno me consulis, ex parte, qua valeo, expediam & de omnibus ecclesie gradibus, quid ad quemque pertineat, eloquar. ¶ Ad officium manique pertinent claves ecclesie; ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia, quae sunt intus, extraque custodiat: fideles recipiat; excommunicatos, & in fideles expulsi. ¶ Ad exorcismum pertinet exorcismos memoriter retinere, manique super energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. ¶ Ad scolythum pertinet preparatio luminariorum in sacro: ipse cereum portat: ipse suggesta b pro Eucharistia; calices subdiaconis preparat. ¶ Ad Palmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, sacrificia, responsoria, & quicquid pertinet ad canendi partem. ¶ Ad lectorem pertinet lectiones pronuntiare, & ea quae propheta vaticinatur, populis predicare. ¶ Ad subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Christi deferre, & levitis tradere, eisque ministrare; utroque quoque, & aquam d, manile, & maniterium tenere; episcopoque, & presbytero, & levitis pro lavandis ante altare manibus aquam praebet. ¶ Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quae aguntur in sacramentis Christi in baptismo scilicet, in chrismate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & disponere in altario: componere etiam mensam Domini, atque vestire, crucem ferre, & predicare Evangelium, & Apostolum. Nam sicut lectoribus vetus testamentum, ita diaconis novum predicare preceptum est: ad ipsum quoque pertinet officium precum, & recitatio nominum: ipse praenotat aures haberi ad Deum: ipse hortatur clamare: ipse donat pacem, & ipse annunciat. Ad presbyterium pertinet sacramentum e corporis & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶ Ad Episcopum pertinet basilicam consecrari, unctio altaris, & consecratio chrismatis. Ipse praedit officia, & ordines ecclesiasticos distribuit: ipse sacras virgines benedicit: & dum praecessit unctioque in singulis, ipse tamen est praordinator in cunctis. ¶ Hi sunt ordines, & ministeria clericorum, quae tamen auctoritate Pontificali in archidiaconi cura, & primicerii, ac thesauri sollicitudine dividuntur. ¶ Archidiaconus enim imperat subdiaconis, & levitis: ad quem ita ministeria pertinent, ordinatio vestimenti altaris levitis, cura incensu, & sacrificii necessaria sollicitudo; qui levitarum Epistolam, & Evangelium legit, aut solemnitatibus & decantet. Sollicitudo quoque parochiarum i & ordinatio, & jurgia ad eas pertinent: pro reparandis dioecesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti; ipse inquirat parochias: cum iussione Episcopi, & ornamenta, vel res basilicarum parochiarum; & gesta liberatum i ecclesiasticarum Episcopo idem referat; collectam pecuniam de communione ipse accipit, & Episcopo defert, & clericis proprias partes idem distribuit. ¶ Ab Archidiacono nuntiantur Episcopo excessus diaconorum: ipse denuntiat sacerdoti in sacro jejuniorum dies, atque solemnitatum, & ab ipso publice in ecclesia praedicatur: quando vero Archidiaconus absens est, vicem ejus Diaconus sequens adimplet. ¶ Archipresbyter 4 vero se esse sub Archidiacono quoque praecipit, sicut Episcopi sui, sciat obedire:

& (quod specialiter ad ejus ministerium pertinet) supra omnes presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in ecclesia stare; & quando Episcopi sua absentia contigerit, ipse vice ejus Missarum solennia celebrare, & collectas dicere, vel eum ipse injunxerit. ¶ Ad primicerium pertinent acolythi, exorcista, psalmista, atque lectores: signum quoque dandum pro officio clericorum, pro vite honestate, & officii meditandi, & parandis sollicitudine, lectiones, benedictiones, psalmum, laudes, offertorium, & responsoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus psallendi e in choro pro solemnitare temporum; ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam necessarium est pro reparacione basilicarum, quae sunt in urbe, ipse denuntiat sacerdoti: epistolas Episcopi pro diebus jejuniorum, parochiatis b per officios ipse dirigat: clericos s, quos delinquere cognoscit, ipse delingat; quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem Episcopi deferat: basilicanos e ipse constituat, & matriculam d ipse disponat. Quando autem primicerius absens est: ea, quae praedicta sunt, ipse exquirat, qui ei aut lege e proximus est, aut eruditione, & ¶ Ad thesaurarium pertinet basilicarum, & officiarum ordinatio f, incensu preparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterii ordinandi, preparatio luminariorum in sacro, & in sacrificiis g. ¶ Clamare ¶ In epistola b. Isidori, & apud Ivoem legitur: ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annuntiat. ¶ Parochiarum ¶ In epistola legitur, parochianorum, quemadmodum & paulo inferius: & vox ista frequens est in antiquis exemplaribus conciliorum Toletanorum. ¶ Praedicatur ¶ Si emendationem est ex manuscriptis. Grat. & originali. Antea legebatur, praedicantur. ¶ Archipresbyter ¶ Hinc usque ad vers. Ad primicerium, non sunt ipsa in epistola Isidori, neque in Pannormia, neque apud Burd. & extra cap. i. de offic. archipresbyter. citatur ex concilio Toletano. ¶ Clericos ¶ In primo Vaticano est, clericos urbis, & passim verbum, deferat, additur, ceteri enim, qui sunt extra urbem, ad Archidiaconi curam pertinent, quemadmodum & in nonnullis aliis exemplaribus. ¶ Eruditione ¶ In originali est, eruditione his explendis certus. ¶ ps. Ex hac epistola liquet, quid cujusque officii sit. Est etiam alia disinctio Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, quam fecit Clemens in epistola sua tertia, ita dicit. C. II. ¶ Quid ab Episcopi, quid a presbyteris, quid a diaconis audire oportet. ¶ Adire h. Episcopi attentius oportet, & ab ipso suscipere doctrinam fidei: monita autem vite a presbyteris inquirere, a diaconis vero ordinem disciplinae. Sacerdos quoque utrumque honorum orario ambis: diaconus vero singulorum tantum, ut ad ministerium expeditius discurrat. C. III. ¶ Quare levita unum tantum humerum orario ambis. Unde in concilio Toletano 4. cap. ¶ Num i orarium oportet levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, praedicat: dextram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. ¶ ps. Nunc autem per singulos gradus ordine recedentes, qui ex quibus ordinibus in quem gradum confen-

a al. p. b al. v. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z. aa. ab. ac. ad. ae. af. ag. ah. ai. aj. ak. al. am. an. ao. ap. aq. ar. as. at. av. aw. ax. ay. az. ba. bb. bc. bd. be. bf. bg. bh. bi. bj. bk. bl. bm. bn. bo. bp. bq. br. bs. bt. bv. bw. bx. by. bz. ca. cb. cc. cd. ce. cf. cg. ch. ci. cj. ck. cl. cm. cn. co. cp. cq. cr. cs. ct. cv. cw. cx. cy. cz. da. db. dc. dd. de. df. dg. dh. di. dj. dk. dl. dm. dn. do. dp. dq. dr. ds. dt. dv. dw. dx. dy. dz. ea. eb. ec. ed. ee. ef. eg. eh. ei. ej. ek. el. em. en. eo. ep. eq. er. es. et. ev. ew. ex. ey. ez. fa. fb. fc. fd. fe. ff. fg. fh. fi. fj. fk. fl. fm. fn. fo. fp. fq. fr. fs. ft. fv. fw. fx. fy. fz. ga. gb. gc. gd. ge. gf. gg. gh. gi. gj. gk. gl. gm. gn. go. gp. gq. gr. gs. gt. gv. gw. gx. gy. gz. ha. hb. hc. hd. he. hf. hg. hh. hi. hj. hk. hl. hm. hn. ho. hp. hq. hr. hs. ht. hv. hw. hx. hy. hz. ia. ib. ic. id. ie. if. ig. ih. ii. ij. ik. il. im. in. io. ip. iq. ir. is. it. iv. iw. ix. iy. iz. ja. jb. jc. jd. je. jf. jg. jh. ji. jj. jk. jl. jm. jn. jo. jp. jq. jr. js. jt. jv. jw. jx. jy. jz. ka. kb. kc. kd. ke. kf. kg. kh. ki. kj. kk. kl. km. kn. ko. kp. kq. kr. ks. kt. kv. kw. kx. ky. kz. la. lb. lc. ld. le. lf. lg. lh. li. lj. lk. ll. lm. ln. lo. lp. lq. lr. ls. lt. lv. lw. lx. ly. lz. ma. mb. mc. md. me. mf. mg. mh. mi. mj. mk. ml. mm. mn. mo. mp. mq. mr. ms. mt. mv. mw. mx. my. mz. na. nb. nc. nd. ne. nf. ng. nh. ni. nj. nk. nl. nm. nn. no. np. nq. nr. ns. nt. nv. nw. nx. ny. nz. oa. ob. oc. od. oe. of. og. oh. oi. oj. ok. ol. om. on. oo. op. oq. or. os. ot. ov. ow. ox. oy. oz. pa. pb. pc. pd. pe. pf. pg. ph. pi. pj. pk. pl. pm. pn. po. pp. pq. pr. ps. pt. pv. pw. px. py. pz. qa. qb. qc. qd. qe. qf. qg. qh. qi. qj. qk. ql. qm. qn. qo. qp. qq. qr. qs. qt. qv. qw. qx. qy. qz. ra. rb. rc. rd. re. rf. rg. rh. ri. rj. rk. rl. rm. rn. ro. rp. rq. rr. rs. rt. rv. rw. rx. ry. rz. sa. sb. sc. sd. se. sf. sg. sh. si. sj. sk. sl. sm. sn. so. sp. sq. sr. ss. st. sv. sw. sx. sy. sz. ta. tb. tc. td. te. tf. tg. th. ti. tj. tk. tl. tm. tn. to. tp. tq. tr. ts. tt. tv. tw. tx. ty. tz. ua. ub. uc. ud. ue. uf. ug. uh. ui. uj. uk. ul. um. un. uo. up. uq. ur. us. ut. uv. uw. ux. uy. uz. va. vb. vc. vd. ve. vf. vg. vh. vi. vj. vk. vl. vm. vn. vo. vp. vq. vr. vs. vt. vv. vw. vx. vy. vz. wa. wb. wc. wd. we. wf. wg. wh. wi. wj. wk. wl. wm. wn. wo. wp. wq. wr. ws. wt. wv. ww. wx. wy. wz. xa. xb. xc. xd. xe. xf. xg. xh. xi. xj. xk. xl. xm. xn. xo. xp. xq. xr. xs. xt. xv. xw. xx. xy. xz. ya. yb. yc. yd. ye. yf. yg. yh. yi. yj. yk. yl. ym. yn. yo. yp. yq. yr. ys. yt. yv. yw. yx. yy. yz. za. zb. zc. zd. ze. zf. zg. zh. zi. zj. zk. zl. zm. zn. zo. zp. zq. zr. zs. zt. zv. zw. zx. zy. zz.

a al. canendi. b al. parochiarum. c basilicarios. d al. matriculas. e orig. & manuscr. e loca. f orig. f reparatio. g orig. g preparatio sacrificii. h orig. h Anf. l. 7. c. 76. al. d. i. Anf. l. 7. c. 80. al. d. i.

dere possint, qui post lapsum valent reparari, vel qui non, quibus culpa a proprio gradu meretur deici, quo accusante, quibus testificandis possint convinci, cuius sententia sunt absolventi, vel condemnandi, breviter consideremus. ¶ Ac primum a pontificali gradu incipientes, qualem oporteat eum esse, qui in Episcopatum est ordinandus, diligenter investigemus. Apostoli regulam fecerit, quam in huiusmodi re Timotheo, & Tito scribit, dicens [Oportet a Episcopum irreprehensibilem esse.] id est, non obnoxium reprehensionem. Hoc ad Timotheum. Ad Titum e autem [Oportet Episcopum sine crimine esse] quod (ut Hieronymus scribit ad Oceanum d) idem est. Nominem autem crimini quodlibet peccatum intelligitur: unde in eadem epistola Hieronymus dicit [Res 1 contra naturam penit est, ut sine peccato aliquis sit: sed talis eligatur, cuius comparatione ceteri grex dicantur.] In epistola vero ad Titum, crimen vocatur e criminale peccatum, vel criminalis infamia: unde ibi 2 legitur [Crimen est querela, id est, peccatum accusatione, & damnatione dignum.] Quod autem sine criminatione iuberit esse, qui in Episcopatum eligitur, non ante baptismum, sed post baptismum intelligendum est: ut a tempore videlicet baptismi nullus criminum conscientia mentis eius remordeat. 3 ¶ Crimini autem appellatio aliis late patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Unde Beda 4 super epistolam Iacobi k [Peccata, quae ex ignorancia, vel infirmitate humana committuntur, dicit: & praecipit alterum confiteri, quia facile dimittuntur: quaeque vero sunt ex deliberatione, non nisi per penitentiam.] Hinc etiam Augustinus ait: [Nullum peccatum s est adeo veniale, quod non fiat criminale, dum placet.] ¶ Aliis autem ea demum significat, quae semel commissa ad damnationem sufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedunt: quae nisi lapsus iterata, & in conscientiam fuerint deducta, quantum gravem possunt mortem, non tamen aeternaliter perdunt: quia estis quadam ratione criminosa appellentur, tamen mortifera, & capitalia non sunt. Unde Augustinus in homilia g de igne purgatorio, exponit verba Apostoli [Si quis super hoc fundamentum aedificaverit ligna, fenum, & stipulam, &c.] [Multi sunt, qui vitionem istam male intelligentes, falsa securitate decipiuntur: dum credunt, quod si supra h fundamentum Christi capitalia crimina aedificent, peccata ipsa per ignem transitorum possunt purgari, & ipsi postea ad vitam perpetuam pervenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigendus est: quia ipsi se seducunt, qui taliter sibi blandiuntur. Ilo enim transitorio igne, de quo dicit Apostolus i. [Ipsi k autem salvis eritis, sic tamen quasi per ignem] non capitalia sed minuta peccata purgantur: de quibus, est non omnia, vel aliqua commemoranda sunt, ne aliquis se inanis excusare conetur: & dicat se nescire, quae sint minuta peccata, vel quae crimina capitalia. Et quantum Apostolus capitalia plura commemoraverit, non tamen, ne desperationem facere videamur, breviter dicimus, quae sunt illa: sacrilegium, homicidium, adulterium, fornicatio, falsum testimonium, furtum, rapina, superbia, invidia, avaritia: & si longo tempore teneatur, iracundia, & ebrietas, si assidua sit, in eorum numerum computantur. Quicumque enim aliquid m de istis peccatis in se dominari cognoverit, nisi digno se emendaverit, & si habuerit spatium, longo tempore penitentiam egerit, & largus elemosinas erogaverit: & a peccatis ipsis abstinerit, illo transitorio igne, de quo ait Apostolus, purgari non poterit: sed aeterna illius flamma sique illo remedio cruciabit. Quae autem sint minuta peccata,

a 1. Timoth. 3. b Ex glossa interlineari ad eum locum. c cap. d Epist. 7. & infra ca. c. primum. e & in glossa ordinaria, ad locum epist. ad Timotheum. In gl. interlineari infra diff. 1. c. Apostolus 1. ead. c. 1. f Iacob. ult. g Sermo 41. de sanctis, sive 4. de animab. defunctorum. h 1. Cor. 3. i Ibid. k Hic omittuntur aliquot h. August. verba. l non ista abest ab origen. m aliqua. n erig.

licet omnibus nota sint, tamen quia longum est, ut omnia repleantur, opus est, ut ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit, quam necesse sit, ad minuta peccata nocere perit: quoties plus loquitur, quam oportet, aut plus tacet, quam expediat: quoties pauperes importanter exasperat: quoties cum sit sanus corpore, alius infirmis praeferat: quoties in carcere clauditur, aut in vinculis postis tardius requiritur: quoties infirmos tardius visitaverit: si discorde ad concordiam revocare neglexerit: si plus aut proximum, aut uxorem, aut filium, aut servum exasperaverit, quam oportet, si amplius fuerit blandus, quam expediat: si cuiquam majorem personam, aut ex voluntate, aut ex necessitate adhiberi voluerit: si pauperibus esurientibus, nimium a deliciis, vel sumptibus convivia sibi preparaverit: si de quibus in die iudicii reus reddenda est, occupaverit: si dum incusat peccatum, utq. perjuratum: & cum omni facilitate, vel temeritate maledicium, cum scriptum b sit, Neque maledici regnum Dei possidebunt.]

- 1 ¶ Res contra sic feri in epistola ordinaria ad Oceanum: reprehensibilem: & est episcopus quodam verbum B. Hieronymi in epistola ad Oceanum, explanantem locum. Epist. ad Timotheum, & Titum.
- 2 ¶ Unde ibi] id est, non apud B. Paulum, sed in epistola ordinaria, ad locum B. Pauli, dicitur autem sententia est ex B. Augustino extracta a. ad c. 8. Iovanni: episc. verba habentur & apud Bedam ad eandem B. Pauli locum, & infra diff. 1. c. Apostolus, primo.
- 3 ¶ Remordeat] Sequatur in vulgari: unde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum: quae verba sunt indulta, quantum in nullo manuscritto sunt inventa: habentur autem infra ead. aut cap. primum.
- 4 ¶ Unde Beda] In commentariis istius ad c. 3. epist. Iacobi, ad illa verba: confitemini alterum, sic legitur: haec autem sententia, illa debet esse discretio, ut quotidiana levitiaque peccata alterum coequalibus confiteantur, eorumque quotidiana credamus oratione salvari: poro gravioris legis immunditiam, iuxta legem sacerdotum peccamus, atque ad eius arbitrium, quae quidem, & quanto tempore iusserit, purificare curemus.
- 5 ¶ Nullum peccatum] In glossa ordinaria in cap. 11. 1. Corinth. ad ea verba: reus erit corporis & sanguinis Domini, citatur haec sententia ex B. August. homilia 24. in Iovannem, in hac verba. Nullum peccatum veniale est, dum placet, quantumcumque parvum: licet mortale, si verè displicet, nullum iudicatur.

C. LV. ¶ Quae sint venialia peccata, quae possunt hanc vitam purgantur.

Item Gregorius Dialog. lib. 4. c. 39. Valis hinc quisque egreditur, talis in iudicio presentatur: sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo, quod veritas dicit. e [Quis si quis in Spiritum sanctum blasphemiam dixerit, neque in hoc seculo remittetur ei, neque in futuro.] In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc seculo, quasdam vero in futuro posse laxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ut praedixi, hoc de parvis, minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curae familiaris, quae vix sine culpa vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter decernere debeant, sciunt, aut in non gravibus rebus error

a Cibum non deditis, aut nimisq. erig. b 1. Cor. 6. c Matth. 12. n ignorantis

ignominia, que cuncta etiam post mortem gravant, si addita in hac vita positum fuerint relaxata.

C. V. De eodem. P. A. L. E. A.

[An Augustinus in libro de vera & falsa penitentia, c. 18.]

Qui in alio seculo distulit fructum conversionis, etiam postquam igne purgationis. Hic autem ignis, est aeternus non sit, miro tamen modo gravis est. Excelsit enim omnem penam, quam unquam aliquis passus est in hac vita, vel pati i potest.

¶ Vel pati potest? Hac verba non sunt in originali, neque in pan. dist. 7. c. ult. §. si ubi hoc idem recitatur. Alias autem causam delicta significat, quorum est perpetua infamia.

C. VI. De die baptismi sine crimine debet inveniri, qui in Episcopum est ordinandus.

Unde Hieronymus dicitur scribit in eadem epistola ad Titum, cap. 1.

Primum itaque sine crimine jubetur esse. Episcopus, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilem nominatum, non quod eo tantum tempore, quo ordinandus est, sine ullo fit crimine, & prateritas maculas nova conversatione diluerit: sed quod eo tempore, quo in Christum renatus est, nulla peccati conscientia remordeat. Quomodo enim potest praeferre ecclesiae auferre malum de medio ejus, qui in delicto simili corruerit? aut quae libertate corripere peccantem potest, cum tamen ipse ipse respondeat, eadem admisisse, quae corripit.

¶ Et, qui ordinandus est in Episcopum, non solum tempore sua ordinationis, sed etiam unum tempore post baptismum a crimine immunitus debet.

DISTINCTIO XXVI.

¶ Sequitur in utraque epistola [unius & uxoris uxorem] post baptismum videlicet, non ante baptismum.

C. I. ¶ Post baptismum debet esse monogamus, qui in Episcopum est ordinandus.

Unde Hieronymus i scribit ad Oceanum, epist. 83.

¶ Nisi uxoris vicium, id est, monogamum post baptismum. Si enim & ante conjugem habuit, quae obiectio non est impunita, cui proflus novo homini f nec stupra, nec alia, quae ante fuerunt, jam obsunt.

¶ Hieronymus sententia quidem huius, & sequentis capituli sunt Petrus, qui citatur, id est, Hieronymi, & Augustini: veris tamen videtur sumpta ex collectaneis Bedae, & ex glossa ordinaria, huius quidem capituli in primam ad Timoth. c. 3. sequenti veris in epistola ad Titum, cap. 2.

C. II. ¶ Qui ante baptismum habuerit uxorem, & post baptismum aliam, ordinandus non est.

Augustinus vero contra restat, scribens g in epistola ad Titum.

¶ Cuius b intelligit, qui nec eum, qui catechumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt: quia de sacramento agitur, non de peccato. Nam in baptismo peccata omnia dimittuntur: & qui dicit [Si i baptisimo virgo, non peccat] satis declaravit nuptias non esse peccatum. Propter sanctitatem autem sacramenti, sicut femina, si catechumena vitata est, non potest post baptismum inter Dei virgines con-

a In glossa de pan. dist. 7. cap. ult. §. fin. b In commentariis ad cap. c. in 3. orig. d. i. Cor. 5. c. i. Timoth. 3. & Tit. Bedae, & Glossa. Tim. 3. ad hac verba. f. Gl. ubi habet. g. In glossa ordinaria in cap. 1. epistola ad Titum: sumpta tamen sententia est Augustini in lib. de bono conjugali, cap. 18. h. 25. q. 3. c. i. Cor. 7. cap. 34. Pan. l. 6. v. 66. Anselm. 1. q. c. 59. Polyb. l. 2. tit. 31. i. i. Cor. 7.

crari: ita non absurde vitium est bigamum non peccatum, sed normam sacramenti amisisse, non ad vite meritum, sed ad ordinationis ecclesiasticae signaculum necessarium. Et sicut plures antiquorum patrum uxores, significaverunt futuris ex omnibus gentibus ecclesias, uni vero subditas, id est, Christo: ita noiter antistes, id est, Episcopus unius uxoris vir significat ex omnibus gentibus unitatem uni viro Christo subditam.

¶ Itaque sicut duobus dominis servire a se ab uno Deo apostatare, & in alterius superstitionem ire, non licet.

¶ De peccato ¶ Sequitur, propter sanctitatem sacramenti, sicut si femina, &c. Restitutus est totus hic locus ex glossa ordinaria. Nam apud B. Augustinum, & reliquos colatores capiofor etiam est.

C. III. ¶ Bigamus i probatur, qui ante baptismum habuerit uxorem, & post baptismum alteram.

¶ Item Innocentius Ruffi, & Eusebio, & ceteris Episcopis Macedon. epist. 12. c. 2.

¶ Et inde b ponitur, non dici oportere bigamum eum, qui catechumenus habuerit, atque amiserit uxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quae novo homini copulata sit; quia illud conjugium per e baptismi sacramentum cum ceteris criminibus fit ablutum. ¶ Quod cum de una utique dicitur, certe, si tres habuerit in vetere positus homine uxores, a erit ei, quae post baptismum quarta est; sic interpretantibus prima, & virginis aequae nomen accipiet, quae quarto ducta est loco. Quis (oro) istud non videat contra Apostoli esse preceptum, qui ait, unius uxoris virum oportere e fieri sacerdotem, qui ait, unius uxoris in baptismo totum, quidquid in veteri homine gestum est, fit solum. Dicitur mihi (cum pace vestra loquor) crimina tantum dimittuntur in baptismo, an & illa, quae secundum Domini f precepta, ac Dei instituta complentur? Uxorera ducere crimem est, an non est crimen? Si crimen est, ergo (praefata verba dixerim) erit auctor in culpa: qui, ut crimina committerentur, in g paradiso precepit: 3 cum ipse eos benedixit. Si vero non est crimen, quia quod Deus instituit, h nefas fit crimen appellari, & Salomon i addidit, [Etenim a Deo preparatur viro uxor,] quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quod auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium filii percensetur? Numquid non erunt admittendi in hereditatis consortio, & quia ex ea suscepti sunt quae ante baptismum fuit uxor, erunt; appellandi vel naturales, vel spurii: quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (ut vobis videtur) quod post baptismum affluitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur a iudeis si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit i [Quod ergo Deus iunxit, homo non separet.] At ne de his locutus esse crederetur, qui 4 post baptismum sortuntur; meminere hoc & a iudeis interrogatum, & iudeis esse responsum. ¶ Quero, & sollicitus quero, si una eademque sit uxor ejus, qui ante catechumenus, postea fit fidelis, filiosque ex ea, cum esse catechumenus, postea fit fidelis, filiosque ex ea, cum esse defuncto patre, circumspecta hereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritus creditur abstinuisse? Quod cum ita sentire, atque iudicare absurdum est, quae (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione factari, quam aliqua auctoritate roborari i cum

a Matth. 6. b Barc. l. 4. c. 35. l. 10. p. 1. cap. 102. & pag. 103. Polyb. l. 6. tit. 4. c. post. orig. d. ab ablatum, e. i. Tim. 4. ad Tit. cap. 1. f. legu. orig. g. Gen. 1. h. iunxit. orig. i. Prov. 19. 28. quasi. i. Nonquid. k. et. consortio. l. Matth. 19.

non possit inter peccata deputari, quod lex precepit & Deus iniunxit? Nunquid si quis catechumenus virtutibus funduerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, elemosinas fecerit, morti destinatus qualibet ratione eripuerit, adulteria exhoruerit, castitatem tenuerit: quæ si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit; quia per baptismum, totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspicimus gentilem hominem Cornelium a orationibus, atque elemosinis vacantem, angelum audientem per revelationem, ipsumque Petrum videntem; nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismus videtur esse concessus? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quicquid bene gestum fuerit, & secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perfitur, non potest dici peccatum: & quod peccatum non est, solvi inter peccata, credi omnino non debet: critique integrum æstimare, aboleri non posse prioris nomen uxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quod b ex Dei voluntate completum.

1 ¶ Bigamus] Rubricabus capituli, & sequenti, que in quatuor impressis, et in scriptis, in suam locum ex aliquo manuscripto sunt restituta.

2 ¶ Homine uxores] Sic in omnibus manuscriptis, & apud Burchardum, & Ivoem par. 1. cap. 290. quatuor in originali, & apud eundem Ivoem par. 2. cap. 293. paulo aliter, & obscurius legatur.

3 ¶ Precepit] In orig. & apud ceteros collecti legitur: in paradiso cum ipse cesjureret, benedixit.

4 ¶ Qui post baptismum] Apud Burchardum, & Ivoem in prima parte legitur: que post baptismum fortuntur. Sed in originali, & apud Ivoem par. 2. & in Panormia, & infra 28. q. 1. c. manquad, hoc modo: qui post baptismum uxores fortuntur. Verum obliuiscam nihil est mutatum.

5 ¶ Ipsumque Petrum] Apud Innocentium in codice canonum, & Burchardum est: atque elemosinis revelationem, Petrumque ipsum vidisse. Apud ipsum Innocentium in totis conciliis, per revelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse. Apud Ivoem: Petrum ipsam revelatione vidisse.

C. IV. ¶ In baptisate culpa dimittitur, non lex conjugii aboletur.

Item Ambrosius lib. 1. de officiis, c. ult.

VNa e tantum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso conjugio lex est, non iterare conjugium, nec secunda conjugii sortiti conjunctionem. Quod plerique mirum videntur, cur etiam ante baptismum iterata i conjugia electioni muneris, & prerogative ordinationis impedimentum generent: cum etiam delicta obesse non soleant, si laxari remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpam dimitti potest, lex aboleri non potest. In conjugio non culpa, sed lex est. Quod culpe est igitur, in baptismo relaxatur: quod legis est, in conjugio non solvitur. Quomodo autem potest hortator esse viduitatis, qui ipse conjugia frequentaverit?

1 ¶ Iterata] Apud B. Ambrosium locus hic variè legitur. Nam in antiquis impressis habetur, iterato conjugio. In contrariis vero iterati conjugii. Item, in Panormia, & apud Ivoem. In his tamen que sequuntur, concordat sic legendo, ad electionem muneris, & prerogativam ordinationis impedimenta generentur.

In nomine etiam Baptista, dicit Hierodem ab incestu prohiberi, dicens: [Non d licet tibi habere uxorem fratris tui:] evidenter ostendit inter infideles conjugia esse. Unde datur intelligi, quod bigami dicuntur, non solum, qui post baptismum conjugia frequentant, sed etiam qui ante

a All. 10. b al. qua. c Ivo p. 1. c. 291. Panorm. lib. 6. c. 64. d Matth. 14.

baptismum unam, & post baptismum alteram habuisse probatur. Bigamus vero in sacerdotem ordinari non debet: non quia deliquit secundum accipiendam uxorem: sed quia prerogativa exiuit, est sacerdoti.

C. V. ¶ Non peccat bigamus, sed prerogativa sacerdoti exiuit.

Unde Ambrosius ad Verulenses, lib. 3. epist. 82. ait.

¶ Vi a sine crimine est unius uxoris vir, teneat b ad legem sacerdotii suscipiendi. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet conquinat, sed prerogativa exiuit sacerdotis.

DISTINCTIO XXVII.

¶ Vid. autem notius uxori, vir Episcopus esse iudicetur, quæritur, an de tempore ordinationis hoc sit accipiendum, ut tempore sue administrationis, que post copula fuerit, quam uxorem, & virginem sui desponsaverit.

C. I. ¶ Non ordinatur Diaconus, nisi castitatem fuerit professus.

Hec Martinus e Papa prohibet dicens.

¶ Diaconus qui eligitur, si continentis fuerit pro accipiendi matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinatur. Quod si in ordinatione tacerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desideraverit, alienus fit a ministerio, & vacat à clero.

Hec auctoritate datur intelligi, quod illi, qui uxores habent, vel accipere volunt, nec Diaconi, nec sacerdotes fieri possunt, nisi continentiam professantur. ¶ Si vero Diaconus à ministerio cessare voluerit, & contracto matrimonio licite potest sui. Nam est in ordinatione sua castitatis votum obtulit, tamen tanta est via in sacramento conjugii, quod nec ex violatione voti potest dissolvi ipsum conjugium.

C. II. ¶ Nubentes post votum non sunt ad invicem separandi.

Unde Augustinus 1 in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam, cap. 10.

2 ¶ Vidam d. nubentes post votum asserunt adulteros esse. Ego autem dico, quod graviter peccent, qui tales dividunt.

1 ¶ Augustinus] Verba propria huius capituli non sunt inventa apud B. Augustinum. Sententia tamen habetur in libro de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc est de voto simplici, ut Gratianus in fine huius distinctionis exponit.

C. III. ¶ De eodem.

Item Theodorus in penitentiali.

¶ Si e vir simplex i votum virginitalis habens adiungitur uxori, postea non dimittat uxorem, sed tribus annis peniteat.

1 ¶ Simplex] Aliter vox ista ab omnibus manuscriptis, & infra 27. q. 1. cap. si qui votum, etiam ab impressis. In aliquis tamen perperit, est glossa interlineari.

C. IV. ¶ Damnable est coventibus virginitalatem, velle nubere.

Hieronymus 1 vero contra scribit.

¶ Coventibus s virginitalatem, non solum nubere, sed etiam velle damnable est.

1 ¶ Hieronymus] Gratianus hic, & infra 17. q. 1. c. coventibus, & Magister sententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non est inventum. In glossa ordinaria 1. Item, cap. ad ea verba, habentes damnationem, referatur ex B. Augustino, cuius propria verba habentur infra in c. nuptiarum 27. q. 1. post principium.

a Ivo p. 1. c. 290. Panorm. lib. 6. c. 63. b al. teneatur. c Apud Martinum Bracarensem, c. 39. Dist. 25. diaconi. Ivo p. 6. c. 27. Item, lib. 6. c. 97. d Infra 27. q. 1. cap. nuptiarum 4. prouide. e Ibid. c. si qui votum. Infra 17. q. 1. c. coventibus, Sent. 4. dist. 21. f Ivo p. 6. c. 27. Panorm. lib. 6. c. 64.

C. V. *¶* Damnationem habebis, si nupseris, qua virginitatem vorat.

Idem contra Iovinianum, lib. 1.

S i nupserit virgo, non peccat, non illa virgo, quae semet ipsam Deo cultui dedicavit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem; quia d. primam fidem unitam fecit.

C. VI. *¶* Quae sanctimonialium se esse fixerit, nubere non valet.

Item Nicolaus Papa ad Albrium & Viennem, ecclesiae archiepiscopum.

Q uod interrogati de foemina, quae post obitum mariti sui facrum velamen super caput suum imposuit, & sinit se sub eodem velamine sanctimonialium esse, postea vero ad nuptias rediit: bonum mihi videtur, quia per hypocritam ecclesiasticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto suo permansit, ut praeiudicium agat de illusione nefanda, & revertatur ad id, quod sponteuit, & in sacro ministerio permaneat, quod inchoavit.

C. VII. *¶* P A L E A.

N am si confiterimur, quod omnia sacramenta ecclesiastica quaeque, prout vult, fingat, & non verè faciat, omnis ordo ecclesiasticus turbabitur; nec catholicae fidei iura consistunt, nec canones sacri rite observantur. Quid enim profuit simoni h. Mago baptismum sacrum fidei suscipere, & in Christianitate permansurum se finxisse, cum per Apostolum fraude eius detecta, quod sibi futurum esset, pronunciatum fuit? Aut enim pecunia tua tecum sit in perditionem: cor enim tuum non est rectum coram Deo. Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi hoc cogitatio cordis tui, in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Ideo tales, nisi respiciant spirituali gladio percutere censentur. Non enim sicut est Spiritus sanctus meritis, sicut Ananias, & Saphira mentiri sunt, & statim perierunt.

¶ Caput hoc in multis Graecis codicibus (in quibus habetur sine nomine Paleae) est conjunctum superioris, quemadmodum & apud Barchardum, & Iovinem. In Panormia autem est separatum.

C. VIII. *¶* In sacri ordinibus constituti non ducant uxores, & si duxerint, separantur.

Item Calixtus Papa II.

P resbyteris, & diaconis, & subdiaconis, & monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicitur: contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disjungi, & personas ad poenitentiam redigi debere, iuxta sacrorum canonum definitiones iudicamus.

¶ Presbyteris] Hic canon inventus est in eod. Vatic. Biblioth. in fragmento casusdam concilii ab Urbano secundo habiti, & ex eodem vero concilio sunt canonnes. Alienationes. 12. q. 2. & Patristarum. 24. q. 3.

¶ Hic distinguendum est, quod conventum utriusque sunt simplices vocantes, de quibus Augustinus, & Theodorus locuti sunt: alii sunt, quibus post votum, benedictio accedit consecrationis, vel professionis religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus scripserunt.

C. IX. *¶* Incesta sunt virgines, quae post consecrationem nubunt.

Unde idem Hieronymus contra eundem Iovinianum libro primo scribens, ait.

V irgines, quae post consecrationem nupserunt, non tam adulterae sunt, quam incestae.

a. 1. Cor. 7. b. peccavit. c. Hic, e. al. que semel. d. 1. Tim. 4. e. Valde variae haec nomina in exemplaribus, & Barch. & Iovin. Barch. lib. 1. c. 47. Ivo p. 7. c. 6. 112. Pann. 1.3. c. 29. f. al. ministeria nuptiarum. g. Barch. & Iovin. Pann. 1.3. c. 206. h. Ap. 1. i. 112.

DISTINCTIO XXVIII.

Ecce ostensum est, quod volentes uxore continerent, nec ad subdiaconatum, nec ad superiores passant gradus confondere. Unde ad subdiaconatum accedentes, non sine voto castitatis iuramentum adhibere, auctoritate B. Gregorii, qui scribens Petro subdiacono lib. 1. epistola 42. in fine ait.

C. I. *¶* Non fiat subdiaconus, qui se castitatem non promiserit.

N ullum a facere subdiaconum praesumant Episcopi, nisi qui se victurum castitatis promiserit, & nonnullis interjectis: Quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptionem ministerii fuerit approbata.

C. II. *¶* Subdiaconus, & supra constitutus, incontinentes, uxores, aut concubinas ducere, ecclesiastico beneficio, & officio careant.

Item Innocentius secundus in concilio Rom. c. 5.

D ecerimus, ut ii, qui in ordine subdiaconatus, & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacramenta Spiritus sancti debeant esse, & dici, indignum est eos cubilibus, & immunditiis deservire.

C. III. *¶* Casti se vitare promittant in Diaconis, vel Presbyteris ordinandi.

Item ex concilio Toletano 4. c. 26.

Q uando d. presbyteri, aut diaconi per parochias constituuntur; oportet eos primum professionem Episcopo suo facere, ut casti, & pure & vivant sub Dei timore, ut dum eos talis professio obligaverit, vitae sanctae disciplinam se retineant.

C. IV. *¶* Qui longam corporis sui continentiam non habet, in Episcopatum eligi non debet.

Item Gregorius clero, & nobilibus scribens Neapolitanis, lib. 3. epist. 40.

P rimumquam ad nos scripta vestra discurrent, h. ps. Ioannem diaconum, qui ab altera parte electus est, parvulum habere filium, ex quorundam relatione cognovimus. Unde, si rationem voluissent attendere, nec alium eligere, nec ipse deberat consentire. Nam qua praesumptione ad episcopatum audeat accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola i. tunc convinctur non habere.

¶ Filiola] Sic emendatum est ex originali, Anselmo, & Polycarpo, cum antea legitur, filia. Superior etiam dixerat, parvulum filium, quibus vocibus recentis incontinentia manifeste exprimitur.

C. V. *¶* Ad subdiaconatum accessi continentiam proficiantur.

Item ex concilio Toletano 2. c. 1.

D e iis, quos voluntas parentum a primis infans, & annis clericatus i. officio mancipavit, statim observandum, ut mox detonsi, vel ministerio lectorum traditi, in domo ecclesiae sub episcopali praesentia a praeposito sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum aetatis suae compleverint annum, coram totius cleri, plebisque conspectu, voluntas eorum de expectando conjugio ab Episcopo perferretur: quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionem

¶ Infra dist. 31. c. ante triennium. b. Pann. lib. 3. cap. 142. c. diaconatus. d. Barch. lib. 2. c. 157. Anselm. 1.7. c. 106. Ivo p. 3. c. 130. & p. 6. c. 241. Pann. 1.3. cap. 22. e. al. pie. f. al. disciplina retinetur. g. cod. regium. h. Anselm. d. c. 9. al. 16. Polyc. 1.2. tit. 2. h. al. recurrent. i. al. discurrissent. i. Anselm. 1.7. c. 42. k. al. professionem.

castimoniz suz absque conjugali necessitate sponde-
rint servaturos; hitamquam appetitores arctissimz viae,
Ievissimo Dominijugo subdantur; ac primo subdiaconatus
ministerium habita probatione professionis suz a
vigesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter, ac in-
offense vigesimum quintum annum ztatis suz peregerint,
ad diaconatus officium, (si scierint implere posse ab Epi-
scopo comprobantur) promovendi debent. Cavendum
tamen est his ne quando suz sponsonis immemores, ad
terrenas nuptias, aut ad furivos a concubitus ultra re-
currant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegii rei b ab ec-
clesia ha'cantur extranei. Quibus autem voluntas pro-
pria interrogationis tempore desiderium nubendi perua-
lerit, concessam ab Apostolo licentiam auferte non pos-
sumus; ita ut cum provecta ztatis in conjugio positus, re-
nuntiaturos se pari consensu operibus carnis spondeant,
ad sacros ordines e adirent.

1 ¶ Clericatus] In omnibus ecclesiis, & duobus codi-
bus Vaticanis conciliorum legitur, in clericatus officio, vel mo-
nachali [al. monachi] positus. Sed in codice Lucensi rego
habetur eodem modo atque apud Gratianum.

2 ¶ Ministerio lectorum] in omnibus codicibus concilio-
rum ante citata (etiam Lucensi) legitur, ministerio electorum.
Verum in epistola prima Synodi ad Himerium, c. 9. & Innocentii 29.
c. 2. (ubi de eadem serere regitur) est, lectorum ministerio, seu
officio.

C. VI. ¶ In conjugio constitutus ad sacerdotium
affirmari non debet.

Item ex concilio Arelat. 2. c. 2.

3 ¶ Sumi d' aliquem ad sacerdotium in conjugii vin-
culo constitutum non oportet; nisi fuerit promif-
sa conversio.

C. VII. ¶ Non ordinantur diaconi, qui
castitatem non profuerint.

Item ex eodem tertio.

Præterea r placuit, ut deinceps non ordinantur dia-
coni, nisi qui prius conversionis proposito professi fue-
rint castitatem.

1 ¶ Præterea] In Arelatenfibus, que extant, huc ipse
penitus canon non invenitur. Sed sententia habetur in tertio c. 2.
in fine.

¶ Verum illa priori auctoritate diaconi videtur permitti con-
jugium, cum ad sacerdotium tantum conjugati prohibentur af-
sumi. Porro sequenti auctoritate videtur permitti subdiaconis,
cum de diaconis specialiter precipitur, ut sine probatione castitatis
non ordinentur.

C. VIII. ¶ Diaconi non prohibentur à mi-
nisterio, si in ordinatione dicant se
castitatem non posse.

Hoc idem in Ancyrana synodo videtur esse permis-
sum, in qua, c. 10. (al. 9.) sic statuitur est.

Diaconi e quicunque, cum ordinantur, si in ipsa or-
dinatione protestati sunt, dicentes, velle se habe-
re uxores, nec posse se continere, hi si postea ad nuptias
venerint, maneat in ministerio; propterea quod his
Episcopus licentiam dederit. Quicunque sane tacue-
runt, & susceperunt manus impositionem, professi con-
tinentiam, si postea ad nuptias venerint, à ministerio ces-
sare debebant.

C. IX. ¶ Presbyter ducens uxorem, ab ordine
deponatur.

Item ex concilio Neocæsariensi, c. 1.

6 ¶ Presbyter f si uxorem duxerit, ab ordine suo illum
ps deponi debere: Quod si fornicatus fuerit, vel ad-
ulterium commiserit, extra ecclesiam abijci, & ad peni-
tentiam inter laicos r redigi oportet.

a al. ab iros. b al. red. damnetur, & ab] orig. manu-
fer. reg. c al. gradus. d Paulo aliter in orig. e Pann.
lib. 2. cap. 27. Poly. lib. 2. tit. 21. Burch. lib. 2. cap. 101. 2. vo part. 6. cap. 11.
f Pann. lib. 2. cap. 92.

1 ¶ Inter laicos] Greci legitur, ἐξ ἐκκλησίας τῶν λαῶν, &
ἀγὰρ ἀδὲρ ἡμῶν μακάριος: que Dionysius exiguus
vertit; amplius pelli debet, & ad penitentiam redigi, nisi
nulla mentio sit penitentia inter laicos agenda; de qua re copio-
sius dicitur infra 30. dist. c. fin.

C. X. ¶ De eo, qui relictam cuiusdam discens
duxit uxorem.

Item Gregorius lib. 11. epist. 39.

7 ¶ Via a sunt culpe, in quibus culpa est, relaxare
ps vindictam, quærenda semper est veritas, ut in-
quiri debeat, utrum accusatum noxa condemnet, an à
ad nos Fantum b defensionem ultionem exercere in
Petrum latorem præsentium voluisse, pro eo, quod
(quantum dicitur) relictam cuiusdam diaconi, tempore,
quo conductor fuit, marito tradiderit. Sed quoniam
iste conjugem præsentium non fuisse, dicens, nec
eam virginem e ad eum venisse; denique d nec religio-
sam mutasse vestem, postquam ille in ordine fac pro-
motus est; adiciens etiam, priusquam ad diaconum per-
veniret, & postea, prava illam opinione vixisse; ideo
fraternitatem tuam his hortamur affectibus, ut cum Deo,
sicut decet, timore causam hanc subtili omnino in-
vestigatione perquirat, ut, si in conjugio diaconi mulie-
rem, de qua agitur, fuisse confiteri, & suprascripus
lator memorato defensori, & rectori patrimonii, ad
vindictam modis omnibus tradatur, & cum competen-
ti emendatione ii, qui male sociati sunt, disjungantur.
Si vero in ejus conjugio non fuit, memoratum Fantum
ex nostro mandato commoneare te volumus, ut ei facere
nil præsumat, nec falsa e illum accusatio eum in ali-
quo prægravet.

C. XI. ¶ De uxore presbyteri, vel diaconi, si a-
lus se conjugaverit.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 1.

8 ¶ Si se cuiquam mulier duplici conjugio, presbyteri, vel
diaconi relicta conjugerit, aut f separetur; aut
certe, si in criminis g intentione persisterint, pati excom-
municatione plebantur.

C. XII. ¶ De eodem.

Item ex concilio Martini Papæ.

9 ¶ I si qua vidua Episcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi
Smarium accepit, nullus clericus, nulla religiosa perso-
na i cum ea convivium sumat; nunquam communicet;
mortem tamen e ei sacramenta subveniant.

C. XIII. ¶ Cuiusdam Episcopi ordinatio dif-
feritur, quia uxorem habet, &
filius.

Item i Pelagius Cæthog parvici.

10 ¶ DE i Syracusanæ urbis antistite optaveramus in
ps ipso initio, glorie vestrz desideris obedire, ni-
si nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus or-
dinationem differre sacerdotii coegisset, ob hoc, quod
vel persone qualitas (sicut & vos melius nostis) vel lu-
perles uxor, aut filii (per quos ecclesiastica solet peri-
cilitati substantia) nostros animos diutius ab ejus ordi-
natione suspenderent. Et quantum ad cautelam huma-
nam pertinet, integro penè anno ditulimus, opinan-
tes, quod in melius Syracusanorum proventire posset
electio. Sed quia in voluntatis suz proposito irrevoca-
biliter persisterunt, & nullus est alius in eadem repe-

a Ivo part. 2. cap. 126. b Ivo part. 6. cap. 14. c corrigi-
nem illum.] orig. d ut nec religiosum vestrem mutare presu-
meret.] in orig. & apud Ivo. e Est etiam apud Ivo-
nem, non autem ibi orig. f al. castigati al. castitate servata so-
parentur. g al. criminum. h Apud Martinum Bracar.
cap. 29. & concil. Tol. cap. 11. i abest a concilio. k aliter-
tium. l Angeli lib. 6. c. 22. al. 26. Poly. lib. 2. tit. 1.

us ecclesia, nisi longioribus adhuc temporum differretur spatii; ne paulo amplius infamarent (sicut filii nostri magnifici vixi praxoris testificatione didicimus) inter huiusmodi ambiguitates illud consilium iudicavimus faciendum, ut congrua providentia causam, propter quam principalis consilio non habentem filios, & uxorem ad episcopatus ordinem promoveri prohibet, salva dispositione consilii s. nominemus. Quia de re summo studio ab eodem Syracusanis urbis Episcopo, petitisquam a nobis contineret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam & si iam fateretur, quantula esset, presentis temporis habita rerum descriptione, substantiam, & nihil unquam per se, aut per filios, & uxorem, siue quamlibet propinquam aut domesticam, vel extraneam forte personam de rebus usurparet ecclesie, & univerſa sui episcopatus qualitas tempore, ecclesie lux dominio sociaret: nihil ultra id, quod modo scriptum est filiis suis, vel habedibus relicturus.

¶ Item Pelagius] Anselmus, & auctor Polycarpi eadem epistola referunt hanc, que caput istud antecedit. Quod de ordinando ecclesie Catinensis Episcopo, salubris electione iudicii fieri desideratis, agnovimus: confestim sequenti die eum iuxta morem discutientes, tertio, quo veni, die, Episcopum consecravimus: simili quidem modo de Syracusanis. & qua sequuntur. In Polycarpi rationem inscripto est. Gelasius Papa Ceto. Ivo auctor in epistola ad Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem que incipit, Causam Belvacensis, &c. v. a. scribit. Si enim Papa Gelasius quondam Syracusanis urbis electum, uxorem habentem, & filios interveniente Cethego patricio &c.

¶ Ecce hac auctoritate electus in episcopatum non prohibetur habere uxorem, & filios. Eligi autem ad episcopatum non debet, nisi aut sacerdos, aut diaconus: subdiaconus vero non nisi necessitate cogente: siue ergo presbyter, siue diaconus, siue subdiaconus fuerit, apparet quid in presbyter ordinibus constitutus, licet c. matrimonio uti possunt. ¶ Quia ergo auctoritate Gregorii, qui relictam diaconi, marito tradidit, puniendus est: item in Neocaesariensi concilio presbyter ducens uxorem, non diaconus, iuberet deponi: item in Ancyrana synodo, diaconi, qui in ordinatione sua dicunt se velle habere uxores, si postea venerint ad ministerium, non prohibentur a ministerio: patet, quod nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi a conjugio. Sed quod de electione obijerit, verum quidem est in episcopatum non eligendum, nisi in sacris ordinibus constitutus: sed ipsum uxorem habere, & filios, non propter premissa auctoritates de continentia clericorum. ¶ In sacris enim habitis, vel in ministeriis constitutus pariter habere uxorem, & filios: & si postea ex consensu uxoris continentiam professus, subdiaconatum, vel diaconatum, vel presbyterii gradum adeptus fuerit, attamen uxori, & filijs ipsam necessaria subministrare oportet. ¶ Illud autem Gregorius dicitur duobus modis solvitur: vel quia ecclesia cui diaconus ille ministraverat, non nondum continentia votum susceperat in diacono, & reliquis ministris; vel quia (sicut de electo in episcopatum ante scriptum est) ante subdiaconatum memoratus diaconus eam in uxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocaesariensis, & Ancyrana synodi, vel ex tempore, vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia ministerium altaris. Ex loco, quia utraque synodus orientalis est, & orientalis ecclesia non suscipit generale votum castitatis: hoc tamen diligenti observatione excludit, ut post adeptum sacerdotium, desinens priore uxore, non qua sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.

¶ Non prohibetur] A plerisque vetustis exemplaribus electi dicitur, non: Recenta tamen est, quoniam hic Gratianus in alteram partem disputando, ex canonibus

a Novella 6. & 12. in princ. b al. concilii. c. A. legimus. d. alia, militaverat.

¶ prius citati pre se fecerit hoc probare subdiaconi, diaconi, atque etiam presbyteri non fuisse prohibentem sibi conjugio. Quod tamen qualiter accipiendum sit, ipse postea declarat a versis. Sed quod usque ad versis. Illud autem. Hac de re agitur etiam infra in notatione ad principium dist. 31.

C. XIV. ¶ Presbyter causa religionis non contemnat propriam uxorem. Item apponitur illud quod legitur in canone Apostolorum, c. 6. a. 5.

¶ Si quis a quis docuerit sacerdotem sub obtentu religionis propriam uxorem contemnere, anathema sit.

¶ Gratianus refert sensum canonis, extercolletores ipsa etiam fere verba.

C. XV. ¶ Anathema sit, qui presbyterum conjugium discernit a communione, in propria occasione.

¶ Item ex concilio Gangrensi, c. 4.

¶ Si quis h. discernit presbyterum conjugatum, tamquam occasione nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab eis oblatione ideo se abstinet, anathema sit.

¶ C. XVI. ¶ Ab officio abstinat presbyter non legalibus nuptiis detentus.

¶ Resbyterum e per ignorantiam non legalibus nuptiis detentum, cathedram quidem habere, sed ab officio i abstinere precipimus: sufficit enim huiusmodi indulgentia ei: Quia benedicere aliis eum, qui vulnera sua debet curare, consequens non est. Benedictio enim, sanctificationis traditio est. Qui vero hanc non habet propter delictum d ignorantiam, quomodo aliis tradet: Non igitur publice, neque private benedicat nec corpus Domini dispenſet aliis, nec alio modo trinitret: sed sufficiat ei, quod praxiderit: & impioret a Deo, ut dimittatur ei iniquitas ignorantie lux. Manifestum est autem, quod huiusmodi non legitima nuptie solventur, & nullatenus vir accessum habeat ad eam, propter quam sacro ministerio privatus est.

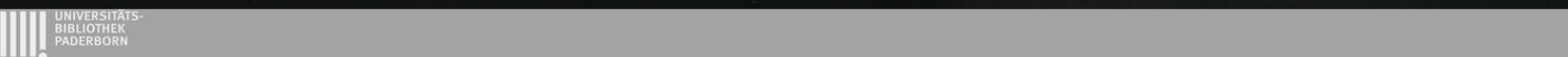
¶ Ab officio] Grac est, τῶν ἰεροῦ κερραῶν, id est, a ceteris officiis.

C. XVII. ¶ De presbytero non est laicidicandum.

¶ Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 78.

¶ Consilendum e decernitis, utrum presbyterum e habentem uxorem debeat sustinere, & honorare; an a vobis projicere. Ad quod respondemus: quoniam licet ipsi valde sint reprehensibiles; vos tamen Deum convenit imitari; qui f. solem suum orti facit super bonos, & malos. Deicere vero eum a vobis ideo non debetis, quoniam nec Iudam Dominus, cum esset mendax discipulus, de numero Apostolorum ejecit. Verum de presbyteris, vobis, qui laici estis, nec iudicandum est, nec de eorum vita quidquam investigandum, sed Episcoporum iudicio, quidquid est, per omnia reservandum.

a Burch. lib. 1. cap. 75. Ivo p. 1. cap. 114. Faun. lib. 3. cap. 173. b Burch. lib. 3. cap. 75. Ivo part. 2. cap. 126. c. part. 3. cap. 128. c Simile etiam in 3. canon. eadem synodi, & apud Basilium in epist. ad Anaphilochiam, cap. 27. d τὸ εὐχέλως ἀγνοῦναι τὰ ἐπιτρωμα. e Ivo p. 2. cap. 12. Faun. lib. 3. a. 12. f Matth. 5.

¶ Presbyterum] In ultimo cap. hanc responsionem referunt Bulgares verba, dicentium multos apud se esse Græcos, & Armenos, & alios, qui diversa docerent. Nondum enim a Romanis Episcopis, aut Presbyteris acceptam. Quoniam vobis nihil mirandum, si presbyter, de quo in hoc capite agitur, conjugauerat.

DISTINCTIO XXIX.

¶ Ed notandum est, quod secundum Iulianum, plerique capitula ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona consideranda sunt.

C. I. ¶ Ex tempore, loco, & persona, & causa regula canonum intelliguntur.

Aut enim Iulianus.

¶ Sciendum est, quod plerique capitula ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore consideranda sunt, quorum modi, quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intrucando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant, ante inculpent, quam iterando lecta perquirant.

C. II. ¶ Pro diversitate rerum temperantur regula sanctorum.

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Regula a sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate tradita sunt.

C. III. ¶ Pro diversitate locorum, temperantur, & hominum, scripturae intelligenda sunt.

Item Hieronymus in proximo epistola ad Epilestus.

¶ Necesse est, ut iuxta diversitates locorum, & temporum, & hominum, quibus scripta sunt, diversas causas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo Ioannes in Apocalypsi sua, ad septem scribens ecclesias, in unaquaque earum specialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & sanctus Apostolus Paulus, per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis: nec ad misar impetiti medici uno collyrio omnium oculos vult curare.

¶ Quibus scripta] Antea legebat, quibus diversa scriptura facta sunt. Emendatum hoc est ex manuscriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.

DISTINCTIO XXX.

¶ Illud autem, quod in canone Apostolorum, & in Gangrensi concilio, & in secundo synodo legitur, ex causa consideratur, & ex tempore. Causa fuit hæresi Manicheorum, qua conjugium detestabantur, sicut etiam quorundam superstitio multa in catholicorum dogmatum introductum invenitur, contra quos in Gangrensi concilio capitibus fidei statuta legitur.

¶ Manicheorum] Proprie Gangrensi synodus statuit contra Eucharisticos, ut supra dist. 16. e. prima adnotato. Sed hinc erroris Eucharisticos habuerunt a Manicheis.

C. I. ¶ De multitudinis superstitione hæreticorum quos Gangrensi concilio anathematizavit.

¶ Si e qui filii parentes, maxime fideles, deseruerint occasione Dei cultus, hoc iustum est iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum i in eis venerint, quod fideles sunt, anathema sint. d

¶ In aliquis vetustis exemplaribus hæc omnia, qua hic occurrunt ex concilio Gangrensi, unico capite, & conjuncta oratione leguntur. Sicut autem ex prisca versione. Sed ea,

a Anselm. lib. 4. cap. 33. b Apoc. 1. c Ivo p. 8. c. 125. d alibi.

qua est Dionysii exiqui; longè magis responderet originali Græco quam in nequissimi usque.

¶ V hoc ipsum] Græce est, Πνευματικὸν τὸ δὲ πνευματικὸν ἀδελφὸν τῶν ἡρώδων. Id est, Quod scilicet divinus cultus apud ipsos omnibus rebus præferatur.

C. II. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 17.

¶ Varcinque a mulier, religioni i iudicis convenire, comam sibi amputaverit, quam Deus ad velamen eius; & ad memoriam subjectionis illi dedit, tanquam resolvens jus subjectionis, anathema sit.

¶ Religioni] Græce est, Δία νεύου. Id est, Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio; quod Dionysius verit; propter divinum cultum, ut existimat. Græci enim religionem, quos nos dicimus, vitam propriam dicunt nominabant. Burchardus, & Ivo in par. 7. fecit sua versionem Dionysii, in ista autem Ivo prisca.

¶ Ad velamen eius] Hæc non sunt ex Græco originali, neque in versione Dionysii. Videtur autem sumpta ex epist. prima ad Corinth. c. 11.

C. III. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 14.

¶ Si qua mulier derelicto viro discedere voluerit soluto vinculo conjugali, nuptias condemnando, anathema sit.

C. IV. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 10.

¶ Si quis propter Deum virginitatem professus, in conjugio positos per arrogantiam vituperaverit, anathema sit.

C. V. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 9.

¶ Si quis vel virginitatem, vel continentiam professus, tanquam abominabiles nuptias iudicet; & non propter hoc solum, quod continentia, & virginitatis bonum, sanctum propositum est, anathema sit.

¶ Professus] Hic erat additum, in conjugio; quod neque est in canone græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra dist. 31. c. quicumque, neque in multis manuscriptis Gratiani edicibus.

C. VI. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 13.

¶ Si quis mulier suo proposito utile iudicans, ut vitium vestis utatur, propter hoc virilem habitum imitetur, anathema sit.

¶ Imitetur] Græce legitur, Κοι ἀδελφὸν τῶν ἀνοήτων νεοκλῆος ἀποφύλαξαι τὸν δὲ πνευματικὸν ἀδελφὸν τῶν ἡρώδων. Quod Dionysius ex quo apte vertit, & pro folio muliebri amictu vitilem sumit, sicut habet Burchardus, & ferè etiam Ivo.

C. VII. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 15.

¶ Si quis tanquam hoc continentie convenire iudicans, die Dominico jejunaverit in eisdem i diei contemptum anathema sit.

¶ In eisdem] In originali habuit prisca versionem est, aut in eisdem diei contemptum; quod in versione Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & Ivo, ista verba videtur expressa, aut contumaciam, al. propter contumaciam. Sed in græco vulgato nihil est, quod ista respondent.

a Burch. lib. 8. cap. 65. Ivo part. 7. cap. 10. & part. 8. cap. 310. b Ivo part. 8. cap. 216. & 217. c Reperitur infra dist. 31. c. quicumque, ex versione Dionysii. Burch. lib. 8. cap. 64. Ivo part. 7. cap. 12. d & part. 8. cap. 316. & hoc secundo loco ex hac eadem versione. Burchard. lib. 8. cap. 61. Ivo part. 7. cap. 75. e Burch. lib. 8. cap. 60. Ivo part. 7. cap. 74. f Burch. lib. 8. cap. 61. Ivo part. 4. c. 61.

nichai, anathema sit. Similiter quia 2, quod ab Apostolis traditum est, canon tenet antiquus; placuit, ut per omnes Dominicas, & per omnes dies Pasche usque ad Pentecosten, non prosternantur se in oratione causa humilitatis; sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio, quia in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus. Sic quis etiam non pro abstinentia, sed pro execratione escarum à carne abstineat, placuit sancto concilio ut pragruerit, & sic, si vult abstinerere, abstineat. Si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnibus non degulset, iste non obediens, nec susceptionem hæresis se removens, deponatur de ordine clericatus.

1 ¶ Presbyter] Sequatur, vel diaconus. *Que sublati sunt, quoniam absumt à plerisque manuscriptis, & originali: Caterius Buehardus, & Ivo similis canonem citant ex concilio Thronensi, atque ita habent. Si quis propter publicam penitentiam à sacerdote acceptam, aut pro aliqua necessitate. In aliquo Gratiani manuscriptis est: si quis propter publicam penitentiam, à sacerdote acceptam absque aliqua necessitate, & c. que optima videtur lectio. Nam in c. 18. concilii Gangrensis, unde hoc videtur Martinus transmissit, nulla presbyteri fit mentio, sed univere pronuntiatur, ut sup. ead. c. si quis tangam. Si quis autem aliquam necessitate, videtur hoc importata ex cap. 19. eiusdem concilii. Neque vero presbyteri huiusmodi penitentia more laicorum imponitur, c. illud, cum sequitur dist. 50. & c. in vesp. nec enim. 2. dist. Sed quando in gravissima crimina publice incurrit, deponitur peregrinari iubentur, c. si quis sacerdos, q. 1. c. sacerdos, de pan. dist. 8.*

2 ¶ Similiter quia] Hoc sumptum est ex canone ultimo concilii Nivani.

3 ¶ Non prosternant] In codice Lucensi regio legitur: non prosternat, sed erecto vultu ad Dominum fungantur orationis officio.

4 ¶ Si quis etiam] Hoc sumptum est ex concilio Ancyran. c. 13. al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.

DISTINCTIO XXXI.

1 ¶ Tempus quoque quia nondum 1, erat institutum, ut sacerdotes continentiam servarent.

¶ Nondum] Quod ait hic Gratianus, fuisse tempus, quo nondum erat institutum, ut sacerdotes continentiam servarent, in subdicens (Nam & in sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valet, idem sacerdoti nomen, atque in sacris constitutus, ut 7. ad titulum distinct. 33. notatur, in gl. 1. que fit. Qui per peccatum) locus habere potest. Fuit enim tempus, cum subdicationi in aliquibus provinciis, ut in Sicilia, continentia legibus non adstringebatur: quod Gregorius loci, qui solus ad hanc rem confirmandam proximo à Gratiano citatur, manifestè præstat. Diaconatum & presbyterium in Latina ecclesia nunquam licitè uxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, aut, ex canonibus, qui post primum in hac causa distimul. citantur, & alii multos, præsertim epistol. 2. Syriaci ad Himerium Tarraconensem, clare demonstratur.

C. I. ¶ Qui castitatem non promisit, ab uxore sua separari non cogatur. Unde Gregorius scribit Petro subdiacono Sicilia. dist. 1. epist. 42.

¶ Nte d. triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Sicilia prohibiti fuerant, ut more Romana ecclesie nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi datum, atq; incompetentis videtur, ut qui usum ejusdem continentiam non invenit, neque castitatem ante promittit, compellatur à sua uxore separari, atque per hoc

a al. quinquagesima. b abest vix ista ab origine. c Ibid. cap. 1. d Panorm. lib. 3. cap. 92. Poly. l. 4. tit. 31.

(quod abest) deterius cadat. Unde a videtur mihi, ut à presentie die episcopi omnibus dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus præterita mala 1. que per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura caute caveantur. ¶ Qui vero post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continet cum suis uxoribus vivere, laudandi, atque remunerandi sunt, & ut in bono suo permanent exhortandi. ¶ Eos autem, qui post prohibitionem factam se à suis uxoribus continere noluerint, ad sacrum ordinem nolunt promoveri: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

1 ¶ Mala] Vox ista abest à Polycarpo, & aliquo vetustu Gratiani codicibus.

2 pars. Causa vero huius institutionis munditia sacerdotalis fuit, ut liberè civitatis diebus orationi possint vacare. Si enim (ut c. Paulus ait) ab uxoribus est cessandum, ut expeditius orationi vacemus; ministri, utique altaris, quibus quotidiana necessitas orandi incumbit, nunquam conjugali officio vacare permittuntur.

C. II. ¶ Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur. Unde Beda in comment. super Lucam, ad cap. 1. ait.

Sacerdotibus d. ut semper altari queant assistere, semper ab uxoribus continendum, semper castitas observanda præcipitur.

C. III. ¶ Qui divinis sacramenti inseruiunt, continentiam esse oportet.

¶ Item in concilio Carthaginiensi 11. cap. 2. Episcopos, presbyteros, & diaconos ita placuit (ut decet sacros antistes, ac Dei sacerdotes) nec non & levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentiam esse in omnibus.

C. IIII. ¶ Sacerdotes, & Levitæ cum uxoribus suis misceri non debent. ¶ Item Innocentius 1. Vilius Ratum, episcopo, epist. 2. cap. 9.

Tenere se debet omnino ecclesia, ut sacerdotes, & Levitæ cum uxoribus suis non miscerentur, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim, (Sacerdos estote, quoniam ego sanctus sum, Dominus Deus vestrus.) Nam si præficus temporibus anno vicis suæ de templo Dei sacerdotis non dicebantur) sicut de Zacharia legitur (h) nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successiorem, uxoris usus fuerat relaxatus, quia i. ex alia tribu, & præterquam ex femine Aaron, ad sacerdotium nullus accedere præcipiebatur. & quanto magis hi sacerdotis, vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præter dies, qua vel à sacrificiis divinis, vel à baptismatis officio vacent.

C. V. PALEA.

Nam i. sicut i. Paulus ad Corinthios non scribit, dicens, [Abstinetes vos ad tempus, ut vacetis orationi:] & hoc utique laicis præcipitur, multo magis sacerdotes, quibus orandi, & sacrificandi iuge sacrificium n. est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinerere.

¶ Nam sicut] Hæc palea in duobus Vaticanis (in quibus sicut reperitur) est conjuncta cum superiori capite, quoniam

a Sup. distinct. 28. c. Nullum. b fit] orig. c. i. Corinth. 7. d Panorm. lib. 3. cap. 92. e 7. dist. 84. c. cum in præterito. Panorm. lib. 3. cap. 91. f Raba pe. cap. 29. Durch. lib. 2. cap. 116. Ang. lib. 7. cap. 134. Ivo part. 6. cap. 94. & cap. 194. Panorm. lib. 3. c. 44. g Levit. 11. h Luc. 1. i Numer. 11. k al. præceptum fuerat. l Ibidem continentiam. Ang. lib. 7. cap. 92. m i. Cor. 7. n al. officium.

admodum etiam in epistola Innocentii. & legitur. Nam si Paulus. Sed non est uxoratus, quomodo est inuitum caput.

C. VI. § Siquis ab uxore sua abstinet, ad sacrificia admittatur.

Item Exuperius Tholosano episcopo, epist. 3. c. 4.

Os 1 ad a sacrificia fas sit admitti, qui vel cum uxore non exercet carnale officium.

¶ Eos 1. Apud Innocentium, & 7. distinctio. 22. cap. Proposuit, ubi hoc idem est repetitum, legitur. neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale confortium.

C. VII. § Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est cavendum.

Item Hieronymus contra Iovinianum, lib. 7.

Si iustus, & quicumque fidelis orare non potest, nisi caret officio conjugali, sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: si semper orandum est, ergo semper matrimonio cavendum.

Quod autem Manicheorum causa de conjugio i sacerdotum illud supradictum sit, ex Gangrensi concilio apparet, in quo cap. 1. sic statutum legitur.

¶ De conjugio] Sequentem canonem Gratianus restringit ad conjugia sacerdotum, cum tamen in eo dicitur non illi, qui uxorem nuptias vituperant, nec volent aliquem Christianum etiam laicum, libera optare dare. Nec fuit eorum proprie contra Manicheos, sed contra quendam Eusebium, qui hunc errorem cum alio multo in Armenia disseminaverat. Est autem caput hoc idem cum capite, si quis nuptias, sup. dist. 30. sed ex abscissione.

C. VIII. § Anathematis, qui nuptias vituperat.

Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem, ac religionem detestatur, aut culpabilem estimat, velut, quae regnum Dei introire non possit, anathema sit.

C. IX. § De eodem.

Item ex eodem, cap. 1. & 9.

Quicumque de virginitatem custodiens, aut continentia studens, vel ut horretens nuptias, nec propter hoc, quod bonum, & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

3. pars. Dicitur et aliter intelligi illud, quod in canone Appollonius legitur, in iste sit sensu capituli: [si quis docet sacerdotem uxorem suam contemnere,] non quam uxorem in sacerdotio accepit, sed quam, dicitur ad hunc esse laicum, vel in monasterio ordinibus constitutus, sibi capitulat, cum qua continentiam professus est, cum ad sacros ordines ascenderet, quam nullus debet contemnere, hoc est, ab animo, & cura sua abdicere, quae necesse est praesentat.

C. X. § Ministri altaris cum episcopis, & presbyteris eadem est lex communis.

Trobanus hoc interpretatio auctoritate Leonis Papae, qui epist. 94. cap. 3. scribitur Rustico Narbonensi episcopo ait.

Ex continentia eadem est altaris ministris, quae episcopis, atque presbyteris: qui cum essent laici, sive letores, licite & uxores ducere, & filios procreare poterant, sed cum ad praedictos pervenerunt gradus, & coepit eis non licere, quod licuit. Unde, ut de carnalibus spiritali conjugium, oportet nec dimittere uxores, & quae non habeant, sic habere, quo & salva sit charitas, & cessent opera nuptiarum.

a 7. dist. 2. c. 1. b Panorm. lib. 3. cap. 55. c Panorm. lib. 3. cap. 56. d sup. dist. 30. c. si quis nuptias, sup. dist. 30. c. si quis vel virginitatem ex alia versione. Burch. lib. 3. cap. 84. l. 1. c. 29. d sup. dist. 21. c. si quis. Burch. l. 2. c. 114. Aug. l. 7. c. 151. e l. 6. c. 204. Poly. l. 2. c. 1. l. 3. p. 6. c. 6. Panorm. l. 3. c. 56. f l. 1. c. 7. g l. 1. c. 1. h l. 1. c. 1. i l. 1. c. 1. j l. 1. c. 1. k l. 1. c. 1. l l. 1. c. 1. m l. 1. c. 1. n l. 1. c. 1. o l. 1. c. 1. p l. 1. c. 1. q l. 1. c. 1. r l. 1. c. 1. s l. 1. c. 1. t l. 1. c. 1. u l. 1. c. 1. v l. 1. c. 1. w l. 1. c. 1. x l. 1. c. 1. y l. 1. c. 1. z l. 1. c. 1.

C. XI. § Episcopus, vel presbyter uxorem propriam a cura sua non abiciat.

Item Leo IX. i contra epistolam Nicetae Abbatis.

Omnia a confitemur non licere episcopo, presbytero, diacono, subdiacono propriam uxorem causa religionis abicere a cura sua, scilicet, ut ei vitium, & vestitum largiatur; non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic & sanctos Apostolos legitimus episcopo, beato Paulo Apostolo dicitur: [Nunquid non habemus a potestatem mulierem fororem circumducendi, sicut fratres Domini, & Cephas?] Unde insipiens, quia non dixit [nunquid non habemus potestatem fororem mulierem amplectendi?] sed [circumducendi] scilicet ut de mercede predicationis sustentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale conjugium.

¶ Leo IX.] Habetur in responsione Humberti ad libellum Nicetae presbyteri, & monachi adversus Litanos editum: quare respersionem, cum nomine Leonis IX. cuius erat legatus, scripsit. potest recte nomine ipsius citari, sicut multa ex Emedii libro nomine Synmacii citata inveniuntur, sup. dist. 2. c. concilia. & 7. 30. dist. c. non nos. & 21. dist. c. nemo recte. s. quae. 4. cap. nonno & 9. 4. 3. aditum. At sup. dist. 22. nomine Nicolai citatur caput, omnes, quod habetur in oratione Petri Damiani.

2. ¶ Nunquid non habemus] Varie sunt huius loci interpretationes, quod inter alias B. Hieronymus in 1. libro contra Iovinianum ostendit.

Hinc & illud Gregorii [Presbyter quidam] quod requirit, dist. 3. cap. penult. ¶ Ut igitur ex his auctoritatibus apparet, sacerdoti uxorem, quae in laicali habitu, vel in monasterio ordinibus constituit sibi legitime copularum, necessarium ministrare, delata vero reddere non valet.

4. pars. ¶ Sed obicitur illud Tripertitix historiz, libro 2. cap. 14.

C. XII. § Dissuasit Paphnutius Nicena synodus non constitui, quod presbyteri cum suis uxoribus non dormirent.

Nicena e synodus corrigere volens hominum vitam in ecclesiis commorantium, posuit leges, quas canones vocamus in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere legem, ut episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi i cum conjugibus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem esse dicens, cum propria conjugum concubitus, suscipit; concilio, ne talem poneret legem, gravem esse afferens causam, quae in ipsis, aut eorum conjugibus occasio fornicationis existeret. Et haec quidem Paphnutius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit. synodusque laudavit sententiam eius; & nihil ex hac parte fancivit: sed hoc in uniuscujusque voluntate, non in necessitate dimisit.

¶ Et subdiaconi] In aliquot veteribus codicibus, & in originali Secretis non sunt istae voces. Sozomenus tamen lib. 1. cap. 22. habet tam Graeci, quam in Latina vetere, & novae versionis, ut etiam Nicephorus.

C. XIII. § Non in perpetuum, sed tempore obligationis a complexu suorum uxorum sacerdotes abstinent.

Item Synodus sexta, cap. 15. lib. 8. c. 19.

Quoniam i in d Romani ordine canonis esse cognovimus traditum, eos qui ordinati e sunt diaconi, vel presbyteri, debere confiteri, quod jam suis non copulentur uxoribus; nos antiquum sequentes canonem Apostolicum diligentia, & constitutiones, sacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullis

a Panorm. libro 3. cap. 115. b 1. Corinth. 9. c Panorm. libro 3. cap. 55. d Panorm. lib. 3. cap. 16. e ordinandi, sed obicitur non est mutatum.

Item Nicolaus Papa Odori a Viennensi Archiepiscopo.

De illo clerico, Alverico nomine, quem per ordinem ecclesiasticum iure ad subdiaconatum caste viri dicitur, cur velle auctoritate uxorem duxerit, miramur, eo quod nulli unquam (exceptis illis, quibus ecclesiastica regula habere permittit) uxorem ducendi licentiam datus.

C. V. Non audiat Missa presbyteri concubinato habentis.

Item Nicolaus Papa omnibus episcopis.

Nicolas in subsecquenti] Hec clausula est Gratiani committitur, referre ex capite Nicolai ea, qua proxime ex Alexandro relatu erat. Sunt enim eadem verba. Nam Nicolaus II. in epist. qua extat, omnibus episcopis catholicis scripsit se in concilio, quod Roma habuit cxxii. episcoporum, hunc canonem edidisse, quod postea Alexander II. (ut ipse etiam testatur in epist. manuscripta) in concilio a se habito istam verba repetivit. Quare in Panormia appellatur decretum Nicolai junioris, & Alexandri.

C. VI. Non est audientia Missa presbyteri, qui concubinato habet.

Item Alexander testandus.

Prater hoc autem precipiendo mandamus, ut nullus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinato habere indubitatum, vel subintroductam mulierem. Unde etiam sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statutum, dicens: Quicumque sacerdos, diaconus, subdiaconus post constitutum beate memoris praedecessoris nostri sanctissimi Papae Leonis, ac Nicolai de castitate clericorum, concubina palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate beatorum Apostolorum Petri, & Pauli precipimus, & omnino contadicimus, ut Missam non canat, nec Evangelium, aut Epistolam ad Missam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his qui prefata constituta obediens fuerint, maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat. Praecipientes etiam statuimus, ut hi praedictorum ordinum, qui eisdem praedecessoribus nostris obediens castitatem servaverint, iuxta ecclesiam, quibus ordinati sunt, (sicut oportet religiosos clericos) simul manducant, & dormiant, & quidquid eis ab ecclesiis competit, communiter habeant. Et rogantes i. monemus, ut ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summo opere pervenire studeant, quatenus perfectionem cum his consecuti, qui cunctis h. fructu duntantur, in caelestis patriae merentur adscribi. Deinde, ut decimae & primiciae, seu oblationes vivorum, & mortuorum ecclesiis Dei, fideliter reddantur a laicis, & ut in dispositione episcoporum sint, quas qui retinuerint, a sanctae ecclesiae communionem separentur.

Et rogantes] Hec usque ad vers. deinde, addita sunt ex epistola manuscripta Alexandri, quorum aliqua etiam sunt in concilio Nicolai, in quo est praeterea sequens vers. deinde, qui in epist. Alexandri non est.

pat. Verum principia harum auctoritatum contra verba Hieronymi, & Augustini i, & ceteris, qui

a. Al. Almi. b. Ino part. 6. cap. 119. c. Al. Alverico. d. Al. Alverico. e. In synodo Romana 119. episcoporum in hissestia Constantiniana. Panorm. cap. 251. in epist. proxima notat. indicata. f. Panorm. lib. 1. cap. 142. g. Leo IX. in conc. Romano. h. Martii. 9. v. 1. g. i. neque in homine.

Christi sacramenta neque in bono, neque in malo homine suscipienda ostendunt, sicut subsequens causa simoniacorum plenius demonstrat. Sed v. hancus I. I. in epist. distincta postposito sancti I. veniti hanc contrarietatem determinat, dicens: [Ad hoc 1. vero quod subijungitur in eadem epistola, id est, utrum sit utriusque ordinatus, & reliquis sacramentis a criminosis exhibitis, ut ab adulteris, vel simoniacis, vel fornicariis, vel blasphemis. Ad hoc, inquam, ita respondemus. Si quis hanc, vel haereticus ab ecclesia non separatur, eorum ordinatus, & reliquis sacramentis, sanctis, & veneranda non negamus, sequentes beatum Augustinum a, qui super loannem de baptisimo rati capisse quare veritas differit. Aut enim [Baptisus servus bonus, sive servus malus: non sicut se ille, qui baptizatur, baptizari, nisi ab illo, qui sibi tenet baptizandi potestatem] & postea post. [Non dicitur celum ministerium malorum, respicit Dominus presbyterum] & infra. [Attamen decessores nostri Nicolaus, & Gregorius a Missa sacerdotum, quos tales revera esse constituit, sicuti ab illis dicitur, ut peccandi licentiam & ceteris auferret] & huiusmodi ad digna panemque lamenta revocant. Scribit hoc praedictus ipse Gregorius b Rudolpho Duce Suerviae, & Bertoldo Duce Carinthiarum inter cetera: [Officium simoniacorum, & in simoniacorum iactantiam scienti nullo modo recipitur, & quantum patet, tales a sanctis ministeriis, ut oportuerit, prohibentur, etc.] Per ad hoc, que sibi subijungit in eadem epistola obijungitur, id est, si corpus & sanguis Christi non sunt, & alia, que praediximus, propria non habent virtutis dignitates, quid agentibus obijungit? Ad hoc, inquam, ita respondemus, proprias quidem habent virtutis dignitates, ut praefatus Augustinus ait super loannem contra Donatistas, sed agentibus vel suscipientibus eadem sacramenta contra praefatum Pontificem instituta (nisi forte solam interveniente, ut patet super baptisimo, vel communionem quilibet humanis rebus excedat) est, inquam, in ratione obijungit, ut verum & idololatricum sint, cum talibus & ordinationibus, & sacramentorum consilio, & aliter, quam praemissum est, sicut suscipit, vehementer a sanctis canonibus prohibentur. At enim Samuel e Propheta. [Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatricae nolite acquiescere.] Hec de malis catholicis, qui intra ecclesiam sunt. Ceterum schismaticorum, & haereticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, iuxta sanctorum Patrum traditiones, sicut Pelagii, Gregorii, Cypriani, Augustini, & Hieronymi, formam quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitentur, nisi cum ipse, vel eorum sacramenta initiati per manus impositionem ad catholicam revertent unitatem. Sciendum vero, quod canonis Apostolorum, (quorum auctoritate orientalis, & ex parte Romana vitur ecclesia) & sequens Cyprianus martyr, & lex. episcopi cum eodem, baptisima haereticorum, laborum diaboli appellatur. Stephanus g vero, & Cornelius martyres, & Pontifices Romani, & venerabilis Augustinus h in lib. de baptisimo eundem Cyprianum, & praefatos episcopos ab hanc causam vehementer rearguunt, affirmantes baptisima, sive ab haereticis, sive schismaticis, ecclesiastico more celebratum, ratum esse: & merito: quia alia in baptisimo, & alia in reliquis sacramentis consideratio est, quippe cum & ordine prior, & necessarius sit. Subito enim moritur, prius baptisimatum, quam Dominici corpori communitio, vel alius sacramentis consilium, & dum forte catholicis non invenitur, factus est ab haereticis baptismum sacramentum sumere, quatenus aeternum perire. Et hanc sententiam praefatum Pontificem, Cornelii, Stephani, & Augustini, secuti sunt Donatistae.

a. Tract. 5. ad cap. 1. Isidori, circa medium. b. Gregorius VII. lib. 2. reg. epist. 25. c. de synodo. d. Al. Jere. e. 1. Reg. 15. f. Can. 41. ob. 47. f. Libi. epist. 12. ad Januarium, & epist. ad Inducianum, que ante illius concilium posita est. g. In concil. Stephan. 1. h. Aug. lib. 7. contra Donatistas.

siue, hanc conjugem facit affectus, concubinam vero lex nominat. De hac dicitur in Concilio Toletano l.c. 77.

C. IV. ¶ Qui non habet uxorem, sed loco illius concubinam, a communione non repellitur.

¶ Si quis non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen b ut unus mulieris, aut uxoris, aut concubinæ sit conjunctio contentus.

¶ I. I. ¶ Inquit non] Integer concilii canon, qui apud Iuonem quæque, & in Panormia referuntur, est hic: Si quis habens uxorem fidelis e, concubinam habet, non communicet. Ceterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen d, ut unus mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) sit conjunctio contentus. Alias vivens abiciatur, donec desinat, & ad penitentiam revertatur. Neque vero omne concubinatum genus eo etiam tempore permittatur. De quibus quid in legibus gentium Imperatorum legatur, nihil opus est referre. Certe Iustinianus novella 11. c. 1. (ut est apud Iulianum antecessorem) quædam concubinas comparat quadammodo uxoriis, que sine dotulium tabularum solemnitate ductæ fuerant. Ad quod concubinatum genus referendæ sunt, quod scribit B. Augustinus in lib. de bono conjugali, & referat § 33. q. 2. c. 1. In quibus hæc tria erant necessaria: primus, ut uterque esset solutus: deinde fides mutua, quod alteri non iuraretur, neque a præsentatione filiorum abhorerent: tertium, ut usque ad mortem in ea vita conjunctio manendum sit proponerent. Et hæc quidem scribit B. Augustinus posse aliquo modo dici, nuptias esse, & concubinam, si habitam non audeat appellare uxorem: quia non interueniunt instrumenta dotalia, & alia, que iure civili & canonico requiruntur, ut esse legitima uxor: quod habetur in prædicta novella 11. c. 1. § 30. q. 1. c. aliter. Itaque huiusmodi mulieres, cum non essent uxores, vocabantur concubina: sed ob illa tria, ac præcipue, quod in affectu maritali permanere statuerant, permittitur ipsi communicare, habebantur, tanquam uxores minus solemniter ductæ. Et hoc est, quod hic, & in sequenti capite dicitur, pro uxore, & loco uxoris habere concubinam: Idque Gratianus ipse ad suum capitulum antecessoris § concubina indicat. Nam concubinatum ad tempus adhibitarum, etiam si filiorum procreandorum causa habentur, plane illicitum est concubinatum: quod asserit idem B. Augustinus, c. audite § 1. ead. & in eodem lib. de bono conjugali, cap. concubina. § 33. quæst. 2.

C. V. ¶ De eodem. Item Mulieris de distantia e novi & veteri Testamenti.

¶ Christiano f non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum, aut uxorem, aut certe loco uxoris (si conjux deest) concubinam.

C. VI. P. A. L. E. A.

Ex dictis Augustini in lib. 5. Homiliarum, Homilia xlii.

¶ Adite g charissimi membra Christi, & matris catholica ecclesie filii. Quod dico competentibus a & fidelibus, audiant penitentes. Quod dico fidelibus, dico & competentibus, & penitentibus. Audiant catechumeni, audiant omnes, omnestimentant, nemo contentus: sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus: Competentibus dico, fornicari vobis non licet: sufficient vobis uxores 2, audiat Deus, si vos furti estis: audiant angeli, si vos con-

a Ivo par. l. c. 64. Panor. lib. 6. cap. 49. b al. tantum. c al. fidelium. d al. tantum. e al. consonantia. f Ivo par. l. c. 66. Panor. l. c. 50. g Borch. d. q. cap. 13. Poly. lib. 6. tit. 1. Ivo par. l. c. 119. Panor. l. c. 49.

temptis. Concubinas vobis habere non licet: etsi non habetis uxores, tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimitatis, & ducatis uxores: tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere uxores & concubinas.

1 ¶ Competentibus] Hæc loca verba sunt ex originali in suum ordinem restituta. Qui autem vocantur competentes, declarat B. Augustinus in sermone ad competentes, atq; intelligi etiam potest ex eodem B. Augustino alibi, & ex alio.

2 ¶ Uxores] In hac præcipue parte non sunt relata propria verba B. Augustini, sed nonnulla omisit, ac mutata. Nam ipse ita scribit: sufficient vobis uxores, aut nec uxores: concubinas vobis habere non licet. Audiat Deus, si vos furti estis: audiant Angeli eius, si vos contentis: concubinas vobis habere non licet: si audiant competentes, quod dico fidelibus, non habetis uxores, non licet vobis habere concubinas, quas postea ducatis uxores, quanto magis damnatio vobis erit, si habere volueritis & concubinas, & uxores dimitatis.

3 pars. Ceterum, si non talis concubina fuerit, & atque illius a de quo agitur, futura incontinentia suspensionem auferre dignoscitur, apostolica concessio ad ordinem diaconatus provehi potest.

C. VII. ¶ Qui post mortem uxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur.

Unde Pelagius Papa scribit Florentino Episcopo.

¶ Rationis b tua relatione suscepta, eius latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum e priori non servasse conjugio designasti. Ex quavis multa sint, que in huiusmodi casibus observari canonice iubet sublimitatis d auctoritas: tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtio illius non patitur in omnibus manere censuram, & ætas istius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspensionem auferre dignoscitur, ut ad diaconatum possit provehi, temporum, ut dictum est, condescendentes defectui concessisse nos noveris. ¶ Micanam e vero ancillam ejus, de qua se post transitum uxoris, filios habere confessus est, jubemus, ut tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura tradatur i.

1 ¶ Tradatur] Apud Anselmum sequitur: ut meliori sorte ad quod promovetur officium, sub bonæ possit famæ merito ministrare, nec aliqua opinionis ejus maculanda relinquatur occasio: neque multo aliter in Poly. cap. 6.

Hæc ex dispositione misericordie: ceterum ex rigore discipline intelligitur illud Aurelianensis 2 concilii.

2 ¶ Aurelianensis] Hæc ad verbum habentur in concil. Gerundensi, cap. 6.

C. VIII. ¶ Non admittatur ad clericum, qui præter uxorem, aliam cognoverit.

¶ I quis de laicis post uxorem aliam eujuscumque conditionis cognoverit mulierem, in clericum nullatenus admittatur.

4. pars. Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentium scribitur, propter spem futura incontinentiæ constitutum creditur: quia difficile continentiam servat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel f probatur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognoverit maritali affectu, vel quia corrupta florem virginis amiserit, vel quia meretrici non desistit, licet in uxorem ducatur. Utriusq; enim impedimentum nullatenus prestat, quo minus ad sacros ordines peringere valeat.

a al. Florentia. b Anselm. l. 7. c. 68. ob. 73. Poly. l. 2. tit. 1. c al. cum. d al. substituti. e al. Martinus. f al. & E

C. IX. ¶ Qui virginem non duxit uxorem, ad sacros ordines non accedat. Unde Hilarius Papa in Synodo Romana, cap. 2. scribit, dicens.

Virginitas ergo in primis est, ne ad sacros ordines (surgens prioribus ante prescriptum est) quicquam, qui uxorem non virginem duxit, aspiraret.

C. X. ¶ Bigamus, vel penitens, corpore vitiosus, literas ignorans, curia vel conditione obnoxius, clericus non fiat.

Item Gregorius urbis Romane presul Squalitino d. Episc. lib. 2. epist. 25.

Præcipimus et, ne unquam illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem non est forsit uxorem, aut ignorantem literas, vel in qualibet parte corporis vitiosum, vel penitentem, vel curia aut cuiuslibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permitas accedere: sed si quos huiusmodi repereris, non audeas promovere.

C. XI. ¶ Non fiat sacerdos, cuius uxorem evitauerit, castas adulterium admisit.

Item in Neocesariensi concilio, cap. 8.

Si quis evidenter fuerit comprobatus, ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in clericatu jam eo constituto, adulteravit, dato repudio dimittendam debet. Si vero retinere ejus consortium velit, non potest suscepto ministerio persequi.

C. XII. ¶ De eadem.

Item ex concilio Martini Papæ. Si h. laici, i. uxor in adulterio fuerit deprehensa, h. talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicujus clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus sit.

Præmissi autem articuli bigami, & qui uxorem non sunt forsitit uxores, à sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, si quis ante baptismum viduam duxerit uxorem, an propterea sit prohibendus à sacris ordinibus.

C. XIII. ¶ Qui ante baptismum, seu post baptismum, viduam duxit uxorem, non admittatur ad clericum.

De his ita scribit Innocentius Papa ultimus Rotomagensis, Episcopo, epistola 2. cap. 5.

Si quis viduam (licet laicus) duxerit uxorem, five ante baptismum, five post baptismum, non admittatur ad clericum; quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur. Et si. ¶ Quod si non putatur uxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filii, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habeantur.

C. XIV. ¶ Qui secunda conjugia forsitur, clericus non fiat.

Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine clericatus, juxta illud Ambrosii, epist. 82. ad Verceilensium ecclesiasticum.

Cognoscimus, non solum hoc de episcopo, & presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in concilio.

a cavendum, orig. b Anselm. 1. 2. c. 12. al. 1. Pam. l. 3. c. 30. c. Grotius, orig. d. forte Scitacino. e. Anselm. 1. 2. cap. 31. al. 42. Poly. d. 2. tit. 31. l. 1. v. 2. c. 25. f. al. penitentem, al. publice penitentem, al. silemter penitentem. g. Anselm. 1. 2. c. 19. h. Apud Martinum Bracarensem, cap. 25. i. alicujus laici, orig. k. Anselm. 1. 2. c. 11. l. 1. v. 2. c. 25. l. cap. 6. ejusdem episcopi. m. l. 1. v. 2. c. 27. Pam. l. 6. c. 43.

cilii a Nicæni tractatu addidisse, neque clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia forsitur sit.

5 pars. Similiter etiam viduam mariti, vel ancillam, vel meretricium, clerici fieri non possunt.

C. XV. ¶ Spectacula publicè mancipatam, vel ejctam, vel ancillam dicens uxorem, Diaconus non fiat.

Unde in canonibus Apostolorum, c. 17. legitur.

Si quis viduam, aut ejctam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicè spectaculis mancipantur: non potest esse Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deserviunt.

C. XVI. ¶ Que sit vidua, vel ejcta, vel meretrix. Que autem sit vidua, quæ ejctam, vel meretricem, Hieronymus episcopus, ad Fabianum de veste sacerdotum ostendit, dicens.

Vidua est, quæ a marito vivente projicitur. Meretrix, quæ multorum libidini patet. 7 pars. Sed postea temporum defectu condiscendum Papa Martinus, in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non regulam præfendo, d. dicens.

C. XVII. ¶ Inter lectores, vel ostiarios deputatur subdiaconus, secundam dicens uxorem.

Si subdiaconus secundam uxorem duxerit, inter lectores vel ostiarios habeatur, ita ut Apostolum non legat.

¶ Necessitate tamen exigente bigamus usque, ad subdiaconatum potest promoveri.

C. XVIII. ¶ Viduam dicens uxorem, subdiaconus, si necessitas exigeret, fieri potest. Unde Martinus Papa ait.

Estor, si viduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat, nihil autem supra. Similiter, & si bigamus fuerit.

8 pars. Quibus autem propria conjugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conviviis interesse.

C. XIX. ¶ Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent.

Unde in Agathensi concilio, cap. 39. legitur.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum vitentur convivia, nec his certibus miscantur, ubi amatorie cantantur, & turpia, aut obsceni motus corporum choreis, & saltationibus effunduntur, ne auditis, aut obtusis sacris mysteriis & deputati turpium spectaculorum, atque verborum contagio polluantur.

¶ Licentia non est, in codicibus impressis legatur, licentia modo non est. Expuncta est dictio, modo, quæ neg. in originali, neg. in vetustis exemplaribus Gratiani, aut Burchardi, concilio Venetico, c. 11. (ubi hoc idem reperitur) habetur. At presbyteri quidem nunquam, ne apud Græcos quidem, licet ducere uxorem.

Vidua vero intelligenda est, si post solemne fides nuptiarum, morte interveniente, à viro suo diversa fuerit. Ceterum, si antiquam convenientem, fatali necessitate ab alterutro alterius fuerit, licet ex sponsalibus uxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiam in propria sit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex ejus copula à sacris ordinibus aliquis prohibetur.

a al. concilio Nicæni tractatu. orig. b l. 1. v. 2. cap. 39. c. Pam. l. 6. c. 61. Apud Martinum Brac. c. 4. 4. Ex concilio Tolosano 1. c. 4. d. Hac verba, non regulam præfendo, alij sunt ab aliquot exemplaribus. e. l. 1. d. c. 49. Ex concilio Tolosano, 1. cap. 1. Burch. l. 2. c. 14. l. 1. v. 2. c. 27. Poly. lib. 4. tit. 31. g. al. ministrum. C. XX.

revocavit errantem, & J. a. ¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noë vineam plantavit: dedit naturam, sed ignoravit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. ¶ Sed illius ebrietas nobis fuit sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noë. Vbi enim malum ebrietatis agnovit, jumentum b. suum ad remedium temperavit: non effudit ad vitium. ¶ Manebas, antequam vinum inveniretur, omnibus in concussis libertas: nemo sciebat a conforte naturæ suæ obsequia servitutis exigere. Non esset hodie servitus, si ebrietas non fuisset. Obreperat quidem jam fræternæ prelationis invidia, manebat tamen adhuc paternæ pietatis reverentia. Læsa pietas est, dum ridetur ebrietas. Non illis itaque solis nocent vina, quos tentant, sed & illis amplius, quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiam, quod patrem Loth inebriaverint filie in monte, ad quem timentes incendium Sodomitæ confugerant, & habitabant in spelunca. & J. d. ¶ Fuit itaque ebrietas origo incesti, pessime regenerationis parus deterior. ¶ Arnon Abraham vina in foro convivio ministrabat: sed immolabat vitulum: butyrum, & lac, etiam Angelis hospitibus exhibebat. Cæli dominum, mundi agnoscebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed restè illic deceret materia peccati, uls erat remissio peccatorum. Denique annuntiavit eum Ioannes e, non manducans panem, neque bibens vinum. Qui enim Christum annuntiat, ab omni vitiorum incentivo præfari se debet alienum.

C. IX. ¶ Triginta diebus à communione abstineat clericus, quem ebrium fuisse constiterit. Item ex concilio Agathensi, cap. 41. Ante f. omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, & nutritrix est. Itaque eum, quem ebrium fuisse constiterit, (ut ordo patitur) aut triginta dierum spatio à communione statuimus submovendum, aut corporali subdando supplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

¶ Potest etiam ordinandum esse prudentem. Quod contra est notandum, qui sub nomine simplicitatis excessus nullitiam sacerdotum. Prudentem & autem Episcopum oportet intelligi non solum literarum peritia, verum etiam secularium negotiorum distensione h.

C. I. ¶ Literati, & capere vitiatum non promovetur ad clericum. Unde in epistola Gelasii Papæ ad Episcopos per Lucaniam, cap. 11. & 19.

¶ Literatos, aut aliqua parte corporis vitiatos, vel imminutos nullus præsumat ad clericatus ordinem promovere; quia literis carens sacris non potest esse a. prius officii: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia & præcepta sanxerunt. ¶ Similiter & qui seipfos abscondunt.

¶ Vitiatos, vel. ¶ Iste duo voces absunt à plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expressæ sunt sententia, quam verba relata.

C. II. ¶ Ad sanctorum sacerdotum non aspirat, qui divinis stipendiis, vel disciplinam non est eruditus.

Item Zozimus Papa epist. ad Isthicium Episcopum Salonitanum.

¶ Qui in ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus, & temporum approbatione divinis

a Ibid. c. 5. b Inventum. ¶ vera lectio. c Gen. 19. d Gen. 11. e Matth. 11. f Burd. l. 4. c. 11. f. v. p. 13. cap. 79. g Gloriana. i. Tim. 3. h ad dispensatione. i Burd. l. 2. c. 11. f. v. p. 6. c. 27. & 28. Panm. l. 3. c. 46. k Levit. 22. l Ibid. c. 19. m J. dist. 39. c. 1. Angl. l. 6. f. v. p. 4. c. 102.

stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat; & non solum in eo ambicio inefficax habeatur, verum etiam ordinatorem ejus careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta patrum exciderant præsumendum.

Eccæ quid sacrarum literarum oportet Episcopum habere peritiam: unde in veteri Testamento à inter cetera orationum formula, inflex ratione ferebat in pectore, in quo scribitur manifestate, & variat: quia in pectore pontificis manifestate, & variat. ¶ Hinc etiam videtur, quod si quis arca portabatur, iugiter amulu erant inserti, ut cum arca esset portanda, nulla fieret mora de intronitendo velitius: quia predicatori, per qui Ecclesiæ circumferretur, sacris literis semper debent insistere, ne tunc querant discere, cum ex officio alios debent docere. ¶ Hinc etiam Daxod c. prius ex gratia Spiritus sancti demum scientia percipit, & postea administrationem regni assuevit esse. ¶ Salomon d. quippe non divitiis, non longa tempora huius vite, sed sapientiam à Deo petiit, & imperavit. ¶ Hinc etiam Dominus prius ponit verba sua in ore propheta, & postea constituit eum super gentes, & regna, dicens ad Hieroniam e, [Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce constitui te hodie super gentes, & super regna.] ¶ Hinc etiam Malachius f. ait, [Labia sacerdotum custodiant scientiam, & legem requirunt de ore eius, quia Angelus Domini exortavit eos.] ¶ Hinc etiam salvator & noster prius in modis doctorum sedis, audens illos & interrogari, & postea prædicationi capiti, quia prius quisque discere, & postea prædicationi officium suscipere debet. ¶ Hinc etiam Salomon prius h. ait [tempus suscipere debet.] & postea i. [tempus loquendi.] quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur. ¶ Hinc idem Dominus ait k [Qui audit, decet, veni.] ¶ Hinc etiam prout Apostolus dicitur, sicut serpentes, & simplices sicut columbae. ¶ Sic etiam post resurrectionem prius illi sensum aperuit, & scripturas explanavit, & postea dixit m ei, [Euntes in mundum universum, &c.] Unde cum n. de quinque panibus quinque milia hominum vollet reficere, prius panes accipiens, fregit, & postea discipulo dedit, & per eos demum turba apposuit: quia sacramenta legum, & prophetarum prius distendendo exposuit, & postea eorum scientiam discipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus dispensavit. ¶ Hinc & Petrus, cum veteribus ecclesiis scriberet, ait o: [Parati esse debetis reddere rationem omni potestativo satisfactionem de ea hæc & sic, quæ in vobis est.] ¶ Hinc etiam Paulus p. scribens ad Timotheum ait, [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] ¶ Et quibus omnibus liquido colligitur, quod non sufficit prælati bonæ conversationis, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. ¶ Unde sacerdotes q. progressu hinc inde, prius lavabantur in labro aene, quod fecerat Moyses ex speculis mulierum. ¶ Hinc etiam in Cantico canticonum r. oculis, per quos prælati ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resident iuxta fluenta plenissima.

C. III. ¶ Sacerdotis est legis scientiam habere, non bellis, sed orationibus vacare.

Hinc etiam Hieronymus 1. in Levit.

¶ Qui vult pontifex non tam vocabulo esse quam merito, imitetur Moysen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur s. de eis? quod non discerunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses indefinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus ejus erat ut aux. à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hac duo sunt

a Exod. 28. ex interpret. lxx. b Exod. 28. c 2. Regum 3. d 3. Regum 3. i. Paraphras. e Hierem. 1. f Malach. 1. g Luca 2. h Eccl. 3. i Ecclesiast. 1. k Apoc. 1. l Math. 10. m Marc. 16. n Math. 24. o 1. Petri 3. p 1. Timoth. cap. 4. q Exod. 38. r Cant. 3. s Levit. 6. Pontif.

Fontificis opera, ut aut a Deo dicat, legendo scripturas divinas, & scriptis meditando; aut populum doceat. Sed illa doceat, quia a Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quia Spiritus sanctus docet. Est & aliud opus, quod facit Moyses: ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos. Sed quid a facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius: si relaxaverit, & dimiserit manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & sacerdos ecclesie indefinenter, ut vincat populus, qui sub ipso est, hostes invisibiles Amalechitas, qui sunt demones impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Christo.

C. I. Hieronymus in *Genesi* ex B. Hieronymo, & extat in *Homilia 6. Origenis in Leviticum*: quia quidem Homilias cum aliis multis B. Hieronymus Latinis fecit: sed ita, ut vox qua que derivatur, verba transferret. *Quod ipsemet ad Theophilum epist. 67. ad Vigilantium epist. 77. & in Prologo lib. 2. in Michaeam profusus est.* *At prope quater Gratianus ea, quae sunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia praecipue ecclesiae doctores auctoritas minus pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum est, modo vertendo, peni sua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

Sed quatinus, an secularibus literis oporteat eos esse eruditos. De his ita scribitur in concilio Cartagin. IV. cap. 16.

C. I. *Libros gentilium non legat Episcopus, & gentiliam libros non legat: haereticorum autem, pro ne effratis, aut tempore.*

C. II. *Reprehendantur sacerdotes, qui minus Evangelium comedit legunt.* Item Hieronymus ad Damasum Papam de suo prodigio epist. 144.

Sacerdotes a Dei omnibus Evangelis & prophetis videmus comedias legere, amatoriam bucolicorum versuum verba canere, Virgilium tenere, & id quod in praesentis necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.

C. III. *In vanitate & obscenitate sensus ambulans, qui secularibus disciplinis occupatur.* Idem ad cap. 4 epist. ad Ephesios, lib. 2. comment.

Nonne vobis videtur in f vanitate sensus, & obscenitate mentis ingredi, qui diebus, ac noctibus dialectica arte torquentur? qui Phisycus percurator oculos trans caelum levat, & ultra profundum terrarum, & abyssus, in quoddam innem demergitur: qui jambum ferit? qui tantum b metrorum sylvam in suo studioso corde distinguit, & congerit? & (ut ad alteram partem transeam) qui divitias per fas, & nefas quaerit? qui adulari regibus, haereditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui sit relicta, inhorat?

C. IV. *Antea legebatur, jambum ferret. In origenis autem impresso est, jambum struit. Emendatum vero est ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Tertullianus de Iambo sic scribit.*

Iambus ipse sex enim locis manet, Et inde nomen inditum est senario; Sed ter feritur, hinc trimeter dicitur, Scandendo binos quod pedes coniungimus.

At de eadem sententia Iudaeus lib. 1. Etymolog. cap. 37. ait: hos Graeci, quia geminos ferunt, trimetros dicunt.

a Exod. 17. b al. demiserit. c Anselm. lib. 7. cap. 207. d iud. lib. 1. c. 31. Ivo part. 2. cap. 160. & part. 5. cap. 157. Pam. lib. 2. cap. 130. Polyb. lib. 4. tit. 7. d Ivo part. 4. c. 162. Pam. l. 2. cap. 131. e al. tenere in manibus. f Epist. 4. g al. abissi quod dicitur in mare demergit. h al. iudicum.

C. IV. *Qui scripturas sacras male intelligit, vel faculari sapientia abutitur, vana in-briantur & sicera.* Idem lib. 9. ad cap. 25. Epist.

Vino inebriantur, quando scripturas sanctas male intelligunt, atque pervertunt: sicera, quando faculari abutuntur sapientia & dialecticorum tendiculis, quae non tam vinetula a sunt appellanda, quae cito pereunt, atque umbrae quaedam, & imagines, quae cito pereunt, atque solvuntur. Idem h. *Secundum tropologiam plenodrophetas eos debemus accipere, qui aliter scripturarum verba accipiunt, quam Spiritus sanctus sonat, & divinos eos, qui conjectura mentis lux, incerta futurorum, quasi vera pronuntiant, absque divinum auctoritate, verborum.* Idem c. *Quicunque scripturas non ita intelligit, ut rei veritas habet, nam acerbam comedat.*

C. V. *Reprehendantur Episcopi, qui filios suos facularibus erudunt li-teris.* Idem lib. 3. ad cap. 6. epist. ad Ephes.

Legant d Episcopi, atque presbyteri, qui filios suos facularibus literis erudunt, & faciunt illos comedias legere & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiasticis profertantur sumptibus eruditos. Et quod in corbonam, pro peccato virgo, vel vidua, vel totam substantiam suam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Calendarii strenam, & saturnalia in fortunam, & minervale munus grammaticus, & orator, aut in sumptus domesticos, templi hipes, aut in fordidam scaeta convertit. Heli & sacerdos ipse sanctus fuit; sed quia filios suos non erudit in omni disciplina & correctione, supinus cecidit, & mortuus est.

C. VI. **PALEA.** [Item ex responsione Hadriani i Papae ad Carthagos, cap. 49.]

Omnes f vim venenorum g suorum in dialectica disputacione constituunt haereticos, quae philosophorum sententia, desinitur non afruendi vim habere, sed studium destruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.

C. VII. *Hadriani] Hoc caput antea tribuebatur Urbano. Sed eum scripto Hadriani de imaginibus ad Carolum Magnum, c. 49. & inde emendatum est. Eadem vero habentur apud B. Ambrosium lib. 2. de fide ad Gratianum. Inper. cap. 3.*

C. VIII. *B. Hieronymus ab Angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat.* Item Rabanus de presbiteria Ecclesiastica.

Legimus h de beato Hieronymo, quod cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo est correptus, eo quod vir Christianus, paganorum figmentis intenderet.

Hinc etiam filius ille prodigus in Evangelio i reprehenditur; qui de stitque, quas porci manducabant, ventrem suum replere cupiebat. *Hinc etiam Origenes i ciniphae & ranas, quibus Aegyptii sum percussu, ranam dialecticorum garrulitatem, & siphistica argumenta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quod non est ab ecclesiasticis facularibus literarum quaerenda peritia. Sed contra legitur, quod Moyses k & Daniel l omnia scientia Aegyptiorum & Chaldaeorum erudit fuerunt. Legitur m etiam, quod praecipii Do-*

a al. tendicula b Hier. l. 1. ad c. 29. l. c. Hier. l. 6. comment. ad c. 37. l. d Ivo p. 4. c. 166. e 1. Reg. 2. f Ivo p. 4. c. 29. g al. in ventrem. h Ex Hieron. ad Eustachium de custodia virg. Ivo p. 4. c. 164. Pam. l. 2. c. 131. i Luc. 15. k Ad 17. l Dani. m Exod. 16. & 17.

C. XIII. ¶ *Auctoritatis gentium, eorum vanitas revocatur, atque convincitur.*

Item Augustinus contra Faustum Manicheum, lib. 9. cap. 11. a

SI quid veri de Deo Sibylla, vel Orpheus, alii gen-
tium vates, aut philosophi prædixisse perhibentur, va-
let quidem aliquid ad paganorum vanitatem revocan-
dam, non tamen ad istorum auctoritatem ample-
ndam. Quantum enim distat de Christi adventu
inter prædicationem Angelorum, & confessionem damo-
niorum; tantum inter auctoritatem prophetarum, & au-
thoritatem sacilegum.

C. XIV. ¶ *Ad intelligentiam sacrarum Scriptu-
rarum, secularium peritia necessaria
ostenditur.*

Item Clemens Papa I. epist. 5. ad suos discipulos.

Relatum est nobis, quod quidam in vestris partibus
commorantes, adversantur sacris & doctrinis: &
propterea videntur, non secundum traditionem patris, sed
iuxta sensum suum, docere videntur. Multas enim qui-
dam, ut adinvicem, vestrarum partium ingeniosi & ho-
mines, ex his, quæ legunt, verisimilitudines capiunt. Et
ideo diligenter observandum est, ut lex Dei cum legi-
mus, non secundum propriam ingenii intelligentiam le-
gatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in scriptu-
ris divinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi
inimisque sponte præsumpti; sed fieri non oportet.
Non enim sensum, quem extrinsecus adulteratis, alic-
num, & extraneum de eis querere; aut quoquo mo-
do ipsam scripturam auctoritatem confirmare; sed ex
ipsis scripturis sensum capere veritatis: Et ideo oportet
ab eo intelligentiam differere scripturarum, qui cum a ma-
joribus secundum veritatem sibi traditam servavit, ut i-
pse possit ea, quæ rectè suscepit, competenter afferere.
Cum ex divinis scripturis integram quis, & firmam regu-
lam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid et-
iam ex eruditione communi, ac liberalibus studiis, quæ
fuit in pueritia attingit, ad assertionem veri dogmatis con-
ferat: ita tamen, ut ubi verba didicerit, falsa & simulata
declinet.

C. XV. ¶ *Quare prohibetur Christianis poetica
figmenta legere.*

*Item Ildorus in lib. 3. sententiarum de summo
bono, cap. 13.*

Ideo si prohibetur Christianis figmenta legere poë-
tarum, quia per oblectamenta inanium fabularum
meatem excitant ad incontinentiam libidinum. Non enim so-
lum thura offerendo, demonibus immolatur, sed etiam
eorum dicta libentius capiendo.

¶ pars. Ut itaque ex præstitis appareat, imperitia & sacer-
dotibus semper esse debet adversa: quia cum per ignorantiam ce-
cari h. aliquid dicitur præstare cœperint, ambo in foras calcant:
unde dicitur in Psalms. 118. [Obscuretur oculi eorum, ne
videant; & dorsum eorum semper incurva.] Cum enim ob-
scurantur illi, qui prætor, ad ferenda onera peccatorum facti, se-
quentes inclinantur. Elaborandum est itaque sacerdotibus, ut
ignorantiam a se quasi quandam pestem abiciant. Licet enim
seruus k. nesciens voluntatem domini sui, & non sciens, dicitur
vapulare paucis, non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur.
At enim apostolus 1. [Qui ignorat, ignorabitur.] Quod
de eo intelligendum est, qui nescit intelligere, ut bene ageret.

C. XVI. ¶ *Unde Augustinus ait in libro
Quæst. veteris ac novi Testamenti,
quæst. 67.*

a Sed ibi suspens. b ibid. 7. c al. sani. d secun-
dam ingenium hominum] oris. e al. sensum extrinsecus
alioquin. f 1. cor. 4. c. 10. f. 1. cor. 13. g ex
Gregan. 1. pastor. c. 1. h Martin. 1. 1. psal. 118. k Luc. 12.
Psalms. 1. 1. cor. 14.

Non omnis ignorans immunis est a poena. Ille enim
ignorans potest excusari a poena, qui a quo differet
non invenit. Illis autem hoc ignoscitur, qui habentes
a quo differet, operam non dederunt. Huiusmo-
di non licet ignorare: accipiant ergo veniam, si conver-
tantur.

¶ *Caput hoc in plerisque veteribus Gratiani exemplaribus con-
iunctum est superiori. Effavens responsio ad questionem, quam
premisit B. Augustinus in verbis: Quid est, quod in carne
positus Salvator a ait: Pater ignosce illis, non enim
sciunt, quid est, quod ignoscitur? maxime cum dicat
6 Rex Abimelech ad Deum: Numquid gentem ignoran-
tem perdes? Non omnis ignorans immunis est, &c. In
extremo autem addita sunt nonnulla ex ipso beato Augustino, quo
sententia fit integræ.*

DISTINCTIO XXXVIII.

Cum itaque voluntaria ignorantia omnibus maxime fit
sacerdotibus est vitanda.

C. I. ¶ *Sacerdotibus maxime ignorantia
vitanda est.*

Unde in concilio Tolet. iiii. cap. 24. legitur.
Ignorantia e mater eunctorum errorum, maxime in
sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in
populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas Scri-
pturas frequenter admonet Paulus Apostolus, dicens ad
Timotheum d. [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinae
ne] & e [semper permans in his.] Sciant igitur sacer-
dotes scripturas sanctas, & canones s. ut omne opus
eorum in predicatione, & doctrina consistat: atque
adherent cunctos tam fidei scientia, quam operum disci-
plina.

C. II. ¶ *Officium libellum ab Episcopo acci-
piant presbyteri, cum ordinantur.*

Item ex eodem Toletan. iiii. cap. 25.
Quando & presbyteri in parochiis ordinantur, libel-
lum officium a suo sacerdote accipiant, ut ad eccle-
sias sibi deputatas instructi succedant; ne per ignorantiam
etiam in ipsis divinis sacramentis offendant. Cum vero
ad Litanias, vel ad concilium venerint, rationem Episco-
po suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent,
vel baptizent.

C. III. ¶ *Inscitia sacerdotum nec excusatione di-
gna est, nec venia.*

*Item Leo Episcopus ad clerum, & phibem Constantino-
politana urbis, epist. 22.*

Si in laicis vix tolerabilis videtur inscitia, quanto
magis in iis, qui præstant, nec excusatione digna est, nec
venia?

C. IV. ¶ *Canones non licet sacerdotibus
ignorare.*

*Item Celestinus universis Episcopis per Aps-
liam & Calabria constituit,
epist. 3.*

Nvili: sacerdotum licet canones & ignorare, nec
quicquam facere, quod patrum possit regulis obvia-
re. Quia enim a nobis res dignè servabitur, si decre-
tatum norma constitutorum pro aliquorum libitu, li-
centia populis permittitur, frangatur?

C. V. ¶ *Quæ sint sacerdotibus necessaria ad
discantem.*

a Luc. 23. b Gen. 20. c Burch. 12. cap. 100. Ivo part. 3.
cap. 202. Anselm. 1. 7. c. 14. d 1. Timoth. 4. e Ildorus inferius.
f Concil. Arel. 4. c. 1. g Burch. lib. 2. cap. 7. Anselm. 1. 7. c. 13. Ivo
part. 3. cap. 23. h Anselm. lib. 2. cap. 19. Polyb. lib. 4. tit. 4. Burch.
lib. 2. cap. 100. Ivo part. 6. cap. 25. i Anselm. lib. 7. cap. 101.
Polyb. 4. tit. 4. k al. sui canones. l al. digna.
E 4

C. XIII. PALEA.

[Item Augustinus de vera religione, cap. 49. Et cap. 10.]

Locutio divinarum scripturarum secundum cuiusque linguam proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua, sua quaedam propria genera locutionum, quae cum in aliam linguam transferantur, videntur absurda.

C. XV. PALEA.

[Item Hieronymus ad Damasianum, epist. 12. cuius sententia est: Christiani interdum parvuli est.]

Ecclesiastica interpretatio, etiam si habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet, & fugere, ut non otiosis philosophorum scholis, paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi.

C. XVI. Propter opprobrium senectutis, a parvulis, & minus nominibus discere episcopus.

Item Clemens Papa, epist. 3.

Nillus episcopus propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis a parvulis, vel minimis eruditus, si quid forte est utilitatis, aut salutis, inquire negligat. Qui enim rebelliter vivit, & dicitur atque agere bona recusat, magis diaboli, quam Christi membrum esse ostenditur: & potius infidelis, quam fidelis monitatur.

DISTINCTIO XXXIX.

De planarie monstratum est, quod sacerdotes oportet literarum tantum sacrarum, quam secularium esse peritos. Non queritur, an secularium negotiorum oporteat eos habere peritiam. Hanc praelati esse necessarium multis rationibus probatur. Debent namque praelati subditis non solum spiritualia, sed etiam carnalia subfata ministrare, exemplo Christi, qui turbas seipsum non solum verbis docebat, sed etiam virtute sanabat, & corporalius alimenta respiciebat. Vt autem praelati haec omnia plene possint perficere, secularium negotiorum oportet eos habere peritiam: ut eorum consilia & cogitata serventur indomites, & cuique necessaria pro suo modo ministrantur. Unde quidam in episcopum electus, a Beato Gregorio pro sua simplicitate repellitur, ut ejus officio rei ecclesiae dilapidarentur.

C. I. Secularium negotiorum imperiti non sunt in episcopos ordinandi. Sic enim scribit Gregorius deo & nobilibus Neapoli, lib. 1. epist. 40.

Petrus & diaconus, quem a vobis electum afferitis, o immo (ut dicitur) simplex est: & notis, quia talis hoc tempore in regimini debet esse constitutus, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca subditorum utilitate, & cautela sciat esse sollicitus.

DISTINCTIO XL.

Orator e quoque episcopum esse ornatum, & hospitalem. Ornatum episcopalia, virtutes debent intelligi, quae a Domino ei repromittuntur, cum dicitur: [Sacerdotes, si quis induam salutari.] Unde in veteri legitur: quia multumque virtutibus debet splendere vira pontificis, ut quibus vultus decorem, quoniam alii eo non accipit. Non enim loca, sed vita, & mores factum faciunt sacerdotem. Unde ex suscipio officio non licentiam peccandi, sed necessitatem bene vivendi se invicem afferunt.

a al. non fugere. b abest ab originali. c al. minus. d Anselm. lib. 6. cap. 1. Polyg. lib. 2. tit. 2. e. 1. Trm. 3. f. Psal. 132. g. Ezech. 21.

C. I. Officium sacerdotis non conferri, sed admodum peccandi licentiam.

Unde Symmachus Papa ait.

Non a nos beatum Petrum, sicut dicitis, a Domino cum sedis privilegiis, vel successores ejus, peccandi iudicamus licentiam suscipisse. Ille perennem meritorem dotem cum hereditate innocentiae misit ad posterum. Quod illi concessum est pro actum luce, ad illos periret, quos per conversationis splendor illuminat. Quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantae dignitatis attollit? In quo si defuit bona acquisita per meritum, sufficiens, quae ad loci decessore praestantur. Aut enim claros ad hanc fastigia erigit: aut qui eriguntur, illustriat.

Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, est in libro quem pro Symmacho Eusebius diaconus scripsit: iureq. Symmachii nomine citatur, quod cum Hieronymus Symmachus & universa quanta synodus pro causa Symmachii habita sit approbaverunt, ut patet in eum synodus, & Apostolice decreti auctoritatem tribuerunt.

C. II. Filii sanctorum sunt, qui exercent opera eorum.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1.

Non est facile latere loco Pauli, & tenere gradum Petri, iam cum Christo regnantium: quia hinc i dicitur, non sanctorum filii sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum.

Quia hinc] Hec usque ad finem non sunt inventa apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex eius discipulis, citant ceteri collectores.

C. III. Morum nobilitas, non loci, vel generis, sacerdotis notificat. Item Gregorius.

Nos e qui praesumus, non ex locorum, vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus: nec rubrum claritate, sed fidei puritate.

C. IIII. Non loca, vel ordines, sed merita nos distinguunt.

Item Gregorius ad Anastasium presbyterum, lib. 6. epist. 29. vel. 133.

Non d. loca vel ordines creatori nostro proximos faciunt: sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disjungunt.

C. V. Magnitudo peccati, vel dignitatis quaeque scribitur deicit.

Item Ioannes Chrysostomus, [id est] Auditor operis imperfecti in Martirium, homilia 48. ad c. 21.]

2 Homo Christianus fortiter cadit in peccata propter duas causas, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis.

C. VI. Damatur. Apostolicus, qui sua, & fraternae salutis est negligens.

Item ex dictis e Bonifacii 1. martyris.

Si Papa suae, & fraternae salutis negligens, depreps henditur inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper a bono taciturnus, quod magis officit sibi, & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatum secum ducit, primo mancipio gehennae, cum ipso plagis multis in aeternum vapulaturus. 2 Huius culpae istis redarguere praesumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iudicandus, nisi deprehendatur a fide devius: pro cuius perpetuo statu unitas fidei tantum instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incoluntate animadvertit propensius pendere.

a Polyg. 13. tit. 7. b Infra 2. q. 7. c. non omnes Polyg. lib. 3. tit. 1. Burch. 1. 1. 207. Ivo p. 3. 321. c Burch. 1. 1. c. 208. Ivo p. 3. cap. 322. Polyg. 13. tit. 7. d Polyg. ibid. e al. gestu. f Ivo p. 3. c. 23. g al. vapulaturus.

fed homo locum; non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui a bene federit super cathedram, honorem accipit ad illa; qui male federit, injuriam facit cathedra; ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedens, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es, si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. b Nam bene vivendo & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat vivere: bene autem docendo, & male vivendo, Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. Idem a. ¶ Quicumque desideravit a primatum in terra, inveniet confusionem in caelo, nec i inter servos Christi computabitur, qui de primatu tractaverit, nec unusquisque eorum festinet, quomodo aliis major appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur; quoniam non qui major fuerit in honore, ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille major. Conversatio ergo melior est decedenda, non dignior gradus.

¶ Nec inter] In loco indicato legitur, ut inter servos Christi non fit de primatu certamen, nec unusquisque; &c. Sed ubi ista glossa, nempe dicitur.

DISTINCTIO XLII.

Ecce qui in opere sacerdotem esse ornatum moribus. Sed praetera oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitibus videlicet & uestibus: habitus, ut nec sordidus, nec sordidus se vestibus ornent. Ut enim ait Hieronymus, i nec assiduo sordet, nec exquisita delicata laudem parant, quod tam de vestibus, quam de cibo intelligendum est.

¶ Hieronymus] Ad Expositum de custodia vestis, sic scribit, nec effecere sordes, nec exquisita munditiae conveniunt Christiano. Ad Nepotianum quoque in eandem scribit sententiam, vestes pulvas aequae devita ut candidas, ornatus ut sordes pari modo fugienda sunt: quia alteram delicatiam, alteram gloriam redolent.

C. I. ¶ Pro moribus eorum, cum quibus vivimus, ornatus ut debemus alimentis. Unde Augustinus ait lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 30.

Quisquis e rebus praetereuntibus restrictus utitur, quam se habent motes eorum, cum quibus vivit, aut intemperans, i, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic utitur, ut metas consuetudinis honorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non usus rerum, sed libido utentis in culpa est. ¶ Quid igitur locis, & temporibus, & personis conveniat, diligenter attendendum est, ne temere flagitia reprehendamus. Fieri enim potest, ut in aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiens utatur, insipiens autem factissimus gustus flamma in villissimum olus ardeat, & saniam f. quisque maluerit, more Domini g. pisce vesci, quam lenicula, more Elau h. nepotis Abtahe, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea contentiores nobis sunt plerique bestiae, quia vilioribus alimentis vescunt. Nam in omnibus huiusmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus utimur, sed ex causa utendi, & modo appetendi, vel probandi, vel improbandi, quod facimus.

¶ Intemperans] Apud Iulianum August. & Iovinem legitur: temperans: Sed ubi glossa non est mutatum.

C. II. ¶ Non cibis, sed appetitibus culpa est. Idem super epistolam Iacobi.

Elicis qualibet, si absque desiderio percipiuntur, non offendant: & viles cibi appetenter accepti, in-

pediunt profectum abstinentiae. David a enim aquam male concupitum, effudit: & Helias b carnes comedit. ¶ Insuperibus bonis, Augustini, aut impressis, aut manuscriptis, quae habitibus ad manus venerunt, haec non sunt inventa. Ceterum apud Prosperum de vita contemplativa, l. 2. cap. 12. eadem fere leguntur: Nec delicia qualibet, si absque desiderio percipiuntur, offendant: & viles cibi plerumque abstinentiae profectum, si appetenter accipiuntur, impediunt. Hinc est, quod sanctus David aqua in se concupiscitiam castigavit; atque eam sibi a suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & sancto Helia perceptio carnum non concupita, non nocuit.

C. III. ¶ Contra suam infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibi divites uti non oportet.

Idem de verbis Domini in sermone Mattheum, serm. 5. c.

Non cogantur divites pauperum cibis vesci: utantur consuetudine infirmitatis suae, sed doleant alter se non posse, si consuetudinem mutant, agrotant. Vtatur superfluis, dent inopibus necessaria: utantur pretiosis, dent pauperibus vilia.

C. IIII. ¶ Aequanimitas tolerandi, non usus vel abstinentia cibi, iustitiam facit.

Item lib. 2. quasi. Evang. c. 21.

Quod dicit Dominus in Evangelio e. [Injustitiam] ostendit filios sapientiae intelligere, nec in abstinentia, nec in manducando esse iustitiam, sed in aequanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non se corrumperendi, atque oportune sumendi, vel non sumendi, quorum non usus, sed concupiscitiam reprehendenda est. Non enim interest omnino, quid alimentorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dummodo congruas, in generibus alimentorum his, cum quibus tibi vivendum est. Neque quantum sumas, interest multum: cum videamus aliorum stomachum citius saturari, & eos tamen illi ipsi parvo, quo satiantur, ardent, & intolerabiliter, & omnino tuipiter inhiere: alios autem plusculo quidem saturari, sed tolerabilibus inopiam perpetui, & vel ante ora positae epulae, si id in tempore opus sit, cum tranquillitate aspicere, neque tangere. Magis ergo interest, non quid, vel quantum alimentorum pro congruentia hominum, atque personae suae, & pro sua valetudinis necessitate quis capiat, sed quanta facilitate, & serenitate animi careat, cum his vel oportet, vel necesse est carere, ut illud in animo Christiani compleatur, quod Apostolus f. dicit. Scio & minus habere: scio & abundare: ubique & in omnibus inebriatus sum, & saturari, & esurire, & penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat.

C. V. ¶ Temperantia ciborum & vestium, non abstinentia eorum laudatur.

Item ex concilio Gangens. ultimum.

Parimoniam g. cum veste humilis non reprobamus: sicut etiam ornatum praeter corporis: diligentiam infucatum laudamus. Dissolutos autem, & fractos in vestibus in excessu non recipimus: & domos Dei honoramus & conventus, qui in his sunt, tanquam sanctos, & utiles recipimus: pietatem in privatis domibus non concludentes, sed omnem locum in nomine Dei edificatum honorantes: & congregationem in ecclesia factam ad utilitatem communem recipimus, & bona

a 2. Regum 21. b 3. Regum 17. c ad illa verba [petite, & dabitur vobis.] sed paulo aliter. d Ivo part. 4. cap. 2. e Math. 11. & Luc. 7. f Philip. 4. g Ivo part. 1. cap. 321.

opera, quae supra vires 2 in fratres pauperes, exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus: & omnia, quae conveniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum scripturarum preceptis, in ecclesia fieri exoptamus.

1 ¶ Præter corporis] Est ex prisca versione. Graeci est, ἡ ἰσχυρία τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς πίστεως. id est, propter corporis tantum curam minimè supervacanciam atq; operosam: sed ob gloriam non est mutatum.

2 ¶ Supra vires] In prisca illa versione est: juxta vires. Dissimulata habet, ut Grat. Graeci autem: τὸς κατὰ τὰς ἐπιπέδους τοῦ σώματος τὰς ἀνάγκαις τὰς κατὰ τὰς ἀνάγκαις, id est, eximias atque excellentes fratrum beneficentias, quae secundum traditiones per ecclesiam in pauperes fiunt.

C. VI. ¶ Sub specie virtutis saepe servitia operantur. Item Gregorius Joannis Constantinopolitani, lib. 1. cap. 24.

Sæpe vite esse virtutes mentiuntur, ut tenacitas, parsimonia; effusio, largitas, crudelitas, zelus iustitiae, remissio, pietas veli videli.

C. VII. ¶ Meritis fidei, & vite, non de virtutibus, sed spoliis auctoritatis quaeritur. Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 11.

Episcopus vilem suppellectilem, & mensam, ac vicium pauperem habeat, & dignitatis lux auctoritatem, fide, & vite meritis quaeratur. ¶ Hospitium a quoq; non longè ab ecclesia habeat.

C. VIII. ¶ De eodem. Item ex eodem, c. 41.

Clericus b professionem suam & habitum, & incessu probet: & ideo nec vestibus, nec calcamentis decorum quaerat.

Sicut ergo in cibi motu eorum, cum quibus vivimus, observare monemus, sic et de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur, [Quisquis contempnit his, cum quibus vivit, laetitia sua, vel auferens a praeteritis indumenta, vel alimonia quaerit, aut intemperans sit, aut superstitiosus est.] In vestibus autem debet esse sacerdos ornatus, ut gravitate timeri, mentis maturitatem ostendat. Incompositio enim corporis (ut Augustinus dicit) inaequalitatem indicat menti. Unde historiographus e. Ille cuius ejus mutabilitatem describeret, cuius confectio excita f. cum mentem vastabat, g. inter cetera hinc etiam notabile judicavit, dicens, [Cuius modo tardus incessus.]

DISTINCTIO XLII

Hospitalens vero sacerdotem esse oportet, ne sit in numero eorum quibus in iudicio dicitur, [Hospes h. e. ram, & non suscepisti nos.] Qui enim Apostolum secutus alius ad hospitalitatem debet invitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriam hospitibus claudit? Si enim sacerdos primario a seipso, & a domestica ecclesia sua debet exigere, quod postea populo imparet, si primum imitandum Christum, ipse debet facere, quae postea populum doceat, necesse est, ut pauperi hospitio recipiat, quod ad hospitalitatem facultus suo exemplo facilius attrahat. ¶ Ordinarius itaque sacerdos ad memoriam revocet, quomodo Abraham i, & Loti per hospitalitatis opera, Deoplacere, & Angelus hospitio meruerunt recipere, quomodo Angelus Sodomis hospitalitatem domum ingressi, Loti cum familia sua liberaverunt, quomodo clasas domus cum hospitibus, igni in-

a Ibid. cap. 14. b Burch. lib. 2. cap. 209. Ivo part. d. cap. 284. Anst. 17. c. 202. c Supra ca. c. quisquis. d epist. 109. ad Monachum habetur. e Salvst. de Castina. f al. exheretam. al. exagitam. g al. vexabat. h Marthas. i Genes. 18. & 19. Gl. ord. Gen. 19. ex Aluana.

ingressus perdidit, quomodo etiam secundum Hieronymum a, Aluana rapere convenerunt, qui ultra necessaria sibi venire prohibita: ac si per opera pietatis se instruat, ut & praefiguras vite hospitalis, & aeterna claritatis praeuia a Deo percipiat; utrumque cuius pietas promittitur. ¶ Unde Apostolus foribet ad Timotheum b ait, [Exerce temperantiam ad pietatem. Nam corporalis qui dem ex: citatio ad modicum utilis est, pietas autem est utilis ad omnia, habens promissionem vitae, quae nunquam, & futura.] Ab hoc quisquis alienus fuerit, in sacerdotem ordinari non poterit. ¶ Si enim vidua, c in ecclesia recipi prohibetur, quae pauperes non recipit hospitio, quae pedes sanctorum non lavat, quae omne opus bonum non est excusata, multo magis sunt prohibenda a sacerdote, qui ab opere pietatis probatur alienus. Unde d hospitalitatis opera despicientes, in Gangrensi concilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est, c. 11.

C. I. ¶ Non sunt desitentes, qui convivia pauperibus exhibent.

Si quis desitit eos, qui fideliter agapas, id est, convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei convocant fratres, & noluerit communicare huiusmodi vacationibus, parvipendens quod geritur, anathema sit.

Hinc etiam Ioannes Evangelista in epistola sua quendam Diocletianum excommunicat, qui nec pauperes recipiat, & recipiendi de ecclesia ejiciebat. In hospitalitate autem non est habendum delictum perfurarum, sed iudicaverit quisquamque sufficiens, hospitalitas non existeret debemus.

C. II. ¶ In recipiendum hospitibus nulla debet esse distinctio.

Unde Ioannes Chryostomus, in epist. ad Hebraeos, hom. 11. c. 6.

2 ¶ Viescamus ab hac absurda curiositate, & diabola & peremptoria. f Si enim in clerico se electum esse dicat, si sacerdotem se nominet, scrutare: non enim sine periculo in talibus indiffusa communicatio est: circa majora periculum vertitur, non enim das, sed accipis. Si vero pro nutrimento postulat, nihil in se examine. Inquire, quomodo Abraham hospitalitatem circa omnes ostendebat. Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset. Fortassis enim non putans eos Angelos esse, nihil in se quis & hos repulisset: Sed quoniam omnes recipere, suscepit & Angelos. Non enim ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus est Deus, sed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, et misericordia, ex bonitate.

Sed licet ipsa convivia despicenda non sint, non tamen in ecclesia celebrari, nec clericos ad ea convocatos ex ea parte sibi videri oportet.

C. III. ¶ Clerici ad agapem, vocati partem sibi non tollant.

Unde in Laodicensi concilio, c. 27. Non oportet ministris altaris vel quolibet clericos i ad agapem vocatos, partes tollere propter injuriam, quae ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari.

1 ¶ Clericos] In concilio Graeco, & prisca etiam veritas additio, vel laici.

2 ¶ Propter injuriam] Graeci est: ἄλλο τὸ τὸν ἑαυτοῦ τῶν ἑαυτοῦ ἐπιπέδους τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων ἐπιπέδους, id est, eo quod ecclesiastico ordini in iuratur contumelia.

C. IIII. ¶ In locis Deo sacris, nec comedere, nec accubare sternere licet.

a In regula Monachorum, c. de paupertate. b 1. Timotheo c. 1. Tim. 3. 3. q. 1. quomodo. d al. Vide quidam. e Burch. lib. 9. cap. 104. f epist. 109. cap. 106. Anst. 17. c. 206. f al. permissum. g Anst. 17. c. 207. Ivo p. 3. c. 128.

hæc eadem loquacitas inquinat, quæ servire auditoribus ad usum profectus ignorat. Vnde bene per Moysen dicitur. *[In qui fluxum feminis patitur, immundus est.]* In mente quippe audientium, semen securæ cogitationis est qualitas auditæ locutionis; quia dum per autem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi sapientibus prædicator egregius feminiverbus b est vocatus. Qui ergo fluxum feminis patitur, immundus asseritur, quia multiloquio subditus, ex eode inquinat: quod si ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda e potuisset: dumque incautus per loquacitatem deflavit, non ad usum generis, sed ad immundiciam semen effundit. Vnde Paulus quoque, cum discipulum de infantia prædicationis admoneret, dixit ei, *[Testificor coram Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est vivos & mortuos, per absentionem ipsius, & regnum eius, prædica verbum, nisi oportuerit importuna.]* Dicitur importune, præmittit *[opportune,]* quia scilicet apud auditorum mentem ipsa sua utilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit.

C. II. *g* Foris & cæcibus facta non sunt
consuetudina.

Item Clemens episcopus 3. in extremo.

2. **N** mandatis e habemus, ut venientes ad civitatem discamus prius, quis in ea dignus sit, ut apud eum cibum sumamus, quanto magis nosse convenit, quis qualiter sit is, cui immortalitatis verba credenda sunt? Solliciti enim, & valde solliciti esse debemus, ne f margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & ob alias causas utile est viri huius habere me notitiam. Si enim sciam, quia in his, de quibus non potest dubitari, quod bona sunt, emendatus est, & inculpabilis, hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus (que utique bona esse nullus ambigit) tunc consequens videbitur, ut ei, qui obtinet bona virtutum, etiam quod maculari eius vita scilicet conferatur: & in quibus maculari eius vita videtur, quæ est in reliquis probabilis, emendatur. Si vero in iis, quæ palam sunt, peccatis involutus permanet, & inquinatus, non me oportet ei aliquid de secretionibus, & remotis divinitus scientiæ proloqui, sed magis protestari, & convecnire eum, ut peccare desinat, & actus suos à vitis emendet. Quod si ingesserit se, & provocaverit nos dicere, quæ eum minus recte agentem non oportet audire, prudenter eum debemus eludere. Nam nihil omnino respondere, auditorum causa utile non videtur: nisi forte existimem nos responsonis peritura declinare certamen, & fides eorum lædatur, non intelligentium propositum nostrum.

C. III. *g* Verba predicationis persecutoribus suis prelati non subtrahant.

Item Anacletus, episcopus 1. omnibus episcopis.

3. **C**imus g autem multos ob id infestare doctores, quæ eos perdat, & placita propria voluntatis adimpleant. Non propterea tamen doctores (in quantum vires suppetunt) à recta æmulatione, & bona intentione recedere debent, scientes, quia beati s, qui perfectionem patiuntur propter iustitiam.

C. IIII. *g* Non est mundus à sanguine subiectus, quoniam qui Dei consilium illi non amoviat.

Item Gregorius Venantius, lib. 1. episcopus 33.

Ephesius Paulus dicit *k* *[Munda sunt manus meæ à sanguine omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis.]* Mundus ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium

a Levit. 15. b Act. 17. c al. corde. d 2. Timoth. 4. e Matth. 10. Marc. 8. f Matth. 7. g Ivo p. 5. c. 27. h al. institutione. i Matth. 5. k Ad. 20.

annuntiare nolisset: qui cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit.

C. V. *g* Aeterna damnationis poenarum incursit prædicator, qui semen divini verbi non spargit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epistola cuius initium est *[Prophetas]*

Dispensatio a est nobis cælestis feminis infantia: *z* a b firmo *z* infirmo: *z* a frastrerimus. Quod cum electionis vas fovimur, & clamet, quanto magis cullibet exiguo metuendum est? Proinde sicut non leve discrimen incumbit Pontificibus fluisse pro divinitas cultu, & ecclesie correctione quod congruit, ita his (quod ablit) non mediocre periculum est, qui cum debeant parere, desipiunt.

4. *z* pars. Pariter c quæ, observare debet sacerdos, non indiget, & non intelligentibus secreta mysteria, sua prædicatione referre incipiat. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum utilitatem, sed ad suam ostentationem facit. Vnde in expositione *[Beati immaculati.]* dicitur: *[Virum est secreta mysteria vulgare indignum: quod sit vel loquacitate incanta, sine suo iudicio volat irreverentia verbum, vel adulationem, ut ei planius sua secreta revelat, vel saltatione scientiæ, ut phara sine educta.]* In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat esse discretio in prædicatione sacerdoti: quæ si forte caruerit, inquam vasa, sacerdotali officii iudicatur indignum.

DISTINCTIO XLIII.

Constitutio vinolentus esse prohibetur, quæ intemperantiam nequequam habere permittitur. Neque enim ebrietas prohibetur, & voracitas permittitur, utroque enim inter opera turbarum Apostolorum connumeratur, sicut Romanus dicit, *[Non inconvulsionibus, & ebrietatibus.]* Veneris e namque inglutire ad luxuriam provocat facile, & iniqui bonum diffinit. Vnde venter & genitalia sicut in ipsa venter sunt: ut ex vicinitate membrorum confederatio intelligatur venter. Hinc etiam Nabuzardan f principem coquerum munit Hierusalem destruxisse legitur: quia venter, cui multitudo corporum deservit, adificia virtutum ad solium redigit. Sacerdos itaque de altari vivere, non luxuriari querat, ut ait Hieronymus g, *[Tibi o sacerdos altario vivere, non luxuriari permittitur.]* Sicut autem convulsionibus non solum sacerdotibus, sed etiam laicis noxia: qui festivos, & solennes dies non aliter se digno celebrant, nisi convulsionibus deserviant.

C. I. *g* Non est vacandum convulsionibus & ebrietatibus. Vnde Augustinus scribit ad Aurelium episcopum, episcopus 64.

Convulsionibus h & ebrietates ita concessæ & licet putantur, ut in honorem etiam beatissimum martyrum non solum per solennes dies, (quod ipsi quis non lugendum videat, qui hæc non carnis oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur. Et post pauca: Non ergo asperere, quantum existimo, non ducere non modo impetioso ista tolluntur: magis docere quam jubendo, magis monendo, quam minando. Sicut enim agendum est cum multitudine peccantium, si veritas autem exercenda est in peccata paucorum. Et

a Dispensatione nobis. orig. b 1. Corinth. 9. c Greg. ord. ex Ambr. serm. 2. in Psal. 118. in ver. *[Abscondi respiciam.]* d Rom. 13. e Hieron. in ep. ad Amantimum. f Greg. de Temp. serm. 63. Greg. in pastor. part. 3. cap. 20. f Greg. ultim. secundum 70. g In Micheam, cap. 3. in exort. h Ivo part. 12. cap. 61. i dicit ab orig. Ivoe & aliqui magis scripsi Gratiani.

quid minamur, cum dolore fiat, de scripturis comminandum vindictam futuram, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita prius movebuntur spirituales, ut spiritualibus proximis; quorum auctoritate, & lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cetera multitudo frangatur.

C. II. ¶ Nihil clericorum aut continentium licet tabernam intrare.

Item ex concilio Laodicensi, c. 24.

Non oportet clericos servientes i a presbyteris usque ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes usque ad ministros, aut leutores, aut exorcistas, aut officarios, aut psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito continentis sunt, tabernas intrare.

1 ¶ Clericos servientes ¶ Græci est, isegmæd, quod Dioscorus verit, sacro ministerio deditos: quem versionem concilium Aquileiense, Burchardus, & Ivo attulerunt.

2 ¶ Tabernam ¶ Sequelatur in impressis, nisi causa necessitatis: que sunt expuncta, quia neg, in perisly, manuscriptis, neg, in Burchardo, & Ivo, neque in ipso concilio Laodicensi, aut Aquileiensi (ubi ubi, hoc idem reperitur) legitur: valentius tamen accepta ex can. Apoll. 54.

C. III. ¶ Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergasterium habere voluerit.

Item ex sexta synodo, cap. 9.

Nulli clerico licet tabernam, i aut ergasterium habere. Si enim huiusmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis alius ministrare in ea? Si quis veritate quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.

1 ¶ Tabernam, aut ergasterium ¶ Græci est, xamnd, id est, cauponariam, id est, cauponariam tabernam.

C. IIII. ¶ Nisi necessitate compulsi clerici tabernam non ingrediantur.

Item ex concilio Carthagini, c. 27.

Clerici b. edendi vel bibendi causa, tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

C. V. ¶ Corripendus est episcopus, qui convivium occupatur.

Item Gregorius Natali episcopo, lib. 2. reg. in diti. 10. epist. 14.

Multis ab urbe tua venientibus, frater charissime, iudici, pastoralis cura derelicta, solite convivii occupatum: que audita non crederem, si hæc actionum tuarum experientiam approbarem. Nam quia nequam lectionis ista deas, nequaquam exhortationis invigiles, sed ipsum quoque usum ecclesiastici ordinis ignores; hoc est in refectorium, quod eis, sub quibus es positus, servare reverentiam necesse.

C. VI. ¶ De eodem.

Item ad eundem lib. 2. epist. 37.

Convivia, que ex intentione impendendæ charitatis sunt, rectè vestra fraternitas e in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est, quia tunc ex charitate veritate procedunt, cum in eis nulla absentium vitia mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur, nec in eis inanes secularium negotiorum fabulæ, sed verba sacre lectionis audiuntur: cum non plus, quam necesse est, levitur corpori, sed sola ejus infirmitas reficitur, ut ad usum exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque si vos in vestris conviviis agitis, abstinentium, d fateor, magistri estis.

C. VII. PALEA.

Item ex concilio Nannetensi.

a Com. Aquiligran. cap. 6. Burch. l. 2. c. 131. Ivo part. 6. cap. 207. b Aquiligran. concilio. Burch. l. 2. cap. 130. Ivo p. 6. cap. 206. c al. sanctiani. d abstinentia.

Nillus a presbyterorum, quando ad anniversarium diem, trigessimum, aut septimum, vel tertium alicujus defuncti, aut quacunq; vocatione ad collectam presbyteri convenit, se inebriare ullatenus præsumat, nec precatus amore b sanctorum, vel ipsius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare; nec plausus, & risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare præsumat, aut turpia joca, vel urso, vel tomaticibus ante se fieri c patiat: nec larvas demonum i ante se fieri consentiat: quia hoc diabolicum est, & a sacris canonibus prohibitum.

1 ¶ Demonum ¶ Burchardus addit, quas vulgo Talamas dicunt.

C. VIII. ¶ De eodem. PALEA.

Quando a autem convenierint presbyteri ad aliquod convivium, aliquis e prior illorum, verum autem mensam incipiat, & cibum benedicat: & tunc secundum ordinem sedeat, ubi alteri honorem præbentes; & per vices cibum & potum benedicat, & aliquis de illorum clericis aliquid de sancta scriptura legat. Et s post resurrectionem similiter sanctum hymnum dicant ad exemplum ¶ Domini, sicut in cena factis legitur: & sic se continent omnes presbyteri maxime in talibus locis, ut non vituperetur ministerium illorum.

C. IX. ¶ De eodem. PALEA.

Item ex eodem.

Quando b presbyteri per Kalendas simul conveniunt post peractum divinum mysterium, ad necessariam collationem, non quasi ad plenam refectorem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas resideant: ne per talia inhonesta convivia se invicem gravent: quia indecens est, & onerosum; sæpe etiam tarde ad ecclesiam redeunt, majus damnum de reprehensione consequuntur, quod h de gravamine mutua contrahunt, quam lucrum ibi faciant. Nam de huiusmodi conventu Paulus Corinthios reprehendit, qui inconvenienter cenam Dominicam manducare conveniebant. Sic & qui ad cenam Dominicam, id est, ad collationem verbi sub occasione conveniunt, & ex veritate n ventris causa conjunguntur, reprehensibiles coram Deo, & hominibus habentur. Et ideo peractis coram Deo, & hominibus frangant, & singuli singulos bibere faciant; & maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant, & sic ad ecclesias redeant.

C. X. ¶ Christiani ex symbolo convivium non celebrant.

Item ex concilio Laodicensi, c. 35.

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Christianos ex symbolo (quæ p vulgus comestitia appellat) convivium celebrare.

C. XI. ¶ Sacrorum scripturarum lectio sacerdotibus semper convivium ministratur.

Item ex concilio Toletano 3. c. 67.

Pro q reverentia Dei & sacerdotum, id universa sancta constituit synodus, ut (quia solent crebro mensis otiose fabule interponi) in omni sacerdotali convivio lectio divinarum scripturarum miscetur. Per hoc enim & animæ edificantur ad bonum, & fabulæ non necessitatè prohibentur.

a De consilio, dist. 3. c. nullus. Burch. l. 2. cap. 161. Ivo p. 6. c. 212. b al. in amore. c al. facere permittat. d Burch. l. 2. cap. 162. Ivo p. 6. c. 213. e decanus, aut aliquis. f Burch. g Matt. 26. h Burch. l. 2. c. 164. Ivo p. 6. cap. 215. i al. ministerium. k c. 1. al. cibi. m n. Corinth. 21. n al. inebrietas. o Com. Aquiligran. c. 13. Rab. in pa. c. 27. p Ista sunt addita loco c. 13. dist. 3. q Burch. l. 2. c. 163. Ivo p. 6. cap. 260. Raban. in part. c. 28. Apud Martin. Brava.

C. XII. *¶ De confertis nec convitiis facere, nec ante horam diei scribam clericis commovere licet.*

Item ex concilio Martini Papa, c. 61. & 66.

Non a liceat sacerdotibus, vel clericis, sed nec religio-
sis laicos convitiis facere de confertis. ¶ Nec oportet
vix in convivio, nec aliquando clericos, nisi hymno dicto, comedere panem, & post cibos gratias au-
ctori Deo referre.

Si ergo laici comestiones damnales sunt, multo magis sacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis (ut Hieronymus b ait) evasium sensum generat: cum sacerdotale sensus contra vigilare debeat, & tenuis: atque ideo edacitatem vici obnoxii in sacerdotes ungi non debent. Et enim (ut ait Gregorius in moralibus) qui adhuc vitium bello subjacent, nequaquam per predicationis usum praesse magisterio ceterorum debent.

DISTINCTIO XLV.

Sequitur c (non percussorem.) Non enim oportet episcopum
ita esse infensibilem, & perturbati sensus, ut percussor
patiens, qui debet esse pater: sed sequatur eum, qui dorsum
passus ad flagella.

C. I. *¶ Verborum correptione, non verberibus timere debet episcopus.*

Unde Gregorius scribit Joanni episcopo Constantinopol. lib. 2. epist. 72. al. cap. 9.

Quid d autem de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas vestra novit. Pastores etenim facti sumus, non percussores: & egregius predicator dicit, *¶ [Argue, absterge, increpa in omni patientia & dolentia.]* Nova vero atque inaudita est ista praedicatione, quae verberibus exigit fidem.

C. II. *¶ De eodem.*

Item in concilio Romano sub Sylvestro, c. 77.

Neminem f quisquam peccantem clericum corde attingat, non presbyter, non diaconus, non episcopus clericum, vel servitorem ecclesiae ad eadem perducatur. Sed si ita causa exigit clericum, triduo privetur honore, ut poenitentiam redeat ad matrem ecclesiam.

C. III. *¶ Non asperis, sed blandis verbis, ad fidem sunt aliqui provocandi.*

Item Gregorius Paschasio episcopo Neapol. lib. 11. epist. 21.

Qui sincera intentione extraneos ad Christianam religionem ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis non asperitatibus debent studere, ne quorum mentem reddita ad planum ratio poterat revocare, pellat procul adversitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine ad consuetam ritum sui volunt eultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas protrahunt attendere. ¶ Iudaei h liquidem Neapoli consistentes quesi nobis sunt, asserentes, quod quidam eos quibusdam feriarum suarum solemnitatibus irracionabiliter nantur arcere, ne illis sit licitum festivitatum suarum solennia colere, sicut eis nunc usque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit observare. Quod si ita se veritas habet, supervacua rei videntur opera dare. Nam quid utilitatis est, quando, etiam contra longum usum fuerit vetiti, ad fidem illis, & conversionem nihil proficit? Aut cur Iudaeis, qualiter caeremonias suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est, ut

a Burch. l. 2. c. 165. Ivo part. 6. cap. 26. cap. 66. b Epist. ad Neopolitanum. lib. 2. cap. 10. c 1. Tim. 3. & ibi gl. ordin. & Anselm. ex Hieron. ad Oceanum. d Jo. Diac. lib. 3. c. 9. Polyc. lib. 4. tit. 9. e 2. Timoth. 4. f Nemo. orig. g al. plani. h Ivo p. 2. cap. 103. i al. adhibere.

ratione potius, & mansuetudine provocati, sequi nos velint, non fugere: ut eos, ex eorum coalicibus ostendentes, quod dicimus, ad sinum matris ecclesiae Deo possumus adjuvante convertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem, prout poterit, Deo adjuvante, ad convertendum accendat, & de suis illis solemnitatibus inquietari demum non permittat: sed omnes festivitates, feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi, celebrandi, licentiam.

C. IIII. *¶ Non severitate, sed benevolentia subditos per alios corrigant.*

Item Gregorius IIII. in epistola episcopo per Galliam, & Germaniam celsituti.

Licet & plerumque accidant in sacerdotibus, quae sunt reprehendenda, plus tamen ega corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas: cum nomen nostrum sine reprehensione, aut sine peccato vivat. Nam si Dominus & statim post triam negationem beatum Petrum Apostolum praecceptorem nostrum iudicasset, non tantum ex eo fructum, sicut fecit, receperit. Expectandi ergo, atque corrigendi magis sunt rectores ecclesiae, quam statim iudicandi: cum majora negotia, & difficiliore causarum exitus, sanctorum patrum canones spiritu Dei conditi, & totius mundi expectatione consecrati, iubeant sub nostrae sententiae expectatione suspendi, nostraeque moderamine finire. Unde necesse est hae, & alia ecclesiastica quaeque negotia post multorum experimenta causarum sollicitus perspicere, & diligenti praecaveri: quemus per scriptum charitatis, & pacis omnis materies scandalorum, & praesumptio invidorum, atque opprobrio simplicium fratrum ecclesiae Domini auferantur. Et sicut non vult quidem fatuum se aliorum iudicio praevarari, ita non audeat alii inferre, quod sibi non vult fieri. Iudaei non sunt cogendi ad fidem, quam tamen si inviti susceperint, cogendi sunt retinere.

¶ Invidiorum] In epistola Gregorii IIII. (quae est in scripto memorato codice bibliothecae Dominicanae,) & aliquos vestros exemplaribus Gratiani legitur, Iudaeorum.

C. V. *¶ Sicut non sunt Iudaei ad fidem cogendi, ita nec conversi ab ea recedere permittuntur.*

Unde in concilio Tolerano 4. c. 36. statutum est.

De Iudaeis autem praecipit sancta synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. [Cui f enim vult Deus, misereatur, & quem vult, indurat.] Non tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integre forma iustitiae. Sicut enim homo propriae arbitrii voluntate serpenti obediens perit, sic volente se gratia Dei propriae mentis conversione homo quisque credendo salvatur. Ergo non vi, sed liberi arbitrii facultate convertantur, laudandi sunt, non potius impellendi. Qui autem jam pridem ad Christianitatem coacti sunt venire (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia jam constat eos sacramentis divinis initiatos baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis, & sanguinis Domini extitisse particeps, oportet, ut fidem, quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis, & contemptibilis habeatur.

a Infra ea. cap. licet. Ivo part. 1. cap. 61. b al. commo. c Math. 26. d proficisci. orig. e Burch. lib. 2. cap. 10. part. 1. cap. 276. & part. 2. cap. 94. Panorm. lib. 1. cap. 10. f Rom. 10.

C. VI. *De benevolentia plus quam severitas erga corrigendos agat.*

Item Leo Papa, epist. 22. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, c. 1.

Lect a nonnunquam accidunt, quae in sacerdotibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas, plus cohoratio, quam comminatio, h. plus charitas, quam potestas. Sed hi, qui quae sua sunt querunt, non quaerunt Christum, facile ab hac lege discernuntur: & dum dominari magis, quam consolare subditis querunt, placet honor, inflat superbia, & quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam.

C. VII. *De deiciatur ab officio presbyteri, & diaconi, & Episcopos verberibus timeri querunt.*

Item ex canone Apostolorum, cap. 28. juxta primam versionem.

Episcopum & aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per hujusmodi violentem timeri, deici ab officio suo precipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus. E contrario vero ipse d. cum percuteretur, non reprobatur: cum malediceretur, non remaledecatur: cum pateretur, non comminabatur.

C. VIII. *Non verberibus, sed verbis subditos Episcopi corripiant.*

Item ex concilio Baecarensi 3. c. 6.

Cum beatus Apostolus de arguere, obsecrare, vel increpare in omni patientia praecipiat, extra hanc doctrinam novimus quosdam ex fratribus tantis caedibus in honoratos s. libidinis effervere, quantas poterant latrocinantium promereri persona. Et ideo, qui gradus jam ecclesiasticos meruerunt, id est, presbyteri, abbates, & levites, qui ex ceptis gravioribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere, non est dignum, ut passim unusquisque trahatur honorabiliora membra sua, prout voluerit & ei placuerit, verberibus subiciat & dolores: ne dum incaute subdita percussit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reverentiam subtrahat, juxta illud, quod quidam sapiens dixit: [Leviter & castigatus reverentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimis increpato nec correptionem recipit, nec salutem.] Et ideo, si quis aliter quam dictum est, praedictos honorabiles subditos, licentia percepta potestatis elatus, malitia animi tantum, crediderit verberandos, juxta modum verberum, quae intulerit, excommunicationis pariter & exilii sententiam sustinebit.

2. pars. Salomon vero contra admonet, dicens, h. [Percute filium tuum virga, & liberabis animam ejus morte.] Hinc B. Gregorius scribit in dialogo, B. Benedictum quendam monachum virga percutiendo sanasse, quem crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiam Dominus s. flagello facto de sancti illi, male vocati in templo flagellavit, & de orationis dono eiecit. Hinc etiam Apostolus k. fornicatorem illum carnaliter vexandum tradidit: & magnum l. illum corporali excitate damnavit. Hinc etiam in canonibus m. pueri qui ante rationales annos irrationabiliter vexantur, verberibus castigari jubentur. Virgines quoque, si frequenter esse deposita alius se copulaverint, ergastulorum reus praecipiantur.

a sup. ea. cap. licet. Poly. lib. 4. tit. 49. b al. commotio. c Anj. 1. 6. 119. Poly. lib. 4. tit. 9. d 2. Petr. 2. e 2. Tim. 2. f sic in codice regio. g Leniter. h Proverb. 23. * L. d. lib. 4. i Ioan. 2. k 2. Cor. 1. l Al. 13. m Sicutus Papa epist. 22. cap. 6. ad cap. 29. Job. post. part. 2. cap. 3. L. reg. epist. 22.

C. IX. *Disciplina non est servanda sine misericordia, nec misericordia sine disciplina.*

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20. lib. part. 4. c. 6.

Disciplina, vel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet, & iuste consolans misericordia, & pie faviens disciplina. Hinc est, quod semivivi illius vulneribus, qui a Samaritano a in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleum, ut per vinum mordeantur, & per oleum foveantur: quatenus unusquisque, qui sanandis vulneribus praestitit, in vino morium distractionis adhibeat, in oleo molliem pietatis: per vinum mundentur putrida, per oleum sananda foveantur. Miscenda est ergo lenitas cum severitate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Hoc nimirum illa tabernaculi b arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna esset: quia cum scripturae sacrae scientia, in boni rectoris pectore, sit est virga distractionis, sit & manna dulcedinis. Hinc etiam David e ait: [Virga tua, & baculus tuus, ipse me consolatus sunt.] Virga etenim percussit, & baculo sustentantur. Si ergo est distractio virgae, quae feriat, sit & consolatio baculi, quae sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderate faviens: sit pietas, sed non plus, quam expedit, parcens. Intueri libet in Moyfi pectore misericordiam cum severitate sociatam. Videmus amantem pie & stricte favientem.

¶ Certe cum Israeliticus populus ante Dei oculos penè invenibilem contraxisset offensam, ita ut ejus rector audiret: [Discede a peccator populus tuus.] ac si ei divina vox diceret: qui tali peccato lapsus est, jam meus non est; atque subjungeret: [Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.] Ille semel & iterum pro populo, cui praeerat, obicem se ad impetum Dei irascens opponens, ait, [Aut dimitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.] Pensemus ergo, quibus visceribus eundem populum amavit, pro cuius vita de libro vitae deleri se petit. Sed tamen iste, qui tanto ejus populi amore constringitur, contra ejus culpas pensamus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione prima, ne delerentur, culpa veniam obtinuit, adeundem populum veniens, ait e, [Ponam vir gladium suum super semos suos: sic & redire de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum: cecideruntque in die illo quasi viginti tria milia hominum.] Ecco qui vitam omnium etiam cum sua morte petit, paucorum vitam gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris: foris accessus est zelo severitatis. Tanta fuit pietas, ut se pro illis coram Domino morti offerret, non dubitaret: tanta severitas, ut eos, quos divinitus feriri timerat, ipse iudicii gladio feriret. Sic amavit eos, quibus praesuit, ut pro eis nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic persecutus est, quos amavit, ut eos etiam Domino parente proferret. Utrobique legatus fortis, utrobique mediator admirabilis, causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladiis allegavit. Intus amans divinam feriendo consumpsit. Succurrit citius omnibus, ostensa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum suum, citius exaudivit agentem pro populo; quia vidit, quid super populum acturus esset ipse pro Deo. In regimine

a Luc. 10. b Heb. 9. c Psal. 22. d Exod. 23. e Ibid. F

cere, & omnes in dicitur adducere: Polluitur enim ex uno peccatore populus. Sicut ex una ove morbida univertus grex inficitur, sic uno fornicante, vel aliud quodcumque scelus committente, plebs univertis polluitur.

Hinc etiam dicitur a dicitur: [Redorem subditu pectus matrem, dicitur viti patrem rebelleam.]

¶ *4 pars. ¶ Percussor quoque dicitur, qui sermone inutili infirmorum conscientiam turbat.*

C. XVIII. ¶ *Qui sermone in casto conscientiam percussit infirmorum, percussor vocatur.*
Unde Anacletus Papa episcopus ad Episcopos Italiae.
Sane percussor ille dicitur doctor, qui sermone inutili conscientiam percussit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit consolari in doctrina sana, & contradicentes redarguere, & recte viventes, atque rectam fidem tuentes, consolidare.

DISTINCTIO XLVI.

¶ *Episcopus b [Non litigiosum.] Nihil est enim impudens arrogantis iustitiam, qui garrulitatem auctoritatem patitur, & parati ad litis, in subiectis rudis intonat: quod ex arrogantia & superbia provenire manifestum est.*

C. I. ¶ *Arrogantes velint inferre humilitatem que docent.*
Unde Gregorius scribit in moralibus, lib. 23. par. 5. c. 12 ad c. 33. 16.

Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre quod docent: & recta, quae sapienter, recte ministrare non possunt. In verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere: eosque quos docent, ut longe infra se possint, veluti in imo respiciunt, & quibus non consulendo loqui, sed vix dominando diguntur. Recte autem his per prophetam Dominus dicitur: *[Vix autem cum austeritate imperabaris eis, & cum potentia.]* Cum austeritate enim & potentia imperant, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed asperè insectare dementius festinant. At contra vera doctrina tanto vehementius festinat. At contra vera doctrina tanto vehementius festinat. At contra vera doctrina tanto vehementius festinat. At contra vera doctrina tanto vehementius festinat.

¶ *2 pars. Ecce, quare litigiosi prohibentur in Episcopis ordinari. Est & alia causa huius prohibitionis. Litigiosi namque, vel adulatores animo principum sibi conciliant, vel fratres sui dominando, infamiam suam ingerunt, vel inter fratres discordiam seminando, seditionem nunquam facere cessant: quo omnia in prelatu damnabilia esse probantur.*

C. II. ¶ *Dei qui peccatoribus adulantur.*
Unde Gregorius scribit in moralibus, lib. 11. par. 4. cap. 2. ad cap. 27. 16.

Sunt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus effertur, augent quae increpare debuerunt. Hinc enim per prophetam dicitur: *[Vix f qui consuevit pulvillus sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universae aetatis.]* Ad hoc quippe pulvillus ponitur, ut mollius quiescat. Quisquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito iacentis ponit, ut qui corripit ex culpa debuerat, in eo sultus laudibus mollior quiescat. Hinc rursum scriptum est: *[Ipsi g adulatores parietem, sibi autem lineabant eum.]* Parietis

quippe nomine, peccati dicitur designatur. Adificare ergo parietem, est contra se quempiam obacula peccati confruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perperantibus adulantur, ut quod illi perverse agentes edificavit, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. ¶ Sed sanctus vir sicut mala de bonis non affirmat, ita iudicare bona de malis recusat, dicens a. *[Abste a me, ne iustis vos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.]*

C. III. ¶ *Adulator, vel proditor clericus ab officio degradetur.*
Hinc etiam in concilio Carthagenensi 4. c. 38. legitur.

Clericus h, qui adulationibus & proditionibus vacat deprehenditur, ab officio degradetur.

C. IV. ¶ *Excommunicentur ab Episcopo qui fratribus non probanda obijciunt.*
Item ex eodem concilio, c. 57.

Aculatores fratrum Episcopus excommunicet, qui non probanda fratribus obijciunt. Et si emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum.

¶ *Qui non probanda fratribus obijciunt.] Verba ista sineque in originali, neque in multis Gratiani antiqui, codicibus habentur.*

C. V. ¶ *Removeatur ab officio clericus maledicus, furta, & fratrum profectibus invidens non promoveatur.*
Item ex eodem concilio, c. 37.

¶ *Rubrica haec pertinet simul ad hoc caput, & ad duo sequentia.*

Clericus e maledicus (maximè in sacerdotibus) cogatur ad postulandum veniam; si noluerit, degradetur: nec unquam ad officium abique satisfactione revocetur.

C. VI. ¶ *De eodem.*
Item ex eodem concilio, cap. 60.

Clericus d scurrilem, & verbis turpibus joculariorem, ab officio retrahendum censemus.

C. VII. ¶ *De eodem.*
Item ex eodem, c. 54.

Clericus e invidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoveatur.

C. VIII. ¶ *Non sunt ordinandi, qui seditionibus vacant.*
Item ex eodem, c. 67.

Seditionarios f statim nunquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec injuriarum suarum ultores.

C. IX. ¶ *Ufus exigeri clericis minime licet.*
Item ex concilio Leodicensi, c. 5.

Non g licet feneratori ministris altaris, vel in sacerdotali ordine constitutis, vel usuris, vel lucra, quae seculi b dicuntur, accipere.

C. X. ¶ *Nec suo nomine, nec alieno clericus fenerator existat.*
Item Leo Papa Episcopus per Campaniam, episcopus 1. cap. 4.

Sicut a non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere se quis attentet. Indecens est enim, crimen suum commodis alienis impendere. Fumus autem hoc solum aspicere & exercere debemus, ut qui his misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum mansura tribuit, recipere valeamus.

a Greg. p. 10. 2. p. c. 6. b 1. ad Tim. 3. c. 1. ibi glossa ordin. c. Anselm. Hieronym. in epistol. ad Oceanum. c. al. despectus. d. Greg. 34. c. al. cognoscere. f. Exch. 13. g. Ibidem.

a Job. 27. b Bur. l. 2. c. 176. l. 10. p. 6. c. 367. Pam. l. 3. cap. 173. c. Bur. l. 2. c. 66. l. 10. p. 11. c. 11. & p. 12. c. 66. Anselm. l. 7. c. 19. d. Bur. l. 2. c. 172. l. 10. p. 6. c. 243. & p. 11. c. 79. Pam. l. 3. c. 172. e. Bur. l. 2. c. 16. l. 10. p. 6. cap. 31. Agath. conc. c. 69. f. Bur. l. 2. c. 17. l. 10. p. 6. c. 36. g. Anselm. l. 7. c. 19. h. al. seculi. i. Bur. l. 2. c. 12. l. 10. p. 6. c. 66. k. al. accipere.

DISTINCTIO XLVII.

¶ Quid autem in fine huius capituli usurarii ordinari prohibentur, inde est, quod usuram exercentes cupiditate deferuntur: capiti autem ab Apostolo a ordinari prohibentur 3 quia tales facile a iusto deviant.

C. I. ¶ Diaconus, presbyter, & Episcopus exigent usuras, nisi desierit, deponatur.

¶ Unde in canonibus Apostolorum, c. 44. legitur. Episcopus b, aut presbyter, aut diaconus usuras a debitoribus exigens, aut definat, aut certe deponatur.

C. II. ¶ Usuras exigens, sine clericis, sine subditis, regulo, deprecatur.

¶ Item ex concilio Nicarno, cap. 17.

¶ Quoniam c multi falso regula constituti avaritiam, & turpia lucra sectantur, obliuiscuntur divine scripturam dantes, centesimas exigunt, iuste censuit sancta & magna synodus, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipiens, aut d. ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiola, id est, sexcupla. i. e. exigens, vel aliquid tale profus excogetans turpis lucri gratia, deiciatur a clero, & alienus existat a regula.

¶ Sescupla ¶ Hoc sescuplaturam usurarum genus, quantum gravissimum, in frugibus humidis, vel arenis, constitutum lege permissum, quia non extat in codice Theodosiano, lib. 2. tit. ult. de usura. l. 1. Eadem perimit, quod scribit Hieronymus in commentariis in Ezechielem, lib. 6. c. 11. hu. verba. Solent in agris frumenti & milii, vini, & olei, ceterarumque specierum usura exigi, sive, ut appellat sermo divinus, superabundantia: verbi gratia, ut hanc recipiamus quindecim, hoc est, amplius partem mediam. Quomodo hanc rationem, qua Patres illi omnia pecuniarum usuras clericis interdixerunt, voluerint etiam sescuplaturam frugum expresso iudicio interdixere. Postea vero in aliis concilio, & a Romano Pontifice, genus omne usurarum, quantum iuri naturali ac divino contrarium, tam clericis, quam laici fuerit interdixit, quemadmodum apparet in Decretalibus, ut de Usur.

C. III. ¶ Temporalibus lucris deservientes, Deo nequaquam militare probantur.

¶ Hinc etiam Gregorius in 19. lib. Moralium, c. 21. in 23. cap. Job. scribit, dicens.

¶ Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in celestibus debiles. Nam pro temporali gloria usque ad mortem desiderare appetunt, & pro perpetua na parum quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris quaslibet injurias tolerant, & pro celestis mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant: terreno iudici toto etiam die assistere fortes sunt, in oratione vero coram Domino vel unius horum momento lassantur: saepe invidiam, & dejectionem, famem pro acquirendis divitiis atque honoribus tolerant, & eorum rerum se abstinentia cruciant, ad quas adipiscendas festinant; superbia autem laboriose quarere tanto magis dissimulant, quanto ea retribui tardius putant. ¶ Hi itaque quasi aliarum arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarum designatur proficiens vita iustorum, qui nequaquam sunt in terrenis studiis fortes,

a. 1. Tim. 3. b. Borch. lib. 2. cap. 119. l. 2. cap. 195. & p. 13. cap. 19. Fam. lib. 3. cap. 17. inf. 14. g. 4. c. 2. ex. alia versione: Polyb. l. 4. p. 11. Rab. l. p. c. 32. c. Borch. l. 2. c. 129. Ansel. 7. c. 114. l. 2. p. 6. 1. 196. & p. 13. c. 1. d. redondat ista particula. e. al. sc. quipia. f. al. sc. quipia.

& in celestibus debiles; sed longius, atque detinatus, studiosos se Deo exhibent, quam seculo fuisse meminerunt. ¶ Nam cum quibusdam per predicatorem carum fecum dicitur: a. [Humanum dico propter infirmitatem carni vestra. Sicut enim exhaustis membris vestra, servare inanimata & iniquitate ad iniquitatem, ita non exhibere membra vestra servare possitis in sanctificationem?] eorum proculdubio infirmitati condescenditur, ac si eis aperit diceretur, insequamur amplius potestis, saltem tales estote, in fructu honorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorum, ne debiliore vos habeat. sancta libertas acris, quos in carne validos habitus, terrens voluptatis.

¶ Acri ¶ Apud B. Gregorium legitur, sancta libertas heredes: vel, sancta libertas charitatis, quam in carne. In uno autem exemplari Gratiani Vaticano, celestis conversationis, quod in glossa ad explanandum dictionem, acris, asseritur.

C. IV. ¶ Ad sacrorum ordinis usurarii promovendi non debent.

¶ Item Gregorius clero, & civibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶ De b. Petro insuper ad nos pervenisse cognoscitur, quod solides dedit ad usuram: quod vos oportet cum omni subtilitate perquirere: & si ita confiteri, alium eligite, & ab huiusmodi persona felle mota suspendite. Nam nos amatoribus usurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero sublimi habita inquisitione, hoc fallum esse patuerit, (quia persona eius nobis ignota est, & utrum ita sit de simplicitate eius, quod ad nos perlatum est, ignoramus) cum decreto a vobis facto ad nos cum venire necesse est; ut vitam moresque illius sollicitius inquirentes, sensum, quoque pariter agnoscamus, ut si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eo (adjuvante Domino) desideria compleamus.

C. V. ¶ Degradetur clericus, qui usuras accipere detegitur.

¶ Item concilio Eliberitano, c. 20.

¶ Si c. quis clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari, & abstinere.

C. VI. ¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari sacerdotem oportet.

¶ Item Leo Anathole Episcopo Constantinopolitano, epist. 11.

¶ Vltimum d. catholicum, & praxipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta scriptura c. [Post concupiscentiam tuam non es.] Mens enim potentia f. avida nec abstinere novit a veritate, nec gaudere concessis, nec i pietati adhibere consentium.

¶ Nec pietati ¶ Hoc postremum orationis membrum ab illi ab originali, sed habetur etiam apud Ambrosium.

C. VII. ¶ Qui cupiditatem a se non abscindit, bonum non auctori inherere non valet.

¶ Item Gregorius, l. 7. ep. 100.

¶ Onorum auctori inherere alter non valet, nisi cupiditatem a nobis (qua g. omnium malorum radix est) abscindamus.

C. VIII. ¶ Avari est hominum bona invadere, quorum necessitatibus subvenire valet.

¶ Item Ambrosius * de eo, quod scriptum est in Evangelio h. [Homini cuiusdam divitiis fultus ubi reversus attulit.]

¶ Sicut i. ii, qui per infantiam mente translati sunt, non jam res ipsas, sed passionis fur phantasias vident.

a. Rom. 6. b. Ansel. l. 2. c. 10. lib. 2. tit. 1. c. 1. p. 13. c. 12. Paul. d. 3. c. 13. d. Ansel. c. 130. c. 1. Euseb. l. 1. f. al. pecunia. g. 1. Tim. 6. * Serm. 1. h. Luc. 12. i. Ex Basilius homilia, ad eundem Evangelii locum.

ita etiam mens avari semel vinculis cupiditatis adhi-
 eta, semper aurum, semper argentum videt, semper re-
 ditus computat, gratius aurum intuetur quam solem: a
 ipsa ejus oratio & supplicatio ad Dominum, aurum
 querit. *Post pauca.* Interdum etiam usura arte ne-
 quissima, ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis:
 Nec fatietas unquam, nec finis adierit cupiditati. *Et in-
 fa.* Sed ais: quid iniquum est, si cum aliena non in-
 vadat, propria diligenter seruo? O impudens dictum!
 Propria dicitur quia: ex quibus reconditis hunc man-
 dum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucem,
 quando de ventre matris exiisti, quibus quoque facul-
 tibus, quibusque subsidiis stipatus ingressus es? *Et post
 pauca.* Proprium nemo dicit, quod est commune, quod
 plus quam sufficeret sumptum, etiam violenter
 obtentum est. *Et infra.* Numquid iniquus est Deus,
 ut nobis non equaliter distribuat vite subsidia? ut tu
 quidem esses affluens, & abundans, aliis vero deceret, &
 egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benigni-
 tatis suae experimenta conferre, & alium per virtutem
 patientiae coronare? Tu vero susceptis Dei muneribus,
 est in finem tuum redactis, nihil te putas agere iniquum,
 fitam multorum vite subsidia solus obtineas? Quis e-
 nim tam injustus, tam avidus, tam avarus, quam qui mul-
 torum alimenta sumit, non usum, sed abundantiam,
 & delicias facit? Neque enim minus est criminis ha-
 bentis tollere, quam cum possis, & abundans, indigen-
 tibus denegare. Elusivum panis est, quem tu detines:
 nudorum indumentum est, quod tu recludis; & misere-
 rorum redemptio est & absolutio, pecunia, quam tu in
 terram desolis. Tot e te ergo scias invadere bona,
 quot a possis prestare quod velis.

Commune Apud beatum Ambrosium legitur,
 Proprium nemo dicit, quod est commune plus quam suf-
 ficeret sumptum, & violenter obtentum est. Sed ob glof-
 sam non est mutandum.

3 pars. Necessitas est etiam, ut ille qui ordinandus est, [sua
 & domus sit bene praeparatus] id est, si in laici habitu uxorem
 habuit, ad filios, a viuis ad virtutum studia, & verbo & exem-
 plo provocet, ut quod postea praeparatus est populus, prius exigit
 a domo filios. Unde Apostolus Ephesius I scribit, ut uxores suas
 sicut sua corpora diligant, & sicut filios non ad iracundiam provo-
 cent, sed sicut Christus ad Timotheum g scribens, dixisset, [sic do-
 mus bene praeparatum:] filios subponit, [habentem filios
 sibi subditos in omni castitate.] [non h in accusatione]
 luxuriae. Non enim talium sollicitudo fructum habet abos redar-
 quendi. Unde de beato Job i legitur, quod pro filio suo quodam
 die offerret Des sacrificia, offerret holocausta per singulos, quos
 tanta charitatis perfectione in unum constrinxit, ut quilibet eorum in
 suo die convenerit fratribus pararet, & ad epulandum secum
 tres fratres suos pariter invitaret. Quod quia Hei facere desi-
 mulavit, ac falsa pietate superavit, delinquentes filios seire iubuit
 [sicut in libro Regum legitur] apud destrictum iudicem semetipsum
 cum filii crudeli damnatione percussit: unde et divina voce dicitur
 k [Honorasti filios tuos magis, quam me.] Hinc
 etiam David erga filios benignitatem, non disciplinae severitatem
 exercuit, contra juvenitatem experimento didicit perniciosa,
 quoniam peritiam regis licentia permisit esse voluptuosam. U-
 nus quippe eorum fratrem suum stupro corrumpenti, a fratre ejus
 Absalom i videlicet, inter epulas, quas fratribus suis fraudu-
 lenter paraverat, stramonatus est. Absalom m vero, postquam
 veniam a patre obtinuit, de regno illum expulsi, & ad concu-
 binas eius ingressus est, deum per invidia deserti patrem perse-
 cutus, quem in iustis, atque in suspensis invenit a. Hinc etiam

a sicut vidit. b orig. h al. non suum. c al. rauto-
 rano. d aliquando. e Hier. Oceano i. Tim. 3. & ibi glossa.
 f Ephe. 5. g i. Tim. 3. h Tit. i. Job. 1.
 k i. Reg. 2. l 2. Reg. 4. m 2. Reg. 16.

Paulus ad Timotheum b scribit, dicens: [Qui suorum, &
 maxime domesticorum curam non habet, fidem nega-
 vit, & est infideli deterior.] Iure ergo, qui domi sua nescit
 praesse, in Episcopum ordinari prohibetur, quia qui in re minima,
 de qua sibi familiarior debet cura inesse, fideli non est, quomodo
 in ecclesia Dei (ubi sunt & alieni) sollicitam diligentiam ad-
 hibet? unde Hieronymus c, [Non enim d iustus pollicetur ex vi-
 tiis filiorum, sed libertas ab Apostolo ecclesia principi refer-
 tur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum ex-
 traneos reprehendere.]

4 pars. Quod tunc fiet, si non erit, quod sibi imputetur. Cum
 enim gressus hominis a Domino dirigantur e, nec sua f in ho-
 mine eius via: corrumpere quidem potest, corrigere autem non
 valet: pulsare potest, non aperire: manus comprimere, non au-
 tem mutare.

C. IX. *g* Bonorum hominum disciplina mo-
 res immutare non valet.
 Unde Augustinus clero, & populo Hippone-
 si, epist. 177.

Quantumlibet vigilet disciplina domus mex,
 homo sum, & inter homines vivo: nec mihi arro-
 gare audeo, ut domus mea melior sit, quam arca Noe g,
 ubi tamen inter octo homines unus reprobus inventus
 est: aut melior sit, quam domus Abrahae, ubi dictum
 est h, [Ecce ancillam & filium ejus:] aut melior sit, quam
 domus Isaac, cui de duobus geminis dictum i est, [Lacus
 dilexi, Etia autem video habui.] & infra. Similiter au-
 tem fateor charitati vestrae coram Domino Deo nostro,
 qui testis est super animam meam, ex quo Deo servire
 coepi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam
 qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus
 peiores, quam qui in monasteriis ceciderunt k, ita ut
 hinc arbitrer in Apocalypsi l scriptum, [Iustus iustus fiat,
 & iustus iustus adhaere.]

C. X. *g* Convicia perditorum a via rectitudinis
 non movere non debent.

Item Cyprianus, lib. 1. epist. 3. Cornelio Papa.

Quod ad nos attinet, conscientiae nostrae convenit, fra-
 ter, dare operam, ne quis culpa nostra de ecclesia
 pereat: si quis autem ultro, & crimine suo perierit, &
 penitentiam agere, atque ad ecclesiam redire noluerit,
 nos in die iudicii inculpato futuros credimus, qui con-
 sulimus finitati, illos solos in poenis remanuros, qui
 noluerint consilii nostri salubritate sanari. Nec move-
 re nos debent convicia perditorum, quod minus a via
 recta, & a certa regula non recedamus, quando & Apo-
 stolus inuistat, dicens m, [Si hominibus placere, Christi servus
 non essem.]

DISTINCTIO XLVIII.

1 **P**rohibentur etiam neophyti n in Episcopos ordinari,
 ut qui heri erat catechomenus, hodie non sua Episco-
 pus: qui heri erat in theatro, hodie non sedit in eccle-
 sia: qui vespere erat in circo, hodie non ministrat altario: qui
 dudum fuerat sautor histriionum, hodie non fit consecrator vici-
 tium. Causa autem huius prohibitionis est secundum Apo-
 stolum, ne elatus in superbiam, tanquam religio Christiana pluri-
 mum eo egeret, incidat in ruinam diaboli. Monachos namq[ue]
 sacerdos nescit habere humilitatem, observare modos personarum,
 vel se contemere: non ieiunare, non slevit, non se cor-
 rexerit, non pauperibus erogavit. In arrogantiam [qua est ruina

a 2. Reg. 11. b i. Tim. 3. c In comm. ad c. 1. epist. ad
 Titum. d itaque. e Psal. 36. f Hieron. 1.
 g Gen. 9. h Gen. 21. i Malach. 1. k al. descenderunt.
 l Apoc. 22. m Galat. 2. n i. Tim. 3. glossa ordinandi videtur,
 & Hier. Oceano.

diaboli) invidant, qui punito hora necdum discipulis sunt magistri: & sicut Innocentius a ait, [Misericordia est eum fieri magistrum, qui necdum dicitur esse discipulus.]

C. I. ¶ Neophytus in Episcopum non est ordinandus.

Unde in Nicano concilio, c. 2. legitur.

Quoniam multa, sive per necessitatem, sive ex quacumque causa, contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel infirmi, statim ad spirituales baptismum venissent, & continuo, cum baptizati, etiam ad Episcopatum vel presbyterium provecti sunt; recte igitur vitium est de cetero nihil tale debere fieri. Nam de tempore opus est, ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Evidens namque est apostolicum preceptum, dicens, e [Non neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat & laqueum diaboli.] Si vero precedente d. 2 tempore aliquod mortale peccatum admiserit, & convictus duobus vel tribus testibus fuerit, cessat a clero, qui huiusmodi est. Si quis vero prater hoc fecerit, tanquam contraria statuti sancti & concilii gerens, ipse precipitabitur de statu sui clerici.

¶ Quacumque causa] Græcè est: ἢ ἀπὸ ἀσθενείας, ἢ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν: quod Dionysius vertit, aut alias cogentibus hominibus.

¶ Precedente] Græcè est, ἢ ἐξ ἄλλου, procedente: sed obmissum non est mutatum.

¶ Mortale] Abest vox ista à prisca versione. Græcè est, ἢ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν: quod Dionysius vertit, delictum animæ. Neophytus vero hodie appellatur, propiusquam sacra religio-nis noviter assumens.

C. II. ¶ Qui dicitur Neophytus.

Unde B. Gregorius scribit Synagoga Episcopo, & alii Episcopo, lib. 7. f. epist. 100.

Sicut & neophytus tunc dicebatur, qui initio b. i. sanctæ fidei erat eruditione plantatus; sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitum plantatus, ad ambicios honores: sacros irrepresentat. ¶ Ordinatus ergo ad ordines accedendum est. Nam casum appetit, qui ad summi & loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quatit ascensum. Scimus autem, quod edificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi à novitatis suæ humore licentur: ne si ante pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant.

¶ Initio sanctæ] In lib. 7. epist. 100. ubi habetur prior pars huius capituli usque ad versum. Scimus autem, legitur, in sanctæ fidei erat conversatione plantatus. lib. autem, epist. 100. ubi & eadem fere eadem verba habentur, ac præterea sequens pars usque ad finem] legitur hoc loco, qui adhuc noviter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

¶ Cetera, a quibus vitium debent esse immunes, qui in Episcopum sunt ordinandi. Qui enim intercessores pro populo ad Deum parantur, necesse est, ut eorum gratiam bene vivendo mereantur. Unde Gregorius ait in pastoralibus. ¶ Solliciti formidandum, ne qui placare posse non Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Quæ enim loquendo noverimus, quia, cum is qui discipul ad intercessionem mittitur, irati animus ad detestata provocatur. Qui ergo adhuc desideria terrenis adstringitur, caveat, ne divinitus iræo iudicio graviter accedens, a bono loco delectatur gloria, fiat subditus an-

a Epist. 12. ad Anselmum. b Martinus Brac. Episcopus cap. 22. c i. Tim. 3. d al. procedente] orig. e al. magis. f Et lib. 3. epist. 30. Vigilio Episcopo Arelatensi. g Polyb. l. 2. tit. 1. Anfl. c. 26. lxx. part. 1. c. 131. h al. in initio. i al. ordines. k al. summa.

divi ruina. Saluter ergo se quisque metuat, nec a locum regimini assumere audeat, si in se ad huc vitium damnabiliter regat: nec ut, quem crimen depravat proprium, interceptor fieri appareat pro culpa aliena.

C. I. ¶ Sacrificium Deo non offerat, qui vitium est maculatus.

Idem in eod. pastoralis eod. c. 11. continetur.

Hinc etenim suprema voce ad Moysen dicitur, [Loquere ad Aaron: homo deo femine lito per familiaris, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo suo, nec accedat ad ministerium eius.] Vbi & repente subiungitur, [Si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi & torto naso, si fracto pede, vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus.] Cæcus quippe est, qui suprema contemplationis lumina ignorat: qui presentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressus operis porrigat, c. nescit. Hinc etenim propheta Anna dicitur a, [Pedes sanctorum suorum servabis, & impij in tenebris contumescunt.] ¶ Claudus vero est, qui quidem, quò pergere debeat, aspicit; sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perterritus e non valet tenere. ¶ Item videri: quia ad virtutis statum dum fixa consuetudine non erigitur, quò per desiderium immittitur, illius gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit f, [Remissa manus, & destituta genia, erigit, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicetis, quæ erret, sed magis salvetur.] ¶ Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odore, fetoreque discretionis. Recte ergo per nasum ditrecto exprimitur, perquam virtutes obliquimus, delicta reprobandus. Unde & in laude sponte dicitur g, [Nasus tuus, sicut raris, quæ est in libano:] quia nimirum sancta ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspiciat, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendat. Sed sunt nonnulli, qui dum assidui habentes nolunt, sepe se quibusdam acquisitionibus plus quam necesse est exerceant, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur, [vel grandi & torto naso.] Nasus enim grandis & tortus est, discretionis subtilitas immoderata: quæ dum plus quam decet exerceatur, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. ¶ Fracto autem pede vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à bonis actibus funditus exors vacare contemnit, sed ab his omnibus, saltem cum infirmitate tenet, sed ab his omnimodo alienus existat. ¶ Gibbus vero est, quem terrena sollicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad superna respiciat, sed solis huius, quæ in iustis calcantur, intendat: qui & si quando aliquid ex bono patriæ celestis audierit, ad hoc nimirum perverse consuetudinem pondere pregravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrena sollicitudinis usus curvum tenet. Ex horum quippe specie plurimista d dicit, [Incurvatus sum, & humiliatus est spiritus meus.] Quorum culpam quoque per semetipsum veritas reprobanda ait, i [Semen autem, quod in terra cadit, hi sunt, qui cadunt verbum, & à felicitudine, & divitiis, & voluptatibus vitæ carnes suffocant, & non referunt fructum.] ¶ Lippus vero est, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tanta hoc carnalia opera obcurat. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore deficiente infirmantur, & palpebræ grossescunt: quæ quia infusione crebra obturcentur, etiam acies pupillæ vitiantur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio faciat, qui

a Ne. orig. b hauritus] vulgata. c al. dirigat. d i. Reg. 2. e al. perfecte. f Hebr. 12. g Cant. 7. h. Psal. 111. i Luc. 3. k infirmatus.] orig. videtur

videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. Lippus itaque est, cuius sensum natura exacuit, sed conversationis pravitas confundit: cui bene per Angelum dicitur a, [Collyrio in imagine oculis tuis, ut videas.] Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem, intellectus nostri aciem medicamine bonae operationis adjuvamus. ¶ Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur: quia arrogantia sapientiae seae iustitiae caecatur. Pupilla namque oculi nigra, videt: albuginem tolerans nihil videt: quia videlicet sensus humanae cogitationis, si stultum se, peccatoremque intelligit, cognitionem intimam claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiae sive sapientiae tribuit, à luce se supernae cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat, sicut de quibusdam dicitur b, [Dives enim se esse sapientem, stultus factus est.] ¶ Iugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem urahitur, per quam recte luxuria designatur: quia si cordis tentatio usque ad operationem profilit, nimirum fervor intus, usque ad cutis scabiem prorumpit, & foris iam corpus faecat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis puriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat c, [Tentatio vos non appropinquat, nisi humana.] ac si aperte diceret, Humanum quidem est tentationem in corde perpeti: demoniacum vero est in tentationis certamine in operatione superari. ¶ Impetiginem quoque habet in corpore, quibus avaritia vastatur in mente: quae si in pavonis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tadio excrefcens membrorum decorem foedit: quia & avaritia captivam animam, dum quasi deleat, exulcerat: dum adipiscenda quaque cogitationi obicit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia astutiani animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decore membrorum perditur, quia altitum quoque virtutum per hanc pulchritudine depravatur: & quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animam supplantat, Paulo attestante, qui ait d, [Radix omnium malorum est cupiditas.] ¶ Ponderosus vero est, qui turpitudinem non exerceat opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuria sine ullo repugnationis oblaculo deleatur. Vitium e quoque est ponderis, cum humor viscerum ad vitia labitur, quae profectio cum molestia decoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui toris cogitationibus ad lasciviam declinans, pondus turpitudinis gestat in corde: & quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere: quia gravat hunc in abditis pondus turpe. ¶ Quiquis ergo quolibet horum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne i profectio dilite aliena delicia non valeat is, quem adhuc propria deservant. ¶ Quia igitur paucis ad magisterium pastorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualitate perimeat, offendimus, nunc is qui ad illud dignitate pervenerit, in eo qualiter vincere debeat, demonstramus.

¶ Ne profectio] Sic etiam in originali impresso. In aliquot Gratiani manusc. scriptis legitur. Nec profectio dilite aliena delicia valet is, quem adhuc propria deservant.

a Apoc. b Rom. 1. c 1. Cor. 10. d Timoth. 6. e Sic & Ambrosius.

C. II. ¶ Indolens, verena lucra sequens, vitio suo ordinari non debet. Item Hieronymus a super Malachiam, ad c. 1. Sacerdotes nomen Domini despiciunt, & quantum ad se, panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique dato munere sacerdotium praesumunt. Panem quoque polluit, qui doctrinam Domini in populo male dispergit, b & qui honorat potentem, & despiciit pauperem. ¶ infra. ¶ (Si offeratis carum ad immolandum, nonne malum est? &c.) superius accusati de panibus, nunc accusantur de victimis. Carum animal offert, qui vix discipulus esse poterat, magistrumque facit, qui vix discipulus esse poterat. Claudum offert, qui lucra terrena quarentem locat; utpote pedem in diversa ponentem, unum in divitiis, alterum in carnalibus: cui potest inferri illud de libro Regum (Vsq; uquo claudicatis in duas partes?) Languidum offert, qui vitiosum habet pro religioso, quique tardum, & pigrum probat i patientem, dicens illum negligentia redarguendum. Indignum est enim dare Deo, quod delignatur homo. ¶ Probat patientem] Sic interpretatur etiam in manus scriptis, & in glossis, cum tamen ita possit etiam distinguere, & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

DISTINCTIO L.

EX praemissis auctoritatibus iquid monstratum est, quod variis criminibus irrecti in sacerdotibus ordinari non possent. Nam autem de eisdem queritur, utrum possent per altare c patientiam, vel in propriis ordinibus remanere, aut ad majores gradus conscendere valeant. Multorum auctoritatibus, variis criminibus irrecti, a proprio ordinibus dejecti sunt, & ab accessu majorum prohibentur.

C. I. ¶ Lapsi in suum ordinem reparari non possent. Unde Gregorius air Constantino Mediolanensi Episcopo, lib. 4. epist. 17. fve cap. 61.

Si d lapsis ad suum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonice proculdubio frangitur disciplina: dum pro reverentis spe, prave actionis desideria quique concipere non formidat. ¶ post pauca. ¶ Illud igitur pra omnibus studete, ut lapsos in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio aliquo modo revocare suadeat: ne hujusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur esse vindicta.

C. II. ¶ Qui post suam ordinationem labitur, depositus permanebit. Item Martinus Papa 1. Amaldo Episcopo.

¶ Vi e semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumque gradum sacerdotii poterit adipisci.

C. III. ¶ Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari valet. Item Gregorius Papa Sabiniaco Episcopo, lib. 9. epist. 25.

Presbyterum f de quo nos fraternitas tua latoris presentium legatione g consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum, aut permanere, aut revocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est: quia commissum facinus facili dicitur professione confessus.

a Sensus aliqua ex parte, b ad differt. c al. aliam, d Anselm. lib. 2. cap. 25. & lib. 2. cap. 12. Ivo part. 6. cap. 80. Panorm. l. 2. cap. 1. 45. e Panorm. l. 3. cap. 1. 41. f Anselm. 2. cap. 26. g al. relatione.

C. IV. ¶ Post peccatum homicidium sacerdotale officium ministrari non potest.

Item Ioannes * VIII. Canonantico Vicensi * * Episcopo.

Mitor a minis doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare: imò (quod est ineptius) nobis suadere velle, ut ipsi tali presumptioni praberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perverti sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcunque poenitentiam concedendum, cum omnino sit canonice disciplina contrarium? Debet ergo sacerdotio privatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

C. V. ¶ Ad maiorem gradum clericus promovi non potest, qui paganos occidit.

Item Nicolaus Papa.

Clericum b, qui paganos occiderit, non oportet ad gradum maiorem promovi, qui carere etiam debet acquisitione: homicida enim est. Nam cum discreti sint milites facilià militibus ecclesie, non convenit militibus ecclesie militare seculo, per quod ad effusionem sanguinis necesse sit pervenire.

C. VI. ¶ Qui defendendo si paganos occiderit, sacerdotati carere officio.

Item Osvaldo Choresepiscopo Quadrantino.

DE his clericis, pro quibus consultuisti, scilicet qui se defendendo, paganorum occiderunt, si postea per poenitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem ascendere; scito nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, ut clericus sacerdotalis ordinis saltem paganos occiderit, multum tibi consulit, si ab officio sacerdotali recesserit: fatuusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quam alta indebitè appetendo, damnabiliter in profundum demergit.

C. VII. ¶ Cadat ab officio Episcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen.

Item ex concilio Agathensi, c. 50.

Episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detradatur. Et ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

C. VIII. ¶ Qui homicidium scilicet, aut præcepto, aut consilio post baptismum commissus fuerit, clericus non ordinetur.

Item ex concilio Martini c. Papa. c. 26.

SI quis viduam, aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad clericatum. Quod si irreperit, deiciatur. Similiter, si homicidium, aut factum, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post baptismum commissus fuerit, & per aliquam subreptionem ad clericatum venerit, deiciatur, & in fine vite suæ f laicam communionem tantummodo recipiat.

¶ Defensione] In codice Lucensij regio (in quo sunt etiam hæc capitula à Martino Bracarensi Episcopo collecta) & apud Anselmum, & in editione conciliorum tribus verbus, in margine legitur, assensione. cui lectio convenit quod legitur in concilio Triburiensi, c. 11. circa finem.

* Vide cap. 27. * * al. Canonico Vicensi. a Ivo part. 2. cap. 14. & part. 10. cap. 31. Panorm. lib. 3. cap. 13. b Ivo part. 2. cap. 20. c Apud Mar. Bra. d Ansel. l. 7. cap. 11. Ex cap. 11. Apst. e al. relatum. f al. sua summationem recipiant.

C. IX. ¶ De sacri ordinis lapsi reparari non possunt.

Item Gregorius Ianuario Episcopo Calaritano, lib. 3. epist. 26.

Pervenit a ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post poenitentiam, vel ante, ad ministerii sui officium revocari: quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulterius non accedat.

C. X. ¶ De eodem.

Item Venantio Lucensij Episcopo, lib. 4. epist. 5. seu c. 49.

ACCEDENS b ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero perlatum est. Pervenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus fuit à sacerdotii ordine est dejectus, ad explendum ministerium sacerdotii præsumptim accedens, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita ætatem fraternitas vestra repererit, cum facti corporis & sanguinis Domini participatione privatum in poenitentiam redigat: ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & vitium tantummodo exitus sui tempore percipiat. Si autem eum fraternitas tua talem poenitentiam agere cognoverit, ut ei iuste ad recipiendam inter laicos communionem, & antequam exiret, debeat misereri, hoc in tua fraternitatis tua consulta respondentes statim, diaconum, & abbatem de portu Veneris, quem iudicas occidisse, ad sacrum ordinem non debere, vel posse illo modo revocari. Quem quidem sacro ordine privatum in poenitentiam deputate convenit: cuius si postea alius, conversatioque meruerit, priorum inter alios monachos, ubi tu tamen decreveris, standi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irrevocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapsi diaconi, alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, ut nunquam ad sacri ordinis ministerium præsumat accedere, scriptis cavere decrevimus: sed cum in insula Gorgona, atque Capraria sollicitudinem de monasteriis gerere, & in eo, in quo est situus, sine cuiusquam adversitate manere permittimus.

¶ Presbytero] In vestro codice epistolatum B. Gregorii, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur, ex presbytero: item, inferius in hoc eodem capite: Saturninum vero ex presbyterum, sive ut in impresso B. Gregorii, ex presbytero. Depositi enim presbyteros, ex presbyteros, & eos qui monachata deseruerant, ex monachos appellavit, sicut illi qui consilium aut quassiam gesserant, ex consules aut ex quassos vocari solent fuerunt.

C. XI. ¶ Loco lapsi alius ordinandus est. Item Martino Episcopo Ravennati, lib. 6. epist. 30. seu c. 202.

POSTquam d quemquam criminaliter abscedentem, e in locum de quo lapsus est, nulla permittit ratio revocari, & ultra f tres menses ecclesiam vacare pontificis, statuta sacrorum canonum non permittunt: ne cadente pastore dominicum gregem antiquus (quod ab illis) hostis insidiando dilanet, fraternitas vestra deprecatione eorum consentire, & in loco lapsi debet Episcopus ordinari.

a Poly. lib. 4. tit. 39. Anselm. 8. cap. 20. Ivo part. 6. cap. 14. Panorm. l. 3. cap. 13. b Poly. ibidem. Anselm. lib. 3. cap. 21. Ivo part. 6. cap. 23. c Eodem lib. 4. epist. 10. seu cap. 60. Panorm. lib. 3. cap. 13. d Ansel. l. 8. cap. 24. e al. cadentem. f diffinitionem.

C. XII. Qui post ordinationem suam in lapsu occiderit, sacra mysteria non debet tractare.

Item Martinus Papa I. in epistola ad Amosiam.

Post ordinationem suam quisquam in lapsu occiderit, & perarationis peccato fuerit a deprehensus obnoxius, omnimodo prohibendum est, eum manibus lutulentis, atque pollutis myseria nostrae salutis tractare.

2 pars. Ecce tua exemplis & auctoritatibus probatur, post illam penitentiam propriis gradibus licet posse administrare, & ad majores ascendere. Maria b enim soror Aaron postquam lepra percussa est, quia in Moyse in marem evertit, ad penitentiam, a peccato mandata, & sanata est, & postquam gratiam prophetandi recepit, Aaron c autem post consilium varulionem etiam in summum sacerdotem consecratus est. David d post adulterium & homicidium, spiritum prophetiae recepit, & in proprio c gradu permansit. Achab f quoque post mortem Nabutha viri sanctissimi per penitentiam laetissimus, in regia sede remansit. Et ut praeterea multa exempla veteri Testamenti, Petrus g negavit Christum, & tamen postea princeps Apostolorum factus est: Paulus h Stephanum lapidavit, & tamen a Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab haereticis catholicae fides reverentiam, in sui ordinibus susceperunt, alii vero ad episcopatum etiam gradum suum promoti, sicut Augustinus, & alii complures.

C. XIII. De eodem. PALEA.

Iohannes Chrysostomus a duabus synodis orthodoxorum Episcoporum fuit diiudicatus, sed iterum fuit restitutus. Marcellus Episcopus Ancyrae Galatiae depositus fuit, sed postmodum proprium recepit Episcopatum. Alcibiades diiudicatus a synodo, ecclesiam suam postea recepit. Lucius Episcopus Adrianopolites damnatus a Papa Iulio, recepit ecclesiam sui Episcopatus. Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus depositus fuit, postea reconciliatus est ecclesiae suae. Simili modo Polychronium eiusdem ecclesiae Hierosolymitanae Pontificem Sixtus i Papa damnavit, iterum ipse eum reconciliavit. Innocentius Papa Phorium Episcopum damnavit, sed postea eum in proprium locum restituit ecclesiae suae. Milenum i Episcopum m a Felice Papa damnatum Gelasius Papa successit illius reconciliavit n, & ecclesiae fuit restituit. Leontius, dum esset presbyter, depositus fuit, sed postea in Amiochia patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodolium, quem Eugenius eius antecessor presbyterii honore privaverat, sanctae ecclesiae Signinae consecravit Episcopum: Ibas namque Episcopus diiudicatus fuit, sed sancta synodus canonica suam illi restituit ecclesiam. Rothadum vero Episcopum sanctae Suseffionensis ecclesiae a synodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium o Placentinum Episcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliavit.

Caput hoc a reprobis eadibus abest: in vulgatis inscribitur, item ex epistola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum: quae in scriptis sublati est, quoniam quae in hoc capite tractantur, ex veteri historia sunt collecta, & aliqua longe post Cyrillum & Hieronymum, & Alexandrinum contriverunt. Neg. apud Burchardum, & Ioannem illa talis inscriptio est, sed tantum in Panormia.

a al. deprehensus. b orig. c Numer. 12. 25. quest. 2. c. hoc ipsum. d Exod. 32. d 2. Regum 1. & 12. e al. pristino. f 3. Regum 21. g Matt. 26. Item 21. h Act. 7. & 9. i Burchardus lib. 2. cap. 23. Ita in prologo Panorm. in prologo cap. 32. k al. iudicatus. l Sixtus Papa III. m 31. quest. 9. c. Gregorius. n al. & commentavit. o al. Suseffionem. vel Suseffionem. ut 7. 6. quest. 3. de reg. Suffreus.

i Misenum. Antea legabatur, Nicenum. Emendatum est ex Burchardo, Item & c. Gregorius. 7. 23. quest. 9. Arg. in Pontificali Romano manuscriptorum in vita Nicolai I. legitur: Sicut beatus Papa Felix Vitalem & Misenum episcopos, qui in Petro Alexandrino haereticae fidee conquinato, coacti consenserant, sacerdotali gradu, ecclesiastica imo communione privavit.

C. XIV. Clerici post lapsum in sui ordinibus reparari possunt. Praterea Calixtus Papa I. de his synodi scribit ita, epist. 2. ad Episcopos Galitarum.

Ponderet unusquisque sermones suos, & quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur. Unde bene facta a ait scriptura, [Quod tibi non vis fieri alteri ne facias.] Nos enim tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus. Nec precipitemus consilia, & opera nostra, neque ordinem corrumpamus. Sed si aliquis lapsus quocunque modo fuerit, portemus e eum, & fraterno corripimus affectu, sicut ait B. Apostolus d: (Si praecipit fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, consideranti respicite, ne & in revertis. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.) Porro sanctus David de criminibus mortiferis egit penitentiam, & tamen in honore permansit. Petrus quoque Petrus amarissimas lacrymas fudit, quando Dominum negasse penituit: sed tamen Apostolus permansit. Et Dominus per Prophetam e percantibus pollicetur, dicens, (Peccator in quacunque die conversionis ingenerat, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius.) Et riant f enim qui putant Domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint penitentiam, Domino ministrare non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra g traditas ecclesiae claves disputare, & agere videntur: de quibus dictum b est, (Quocumque solaveris in terra, erunt soluta & in caelo.) Alioquin haec sententia aut Domini non est, aut vera est. Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes, quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus: testante Domino p per Prophetam i, (Nunquid i qui derisit, non adhaeret ne resurgat?) Et Propheta k David penitentiam agens dixit: (Redite mihi letitiam salutaris tui, & spiritus principalis confirmatio tua.) Ipse namque post penitentiam & alios docuit, & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus sanctae ecclesiae, si lapsi fuerint, & condignam penitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit, (Decedo i iniquos viam tuam, & impius ad te convertentur.) Et sacrificium Deo pro se obtulit, dum dicebat, (Sacrificium Deo, spiritus contribulatus.) Videns enim Propheta scelera sua mundata per penitentiam, non dubitavit predicando, & Domino libando curare aliena, & infra. Mandatur ergo homo a peccato, & resurgit gratia Deilapsus, & in pristino manet officio iuxta praedictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, ut sententia Evangelii m maneat in eo, (Vade, & amplius noli peccare.) Unde ait Apostolus n, (Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius.) & 7. Sententiam, fratres, quae misericordiam vetat, non solum tenere, sed & audire, refugite; quia potior est misericordia omnibus holocaustibus, & sacrificiis.

a Tob. 4. b Burchard. lib. 19. cap. 42. Item p. 6. c. 43. c non perdonamus eum, sed f. d Gal. 6. e Exod. 28. f Pontificali. l. 4. tit. 28. Panorm. l. 2. c. 144. g al. traditis ecclesiae claves desistere videntur. h Matt. 18. Greg. lib. 2. epist. 10. i Psal. 40. k Psal. 50. l Ibid. m Ioan. 8. n Rom. 6.

1 Numquid] In epistola Calixti, & apud collectores mis-
catis legitur: numquid, qui cadit, non adjiciet, ut relin-
gat? & qui averfus est, non revertetur? & alibi: nolo,
inquit Dominus, mortem peccatoris, sed ut convertatur,
& vivat. Quae duae sententiae habentur Hierem. 3. & Ezechiel. 33.
Sed ab glossam nihil est mutatum.

C. XV. ¶ In pristinam gradum post peniten-
tiam revocari possunt sacer-
dotes.

Item Hieronymus ad cap. 3. Malachia.

ET a purgabit filios Levi: tempus b est enim ut ju-
diciam incipiat a domo Dei.] & alibi e scribitur.
[Sanctum meum incipite.] In filiis autem Levi omnem sacer-
dotalem intellige dignitatem. Si autem sacerdotes pur-
gandi sunt & colandi, ut parum aurum remaneat & ar-
gentum; quid de ceteris est dicendum? Qui cum emun-
dant fuerint & colati, tunc offerent Domino iusta sacrifi-
cia, & placebit sacrificium eorum, quod offerunt pro
Iuda, & Hierusalem, hoc est, pro iis, qui Dominum con-
fiterentur, & pacem ejus mente conspiciunt [sicut dicit sa-
culi, & sicut anni antiqui:] ut quomodo in principio
placuerunt Deo, sic post peccatum, & penitentiam pla-
cere incipiant, cum omni fuerint peccatorumorde
purgati.

C. XVI. ¶ Lapsi reparari possunt.

Item Gregorius secundus lib. 7. epist. 37.

QVia d sanctitas tua hoc a nobis requirit, ut tibi de
sacerdotali officio post lapsum relurgendi auctori-
tate scriberemus, dum se dicit de hoc canones diversos
legisse, & diversas sententias invenisse, alias relurgendi,
alias nequaquam posse: Ideo nos i generales synodos
a Nicana incipientes, hanc cum reliquis quatuor vene-
ramur, quia ipsam sequentes ceteris in cunctis canonici
sententias unanimiter concordant. Nos vero pra-
cedentes patres sequi debemus, qui auctore Deo a sacra
doctrina illorum non discordamus. A capite itaque in-
cipientes usque ad quartum altaris ministrum, hanc for-
mam servandam cognoscimus, ut sicut minorem major
precedit in honore, ita & e in crimine; & quem major
sequitur culpa, majore plectatur vindicta, & sic postea p
penitentia credatur esse fructuosa. ¶ Quid enim pro-
dest rituum seminar, & fructum illius non colligere? Post di-
aut domum construere, & non illic habitare? Post di-
gnam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad ho-
norem. ¶ Ad fontem misericordiae recurrentes, Ev-
angelii g proferamus sententiam. [Gai. 6. inquit, super
peccatore penitentiam agente, magis quam super non peccatore
remissus, qui non indiget penitentia.] Et oves perditam,
nonaginta novem non errantibus relictis in deserto b,
humero pii pastoris ad ovile reportatam, Dominus ipse
testatur. Si ovis pei dita errans post penitentiam ad ecclesiae
ministerium lapsus non revocetur? Sicut 2 in Apoca-
lypsi: dicitur de ministro ecclesiae, [Memento unde exce-
deris, & age penitentiam, & prima opera fac.] Quid enim est
gravius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci
inveniuntur, aut Dei filium iurejurando negare? In quo
tamen hunc ipsum beatum Petrum Apostolorum princi-
pem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus, lapsum
esse cognoscimus. Sed post negationem penitentia fe-
cunda est, & post penitentiam misericordia data est, quia
postea ab Apostolatus cum non expulsi, qui ante quidem
ipsum se negare praedixit.

C. XVII. ¶ Post acerrimam penitentiam
lapsi reparantur.

Idem super Ezechielem, Hom. 9. ad c. 2.

QVid est hoc, quod propheta Jacenti dicitur: [Sic fi-
gra pedes tuos, & loquar tui.] Qui enim Jacenti lo-
quebatur, cur non se, nisi stanti promittit esse locutu-
rum? Sed sciendum, quia alia sunt, quae Jacentes, alia que
stantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur ut surgat,
stanti autem praecipitur ut ad praedicationem proficisci
debeat. Adhuc enim nobis in imbecillitate confusione
Jacentibus praebere non debet auctoritas praedicationis.
Sed cum jam in bono opere firmi, cum iam recti ha-
ere coeperimus, dignum est, ut ad lucrandos alios in pra-
edicationem miti debeamus. Stans ergo propheta vifio-
nem spiritalem vidit, & cecidit: cadens vero jam moni-
tionem spiritalem suscepit, ut surgeret: surgens autem pra-
eceptum accepit, ut praedicaret. Nam qui adhuc ex super-
bia vertice stamus, cum jam de aternitatis timore aliqua
sentire coeperimus, dignum est, ut ad penitentiam ca-
damus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognos-
centes, humiliter Jacemus, per divini verbi consolatio-
nem surgere ad fortiora opera jubemur.

C. XVIII. ¶ De eodem.

Idem lib. 2. Moral. cap. 28. lib.

FERRUM de terra tollitur, cum fortis propugnator re-
dehit a terrena, quam prius tenuit, actione separatur.
Non ergo in eo debet desipere, quod fuit; quia jam in-
pit esse, quod non fuit.

C. XIX. ¶ Post condignam penitentiam pristinam
recipiunt officia.

Item Hieronymus ad cap. 3. Michae.

CVm exaudiero eos, dabo eis virtutem spiritus mei,
& implebo eos iudicio meo. & fortitudine.] An-
madverte in praesenti loco posse docere aliquem post
peccatum; si tamen vitia pristinam, penitentia digna lu-
erit. Unde David post adulterium & homicidium lo-
quitur in Psalm. a [Asperges me hyssopo, & mundabor, Ar-
bu me, & super nivem dealbabor.] Nec sua tantum puritate
contentus est; sed infert. [Redde mihi laetitiaem salutaris,
& spiritus principali confirma me.] cumq; feceris, [deus
iniquos vias suas, & impij ad re conversionem.]

C. XX. ¶ De eodem.

Item Hieronymus lib. 2. contra Iovinianum.

IESUS b filius Ioseph sacerdos magnus, quoniam
in typo praecessit Salvatoris, & nostra peccata pur-
gavit, & alienigenam sibi ex gentibus copulavit ecclesie;
tamen secundum literam post sacerdotium foris
datus inducitur, & stat diabolus a dextris ejus: & ex-
pedita illi deinceps vestimenta redduntur.

C. XXI. ¶ Per penitentiam clerici coram gradum
suum & dignitatem recipiunt.

Item ex concilio Agathensi, cap. 2.

CONtumaces e clerici, prout dignitatis ordo pre-
scribit, ab Episcopis corrigantur, & si qui prius ego-
dus elati superbia communionem foras se contemp-
serint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum im-
plere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur,
ita, ut cum eos penitentia correxerit, tel tripi in man-
cula gradum suum, dignitatemq; recipiant.

a Malach. 3. b 1. Petr. 4. c Ezech. 9. d Rel. in pan.
cap. 2. Bauhard. lib. 19. cap. 49. Ivo pars 2. cap. 33. Panorm. lib. 3.
c. 47. e al. & crimine. f al. vindicta, qua post penitentiam.
g Luc. 15. h in deserto. i abest ab orig. i Apocal.

cordantia. Nam & nos precedentes, &c. In un man-
pro cadente est, generalissime: reliqua eodem modo. Apud Iu-
chardum, Ivoem, Panormiam, Nam nos generaliter: cetero-
qui parum a Gratiano discordant.

C. XVII. ¶ Post acerrimam penitentiam
lapsi reparantur.

Idem super Ezechielem, Hom. 9. ad c. 2.

QVid est hoc, quod propheta Jacenti dicitur: [Sic fi-
gra pedes tuos, & loquar tui.] Qui enim Jacenti lo-
quebatur, cur non se, nisi stanti promittit esse locutu-
rum? Sed sciendum, quia alia sunt, quae Jacentes, alia que
stantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur ut surgat,
stanti autem praecipitur ut ad praedicationem proficisci
debeat. Adhuc enim nobis in imbecillitate confusione
Jacentibus praebere non debet auctoritas praedicationis.
Sed cum jam in bono opere firmi, cum iam recti ha-
ere coeperimus, dignum est, ut ad lucrandos alios in pra-
edicationem miti debeamus. Stans ergo propheta vifio-
nem spiritalem vidit, & cecidit: cadens vero jam moni-
tionem spiritalem suscepit, ut surgeret: surgens autem pra-
eceptum accepit, ut praedicaret. Nam qui adhuc ex super-
bia vertice stamus, cum jam de aternitatis timore aliqua
sentire coeperimus, dignum est, ut ad penitentiam ca-
damus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognos-
centes, humiliter Jacemus, per divini verbi consolatio-
nem surgere ad fortiora opera jubemur.

C. XVIII. ¶ De eodem.

Idem lib. 2. Moral. cap. 28. lib.

FERRUM de terra tollitur, cum fortis propugnator re-
dehit a terrena, quam prius tenuit, actione separatur.
Non ergo in eo debet desipere, quod fuit; quia jam in-
pit esse, quod non fuit.

C. XIX. ¶ Post condignam penitentiam pristinam
recipiunt officia.

Item Hieronymus ad cap. 3. Michae.

CVm exaudiero eos, dabo eis virtutem spiritus mei,
& implebo eos iudicio meo. & fortitudine.] An-
madverte in praesenti loco posse docere aliquem post
peccatum; si tamen vitia pristinam, penitentia digna lu-
erit. Unde David post adulterium & homicidium lo-
quitur in Psalm. a [Asperges me hyssopo, & mundabor, Ar-
bu me, & super nivem dealbabor.] Nec sua tantum puritate
contentus est; sed infert. [Redde mihi laetitiaem salutaris,
& spiritus principali confirma me.] cumq; feceris, [deus
iniquos vias suas, & impij ad re conversionem.]

C. XX. ¶ De eodem.

Item Hieronymus lib. 2. contra Iovinianum.

IESUS b filius Ioseph sacerdos magnus, quoniam
in typo praecessit Salvatoris, & nostra peccata pur-
gavit, & alienigenam sibi ex gentibus copulavit ecclesie;
tamen secundum literam post sacerdotium foris
datus inducitur, & stat diabolus a dextris ejus: & ex-
pedita illi deinceps vestimenta redduntur.

C. XXI. ¶ Per penitentiam clerici coram gradum
suum & dignitatem recipiunt.

Item ex concilio Agathensi, cap. 2.

CONtumaces e clerici, prout dignitatis ordo pre-
scribit, ab Episcopis corrigantur, & si qui prius ego-
dus elati superbia communionem foras se contemp-
serint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum im-
plere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur,
ita, ut cum eos penitentia correxerit, tel tripi in man-
cula gradum suum, dignitatemq; recipiant.

a Psal. 50. b Insa, de pan. dist. 2. f enim. g. Iesus. Zalus
Et capitular. lib. 7. cap. 211. c Ivo pars 2. cap. 366. C. XXI

C. XXII. De eodem.

Item ex concilio Martini Papae, cap. 17.

Si quis presbyter aut diaconus inventus fuerit aliquod de muneribus ecclesiae vendidisse...

¶ Diaconus ¶ Sequatur, aut subdiaconus: quae duae distinctiones expresse sunt...

C. XXIII. PALEA I.

Item Augustinus ad Bonifacium.

Bene valet sacerdos restitui ad honorem suum post peccatam poenitentiam...

¶ Palea ¶ In aliquot versibus exemplaribus Gratiani haec palea non habetur...

C. XXIV. PALEA.

Sacerdos quidem si cadit, valet, & habet restitutionis locum post dignam peccatam poenitentiam...

¶ pars ¶ Quomodo igitur huiusmodi auctoritatem diffinitivam ad concordiam revocari valeat...

C. XXV. Quare constitutum est in ecclesia, ne post poenitentiam quis ad clericatum redeat.

Unde Augustinus scribit ad Bonifacium, epist. 30.

¶ VT ¶ d constitueretur in ecclesia, ne quisquam post aliquid criminis poenitentiam clericatum accipiat...

¶ Apud Martinum Bracarvensis. Burch. lib. 3. cap. 179. ex Bracar. lib. 3. cap. 179. et Martini & 2. de Bracar. lib. 3. cap. 179. Gregor. lib. 7. epist. 33. c. al. irreparabiliter. d. In capitul. ad eum. ca. 73. Poly. l. 4. tit. 30. Ansel. l. 1. c. 3. In introlog. & p. 6. pp. 16. Devar. in prolog. cap. 4. c. ad detestum.

ctus David de criminibus mortiferis poenitentiam egit, & tamen in honore suo perstitit. Et B. Petrum, quando amarissimas lacrymas fudit...

C. XXVI. Reparationi beneficiorum non nisi post poenitentiam potest concedi.

Item ex epistola cleri Romani, missa. Papa Cyriano.

Abit à Romana ecclesia vigorem suum tam profana facilitate dimittere, & nervos severitatis eversa fidei majestate dissolvere...

C. XXVII. Impunitatis venia concedi non potest.

Item Cyriano in sermone de lapsis.

Si quis praeprae festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audeat Domini praecepta rescindere...

C. XXVIII. Qui sunt reparandi post lapsum, vel qui non.

Item Isidorus ad Massianum, & Episcopum.

Domino sancto, meritisque beato fratri Massiano Episcopo salutem. Quod in epistolis venerabilis fraternitatis tua inveni, videlicet quod in canone...

¶ 7. 3. 9. 4. ipsa peccata. 5. verum. b. extat inter opera B. Cyriani l. 2. epist. 7. Ansel. l. 1. cap. 20. c. al. procedere. d. Ansel. lib. 4. cap. 32. e. al. Massianem al. Massianem orig. f. Ansel. lib. 4. cap. 37. Poly. l. 4. tit. 30. Iso. p. 6. c. 397. p. 11. cap. 37. & 84. Burchard. lib. 3. cap. 43. & 73. Pavin. l. 3. cap. 149. Rab. pavin. lib. 1. cap. 1. Cetera. Neve. cap. 1.

inferius habetur. Major est in illis misericordia, quam in sancto Iohanne Apostolico Papa?

C. XXX. ¶ Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire.

Item Hieronymus a. ¶ Quicunque est dignitatem divini gradus non custodit, contenti sunt animam salvare. Revertentur in pristinum gradum post lapsum est difficile est.

¶ Simile quiddam prioris pariter in capite habetur in Can. 27. Basilii ad Amphibochianum, in Can. 26. Synodi in Trullo.

C. XXXI. ¶ Lapsus post penitentiam altario tantummodo ministrare.

¶ Item Basilii 1. ¶ Quis sub gradu d. ceciderit post penitentiam, contentus fiat baptizare, communionem infirmis dare, & altario tantummodo ministrare.

C. XXXII. ¶ De sacerdotibus, diaconis, & laicis, quod illis absteruant.

Item ex concilio Ancyrano, cap. 1. & sequentibus.

¶ Presbyteros, qui immolaverunt, & postea certamen iterum inierunt, si ex fide i. lucati sunt, & non ex compo ad offensionem, ut caperent, ipsi fecerunt; hos placuit honorem quidem sedis propriae retinere, offerre autem illis, & sermonem ad populum facere, aut ali quibus sacrorum officii fungi non liceat.

¶ Diaconi similiter, qui immolaverunt, postea vero iterum relati sunt, alias si quidem honorem habere oportet, cessare autem debent ab omni sacro ministerio, ita ut nec panem, nec calicem offerat, nec Evangelium pronuntiet; nisi forte aliqui episcoporum concilii sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel admirare. Penes ipsos ergo erit de his portitas.

¶ Qui autem fugientes comprehensi sunt, vel a Domestico traditi, vel ademptis facultatibus sustinerent tormenta, aut in custodiam trahi proclamaverunt se Christianos esse, & consueque adstricti sunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funtibus sacrificiis admovebant, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogentur, confidentes iugiter se Christianos esse, & luctum rei, que conigit, incessabiliter ostendentes omni dejectione, & habitu, & humilitate vite, hos velut extra delictum committos, a communionis gratia non prohiberi decernimus.

¶ Si vero prohiberi sunt ab aliquibus propter ampliore cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur. ¶ Hoc autem similiter & de clericis, & de laicis observari convenit.

¶ Perquisitum est autem & illud, si possint etiam laici, qui in has necessitates angustias inderunt, ad clericatus ordinem promoveri.

¶ Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccaverunt, si & precedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prohiberi.

¶ Placuit & hoc, tanquam qui nihil peccaverunt, si & precedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prohiberi.

a. al. ex dicto Hieronymo. b. Polyc. lib. 4. cap. 39. Burchard. lib. 19. cap. 1. Ivo part. 1. cap. 91. c. post lapsum. d. desunt sero in omnibus exemp. e. Burchard. lib. 19. cap. 30. Ivo part. 1. cap. 19. d. a suo gradu. e. Burchard. lib. 19. cap. 40. & 41. Ivo part. 2. cap. 49. & 10. Polyc. lib. 6. tit. 12. cap. 2. f. illum. g. Prefa. verso. cap. 3. h. Concil. Nicænoni. cap. 11.

¶ De his autem, qui negaverint prater necessitatem, aut prater ablationem facultatum, aut prater periculum, vel aliquid huiusmodi (quod factum est sub tyrannide Licinii) placuit sancti Synodo, quamvis humanitate probetur indigni, tamen eis benevolentiam commodari.

¶ Si ex fide. ¶ He verba concilii sunt in compendioso redacta: omnino autem versus Diversi, quam attulerunt Burchardus & Ivo, propriis accedit ad verba Græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex versibus, quos Gratianus videtur secutus.

¶ Nec Evangelium pronuntiet. ¶ In versione antiquiore est, nec pronuntiet, in alia quam Burchardus attulit, vel prædicando, Græce, «νενοεον»: quod proprie significat Evangelium & fidei doctrinam prædicare.

¶ Sed illud Hieronimo Papa desidijs & negligentibus, non vere penitentes reparare prohibet. ¶ Illud autem Hieronymi fateri hoc esse difficile, non impossibile. ¶ Basilii autem circa delinquentes visum iustitiam servandum ostendit, quem circa penitentes alii relaxantiam servandum ostendit. ¶ Possunt & aliter distinguere præmissa sententias. Quorum enim crimina manifesta sunt, ante vel post ordinationem, a sacerdotibus deiciendi sunt: quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundum sacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere possunt.

C. XXXIII. ¶ Non potest restitui in sacerdotem, cuius crimen fuerit manifestum.

Unde Nicolaus Papa Carolo Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Sacerdotes, si in fornicationis laqueum ceciderint, & b. criminis manifestus, si ve offensus fuerit actus, sacerdotis non possunt habere honorem, secundum canonicam institutionis auctoritatem.

C. XXXIV. ¶ Qui valetur reparari post lapsum, vel non.

Item Rabanus Archiepiscopus scribit ad Horibaldum, lib. Pan. cap. 1.

De his vero vilium est nobis scribendum, qui sacros ordines habentes, ante, vel post ordinationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus continentur. In quibus, ut mihi videtur, hæc distantia esse debet, ut hi, qui deprehensi, vel capti fuerint publice in perjurio, furto, atque fornicatione, & ceteris huiusmodi criminibus, secundum canonum sacerdotum instituta, a proprio gradu decedant: quia scandalum est populo Deitales personas supra d. se positas habere, quæ ultra modum vitiosas esse constar. Nempe inde retrahuntur homines a sacrificio Dei (sicut e quondam, Heli filius peccantibus, fecisse leguntur) & rebelles hinc, atque contrarii existentes, eorum pravis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis absconditè se admittit, per occultam confessionem coram oculis Dei præsentem etiam sacerdotem, qui eis inditurus est penitentiam, confitentur, & semetipsos graviter deliquisse queruntur, si se per jejunia, & elemosinas, vigiliæque, & sacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu servato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est.

¶ Si se per jejunia. ¶ Sic etiam in manuscriptis, & apud Ivo, & Pannormiam. In originali autem legitur, si veraciter penituerint, & se per jejunia, iternis, Burchardus, qui cap. hoc citat ex consilio Herdonsi.

¶ De lapsis etiam in hæresin hoc observandum est, ut ante sententiam concilii nullus eis committatur.

¶ Raba. pan. cap. 1. In consilio concilii Vormaciensis, cap. 11. Vide Ivo, non part. 10. c. 10. Pannorm. lib. 3. c. 126. b. al. ma. c. Burchard. lib. 19. cap. 150. Ivo, p. 1. c. 400. Pannorm. lib. 3. c. 122. d. al. super postrem. e. 1. Reg. 2. f. al. Angelus.

a. Raba. pan. cap. 1. In consilio concilii Vormaciensis, cap. 11. Vide Ivo, non part. 10. c. 10. Pannorm. lib. 3. c. 126. b. al. ma. c. Burchard. lib. 19. cap. 150. Ivo, p. 1. c. 400. Pannorm. lib. 3. c. 122. d. al. super postrem. e. 1. Reg. 2. f. al. Angelus.

ri. Quod si intra tempora constituta fuerit infirmata, accipit communionem.

C. XLIV. ¶ De his qui voluntate, vel casu homicidium faciunt.

Item ex capitulis Martini Bracarensis Episcopi. c. 72.

Si quis voluntarie homicidium fecerit, ad januam ecclesie catholice tempore subiacet, & communionem in exitu vite suae recipiat. Si autem non voluntarie, sed casu aliquo homicidium fecerit, prior canon septem annis agere penitentiam iussit, secundum canon quinq; mandavit.

C. XLV. ¶ De eodem.

Item ff. tit. de furtis. L. Qui faccum.

¶ Si b. faccum habentem pecuniam furripuerit, furti actione, etiam facci nomine, tenetur, quamvis non sit ei animus facci furripicendi.

C. XLVI. ¶ De eodem.

Contra Antonium, non opus pueri lib. 9. cod. tit. ad leg. Cornel. de fidei. exemplo sacrorum literarum Diocletiani, & Maximiani colligitur.

¶ Vm qui a seuerat homicidium se non voluntate, sed casu fortuito fecisse, cum calcis ictu mortis occasio praeibit videatur, si hoc ita est, neque super hoc ambigi poterit, omni inetu ac suspitione, quam ex admittit rei discrimine fulminet, secundum id quod ad notatione nostrae comprehensionis est, volumus liberari.

C. XLVII. PALEA.

¶ Item Imperator Antoninus. c. ad leg. Cornel. de fidei. l. 1.

¶ Rater vestre relictus fecerit, si se praefidi provinciae obtulerit. Qui si probaverit non occidendi animo hominem a se esse percussum, remissa homicidii poena, secundum militarem disciplinam sententiam proferet. Crimen enim contrahitur, si & voluntas nocendi intercedat. Ceterum ea, quae ex improvviso casu potius quam fraude accidunt, factio plerumque, non noxa imputantur.

C. XLVIII. ¶ De eodem.

Hinc & Gelasius o. Papa.

¶ Quantum dicit ille Placidus d. anno praeterito dictum est de morte illius, quia subito inter caballos inventus est, & dum traherentur caballi, collisus est illa, & abortum fecit. ¶ Quod si ita est, forte si caballos alienos tulerit, inde est culpabilis. Nam de muliere quae casu inter caballos confecta est, ubi voluntas illius non agnoscitur peccata fuisse, non potest, nec debet addici per leges.

C. XLIX. ¶ De eodem.

Item Nicolaus Papa.

¶ Hi qui arbores incidere videntur, si contigerit, ut cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles sunt atque innoxii, quia nec voluntate eorum, nec desiderio, homicidium perpetratum est. Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu, mortis hominis interitus cognoscitur advenisse, abiciendi sunt a gradu, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi.

C. L. ¶ De eodem.

Item ex concilio Vormaciensi, cap. 25.

¶ Saepe contingit, dum quis operi necessario insistentem arborem incidere, ut aliquis subitus ipsam veniens deprimat. Et idcirco, si voluntate, vel negligentia incidens arborem factum est, ut homicida, poenitentia debet omnino submitti. Quod si non voto, non incuria illius, non denique scientia contigit, sed dum ille operi necessario fortassis incumbere, ille imperatus occurrens sub arboris improvviso devenit, & sub ipsa oppressus est, incisor arboris non tenetur pro homicida.

a Ivo part. 10. cap. 37. b Pandect. l. 47. tit. 2. leg. 79. c al. Telagius. d al. Placidius. e Burchardus lib. 6. cap. 32. Ivo part. 10. cap. 118.

C. LI. ¶ De eodem. Item ex concilio Triburien. cap. 36. [Sed ibi copiosius.]

¶ Si duo fratres in sylva arbores succiderint, & appropinquante calura ipsius arboris, frater dixerit fratri, cave, & ille fugiens in pressuram arboris incidit, & mortuus fuerit, vivens frater innocens de sanguine Germani dijudicetur.

¶ Praesens auctoritas lapsu permittitur, ut post penitentiam in suis ordinibus reparari valeant: ad majorem autem confondere post lapsum nulla. ea auctoritate permittitur, imò penitus prohibetur.

C. LII. ¶ Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad majora conferre.

¶ Unde in Merdensi concilio, cap. 5. legitur.

¶ Hi b. qui altario Dei deserviunt, si subito inflenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, digne poeniterint, ita ut mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab ecclesiae corpore segregare: ita tamen, ut sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia ulterius promoveri. ¶ Quod si iterato 1. velut canes ad vomitum reversi fuerint, & veluti fues in volutabris lutu jacuerint, non solum dignitate officii careant, sed etiam sanctam communionem, nisi iterato non percipiant.

1 ¶ Quod si iterato] Haec usque ad finem alius in codicibus illis Gratiani, a quibus palea abesse solent. In alio autem hic praesens est nomen palea.

2 ¶ Et veluti fues in volutabris lutu jacuerint] Haec non legitur in antiquis editionibus conciliorum, Colonien. ac Parisien. duobus codicibus Vaticanis, Lucensibus, neque ff. 1. q. 3. c. hi qui. Sunt tamen apud Ivonem, & in editione Colon. xv. volu.

¶ Sed exemplo B. Petri, (qui postquam trina negationis maculas confessione diluit amaris, non solum in gradu sui Apostolatus remansit, verum etiam in pastorem totius ecclesiae a Christo institutus meruit,) probatur lapsi post dignam penitentiam non solum propria officia retinere, sed etiam ad majora posse conferre. Quod autem beatus Petrus post negationem pastor ecclesiae a Domino sit institutus, probatur auctoritate beati Gregorii, qui in Homilia c. Dominica resurrectionis de eodem principe Apostolorum scribit dicens.

C. LIII. ¶ Petrus post culpam negationis princeps Apostolorum a Domino est institutus.

¶ Considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctae ecclesiae praesere disposuerat, ancillae vocem pertimescere, & se ipsum negare permisit.

¶ Quod nimirum magna actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, ut is, qui futurus erat pastor ecclesiae, in sua culpa discederet, qualiter aliis misereri debuisset. Prius ita que eum offendit sibi, & tunc praeposuit ceteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliena infirma toleraret.

C. LIV. ¶ Post negationem in fide & gradu Petrus proficit.

Item Ambrosius in Sermon. 47. de fide Petri.

¶ Fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidit. se deservit atque ideo majorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum; & qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, ceteros fidei stabilitate fundaret. Denique

a Burch. lib. 6. cap. 22. Ivo part. 10. cap. 11. b 1. q. 3. c. hi qui. Rabanus pam. cap. 1. Burchard. lib. 19. cap. 74. Ivo part. 10. cap. 17. c Hom. 2. in Evang.

autem comas non depolierint, aut vestimenta non mutaverint, abiciantur. & nisi dignè penituerint, non recipiant. Iuvenis etiam penitentia non facile committenda est, propter aetatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte possitis non est negandum.

C. LXIV. *Quis sint servanda in solemnibus penitentia.*

Item ex eodem 1.

In a capite Quadragesimæ omnes penitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt penitentiam, ante fores ecclesie se representent Episcopo civitatis, sicut induiti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, eos se clericis habitu & vultu prostantes. Ibi adesse debent decani, id est, archipresbyteri parochiarum, & presbyteri 2 penitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpe penitentiam pro praefatis b gradus injungere.

Post hæc eos in ecclesiam introducant c, & cum omni clero septem penitentiales psalmos in terra prostratus Episcopus cum lachrymis pro eorum absolutione decantet: tunc refugens ab oratione, juxta quod canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cum genuit & crebris suspiriis denuntiet eis, quod sicut Adam projectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abiciuntur: post hæc jubeat ministros, ut eos extra januas ecclesie expellant: clerici vero prosequantur eos cum responso, [In d. fides confus tu visus par. 2. & c.] ut videntes sanctam ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam, non parvipendant penitentiam. In sacra autem Domini cœna rursus ab eorum decanis, & eorum presbyteris ecclesia liminibus repræsententur.

1 ¶ Ex eodem ¶ Ex Agathensi etiam citant Burchardus & Ivo & Rhabaldus Cardinalis (qui tempore Paschalis Pontificatus) in libro suo, de penitentia publice non iteranda. In uno tamen manu scripto Burchardi exemplari citatur ex Penitentia Romana. Sententia vero in his capitulis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano a pag. 24. usque ad 30.

2 ¶ Et presbyteri ¶ Apud Burchardum legitur, id est, presbyteri.

¶ Hanc penitentiam nulli unquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiusmodi penitentes ad clerum admitti prohibentur.

C. LXV. ¶ Clerici non imponatur manus, tanquam penitentibus. Unde in Carthaginensi concilio V. cap. 11. statutum est.

Confirmandum est s, ut si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, quos a ministerio necesse sit removeri: non eis manus tantum penitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur, neque unquam permittendum, ut rebaptizati ad clericatus gradum promovæantur.

C. LXVI. ¶ Nec clerici penitentiam agere, nec penitenti ad clericatum accedere permittitur. Unde in concilio Carthaginensi V. cap. 11. statutum est.

Illud g quoque nos par fuit providere, ut sicut penitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post penitentiam, ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipisci: quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendum sacramentorum

a Burch. lib. 2. c. 26. f. 1. p. 1. c. 41. b al. presbiteros. c al. introducat. d Gen. 3. e al. confirmatum. orig. f Burch. lib. 2. c. 27. p. 1. c. 27. Capitulum. c. 66. g Anselm. 7. c. 20. Burch. lib. 2. c. 27. p. 1. c. 27. p. 1. c. 66.

instrumenta suscipere, qui dudum fuerunt vasa vitiorum.

C. LXVII. ¶ Presbyteri, & diaconi tanquam penitentibus non delent manus imponi. Item Leo Papa Rustico Narbonensi, epist. 90. a cap. 2.

Alienum b est à consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut in diaconi gradu fuerint consecrati, si pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: [Sacerdos si peccaverit, qui orabit pro eo?] Unde huiusmodi lapsis ad promerendum misericordiam Dei, privata est expectanda secessio 2: ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

1 ¶ Sacerdos ¶ Iste sibi indicatur in margine locus iste ex i. Reg. 2. ut s, de penitentia, dist. 1. c. si sacerdos, cum tamen in eo scriptura loca in vulgata legatur, si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? Verum B. etiam Gregorius ad illam locum in moralis interpretatione, talis sententiam elicit. Quis ei intercessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipiat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est?

2 ¶ Secessio ¶ Sic emendatum est ex antiquis codicibus, & epistolâ ipsâ, & hanc lectionem habuit auctor glossæ, quod ex manus scriptis glossis constat: idcirco & in ea emendatione. Antea legebatur, est expectanda successio.

¶ Probantur etiam auctoritate Toletani concilii I. huiusmodi penitentes ad clerum non admittendi: in quo capite 2. sic statutum est.

C. LXVIII. ¶ Causa necessitatis ad clerum penitentes admittantur.

¶ Laicit a, ut penitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas aut usus exegerit: & tunc inter officios deputentur, vel inter lectores, ita ut evangelia, aut epistolam d non legant. ¶ Si qui autem ante ordinati sunt diaconi, inter subsidia non habeantur, ita ut manus non imponant, nec sacra contingant. Eum vero penitentem e dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis publicam penitentiam gerens, sub cilicio divino fuerit reconciliatus altario.

7 pars. Apostata quoque ad clericatus officium admitti non debent.

C. LXIX. ¶ Ad clericatus officium non admittantur apostata.

Unde in concilio Arelateni II. cap. 25.

¶ Hi g, qui post sanctam religionis professionem apostatant, ad secularem b redeunt conversationem, & postmodum penitentia remedia non requirunt, si ne penitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam jubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicumque ille sit, post penitentiam, secularem habitum accipere non presumat. Quod si præsumperit, ab ecclesia alienus habeatur.

DISTINCTIO LI.

1 ¶ Cœ, quod criminis, vel non 2: penitentes, vel publicani penitentiam agentes, a sacra prohibentur ordinibus. Adiacet quoque sancta mater ecclesia, ut curiales, aut post baptismum militantes, aut in foro decernentes a sacris prohibeantur ordinibus.

a al. 2. b Poly. lib. 4. tit. 39. Burchardus lib. 2. c. 21. Ivo par. 6. cap. 67. c In esp. Martini Brac. cap. 23. Poly. lib. 2. tit. 21. Burch. lib. 2. cap. 37. Anselm. lib. 7. cap. 31. Ivo par. 6. cap. 138. Pann. lib. 3. cap. 61. d al. Apostolum. orig. e Expenitentem. in cap. Martini Brac. f al. concilio. g Rab. penit. cap. 23. Burch. lib. 2. c. 21. Ivo par. 15. c. 21. h seculares redeunt. orig. G

C. I. ¶ Post baptismum militantes, vel in foro decertantes, a sacris prohibentur ordinibus.

Unde ait Innocentius Papa Episcopus in Toletano Synodo constitutus, epist. 14. c. 2.

Aliquantos a ex his, qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pernicitiam susceperunt, aceros ad sacerdotium esse compertimus, & quorum numero Rufinus & Gregorius perhibentur: aliquantos ex militia, qui cum potestibus obediunt, sava & necessario precepta sunt exequi: aliquantos ex curialibus, qui dum parent potestibus, quae sibi sunt imperata, fecerunt: aliquantos, qui voluptates, & editiones populo celebrant, ad honorem summi sacerdotii pervenisse, quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat pervenisse. Quae si singula discutenda mandemus, non modicos motus, aut scandala Hispaniensibus provincis, quibus mederi cupimus, de studio emendationis indueamus: idcirco remittenda potius hac putamus. Sed ne deinceps similia committantur dilectionis vestrae maturitas providere debebit: ut tanta usurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur: eo videlicet constituto, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

C. II. ¶ De quibus laici aliqui ad clericatum non possunt pervenire.

Idem Felici Episcopo Nuceriae, epist. 4. c. 3.

Designata e sunt genera laicorum, de quibus ad clericatum pervenire non possunt, id est, si quis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, postulaverit, si quis fidelis administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam etsi inveniantur hujusmodi viri, qui debeant clerici fieri, tamen quoniam saepius a curia d repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem, qua saepe de his ecclesiae provenit.

C. III. ¶ Non admittantur curiales ad clericale officium.

Idem Valerico Episcopo Rothomagensi, epist. 2. cap. 11.

Præterea e frequenter quidam ex fratribus nostris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea major tristitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia nascitur de accito f. ¶ Constat enim eos in ipsis numeribus e etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inventas esse non dubium est, & ludum, & mimorum h apparatus aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certe in exemplum sollicitudo & tristitia fratrum, quam saepe pertulimus Imperatore presente, cum pro his scriptis rogaremus, quam ipse nobiscum postus cognovisti: quibus i non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in sacerdotio constitutings molestia, ut redderentur, instabat.

C. IV. ¶ Non promovetur ad diaconatum, qui post baptismum ad fideliem necandum accinctus fuerit.

Item ex concilio Toletano I. cap. 11.

Si quis post baptismum militaverit, & chlamydem sumperit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si gratia non admiserit, si ad clerum admittus fuerit, diaconi non accipiat dignitatem.

¶ Ad necandos fideles. Verba haec non sunt in codice Lucensi Regis.

a Quoniam enim i origin. & per interrogationem. b [scilicet] origin. c Polyeb. 2. tit. 31. Anselmus lib. 7. cap. 10. Ivo par. 2. cap. 39. d al. ad curiam. e Ivo par. 6. cap. 399. f al. facti. g al. nonnulli. h al. vel immittunt. i al. ne quibus] etc.

C. V. ¶ A quibus debet esse immunitas, qui in Episcopatum ordinantur.

Item ex concilio Toletano IV. cap. 11.

Qui in aliquo crimine detecti sunt, qui infamia nota aspersi sunt, qui scelera aliqua per publicam penitentiam se admisisse confessi sunt, qui in haereticam sectam sunt, vel qui in haereticam baptizati, aut rebaptizati essent, qui semper ipsos abscederunt, aut naturali defectu membrorum, aut decessione, aliquid i minus habere noscuntur, qui secundum uxoris conjunctionem sortiti sunt, aut numerosa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corrupturam mariti fuerunt, qui concubinas, aut fornicarias habuerunt, qui servili conditioni obnoxii sunt, qui ingrovi sunt, qui neophyti, vel laici sunt, qui seculari militiae dediti sunt, qui curiae nexibus obligati sunt, qui infelii literarum sunt, qui nondum ad triginta annos pervenerunt, qui per gradus ecclesiasticos non ascenderunt, qui ambitu honorem querunt, qui numeribus honorum obtinere moliantur, qui a decessoribus in sacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clericus, nec populus propria civitate elegit, vel auctoritas metropolitana, vel comprovincialium sacerdotum assensus non exquirunt. Quicumque ergo deinceps ad ordinem sacerdotii postulatus, & in his, quae praedicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, & examinatus probabili vita & doctrina extiterit, tunc secundum synodalia, vel decretalia constituta, cum omnium clericorum, vel civium voluntate, ab universis comprovincialibus Episcopis, aut coram a tribus, in sacerdotum die Dominica conferentibus, convenientibus, vel absentibus, literis suis, & magis auctoritate, vel presentia eius, qui est in metropoli constituta, Episcopus autem comprovincialis ibi conferendus est, ubi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in civitate metropoli, a comprovincialibus ibidem convenientibus. ¶ Si quis autem deinceps contra praedicta verita canonum, ad gradum sacerdotii indignus aspirare contenderit, cum ordinariis suis adempti honoris periculo subiacebit.

1 ¶ Aut decessione aliquid] addita haec sunt ex codice olim Coloniae ac Lueria impressis. In versificatione vero Coloniensi editione legitur, vel decessione, pro, vel decessione.

2 ¶ Aut fornicarias] In codice Lucensi Regis legitur, ad fornicationes: quod videtur intelligendum, de concubinis ad tempus adhibitis, ut supra distincti. 24. c. 19. supra est annotatum.

DISTINCTIO LII.

Verum praeferimus aliquibus gradibus non superius, sed negligentia ad maiorem ascenderit, tantum a majoribus ablineat, quosque congruo tempore gravissimis accipiat.

C. I. ¶ De eo, qui subdiaconatus ordine postposita, diaconus & presbyter est ordinatus.

Unde Alexander II. scribit Grimaldo b Constantiensi & Episcopo.

Sollicitudo a dilectionis tuae statim consilium, utrum pontator istarum literarum, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus sit peragere, nec ne; cum ad id praeposito e cursu, subdiaconatus ordine postposito, negligentia potius, quam superbia cognoscatur ascendisse. Unde nos consulendo charitati tuae mandamus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas.

a al. a. b al. Rainaldo, al. Rinaldo. c al. Constantiensi. d Ivo par. 6. cap. 406. e al. praeposito.

In hoc libro per versuto est epistola ejusdem Alexandri ad Ger-
vasium Rhemensem Archiepiscopum: cui hoc idem consilium dat,
quod Rosaldo Constantiensis Episcopi se dedisse narrat.

DISTINCTIO LIII.

Utriusque autem, ut supra a scriptum est, ideo ordi-
nari prohibentur, quia frequentes dum ab Ecclesia re-
pugnare, plerumque inaccessibiles ecclesia confessorum vel
quia videri caritatis non vult religio, sed ut officiorum suorum ra-
tionem fugiant, ad ecclesiam se transferant.

C. I. § Quare sit constitutum, ne curiales
ordinentur.

Unde Gregorius Papa scribit lib. 7. reg. epist. 11.
Episcopi Sicilia, de leg. Mauriti
Augusti.

Istem h, quam piissimus Imperator dedit, ne for-
tasse, qui militis, vel rationibus sunt publicis ob-
ligati, dum causam suam periculum fugiant, ad ec-
clesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis con-
vertantur, vestra studii fraternitati transmittere; hoc
maxime exhortans, quod hi, qui seculi actionibus im-
plicati sunt, in clero ecclesie propter suscipiendi non
sunt: quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter
quam vixerant vivunt, neque quam fidei seculum fu-
gere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque monaste-
rium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a
rationibus publicis absoluti fuerint. § Si qui vero ex
militaribus viris: in monasteriis converti festinant, non
sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter
inquisita. Et iuxta normam regularem debent in suo ha-
bitu per triennium probari, & tunc monachicum habi-
tum Deo auctore suscipere.

§ Viris In aliquot versuto Gratian excompletibus, & a-
pud Ivoem legitur, numeris, ut significatur multas in breviculo,
seu matricula descriptis.

DISTINCTIO LIV.

§ Ervi autem ordinari prohibentur, nisi a propria dominis
libertatem legitimam consequantur.

C. I. § Servus ad clericatus officium non
promoveatur.

Unde Leo Episcopus scribit epist. 11. omnibus E-
piscopis per Campaniam, &c.

Nullus Episcoporum d servum alterius ad clericatus
officium promovere presumat, nisi forte eorum
petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in
eo vindicant potestatis. Debet enim esse immunitas ab
illis, qui divinam militiam est agregandus, ut a castris do-
minicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis
vinculis obstrahatur.

§ Nullus Caput hoc videtur consilium ex titulo, qui
in eadem canonum proponitur primo decreto Leonis primi, & ex
parte posterioris istius decreti, in qua exceptio eorum, qua prius
fuit, continetur, prout autem pars, qua hic dicitur, habetur. f. ead.
admittitur.

C. II. § De servili conditione nullus ad sa-
cros ordines deveniat.

Item ex concilio Triburiensi 1.

Nulli e de servili conditione ad sacros ordines pro-
moveantur, nisi prius a propriis dominis legitimam
libertatem consequantur: cuius libertatis charta ante
ordinationem in ambone publice legatur, & si nullus
contraxerit, tunc consecrabitur. Porro servus non cano-
nicus consecratus, postquam de gradu ceciderit, ejus
conditionis sit, cuius fuerat ante gradum.

a Dist. 11. c. designata. b Ivo p. 10. c. 124. c ad altis-
simus. 1. 118. d Poly. l. 2. tit. 31. Anst. 7. c. 25. Burch. l. 2. c. 122. in
fin. Ivo p. 6. c. 64. c Poly. ibid. Burch. l. 2. c. 21. Ivo par. 6. c. 74.
Ivo. l. 2. c. 61.

1 § Concilio Triburiensi. Hucus capit in conc. Tribur.
c. 29. sententia potius habetur, quam verba, que aliqua ex parte
videntur convenire cum iis, que scribuntur lib. 1. Capit. c. 11. de or-
dinatione servorum, vers. & quodcumque.

C. III. PALEA.

[Ex concilio Carthaginiensi 1. primo, cap. 1.]

Magnus a Episcopus Astigenis dixit, quid dile-
ctioni vestra videtur, procuratores, actores & ex-
ecutores, seu curatores pupillorum si debeant ordinari?
Gratus Episcopus dixit: si post deposita universa, & red-
dita rationibus, actus vite ipsorum fuerint comprobati
in omnibus, debent & cum laude, cleri, si postulati fue-
rint, honore minerari. Si enim ante libertatem nego-
tiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione
fuerint ordinati, ecclesia infamatur 2. Univeri dixerunt,
recte omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra
ista quoque sententia.

1 § Carthaginiensi In ediculis impressis citatur ex Mo-
guntinensi. Emendatum vero est ex Burchardo, Ivone, decretal.
in c. un. de oblig. ad ratic.

2 § Ecclesia infamatur Sic emendatum est ex concilio,
& decretal. & Burchardo, & Ivone. Antra legebatur, ab ecclie-
sia infamatur.

C. IV. § Post donum libertatis famuli ecclesie
revocentur in clerum.

Item concilio Toletano IX. cap. 11.

Qui b ex familiis e ecclesie servituri devocantur in
clerum ab Episcopis suis, necesse est, ut libertatis per-
cipiant donum: & si honeste vite claruerint meritis, tunc
demum majoribus fungantur officiis. Quos vero flagitii
fordidaverint corrigibilis noxa, perpetua servitus condi-
tionis religet in catenam.

Qui autem ordinandi, a domini sui libertatem consequantur,
ab eorum patronis penitus debent esse alieni, ut in nullo eorum ob-
sequio inveniuntur obnoxii.

C. V. § Ad clericatum suscipiuntur qui nullo
obsequio retentis, a Domini sui liber-
tatem percipiunt.

Unde in concilio Toletano IV. c. 72. legitur.

Quicumque d libertatem a dominis suis ita perci-
piunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus
retentet, isti si sine crimine e sunt, ad clericatus ordinem
liberi suscipiuntur, quia directa manuissione absoluti
inocentur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt,
pro eo, quod adhuc patroni servitute tenentur obno-
xii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promo-
vendi, ne quando voluerint eorum Domini, fiant ex cle-
ricis servi.

C. VI. PALEA.

[Ex concilio Toletano 1. cap. 12.]

De f servorum ordinatione, qui passim ad gradus
ecclesiasticos promoventur, placuit omnibus cum
sacris canonibus concordari debere: & statutum est, ut
nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines pro-
movere presumat, nisi prius a dominis propriis liberta-
tem consecuti fuerint. Et si quilibet servus dominum
suum fugiens, aut b per literas, aut adhibitis testibus
munere conductus, vel corruptus, aut qualibet callidita-
te, vel fraude ad gradus ecclesiasticos pervenerit, de-
cretum est, ut deponatur: & dominus ejus eum reci-
piat. Si vero avus, vel pater ab alia patria in aliam mi-
grans, in eadem provincia filium genuerit, & ipse fi-

a Ext. de oblig. ad ratic. non ordin. cap. magnus. Burchard.
l. 2. c. 36. Ivo p. 6. c. 37. b Ivo par. 6. c. 373. c ad famulus.
d Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 21. Ivo p. 6. c. 126. Pann. lib. 3. cap. 48.
e crimine capitali. 1. orig. Capi. l. 1. c. 88. f Ext. de serv. non or-
din. c. 2. Burch. l. 2. c. 31. Ivo p. 6. c. 131. Pann. l. 3. c. 183. g indifferens
promovebantur. 1. capituli. h aut latissimi. 1. capituli.

no, licet ei intra spatium unius anni, & servilem fortunam probare, & servum suum accipere. Verum etiam si legitimo probato experimento monachus efficiatur, evadit jugum servitutis. Debent enim per triennium, antequam monachi efficiantur, in monasterio permanere: postea vero si monachi effecti fuerint, liberi efficiuntur. Episcopalis a enim ordo liberat à fortuna servili, vel adscriptus, sed non à curiali, sive officiali: nam & post ordinationem durat. Sed & jus patris potestatis solvit episcopalis dignitas. Adscriptus vero in ipsis possessionibus clericis etiam præter voluntatem domino fieri permittimus: ita tamen, ut clerici facti ipsam sibi agriculturam adimpleant.

¶ Extat hoc caput ad verbum in epistolis novellarum Constantini ab Irenio descriptis, quæ post codicem post solum, sicut in novella 123, c. 26. per Iulianum antecessorem. Verba autem quæ addita erant in titulo, Leo Imperator omnibus Episcopis, videntur illuc irreflexe ex sequenti titulo.

C. XXI. ¶ De eodem.

Item Leo Papa omnibus Episcopis, epist. 1. c. 1.

Admittuntur, & passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui à dominis suis libertatem consequi minime poterunt, ad fastidium sacerdotii (tanquam servilis vilitas hunc honorem iure capiat) provehantur. & j. Ab his itaque fratres charissimi, omnes vestre provincie abstineant sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiam à aliis originariis, vel qui alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum peritio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis.

¶ pars. De servis monasterii queritur, an ecclesiasticis officio possint aggregari, an non. Sed famuli ecclesiarum non sunt ordinandi, sicut supra dictum est, nisi à propriis Episcopis libertatem consequantur. Porro servus monasterii libertatem consequi non valet, non ergo ad clericatum sibi accedere licet. Quod autem liber fieri non possit, probatur auctoritate octavæ synodi, in qua sic statutum legitur.

¶ Non valet. In primo Vaticano post hoc verba sequitur: qui enim sunt monasterii, in nullius jus transire possunt. Unde nec abbas potest dicere, hoc meum est: non ergo, &c. Caput autem, quod nove à Gratiano citatur, alibi reperitur non est, quoniam apud Iherosolimam in reg. monach. in de famul. vita.

C. XXII. ¶ Monasterii servum abbatem vel monacho non licet liberum facere.

Abbati & vel monacho monasterii servum non licebit facere liberum. Qui enim nihil propriam habet, libertatem rei alienæ dare non potest. Nam sicut etiam sæculi leges sanxerunt, non potest possessio alienari, nisi à proprio domino.

Hæc auctoritate prohibentur servis adipsam libertatem recedendi ab obsequio monasterii: sed non prohibentur nancisci libertatem promovendi ad sacri ordinis. Potest enim, sacri ordinibus constitutus, monasterii obsequium perpetuo deferre: ac sic servus monasterii & libertatem adipiscitur, & sacri officii assumpti valet. Unde in abbasipulo præfata constitutionis hæc consuetudo redditur. [Injustum est enim, ut monachis rurale opus facientibus, serva eorum otio torpent, ac delictis afficiant.]

¶ Injustum. Insa 17. quæ 4. c. in venditionibus. vers. injustum hoc ipsum citatur ex concilio Agathensi, ubi etiam ex tract. c. 6.

a Tit. de sanctis. Episcopis 4. sed & quidem. Authent. epistola de Episc. & cleric. eod. Authent. sed epistola. co. b Auth. ad scriptur. eod. c Anst. l. 7. c. 27. Bar. l. 2. c. 22. Ivo p. 6. c. 62. d & ab aliis, qui aut originali, aut alicui. orig. e Iherosolim. in reg. monach. c. de fam. vita.

Quid autem servi ecclesiarum (quo nomine etiam monasterii servi significari intelligimus) ad sacra religionis propriam delectationem assumi, auctoritate Gregorii probatur, qui in generali synodo respondens a dixit.

C. XXIII. ¶ Si conversus in probata fuerit famulus ecclesie, potest ordinari.

Multos & de ecclesiastica familia, seu seculari militia novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino servitio valeant familiariter in monasteriis conversari. Quos si passim dimitimus, omnibus fugiendi ecclesiastici juris dominium occasione præbimus. Si vero festinantes ad omnipotentis Dei servitium incaute retinemus, illi invenimur negare quædam, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut quisquis ex juris ecclesiastici servitute, vel secularis militia, ad Dei servitium converti desiderat, probe prius in laico habitu constitutus. Et si mores illius, atque conversatio, bono desiderio illius testimonium ferunt, absque ulla retractatione servare in monasterio omnipotenti Deo permittatur: ut a servitio humano labor recedat, qui divino amore distractionem habuit, appetit servitium. Si autem & in monastico habitu, seculi Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit observatus, post præfixa sacris canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet ecclesiasticum officium provehatur: si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in testamento veteri morte multantur.

¶ Ecce quomodo servi ad clericatum assumi vultant, vel quomodo non admittantur. Liberi quos, non sunt promovendi ad clericum, nisi ab obsequio sui patroni fuerint absoluti.

C. XXIV. ¶ Absq. patroni assensu liberum non promovendum ad clericum.

Unde in concilio Eliberitano, cap. 20.

Prohibendum est ut liberi, quorum patroni in seculo fuerint, ad clericum non provehantur.

DISTINCTIO LV.

¶ Orpore vero vilitatis similes à sacris officii prohibentur.

C. I. ¶ Qui de monasterialibus discipulis ad clericale munus accedit, & de laici, ante ad hæc vita exanimetur.

Unde Gelasius Papa Episcopus per Lucianum & Bratius confirmans, epist. 1. c. 2. & 3.

¶ servus, dicitur.

Prius dicitur igitur pro sui reverentia manentibus conditis (quæ, ubi nulla vel rerum vel temporum pericula angustia, regulariter convenit custodiri) etiam ecclesiis, quæ vel cæcis sunt private ministris, vel sufficientibus usque adeo despoliate servitibus, ut plebis ad se pertinentibus divina munera, supplere non valeant, tam instituenti, quam promovendi clericali obsequio, si spatia dispensanda concedimus, ut si quis monasterialibus 2. disciplinis eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis antea de ejus vita requiratur.

¶ Ne. si aliquo facinorose infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentia fordidatus, vel corpore contumacis, vel servilis, vel originarie conditionis, vel cuius vel publicum, rerum nexibus implicatus, vel publica poenitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

¶ Eatenus ecclesiis. Restitutus est hic locus ex epistola Gelasii, & Ivo.

a al. præsidem. b Ex decreto E. Gregorii in extremis lib. regenti, & aliqua ex parte l. 4. epist. 24. Item. Dist. 2. c. 16. in conc. Tribur. cap. 29. Anselm. l. 7. c. 14. Polyc. d. 6. c. 11. 16. c. aliter. d Ivo p. 3. c. 142. & 141. Polyc. d. 11. c. 37. d. 7. c. 47. e. lib. 6. c. 7. d. 77. si quis.

¶ **Monasterialibus**] *Hic de industria videtur Gelafii
verba mutata, & in compendium redacta, integra autem referun-
tur [dist. 77] c. si quis. & ibi legenda.*

C. II. ¶ *Annua suspensio subiacet, qui præ-
ter canonam formam aliquem or-
dinet.*

Item ex concilio Arelatensi III. c. 2.

Nullus penitentem, nullus bigamum, nullus vidua-
rum maritus in prædictis honoribus audeat ordinare.
Et licet hoc iam prope omnium canonum instituti-
onem continent; tamen ne cuiquam sacerdotum suppli-
cantium (sicut iam diximus) importunitas, vel sugges-
tio iniqua subrepat; necesse fuit, ut nunc severiorem
regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo,
quicumque ab hac die contra ea quæ superius sunt com-
prehensa, clericum ordinate præsumpserit, ab ea die,
qua ei potuerit hoc approbari, anno integro Missas facere
non præsumat. Quam rem si quis observare no-
luerit, & contra consuetudinem fratrum faciens, Missas ce-
lebrare præsumpserit, ecclesie communionem privetur, &
& ab omnium fratrum communionem non verit se alienum:
quia dignum est, ut severitatem ecclesiasticæ disci-
pline sentiat, qui toties salubriter à sanctis patribus insti-
tuta observare contemnit.

¶ *Ecclesia communionem privetur] Hac verba non sunt
in concilio, & videtur idem significare, ac sequentia: sunt tamen
in textibus quoque Gratiani ordinata.*

C. III. ¶ *Non ordinentur penitentes, vel
illiterati.*

*Item Hilarius ex concilio Romano ab ipse habi-
tus. [Paulo tamen aliter.]*

Poenitentes & vel inficij literarum, aut aliqua mem-
brorum dama perpessi ad sacros ordines aspirare non
audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit,
factum suum ipse dissolvat.

*Corporum autem vitati intelliguntur non casu, sed propria volun-
tate abscisi.*

C. IV. ¶ *Qui semetipsum absciderit, non
ordinetur.*

*Vide in canonibus Apostolorum, c. 22.
& 23. legitur.*

Si quis absciderit semetipsum [id est e, si quis ampu-
lavit sibi vitia] non fiat clericus: quia sui est homicida,
& Dei conditionis inimicus. ¶ Si quis cum clericus
fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur; quia
sui est homicida.

C. V. ¶ *Non producatur ad clerum, qui se-
ipsum abscidit.*

Item ex concilio Arelatensi II. c. 2.

His qui se, carnali vitio repugnare nescientes, ab-
scidit, ad clerum pervenire non possunt.

C. VI. ¶ *Non est ordinandus, qui partem digi-
ti volens sibi abscidit.*

*Item Innocentius scribit, Felici Nucerrano Episco-
po, epist. 1. cap. 1.*

Qui partem cuiuslibet digiti sibi ipsi volens ab-
scidit; hunc ad clerum canones non admittunt.
Cui vero casu aliquo contingit, dum aut operi rustico cu-
ram impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit,
hos canones præcipiunt & clericos fieri; & si in clero
fuerint reperi, non abijci. ¶ In illis enim voluntas est iudicata
h, que sibi ausa fuit ferum injicere; in istis vero
casu veniam meruit.

¶ *Injicere] In originali sequitur, quod scilicet & alii
facere dubitari non possit, in istis, &c.*

a al. laborare. b al. charitate. c Anselm. l. 2. cap. 16.
d Expositio versione. e ista est glossa in veteri versione. c. 23.
f Si quis. g In concilio Tribur. cap. 33. Polyc. cap. 2. tit. 21.
h al. videri. a.

*Similiter vero intelligendum est de eis, qui per languorem à
medicis fecantur, aut à barbaris absciduntur, aut à dominis ca-
strantur.*

C. VII. ¶ *Qui per languorem à medicis defecit,
ad clerum valet admitti.*

Unde in Nicæno concilio, cap. 1. legitur.

Si quis à medicis propter languorem defecit, aut
aut à barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si
quis autem seipsum sanus abscidit, hunc & in clero con-
suetudinem à abstinere convenit, & deinceps nullum de-
bere talium promovendi. Sicut autem hoc claret, quod
de his, qui hanc rem affectant, audentque semetipsum ab-
scindere, dictum sit sic eos, quos aut barbari, aut domini
castraverunt, si inveniantur alias & dignissimi, tales ad
clerum suscipiantur regula.

¶ *Et deinceps] Hic verbi nihil est in Græco vulga-
to codice: sed optime apud Balsamonem, quemadmodum & in
Carthaginensi. in Capitulis Nicæna Synodi à Teitone & Theodoro
versis.*

C. VIII. ¶ *Licet ordinetur Episcopus, qui
per horummodum infirmitatem ca-
stratur.*

Item ex concilio Apostolorum XXI.

Evnuchus, si per infirmitatem à hominibus factus est, vel si
in persecutione, ejus sunt amputata vitia, vel si ita
natus est, & est dignus, fiat Episcopus.

¶ *Per infirmitatem] id est, ex infirmitate, & in-
juria.*

¶ *Episcopus] In Græci exemplaribus non habetur vox
ista, & videtur subintelligi, & 22246.*

C. IX. ¶ *Non excludantur à clero, qui à medicis,
vel barbaris vel à dominis suis
castrantur.*

*Item ex Martino Bracarense Episcopo in Cap-
tulis synod. Græc. c. 21.*

Si quis pro ægitudine naturalia à medicis secta ha-
buerit, similiter & qui à barbaris, aut dominis suis
fuerint castrati, & moribus digni fuerint viri, hos canones
admitit ad clericatus officium promovendi. Si quis au-
tem sanus, non per disciplinam religionis & abstinentiæ,
sed per abscissionem plasmatis à Deo corporis, existimans
posse se carnales concupiscentias amputari, castraverit
se; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus
officium. Quod si jam ante fuerit promotus ad clerum,
prohibitus à suo ministerio deponatur.

C. X. ¶ *Non prohibetur à sacris ordinibus, qui à
medicorum incisione claudus effi-
citur.*

Item ex concilio Ilerdensi.

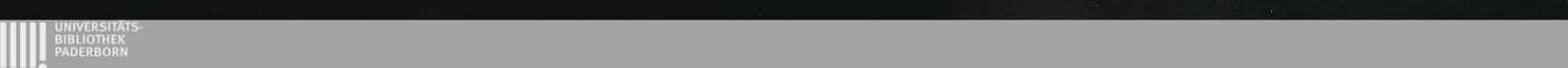
Si quis in infirmitate positus clericus, medicorum
incisione claudus efficitur, promovendi ad sacros ordi-
nes eum non denegamus.

C. XI. ¶ *Non prohibetur à clero, qui digitum
sibi casu abscidit.*

Item Stephanus Roberto Merensi Episcopo.

Lator præsentium Flavius & scilicet clericus, ad san-
ctam sedem Apostolicam veniens, detulit te no-
bis directam epistolam, qua indagare studuisti, eum à
Normannis nuperimè captum, sinistra manus digitum
habere abscisum, sciscitans, si ob hoc ad ecclesiasticum
ordinem valeat promovendi, an non. ¶ Quod & nos re-
pentes, quia solertia tua, magis super hoc sollicita, à
sede Apostolica doceri flagitat, normam justitiae semper
sequi exoptans, studium tuæ sanctitatis merito collauda-
mus, reverentiam tuam scire volentes, quoniam si ita est,

a In Tribur. ibid. Anselm. l. 2. Polyc. ibid. b i. g. r. m. 2.
c d. r. a. e. d. 2. 1. 1. d. f. o. p. 6. 374. Panorm. lib. 3.
c. 36. e. Concordia Tribur. c. 33. Dur. l. 2. c. 17. f. o. p. c. c. 34.
Panorm. lib. 3. c. 42. f. f. o. p. 6. 4. 118. Panorm. l. 3. c. 42. g. d.
Elevianus.

quod a Normannis digitum ipsum habeat abscessum, ad promovendum (si alius dignus fuerit) nil ei nocet: eo quod quid de his, qui a dominis, vel medicis, sive a paganis non sponte tale quid patiuntur, sacri censentur canones, dilectionem tuam latere non credimus.

C. XII. ¶ Tempore sinceritatis dignitas accepta sequente debilitate non admittitur.

Item Gelasius Papa Palladio Episcopo.

Precepta a canonum, quibus ecclesiastica regitur disciplina, sicut ad sacerdotium debiles corpore non patiuntur venire; ita & si quis in eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit lauciat, amittere non potest, quod tempore suae sinceritatis accepit. ¶ Stephanus e siquidem presbyteri petitorio nobis deflevit oblato, quod habitum in subdit: Olim sibi ante annos plurimos collatam presbyterii dignitatem, quam revera immaculati corporis iudicio suscepisset; sed nuper propter provinciam vastitatem (quam Thauricia pro omnibus Barbarorum feritas diversa sectantium, & ambiguitas invenit animum) dum imminentes gladios evadere fugae praesidio nitentur, acutus sudibus occurrentia sibi septa transiens, inferiores partes corporis instruisse, fugae est, qua vix adhibita curatione biennio potuissent abstreri. Et ideo frater charissime, supradicti locum suum dignitatemque restitue, quatenus sacrosancta mysteria, sicut consuevit, exerceat. Neque enim convenit ob hoc auferri ante susceptum ordinem, in quo postmodum in invaluatidinem corporis casu probatur faciente collapsus.

¶ Quod habetur in Sicut emendatum ex Anselmo, & antiquis codicibus Gratiani. Nam haec est vestita forma in epistolis Romanorum Pontificum, ubi propria verba petitionum subiungunt. Antea legebatur: quod haberet.

2. pars. Hoc autem non de omnibus membris intelligendum est. Qui enim oculum casu amisit, licet de se voluntas, tamen sacerdotium adipisci non potest.

C. XIII. ¶ Non sunt praestanda iura sacerdotii, cui oculus erutus est.

Unde Gelasius scribit Rosino Episcopo.

Si Evangelica admonitio iracundiam nec usque ad verbum furentem proflite permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, si gelenne ignis: quali putamus poena plecendum esse, qui non solum pugno impie percussit in levitico hominem officii ministerio servientem, sed quasi non sufficeret ad eandem iras, ita (insultante se diabolo) raptus est ad iracundiam, ut fuste non solum percuteret, sed etiam emeret oculum fratris? Et quamvis huiusmodi excessus graviore esset poena plecendus, bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eum presbyteri removere. Hoc tamen sollicitudinis tuae sit, ut locum ei penitentiae constituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica tantummodo sibi communiōe concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterum. Nam si illi, cui erutus est oculus, non possint secundum canones sacerdotii iura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quod oculum invitum amisit, cum nec volens quisquam oculum amisisse credendus est, nec sacratilinos canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse regulis invenimus; sed hoc tantummodo ad prohibitionem sufficere videmus patribus, ut qui careret oculo, sacerdotii officium adipisci non possit. Sed nec illi nullatenus, quasi in compensationem iniuriae, sacras ordines concedi poterit, qui ad tantam sacerdotem propriam ponit iracundiam.

a Anselm. l. 7. c. 39. l. 10. p. 6. c. 107. Panm. l. 2. cap. 51. Poly. lib. 2. tit. 91. b in eo aliu. c Ivo. d al. indicio. e al. abstringi. f al. Pelagus. g Poly. ibidem. Anselm. lib. 11. cap. 69. d. Ant. lib. 1. Ivo par. 7. c. 411.

provocare, ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & ille proventus sui perderet facultatem.

DISTINCTIO LVI.

Presbyterorum etiam filii ad sacra officia non sunt admittendi.

C. I. ¶ Filii presbyterorum a sacris publicioribus officiis.

Unde Vibanus Papa II. ait.

Presbyterorum a filios a sacris altaris ministeriis religiose probati fuerint conversari. 2. pars. Et hoc intelligendum est de illis, qui paterna incontinentia imitatores fuerint. Verum si moram bonitas eos commendabilem fecerit, exempli & auditorii non solum sacerdotum, sed etiam sanctorum sacerdotum fieri possunt.

C. II. ¶ PALEA.

[Unde Damasus Papa scribit.]

Osus e Papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Lucundi presbyteri. Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo sancti Petri. Agapius Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori Episcopi de civitate Hierosolyma. Silverius Papa filius Silverii Episcopi Romae. Deusedit Papa filius Stephani subdiaconi. Felix enim tertius, natione Afer, ex patre Episcopo Valerio natus est. Item Agapius natione Romanus ex patre Gordiano presbytero originem ducit. Complures etiam alii inveniuntur, qui de sacerdotibus nati Apostolice fedi profuerunt.

In aliquo versio Gratiani codice adscribitur hoc nomen Palea. In decimo Vaticano, & alio quibusdam habetur conscriptum cum verbis superius Gratiani, a versis. Felix enim tertius, usque ad hunc. In alio autem fere etiam emendata ista eadem cohaerent cum superius: sed post illa verba, ex patre Gordiano presbytero originem ducit, unde Damasus Papa scribit. Deusedit Papa filius Stephani subdiaconi, Bonifacius Papa filius Lucundi presbyteri, Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo sancti Petri, Agapius filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori Episcopi de civitate Hierosolyma, Silverius Papa filius Hormisdæ Episcopi Romae. Complures etiam, &c. Nec vero magis mirandum est, hac omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos, qui hic enumerantur. Licet enim qui Pontificatus dicitur, ubi haec scripta sunt loci leguntur, a Damaso veritas scribit: ideoque licet ab aliis multa deinde sint addita, veritas tamen primi auctoris nomen. Ivo quidem eadem fere ista refert, et Gestis Romanorum Pontificum. Omnia partem aliquam huius capiti, saltem illius, qua in decimo Vaticano habetur, ab ipsi Gratiano scriptam esse, constat ex verbis Gratiani in extremo praecedente capite, & capite penultimo huius distinctio. Adhuc vero Palea, dum unum per se caput conficere voluit, ordinem perturbavit, praefertim in receptione Felicis III. & illud sic Osi teneret adjuvavit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.

C. III. ¶ Vitio parentum filium non impunitur.

Hinc Augustinus ait lib. de bono coniug. c. 16.

Necunquam homines nascuntur, si parentum vitia non sectentur, & Deum recte colant, honeste.

a In concilio Claramontensi, cap. 21. & Melphensi. & in concilio Inno. II. cap. 12. Sententia est in concilio Lateranensi, sub Alex. III. par. 19. cap. 2. Ex decreto Greg. VII. & Urbani II. b al. canonici, al. canonici regularibus. c Anselm. l. 6. c. 120. l. 10. p. 6. c. 411. Panm. l. 2. c. 51. In pontificali. d al. Hormisdæ. e Ivo in prologo. d. Annorm. in prologo, c. 30. & l. 3. c. 22. f Sent. 2. dist. 23. q. 4. sicut & uocaturque. in fin. Ivo in prologo, & p. 6. c. 411. Eadem in prologo, c. 29.

& salvi erunt. Semen enim hominis ex qualicumque homine, Dei creatura est; & eo male utentibus male erit, non ipsum aliquando malum erit. Sicut autem boni filii adulterorum, nulla est defensio adulterii: sic mali filii conjugatorum nullum est crimen nuptiarum.

C. IV. De eodem.

Item Iohannes Chrysothomus bombia tertia in Mattheum.

Nunquam b de vitibus erubescamus parentum, sed unum illud quaramus, & amplectamur, virtutem videlicet. Huiusmodi enim, etiam si alienigenam quis habeat matrem, etiam si fornicatione pollutam, vel quolibet eiusmodi dedecore fordidatam; nihil tamen de eius aut vilitate suscitabitur, aut crimine polluetur. Quod si fornicationem ipsum ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculat, multo magis ex meretricis natus & adultera, si propria virtute decoretur, parentum suorum non dedecoratur opprobriis. Item infra. Non est omnino, nec de virtute, nec de vitio paritum aut laudandus aliquid, aut culpandus; nemo inde vere aut obfuscus aut clausus est: imo etiam si quiddam ad communi opinionione abhorrens dicendum est, nescio quomodo ille magis respicietur, qui ex parentibus a virtutibus profusus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis.

1. Queramus. In vestigio, quomodo vulgatis est, legitur, atq; omnibus studiis nequaquam nobilitati propriatum honore virtutum. Graeci ineger locustia habet: τρωδύων & ηρώων. De nobilitate videtur in γένος αἰσθησέω ἡντι τῆ τῶν αἰσθησέω ηρώων, ἡδὲ ἐν ἡρώων ἡντι τῶν ἡρώων. 2. Si quiddam ad communi] Sic est interpretatum ex graeco: ἡντι τῶν ἡρώων ἡντι τῶν ἡρώων. Antea legitur, quomodo videtur fore in vestigio vestigio, & apud Irenaeum, ut consideratius aliquid dicamus, aut expressius.

C. V. Non parentum, sed propria culpa quae, commendat.

Item Hieronymus in epistola ad Pammachium contra errorem Iohannis Hierosolymitani.

Nasci de adulterio, non est eius culpa, qui nascitur, sed illius, qui generat. Quomodo in feminibus non peccat terra quae fovet, non semen quod in sulcis jacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant, sed, verbigratia, fur & latro, qui fraude & vi eripit semina; sic in generatione hominum recipit terra, id est, vulva, quod suum est; receptum confovet, confovet corpora, corporatum in membra distinguit; & inter illas secretas ventris angustias Dei manus semper operatur, idemque est corporis creator & animae. Noli d. despicere bonitatem figuli tui, qui te plastavit, & fecit ut voluit. Ipse est Dei virtus, & Dei sapientia, qui in utero virginis adificavit sibi domum. Iephthae inter viros sanctos Apostoli voce numeratus meretricis est filius. Sed audi, Esau de Rebecca & Isaac genitus, hipidius tam mente, quam corpore, quasi bonum triticum in lolium, avenasq; degenerat: quia non in feminibus, sed in voluntate nascentis, causa vitiorum est aequiverturum.

C. VI. Iniquitates parentum filio obesse non possunt.

Item Augustinus contra Faustum, lib. 22, c. 64.

Plusus ille, qui vocatur et ad nuptias bonos & malos, suis congruens invitatis, nasci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles, parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse.

a ad adulterium] orig. ad illa verba, Inada autem gemis, &c. b Item p. 6, cap. 414. c Item p. 6, c. 413. d Esau. e Item p. 6, c. 414. f Mattheus.

Apud B. Augustinum L. 22, contra Faustum, c. 64, sequitur. Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipsius discere debuerunt, parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse. Proinde profusus ille suis congruens invitatis, qui vocatur et ad nuptias bonos & malos, etiam nasci voluit de bonis & malis. Et ex huius compositione est hoc caput.

C. VII. Non aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo suscipitur, deus in gradu.

Item Gregorius ad Columbanum Episcopum Neomidiensis, libro, epist. 2.

Satis perversum, & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem sua culpa vel facinus ab officio, quo fungitur, gradu non dejicit.

C. VIII. Ex adulterinis mari conjunctionibus a sacerdotio non prohibentur.

Item Hieronymus.

Domini a noster Iesus Christus voluit, non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis communiobus nasci: nobis magnam fiduciam praestans, ut qualicumque modo nascatur, dum tamen eius vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur, cuius per fidem membra effecti sumus. Er scit ille verus est Pontifex ex adulterinis natus conjunctionibus, ita qualicumque ordine natus sit aliquis, tantum b ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus implet, sitque literatus, & vir unius uxoris, nequaquam a sacerdotio repellitur. Iudas enim Patriarcha concubavit cum Thamar nuru sua & ex illo concubitu nati sunt Phares & Zaran: inde postea Salomon, qui fuit dux in deserto: inde Obeth: & inde quoque Booz d: inde postea Ithai, qui fuit pater David. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est, ideoque filii eius sumus, quae ipse fecit, nos imitari debemus.

1. Inde Obeth] In primo capite Evangelii S. Matthei, Booz dicitur genuisse Obeth.

C. IX. A populo Dei non separant aliquem matrem conditio, sed propria culpa.

Item Augustinus de unico baptismo contra Donatistas, lib. 3, c. 21.

Ismael e, ut separaretur a populo Dei, non obfuit mater ancilla; sed obfuit fraterna discordia & nec profuit potestas uxoris, cuius magis filius erat, quia per ipsius iura conjugalia, & in ancilla feminatus erat, & ex ancilla susceptus.

3 pars. Contra Bonifacium martyris scribens Echeldobaldus Regi Anglorum.

C. X. Vitia parentum etiam ad posterum transferuntur.

Si gens Anglorum (sicut per istas provincias divulgatum est, & nobis in Francia & in Italia improperatur, & ab ipsis paganus improperatum est) spreto iugalibus connubiis, adulterando & luxuriando, ad instar Sodomiticae gentis, fordam vitam duxerit; de tali comminatione meretricum astimandum est degeneres populos, & ignobiles, & fures libidine fore procreandos, & ad extremum universam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem, & novissime nec in bello seculari fortem, nec in fide stabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam; sicut alius gentibus Hispaniae, & Provinciae, & Burgundiorum populis contigit, quae sic a Deo recedentes fornicatae sunt, donec iudex g. omnipotens talium criminum ultrices.

a Anselm. lib. 6, cap. 149. Poly. 12. 11. 31. Bure. 1. 3. c. 31. b al. tamen: c. Genes. d. Rub. 2. e. Item p. 6, cap. 61, Pann. lib. 6. 447. f. Item p. 6, cap. 224. g. al. vindex.

poenas per ignorantes i legem Dei, id est a, per Saracenos venire, & favere permittit.

¶ Per ignorantes ¶ In epistola B. Bonifacii martyris, (que una cum multis aliis extraxit manuscripta in codice sapientie memorato Bibliotheca Dominicana) legitur: per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. cum qua lectione concordant aliquot verisimiles Gratiani exemplaria, & ferè etiam Ivo.

C. XI. ¶ De religio si inveni fuerint filii sacerdotum, ordinentur.

Unde Urbanus in fine superioris capituli distinguendo subiunxit.

Rubrica huius capituli abest ab aliquot versibus (neque enim est capituli distinctio) & præponitur sequenti capiti, Apostolica.

Nisi b aut in canoniis, aut in canoniis c religiose probati fuerint consetari.

C. XII. ¶ De eodem. Item Alexander II.

Apostolica a auctoritate præcipimus vobis, ut si eum, quib ab ecclesia electus est, altero digniore esse, canonicamque eius electionem probaveritis, fulti non sita auctoritate consecratis. Nam, pro eo quod filius sacerdotis dicitur, fixata virtutes in eum convenient, non rejicimus.

Hoc autem, quod de filii sacerdotum dicitur, ex dispensatione ecclesie introductum videtur: & quod ex dispensatione introductum, ad consequentiam regule trahi non poterit.

C. XIII. ¶ Filii sacerdotum non prohibentur ab Episcopis, si cetera virtutes in eis inventantur.

Unde Urbanus Papa II. scribit Bartholomæo Turon. Archiepiscopo.

Cononiamensem electum, pro eo, quod filius sacerdotis dicitur, si cetera virtutes, in eum conveniunt, non rejicimus, sed suffragantibus meritis patienter suscipimus: non tamen, ut hoc pro regula in posterum assumatur, sed ad tempus ecclesie periculo consultur.

Contra ergo ex sacerdotibus nati, in summo Pontifice supra leguntur esse promoti, non sunt intelligendi de formatione, sed de legitimitate conjugii nati: que sacerdotibus i ante prohibitionem ubiq, licita erant, & in orientali ecclesia usq, hodie eis licere probatur.

Quod autem rariis originis semini imputari negatur, videtur esse contrarium illi sententia, f [Adulterorum filii abominatio sunt Domino.] Sed sicut supra dictum est de presbyterorum filii, ita & hoc de filii adulterorum intelligendum videtur: ut illi dicantur esse abominatio Domino, ad que paterna flagitia hereditaria successione descendunt. Similiter & illud Urbanus intelligendum quod ipse est scribit Veneno Legionen. Episcopo.

¶ Sacerdotibus ante ¶ Hic ostendit aperte Gratianus, se in ea fuisse opinione, aliquando in Latina ecclesia presbytericum lucas nisi conjugio, quod in ecclesia Grecorum & Armenis & non permissum est. Id vero minime ita esse, superius in his dist. 12. est annotatum. De illis vero, quos antea narravi creatos fuisse summos Pontifices, dicendum est esse, antequam patres ipsorum illo sacro ordine essent decorati, fuisse generatos.

C. XIV. ¶ De eodem.

Quia si simpliciter ad sedem Apostolicam veniens humiliter peccatum confessus es, quod Pontificium videbatur officium impedire, videlicet, quod ex matre non legitima procreatus sis, quam vivente propria uxore pater tuus cognovisse dignoscitur: b Nos

a al. etiam. b Supra ead. cap. presbyterorum. c al. canonicus. d Ansel. lib. 6. cap. 29. e Ansel. lib. 6. c. 29. Pann. lib. 3. c. 3. sup. ca. Ofus. f Sap. 3. sed paulo aliter. g Pann. lib. 3. c. 34. h al. dicitur.

Apostolica manufactudinis gratia admonente, a ceteris que sacerdotium impediunt, criminibus, tam tu professione, quam fratrum testimonio, qui tecum sunt, immunitatem reagnoscences, & vitam tuam religiosam audientes, ab huius peccati vinculo absolutum, in suscepro sacerdotali officio confirmamus.

DISTINCTIO LVII.

Item, qui in agritudine constitutus baptizatus presbyter ordinatus non debet.

C. I. ¶ Non ordinatur presbyter, qui in agritudine constitutus baptizatus.

Unde in Neocaesariensi Concilio, c. 23. legitur.

¶ Quis in agritudine constitutus fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est: nisi forte postea ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut b hominum raritas exegerit.

¶ Quod canon hic statuit, videtur multo ante in Romana ecclesia observatum: quemadmodum ex epistola Cornelii Papa de Novatiano patet, cuius verba relata ab Eusebio Historia Eccles. lib. 6. c. 45. ita spectantia, hoc sunt: Qui quidem prædico, spiritu illo malo esset liberatus, & post in gravem morbum, ut jam ferme mori putaretur, incidisset; in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus baptismum accepit. & paulo post, cum de ipsius ordinatione ageretur, adjungit: Qui quidem Episcopus, non solum ab univ. clero, sed etiam à multis laicis vetitus; quoniam minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerum affirmari; magis perire postulat, sibi potestatem dari, huic soli manus in fortem presbyterii imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Item ex monachali habitu nullus assumitur ad ecclesiasticum officium, nisi fuerit abbas voluntate proprii Abbatis.

C. I. ¶ Monachus non ordinatur clericus, nisi voluntate abbatis Episcopo fuerit ablatu.

Unde Gregorius scribit Mariano Episcopo Ravennati, lib. 2. epist. 18.

Nullus ad ecclesiasticum officium ex monasterio ducatur monachus; nisi quem abbas loci ad id officium propria voluntate obtulerit Episcopo.

C. II. ¶ De eodem.

Item ex d concilio Carthaginensi V. c. 3.

¶ Si quis de alterius monasterio repertum 1. vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio maiorem monasterii constituit 2. Episcopus, qui fecerit, à ceterorum communione se iunctus, sua tantum plebis communione contentus sit, & ille neq, clericus, neq, præpositus perferret.

¶ Repertum ¶ Græci legunt: 'αὐτὸς τὸν ἀπὸ ἄλλου μοναστηρίου ἄλλου ἐκείνου, id est, si quis ab alieno monasterio receperit aliquem.

¶ Constitueret ¶ Antea sequelatur, sine licentia abbatis, & monachorum: que verba sunt expuncta, quales sunt a concilio Carthagin. & Africano, & plerisque versibus Gratiani codicibus.

DISTINCTIO LIX.

Item, qui ecclesiasticis disciplinis imbuti, & approbatione discipuli non sunt, ad summum sacerdotium non adferent.

a Toly. lib. 2. tit. 31. Burch. l. 4. cap. 43. Ivo p. 1. c. 27. c. 27. 1. 101. b al. & c Paulo aliter. d & in Africa. c. 47.

C. I. ¶ Non affertur ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

Unde ait Zozimus Papa ad Iphichium Salonitanum Episcopum, epist. 1.

¶ Vi a ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non est, & temporum b approbatione divinis studiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesie sacerdotium aspirare preumat: & non solum in eo ambitio inefficax habeatur; verum etiam in ordinatores e- jus, ut e careant eo ordine, quem sine ordine contra precepta Patrum crederent presumendum.

C. II. ¶ Ad sacerdotale officium nullus, nisi per singulos gradus probatus accedat.

Idem i eadem epistola.

¶ Id officia secularia principum locum, non vestibulum rationis ingressis, sed per singulos e gradus examina- tis temporibus defertur, quis ille tam arrogans, tam im- pudent invenitur, ut in celestis militia, quae propensius ponderanda est, & sicut aurum, repetitis ignibus explo- randa, statim dux esse desideret, cum tyro ante non fue- rit, & prius velit docere, quam discere? Affuecat in Do- mini castris, in lectorum primitus gradu divini rudimen- ta ferat, nec illi vile sit exercitiam, acolythum, subdia- conum, diaconum per ordinem fieri: nec hoc fastu, sed statibus maiorum ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut & nomen aras imple- at, & meritum probitatis stipendia ante acta testentur. Iure inde summi Pontificis locum sperare debet. Facit hoc nimis remisso confecerdotum nostrorum, qui pom- pam multitudinis quzrunt, & putant ex hac turba ali- quid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa po- pularitas etiam his locis, ubi solitudo est, talium repe- titur, dum s' parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud prestat non possunt, divinos ordines largiuntur. Quod oportet distincti semper esse iudicii. Rarum est enim omne, quod magnum est.

¶ Idem i Caput hoc antea tribuatur Urbano. Emendata est in scripto ex plerisque vetustis Gratiani exemplaribus, habetur enim in eadem epistola.

C. III. ¶ Cuiuslibet meriti laicus ad summum non affertur sacerdotium.

Item Gregorius lib. 7. reg. epist. 110.

¶ Hoc g ad nos pervenisse non dissimili dignum dete- ctatione complectimur, quod quidam desiderio hono- ris insati, geluntis Episcopis tonsurantur, & sunt repente ex laicis sacerdotes: atque inverecunde reli- giosi propofiti b ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus quod isti subiectis prestituri sunt, qui antequam discipulatus limen attingant, tenere magisterii locum non formidant? Qua de re necesse est, ut quamvis inculpatis quisque sit meriti, antea tamen per distinctos ordines ecclesiasticis exerceantur officii.

C. IV. ¶ Non affertur ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

Item Caelestinus Episcopus Galliarum, epist. 2. c. 31.

¶ Ordinatores i vero quosdam, fratres charissimi, Epi- scopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tan- ta dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, huius usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, diuini, cum ad Episcopatum his gradibus, qui- bus frequentissime cautum est, debeant pervenire, ut mi-

a Anselm. lib. 6. cap. 21. lvo part. 1. cap. 102. supra dist. 30. b tempore i. orig. c. al. ordinatores eius careant. d Anselm. lib. 6. cap. 21. e al. plurimos. f orig. f al. aliam per parochias. g Anselm. lib. 6. cap. 21. h. al. al. propofiti. i Bar. lib. 1. cap. 11. lvo p. 72.

noribus initiati officii ad majora firmentur. Debet enim ante esse discipulus, qui postea doctor esse desiderat, ut possit docere, quod didicit: omnis vite institutio hac, ad id quo tendit, se ratione confirmat. Qui mirum li- teris operam dedit, praceptor non potest esse litera- rum. Qui non per singula stipendia creverit ad meritum ordinem stipendii non potest pervenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius impletur?

DISTINCTIO LX.

¶ Cae ostensionem ex parte est, qui possint ad sacerdotium ordi- nem promoveri, & qui non. Nunc autem considerandum est, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, vel propo- situm, vel Episcopum, vel Archiepiscopum sine eligendi.

C. I. ¶ Archipresbyter, vel decanus, aut archidia- conus non nisi diaconus, aut presby- ter ordinetur.

De his ita statutum est ex concilio Urbani.

Papa, celebrato Alvernia.

¶ Nullus Episcopus in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconum instituit, nec archipresbyterum aut decanum, nisi presbyteri sint, ordinare praesumat. Quod, ut distinctius teneatur, Apostolica auctoritate prohibe- mus & interdiciamus.

¶ In capitulis manuscriptis concilii Clermontensis haberi ab Urbano 11. (qua non sunt decreta ipsius concilii, sed summa quaedam ipsorum) in tertio hoc legitur, quae ad praesentem canonem factum: ut nullus fiat decanus nisi levita.

C. II. ¶ Nullus in propositum, vel archipresby- terum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in propositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

¶ Et rubrica & caput emendata sunt ex manuscriptis co- dicibus.

C. III. ¶ De eodem.

Item Innocentius secundus in concilio Romano, cap. 10.

¶ Innovamus a autem, & praecipimus, ut nullus in archidiaconum, vel decanum, nisi diaconus, vel presby- ter ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel propo- siti, qui infra ordines praenominatos existunt, si inobedi- entes ordinati contempserint, honore suscepto priventur: prohibemus autem, ne a dolescentibus, vel infra fa- cros ordines constitutis, sed qui prudentia, & merito vi- tae clarescunt, praedicti concedantur honores.

¶ Horum verum propter praevocitatem quorundam statutum est, qui- nomen propositum adepti, officium contemnant, nolentes fieri sacer- dotes: aliam enim viam esse, eam etiam in Episcopum eligi possint in subdiaconatu constituti, iuxta illud Urbani i Papae.

¶ Urbani i lib. c. a multo, extra de atate & qualia, tanquam decretum Urbani primi citatur. Apud Ivonem vero, & in Panormi- sia ex fivado Beneventana, quatenus per Victoris tertii, cui Urbani secundus successit, habita fuit. Nam Urbani primi tantum plura minus anni Nicenam synodum antecessit.

C. IV. ¶ Non eligatur in Episcopum, nisi in sacri ordinis constitutus.

¶ Nullus b in Episcopum eligatur, nisi in sacri ordini- bus religiose vivens fuerit inventus. Sacros autem

a Concordat Eugenius II. in concil. Romanensi, cap. 6. Pam. lib. 1. c. 10. b lvo p. 672. Pam. lib. 1. c. 10.

ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos siquidem solos a primitiva legitur habuisse ecclesia: subdiaconos vero, quia & ipsi altaribus ministrant, oportunitate exigente concedimus, si tamen spectata sint religionis & scientia. Quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel metropolitani licentia b i fieri permittimus.

Alterum vero, ut in Episcopum, vel Archiepiscopum, nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statutum est.

¶ Licentia] Sic mutatum est ex dicto cap. a multis, Ivo-ns, & Pamormia: quatenus etiam in consuetu Gratiiani codicibus legitur, scientia.

DISTINCTIO LXI.

¶ Tem laici non sunt in Episcopos eligendi: sed per singulos ordines prius sunt probandi.

C. I. ¶ Sacerdotes & laici non sunt ordinandi. Unde Gregorius in epistola ad regina Francorum, lib. 2. reg. epist. 113.

Sacerdotale officium vestris in partibus in tantam ambitionem perductum est, ut sacerdotes fabrico, quod grave nimis est, ex laicis ordinentur.

C. II. ¶ De eodem. Item Hormisdas Papa Episcopum per Hispaniam constitutum, epist. 3. c. 1.

¶ N d sacerdotibus eligendis curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit, quos praefici necesse est corrigendis. ¶ Infra. ¶ Longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiae.

C. III. ¶ De eodem. Idem eodem loco continetur.

¶ Non negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quorum instituta fidelium. Discere prius quisque debet, antequam doceat, & exemplum religiosae conversationis de se potius aliis praestare, quam sumere. Eminentior enim esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa observatione religiosus cultus tradatur, ut luceat: & clericibus obsequiis erudendus, quis sit fructus humilitatis, ostendat. ¶ Infra. ¶ Nec tantum de laicis confecti, ostendat, sed nec de poenitentibus quidem quicquam ad humilissimi gradum profanus temerario aspi- ret. Satis illi postulant sit veniam concedi: qua conscientia absolvat eorum, qui se peccata suo populo scit recte confessum? Quis enim quem paulo ante vidit jacentem, veneretur antistitem? Praefrens memorandi f criminis labem non habet lucidam sacerdotii dignitatem.

¶ In plerisque vetustis Gratiiani codicibus caput hoc conjunctum est superius: quemadmodum est in ipsa Hormisdas epist.

C. IV. ¶ De eodem. Item Innocentius Papa ad Arelatum Carthaginiensem Episcopum, epist. 12.

¶ Miserum est eum magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit: eum summum fieri sacerdotem qui nunquam in ullo gradu obsecutus fuerit sacerdoti.

C. V. ¶ De eodem. Item Leo Episcopus ad Episcopos Africanos, epist. 8. al. 87. c. 1.

¶ Miramur h tantum apud vos per occasionem temporis impactati, aut ambientium praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibus-

a al. sacro. b al. scientia. c Ansel. lib. 6. cap. 77. Poly- lib. 2. tit. 1. d Poly. ibid. Ansel. lib. 6. cap. 72. e Ansel. ibid. Poly. ibid. f al. miserandi. g Poly. ibid. Ansel. l. 6. cap. 74. h Ivo p. 1. c. 10.

que, & longe extra sacerdotale meritum constituti, pastoralis fastidium, & gubernatio ecclesiae crederetur. Non est hoc consilere populis sed nocere; nec praestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim praesentium, salus est subditorum: & ubi est incolumitas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. ¶ Principatus tamen a, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiam si moribus atque actibus non offendit, ipsius b tamen initii sui est perniciosus exemplo. Et difficile est, ut bono peragatur exitu, quae malo sunt inchoata principio. ¶ Quod c si in quibuslibet ecclesiae gradibus providenter, scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeter posterum, quanto magis elaborandum est, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non exerceatur? Nam potius familiaris Domini status & ordo natus sit, si, quod requiritur in corpore, non invenitur, Dei missa praecipio? beati Pauli Apostoli per spiritum Dei missa praecipio? qua in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, & proinde unicusque nostrum dicitur, [Manus d. cito nemini impo-neris, neque communi-vari peccatu alieno.] Quid 2 est e cito manum imponere, nisi ante maturitatem aetatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam f discipuli sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? ¶ Sic- curg enim boni operis libri comparat fructum, qui rectum tenet, h in eligendo sacerdote iudicium; ita gravi lo- metipsum afficit damno, qui ad suae dignitatis, collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona praetermittendum est, quod institutis generalibus continetur: ne parandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra i divina legis praecpta collatus. ¶ Infra.

¶ Merito sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos de eadem idoneos sacris administrationibus censuere, quorum om- nium aetate, a puerilibus exordiis usque ad perfectioris a- annos per disciplinae ecclesiasticae disciplinae cunctis, ut unicuique testimonium prior vita praebere, nec postea de eius provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris est praemium deberetur. ¶ Si enim ad honores mundanis suffragio temporis, sine merito laboris indignum est pervenire, & notari ambitus solent, quos probitatis ob- cumentia non adjuvant; quam diligens, & quam pro- dens habendignitatum?

¶ Principatus] In plerisque vetustis Gratiiani codi- bus legitur, principatus, & cetera, & infra. Quod si, sic- ut autem factum videtur, quae infra 1. q. 1. c. principatus, cetera- hae verba, prout notatur in glossa, quae in illis etiam versibus- exemplaribus est, in quibus alie glossae non habentur.

¶ Quid est] Sic in istem manuscriptis legitur: Qui- est cito manus imponere, & c. & infra: Sicut enim, in- margine citatur, infra dist. 78. c. quid est manus.

C. VI. ¶ Non sunt eligendi ad Episcopatum nisi qui probabili vita com- mendat.

Item ex concilio Laodicensi, c. 12.

¶ Episcopum i non oportet praeter iudicium metropo- litanorum, & finitiorum Episcoporum constitui ad ecclesiae principatum. Nec eligantur, nisi hi, qui-

a 1. quasi. 1. cap. principatus. Poly. ibid. Ansel. lib. 6. cap. 77. b al. ipse. c Ansel. l. 6. cap. 31. d 1. Tim. 1. c. Insuper dicitur quid est manus. f al. obedientiam. g Poly. ibid. h al. dicitur. i de praeservatione collatus. j orig. k al. praeservat. l supra dist. 74. c. Episcopi.

multo ante nota, probabilisq; vita commendat, & nihilominus, si in sermone a fidei, & recta operatione per suam conversationem fuerint probati.

C. VII. De eodem.

Item Coelestinus ad Episcopos Apuliae, & Calabriae, epist. 3. cap. 2.

Quid b proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castis aratorem, si hi, qui praefurati sunt, ex laicis requirantur? qui vacantes saculo, & omnem ecclesiasticum ordinem efficientes, salu praepropero e in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transgredere, & in aliud vitam genus (calcaata reverentia ecclesiastica disciplina) transire? Talibus itaq; fratre charissimis, qui juris nostri, id est, canonum gubernacula custodimus, necesse est obviamus: hisq; fraternitatem vestram episcopis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericus admittat, & finat fieri, unde et illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutum d decretalium fiat.

C. VIII. Rudius & imperitii gubernacula ecclesiae non sunt committenda.

Item Leo, epist. 62. ad Episcopos Africanos.

Statuimus t ne e in aliquo Apostolica, & canonica decreta violentur, & ne his ecclesia Domini regenda cedatur, qui legitimarum institutionum necesse, & totius humilitatis ignari, non ab infimis fumere incrementum sed a summis volunt habere principium: cum valde iniquum sit, & absurdum, ut imperiti magistris, novi antiqui, & rudes praefertant emeritis.

1 ¶ Statuimus] In epistola ipsa conjunguntur verba hujus capitis cum extremis verbis capiti, Miramur, supra eadem: hoc modo, quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio divinorum numerum, & coelestium dignitatum, ne aliquo Apostolica & canonica decreta violentur, & his ecclesia Domini, &c. rogat, oratio per interrogationem profertur.

Hi omnibus auctoritatibus laici prohibentur in Episcopatu eligi.

2 pars. Contra beatus Nicolaus ex laico electus est in Episcopum: beatus Severus ex laico electus est in Archiepiscopum: beatus Ambrosius, cum nondum esset baptizatus, in Archiepiscopum est electus. Sed exordium est, quod ecclesiastica prohibita: proprias habent causas, quibus essantibus, cessant & ipsa. Ut enim laicus in Episcopum non elegerit, hoc causa fuit, quia rita laicali ecclesiastica disciplina per ordinem non erant, restat exemplum de se proficere alii, quia in scriptis experimento non dicitur. Cum ergo quilibet laicus merito sua perfectionis clericum vitam transgredat, exemplo beati Nicolae, & Severi, & Ambrosii, ejus electio potest rita haberi.

C. IX.

Unde idem Ambrosius in epistola 12. ad Verulenses, ait de scriptis.

Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiis. Sed si non deest humilitas competens sacerdoti, ubi causa non habet, vitium non imputatur. Itaque ordinationem meam occidentales Episcopi judicio, orientales etiam exemplo probantur.

In aliquot vestris exemplaribus caput hoc conjunctum est superiori. Nam Gratianus (quod saepe facit) sententiam patris beati Ambrosii afferre voluit, quam ipsa omnino atque eodem seruat ordine verba referre. locus enim integer sic habet. Quam restituam, ne ordinaret, postremo cum egeret, saltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit praescriptio, valuit impetio. Tamen ordinationem meam occidentales Episcopi judicio, orientales etiam exemplo probantur.

a ¶ In epistola ipsa conjunguntur verba hujus capitis cum extremis verbis capiti, Miramur, supra eadem: hoc modo, quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio divinorum numerum, & coelestium dignitatum, ne aliquo Apostolica & canonica decreta violentur, & his ecclesia Domini, &c. rogat, oratio per interrogationem profertur.

runt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia. Si dilatio ordinationi desuit, vis cogentis est: si non deest humilitas competens sacerdoti, ubi causa non habet, vitium non imputatur.

C. X. ¶ Scholasticus ex sem, aut ex administratione postulari potest Episcopum.

Item obicitur illud Sardicenis concilii, c. 22.

Optimus a Episcopus dicitur. Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetur, si forte aut dives laicus, aut scholasticus de foro, 2 aut de b administratione Episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante de lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen Episcopatus.

1 ¶ Laicus] Absit vox ista a concilio: sed ab glossam non est indulta.

2 ¶ De foro, aut de administratione] Gracè tammodo est, δὲ τοῦ τοῦ ἀγοῶν.

3 pars. Sed e aliud est postulari, aliud eligi. Postulari necesse est curia adscriptus ab Imperatore; clericus alterius civitatis a suo Episcopo: sed non eligitur aliquis, nisi in sacri ordinis constitutus. Et cum electio cum solemnitate decretis omnium subscriptionibus roboratur, postulari vero simplici petitione. Quam distinctionem B. Gregorius tenuit in regulo, d lib. 2. epist. 19. scribens Benenata Episcopo.

C. XI. ¶ Electio Episcopi debet fieri cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborata.

Episcopus, dum fuerit postulatus, cum solemnitate decreti, subscriptionibus omnium roborati, & electionis tuae testimonio literarum ad nos sacrandus occurat.

Sic beatus Ambrosius 1 ante susceptum baptismum ab Imperatore est postulatus, non electus.

1 ¶ Ambrosius] Quod Synodus elegerit Ambrosium & non Imperator, ostenditur in c. Valentiniana, infra dist. 9. Ac de sua electione ipsemet Ambrosius refert aliqua lib. 1. epist. c. 1. & de panat. lib. 2. c. 8. In epistola ad Verulenses.

4 pars. Item clericus alterius ecclesiae non sune praefertendi in electione iis, qui bene militant in propria ecclesia.

C. XII. ¶ Extranei emeritis in suis ecclesiis non praependantur.

Unde Coelestinus Papa ad Episcopos Galliae, epist. 2. c. 4.

Nec e emeritis in suis ecclesiis clericis peregrini & extranei, & qui ante ignorant sunt, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium merentur testimonio, praependantur.

C. XIII. De eodem.

Idem ead. epist. cap. 5.

Nullus f invitis detur Episcopus. Cleri 1, plebis & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clerico, cui est Episcopus ordinandus nullus dignus (quod evenire non credimus) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito praefertantur. Habeat unusquisque fructum suam militiae in ecclesia, in qua suam per omnia officia transigit aetatem. In aliena stipendia minime alter obrepant: nec alii debitam alter sibi vindicare audeat mercedem. Sit facultas clericis retinendi, si se viderint praeferri, & quos sibi ingeri ex transverso agnoverint, non timeant refutare. Qui etsi non debentur primum, vel liberum de eo, qui eos refertur est, debent habere iudicium.

a Burch. lib. 1. cap. 27. In par. 5. cap. 71. b al. ex administratione. c In ordine Romano. d Et ubi saepe, & infra ead. c. obitum. e Polye. ibid. Anst. lib. 6. cap. 71. Deuodot. part. 1. f Deuodot. ibid. Polye. ibid. Anst. lib. 6. c. 11. Burch. lib. 1. c. 27. In part. 1. c. 81. Pan. 19. c. 7.

¶ Cleri] Hinc usque ad vers. Tunc. sunt addita ex orig. & referuntur infra 63. cap. cetera.

C. XIV. PALEA. I
IN a ordinatione prepositi illa semper consideretur ratio, ut hic constituitur, quem sibi omnis concurs congregatio secundum timorem Dei, sive etiam pars congregatiois (quamvis parva) saniori consilio elegerit. Vix autem merito & sapientia eligatur, qui ordinandus est, etiam si ultimus fuerit in ordine congregationis. Quod si etiam omnis congregatio virtus suis (quod abicit) consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam Episcopi, ad cuius diocesis pertinet locus ipse, vel b ad alios vicinos prepositos, vel Christianos claruerint; prohibeant pravorum prevalere consensum, & domui Dei constituant dignum dispensatorem.

¶ Palea] Hac palea abicit ab omnibus vetustis exemplaribus Gratiani, que sunt collata. Exat autem in regula S. Benedicti, ex qua nonnulla sunt emendata.

C. XV. ¶ De eodem.
Item Gregorius clero, & nobilibus civibus Neapolitanis, l. 8. reg. epist. 40.

Studii c vestri sit, etiam alium, qui aptus sit, providere, ut d si forte Petrus, quem a vobis electum affectis, huic ordini non videatur idoneus, sit in quem e se vestra declinate possit electio. Nam grave delictum erit opprobrium, ut si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant, qui eligi debeat, non habere.

C. XVI. ¶ De eodem.
Item Gregorius Barbaro Episcopo, lib. 21. epist. 16.

Obitum f Victoris Pannormitanæ civitatis antistitis directæ relatio patefecit. Quapropter visitationis deficiente ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de preventionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid est in patrimonio episcopi, a quoquam præsumatur ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam ecclesiam properabit, & assiduis adhortationibus clericum, plebemque episcopi ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expectant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus exspectat sacerdotem, & a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roboratus, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. ¶ Commonemus g etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesiæ; nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad Episcopatum dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri: provisorius ante omnia, ne ad hoc i cuiuslibet conversationis vel meriti laicæ personæ aspirare præsumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & in periculum ordinis tui (quod abicit) incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parochia, sub tua cura, dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus Episcopus, esse concedimus.

¶ Ne ad hoc] Similis clausula est etiam eodem lib. proxima epist. 17. & lib. 2. indic. 10. epist. 19. Bonnatis Episcopo, & epist. 26. Joanni Episcopo Syllaceno, & lib. 2. indic. 2. epist. 25. Fortunato Episcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus hanc epistolam, emendatam est hic locus, ut non multum discrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epistolam B. Gregorii in epistolâ hic citata legitur, ne ad

a Ex regula S. Benedicti, cap. 64. b vel abbatibus vel Christianis vicinis claruerint. c Anselm. cap. 13. d Vis forte huic ordini hinc non videatur idoneus. orig. e quo] orig. f B. diacon. l. 2. c. 22. Deuodicit p. 1. Ansel. l. 6. c. 26. g Polyg. ibid.

id cuiuslibet conversationis vel meriti laicam personam aspirare permittas.

C. XVII. ¶ De eodem.
Item Pelagius Papa Eusebio Massimense Episcopo.

CAtinensis a ecclesiæ visitationem tibi iniungimus, cuius Episcopum de hac luce transisse susceperit relatione didicimus. Impossibile enim est, ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracusanis partibus alii cultibus causis, quæ ad Deum pertinent, committamus, nisi forte talis tempore te Deus nunc in Catinensi ecclesiâ eligere voluerit, de cuius conscientia possimus esse securi, ut a te labores istos paulum removece possimus. Mox ergo dilectio tua ad prædictam Catinensem ecclesiâ pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, atque suadeat: & statim eum ad urbem Romanam cum decreto, & testificatione relationis tuæ transmittet.

C. XVIII. ¶ Qui in Episcopum eligitur, non sit reus criminum, que sacra lex morte punit.

Item Gregorius Pastore Episcopo, lib. 10. epist. 20.

BAprutium b pastoralis sollicitudine defuitum est: ubi diu quæritur quis ordinari debeat, & nequam quam potuit invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in plimodix studio, in amore notis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo approbatur: hunc volumus, ut fraternitas vestra ad locum veniat, & de anima sua admoveat, quatenus in bona studiis crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacre regulam morte mulanda sunt, obviant, tunc hinc mandandum est, ut vel monachus, vel a nobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placeverit, ipse ad pastoralem curam debeat promoveri.

¶ Qui autem visitatio iniungitur, nihil de rebus episcopi ecclesiæ quoquam præsumi patiantur.

C. XIX. ¶ Non patiantur a quoquam præsumi de rebus ecclesiæ, cui eius fuerit in quibus visitatio.

¶ Unde Gregorius Gaudenzio Episcopo, l. 4. epist. 27. seu cap. 16.

Quoniam d Festus Capuanæ ecclesiæ Episcopus in Romana civitate positus de hac luce migravit, curamque sibi fuit (quæ universis ecclesiis a nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigeret, ut memoratæ ecclesiæ visitator accedas: sic tamen, ut nihil de preventionibus e clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid præfati loci esse patuerit, a quoquam præsumi patiaris; sed omnem vigilantiam, atque curam circa clerum, plebemque eisdem ecclesiæ exhibere convenit, ut in vigiliis, obsequioque; ecclesiastico sedulo ac devote debeat deservire.

DISTINCTIO LXII.

BReviter monstratum est, ex quibus ordinibus in quo præsumi debent eligendi. Nunc videndum est, a quibus eligendi, & consecrandi. Electio clericorum est, i p titio plebis.

¶ Est] In vulgatis codicibus sequetur, consensus plebis accipis. In manus scriptis vero partim legitur, consensus plebis partim petitio plebis: atq. ita est emendatum.

C. I. ¶ Non sunt habendi vota Episcoporum, qui nec a clericis eliguntur, nec a plebis bus expendantur.

¶ Unde Leo Papa Rustico Narbonensi Episcopo, epist. 40. al. 2. c. 1.

Nvlla f ratio finit, ut inter Episcopos habeantur

a Polyg. ibi. Ansel. lib. 6. c. 44. b Aprutium ex tunc] c d definita] orig. d Ansel. l. 1. c. 11. e al. proventibus. f Polyg. l. 2. m. 1. Burt. l. 1. c. 2. Ansel. l. 6. c. 75. Leo p. 3. c. 65.

nec a clericis sunt electi, nec a plebeis expetiti, nec a provincialibus a Episcopis cum metropolitanis iudicio consecrati.

C. II. ¶ Populus non debet praeferri, sed sublevari. Item Calixtus Papa ad Episcopos Apuliae & Calabriae, epist. 3. c. 3.

Docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quid non liceat, commone, non his consensum praebe debemus.

C. III. ¶ Non consecratur in Episcopum, nisi canonice electus.

Unde Calixtus Papa II. Nullus in Episcopum, nisi canonice electum consecret. Quod si praesumptum fuerit, & consecratus, & consecratus abiq; recuperationis spe deponatur.

DISTINCTIO LXIII.

C. I. ¶ Laici electioni Pontificum non inferantur.

Unde Hadrianus Papa in e. synodo Constantino-

Nullus laicorum principum, vel potentum semet inferat electioni aut promotioni Patriarchae, Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi: ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat consilio, vel contentio, praesertim cum nullam in talibus potestatem, quemquam potestativorum, vel ceterorum laicorum habere conveniat.

C. II. ¶ De eodem.

Item ex octava synodo, actione prima.

Hadrianus & Papa secundus (quod Nicolaus praedecessor ejus disposuerat) missos suos, Donatum scilicet Hostiensem Episcopum, & Stephanum Nepesinum Episcopum, & Marinum diaconum sanctae Romanae ecclesiae, ad Basilium Imperatorem, & ad filios eius Constantinum, & Leonem Augustos, Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius bibliothecarius Romanensis sedis, utriusque linguae, graecae & latinae peritus periret, & synodo congregata (quam octavam universalem synodum illic convenientes appellaverunt) eorum scismata de Ignatii depositione, & Photii ordinatione,

sedaverunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: Consecrationes & promotiones Episcoporum concordans prioribus conciliis, clericorum electione, ac decreto Episcoporum collegii fieri, sancta haec & universalis synodus diffinit, & statuit: atque iure promulgat neminem laicorum principum, vel potentum semet inferere electioni, vel promotioni Patriarchae, vel Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi: ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat consilio vel contentio, praesertim cum in talibus nullam potestatem quemquam potestativorum, vel ceterorum laicorum habere conveniat, sed filere, & attendere sibi, usquequo regulariter a collegio ecclesiae suscipiat suam electionem futuri Pontificis. Si vero quisquam laicorum ad contraclandum, & cooperandum invitatur ab ecclesia, licet huiusmodi, cum reverentia, si forte voluerit, obtemperare se assensibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam ecclesiam saluiter promovet.

C. I. H. ¶ Electi in Episcopum Imperator interesse non debet.

Item ex historia tripertita, lib. 7. c. 8.

Valentinianus Imperator veniens ab oriente ad haereticas partes (ut refert historia ecclesiastica) morans in Auxentio, Arianae perditionis magistro, qui Mediolanensem ecclesiam, ut lupus dilaniaverat, cum veller catholicum, Deo ordinante, ibi consecravit Episcopum, evocans Episcopos, haec eis locutus est: Nolitis aperte, cruditi quippe divinis eloquiis, qualem oporteat esse Pontificem, & quod non deceat eum verbo solo, sed etiam conversatione gubernare subiectos, & totius semetipsam imitatorum virtutis ostendere, testemque doctrinae conversationem bonam habere. Talem itaque in pontificatu constituite sede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, sincere nostra capita submittamus, & eius monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessario relatu curantis medicamenta suscipiamus. Haec cum dixisset Imperator, petiit synodus, ut magis ipse decerneret sapiens & pius existens. At ille, super i. vos est, inquit, talis electio. Vos enim gratia divina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc sacerdos egrediens de Episcopali sede tractabat, & infra. ¶ Cum autem ordinatione divina Ambrosius nondum baptizatus, electus fuisset, exultans Imperator ait: Gratias ago tibi Domine Deus omnipotens, & salvator noster, quoniam hunc viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tua iustitia convenire. Cumque sanctus Ambrosius contraflaret de hoc quod acciderat (ut idem ipse in suis epistolis & scribit) confortavit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adiutor & defensor tuus (ut meum ordinem decet) semper existam.

C. IV. ¶ Auctoritate Apostolica, non regio favore Episcopus est eligendus.

Item Nicolaus Papa I. Lothario Regi.

Pro eo scias, quia relatum est nobis, quod quicumque ad Episcopatum in regno tuo provehendus est, non nisi faverent tibi permissas eligi. Ideo Apostolica auctoritate sub divini iudicii obreftatione injungimus,

a. al. cooperacionibus. b. almon. c. infra. 91. c. si qua. Poly. lib. 6. tit. 1. Barab. list. c. 3. Ivo p. 16. cap. 1. 4. Deu. dicit. p. 1. Ivo part. 5. cap. 1. Deu. dicit. p. 1. Ang. lib. 6. cap. 23. & 22. L. 1. tit. c. Ang. lib. 6. cap. 23. Ivo p. 1. cap. 1. Deu. dicit. p. 1. c. proximo. Poly. dicit. p. 1. Poly. lib. 6. tit. 1.

a. Promotiones & consecrationes, orig. b. al. concertandum. orig. & alii collect. c. al. & ecclesiae d. Caput est velle bonis arbitriam compositionem. e. In epist. ad Veraculum.

In veneta ecclesie Matinensis sex concilio Roma habiti referuntur capitula, quorum secundum est hoc. Et de hac eadem re habentur multa in Pontificali manuscripto in gestis Nicolai prima.

C. XIV. De eodem.

Item Pelagius Papa Iulianus Episcopo Grumentina.

Litteras a charitatis tua suscepimus, quibus significas. Latium diaconum tuum ad Episcopatum ecclesie Marcellianensis a clero, & omnibus, qui illic conveniunt, postulari. Et infra. Sed nunc & hoc dicimus, ut si eum omnes eligunt, & vis eum concedere, gratiam nobis esse cognosce, & si potest, ante diem sanctum festi- net occurrere, ut vel sabbato ipso noctis magna post bap- tismum eum Dei gratia valeat ordinari.

C. XV. Ex facta i. principis qui ordinatur.

Item Laurentio Episcopo Comanenensi.

Principali & devotissimum militum, qui illic in civitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directam, faciam insinuante te clementissimi principis imperialis, que eis presbyterum, diaconum, & subdia- conum fieri debere precepit. Ideo hortamur dilectionis tuam, ut personas ipsas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra canones commississent, & si eos in- culpabiles repereris, & vite ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana septimana Pasche, si Dominus voluerit, & si vixerimus, unumquemque per officia, que praximus non differas promovere.

C. XVI. Ex facta i. Eminentia est hoc vultura, ut indicet illud, de quo agitur, fuisse ad petitionem Imperatoris ordinatum: sacra- mentum Episcopatus Imperatoris significat.

C. XVII. Papa rogat Augustos, ut Reatinam ecclesiam cuiusdam electo dignentur concedere.

Item Leo quartus Lethario & Ludewico Augustis.

Reatina ecclesia, que per tot temporum spatia pasto- ralis curis destituta consistit, dignum est, ut bra- chio amplitudinis vestra sublevetur, ac gubernationis regimine protegatur. Unde salutationis alloquio pra- misso, vestram mansuetudinem, deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem ecclesiam ad regen- dum concedere dignemini, ut vestra licentia accepta, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Epi- scopum. Sin autem in praedicta ecclesia nolueritis d. ut praedictus Episcopus, Tusulanam & ecclesiam, que vi- duata extitit, illi vestra serenitas dignetur concedere, ut consecratus a nostro praesulatu Deo omnipotenti, vestroq; imperio grates peragere valeat.

C. XVII. Regis precepto ab Apostolico Colono Reatinam ecclesia ordinatur Episcopus.

Item Rite Comissa.

Obis dominus Imperator & Imperatrix per suas epi- stolas dixerunt, ut Colonom Reatinam ecclesia, qua pastoris officio per longa jam tempora destituta videba- tur, Episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

C. XVIII. Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur.

Item Stephanus Gualoni Comiti.

Litteris sagacitatis vestre apicibus, qui defuncto ec- clesie Reatinæ antistite, clerum & plebem ejusdem ecclesie elegisse sibi futurum antistitem, nobisque con- fecrandum vestro studio directum esse, ne ipsa ecclesia diu sine proprio confect pastore, faterentur; nos de obi- tu prioris dolentes, nunc ipsum electum unanimitate, & canonice ipsius ecclesie electione, ut mandatis, tam

a Insa d. h. 76. c. ult. Poly. l. 2. tit. 29. An. l. 6. c. 60. l. 100. p. 6. c. 122. b Insa d. 204. c al. bedomada. d al. coluvaris. e al. Anselmum. f S. Antoninus parte 2. tit. 16. cap. 1. g al. Anselmum.

citissime ordinare omnibus, quod imperialem nobis ut mos est, absolutiois minime detulit epistolam. Pro qua scilicet re ambiguum est nobis: ideo voluntati vestra in hoc parere distulimus, ne augustalis animus durissime hos, quocunque modo, perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei sine proprio diu pastore non debere con- sistere, glori. vestra mandamus, quoniam aliter nos agere non debuimus, ut vestra a solertia imperiali, ut pri- ca consuetudo dicitur, percepta licentia, & nobis, quem- admodum vos scire credimus, imperatoria directa epi- stola, tunc voluntati vestra de hoc parebimus, eundem e- lectum Domino adjuvante, consecrabimus: quod, charis- sime filii, molestè nullo modo suscipias.

C. XIX. Clericorum & civium voluntate metropolitano est ordinandus.

Item Leo Papa I. ad Anastasium Thessalon- censem Episcopum epist. 12.

Metropolitano defuncto, cum in loco ejus alius fue- rit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem metropolim convenire debent, ut omnium clericorum atque civium voluntate disculsi, ex presbyteris epi- scopi, diaconis optimis ordinetur.

C. XX. Clericorum & populo archipresby- teri fiat electio.

Item Ludorus in lib. officiorum.

In plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde ecessi fuerint, archidiaconus, quanto o- cius proficiatur illuc, & cum clericis, & populis d. ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus pastor domui Dei constituatur, & dum ordinatur, ejus providentia ipsa plebs custodiatur.

C. XXI. Electus in Romanam Pontificem non ordinatur nisi ejus decretum Imperatoris presententur.

Item ex gestis Romanorum Pontificum.

Adrianus I. natione Siculus, cujus legatione fungens Joannes Episcopus Portuensis, Dominico die octa- varam Pasche in ecclesia sancte Sophie publicas Mis- sas coram principe, & patriarcha latine celebravit, hic suscepit divalem, f. secundum suam postulationem, per quam relevata i. quantitas, que solita erat dari pro ordinatione pontificis faciendâ, & sic tamen, ut si contige- rit post ejus transitum electionem fieri, non debeat ordi- nari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introductur in regiam, h. urbem, secundum antiquam consuetudinem, ut cum ejus scientia, & jussione ubi debeat ordi- natio provenire. Item Vitalianus natione Signi- nensis direxit responsales suos cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam urbem ad piissimos Principes, significans de ordinatione sua.

C. XXII. Imperator jus habet eligendi Pontificem.

Item in historia ecclesiastica.

Adrianus I. Papa Romam venire Carolum regem ad defendendas res ecclesie postulavit. Carolus vero Romam veniens, Papiam obsecit: ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab Hadriano Papa Romam honorifice susceptus est. Post sanctam vero resurre- ctionem reverens Papiam, cepit desiderium regem: de- inde Romam reversus, confirmavit ibi synodum cum Ha- driano Papa in patriarchio Lateranensi, in ecclesia san- cti salvatoris: qua synodus celebrata est & CLIII. Epi- scopis, religionis, & abbatibus. Hadrianus autem Papa

a al. u. a. vestra. b An. l. 6. c. 19. al. 11. l. 100. part. 1. c. 124. Denudedit p. 1. c. al. metropolitano. d al. presbyteris. e In Pontificali Vaticano in decretis Agathonis. Et Tomo 2. ubi in decreto ejusdem. f iustionem. g al. facendi. h al. regia urbe. i al. proferari. k in Pontifi. in gestis Vitaliani Papa. l Pam. d. cap. 124.

cum universa synodo tradiderunt Carolo jus & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem. Dignitatem quoque patriarchatus ei concesserunt. Insuper Archiepiscopos, & Episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere diffinivit: & ut nisi a rege laudetur, & investituram, Episcopos à nemine consecratur: & quemque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo cum innodavit, & nisi resipisceret, bona eius publicari precepit.

C. XXIII. ¶ *Electio Roman Pontificis ad: jus pertinet Imperatori.*
 Item Leo Papa.

IN a synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Salvatoris. Ad exemplum B. Hadriani Apostolicæ sedis antistitis, qui domino Carolo victoriosissimo regi Francorum, & Longobardorum, Patriatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis, & investituram Episcoporum concessit: ego quoque Leo Episcopus, servus servorum Dei, cum toto clero ac Romano populo constitimus, & confirmamus, & corroboramus, & per nostram Apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo regi Teutonorum, ejusque successoribus hujus regni Italie in perpetuum facultatem eligendi successorem, atque summæ sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiscopos seu Episcopos, ut ipsi ab eo investituram accipiant, & consecrationem, unde debent: exceptis his, quos Imperator Pontificibus, & Archiepiscopis concessit: & ut nemo deinceps eujusque dignitatis, vel religiositatis eligendi vel patricium, vel Pontificem summæ sedis Apostolicæ, aut quemcumque Episcopum ordinandi habeat facultatem, absque consensu ipsius Imperatoris, (quod tamen fiat absque omni pecunia) & ut ipse sit patricius & rex. Quod si à clero, & populo quis eligatur Episcopus, nisi à supradicto rege laudetur, & investituram, non consecratur. Si quis contra hæc regulam, & Apostolicam auctoritatem aliquid molierit, hunc excommunicationi subjacere decernimus: & nisi resipuerit, irrevocabili exilio puniri, vel ultimis supplicis affici.

¶ *In synodo* Intention hujus capituli videtur esse ista: Ad exemplum, &c. verba autem, quæ antecedunt, ipsa quoque pertinent ad titulum, ut integer titulus ita habeat. Leo Papa in synodo congregata Romæ in ecclesia Sancti Salvatoris. Est autem Leo octavus, de quo multa scribit Luperandus in fine libri sexti, & S. Antoninus par. 2. tit. 16. c. 16.

C. XXIV. ¶ *Precepto principum, Maximo ro- mittitur, quod absque auctoritate Apostolica ordinatur.*
 Item Gregorius lib. 9. reg. episc. 34. seu cap. 70. ad Constantiam Augustam.

Salonitana civitatis Episcopus me, ac responsali meo nesciente, ordinatus est: & facta res est, que sub nullis anterioribus principibus evenit. Quod ego audiens, ad eundem prævaricatorum, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, ut omnino Missarum solennia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent. Quod ei sub excommunicationis interpositione mandavi. Qui e contempto me, acque despecto, in audaciam quorundam secularium hominum, quibus sennata sua ecclesia, præmia multa præbere dicitur, tunc usque Missas facere præsumit, atque ad me venire secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc, quod in ordinatione mea, vel responsalem meum præmittere præsumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me auctore fuisset ordina-

a. Pass. l. 1. c. 16. b. Polyd. l. 1. c. 1. c. d. e. orig.

tus. Alia vero perverfa illius, scilicet mala corporalia, que cognovi, vel quia cum pecunia est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita relinquere non possum. ¶ Et si ad me diu venire distulerit, in eo exercere distictionem canoniam nullo modo cessabo.

C. XXV. ¶ *In electione Episcoporum, principum desideratur assensus.*
 Item ex concilio Toletano xii. c. 6.

Cum a longè lateque diffuso tractu terrarum, commentum impeditur celeritas nuntiorum, quo non queat regis auribus decedentes præfatus transire innotesci, aut de succedere morientis Episcopi libere principis electio præstolari, nascitur sæpe, & nostro ordini de relatione talium difficultas, & regia potestas, dum consilium nostrum pro subrogandis pontificibus sustinet, innumerosa & necessitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hispaniæ, atque Galliciæ, & ut sine privilegio uniuscujusque provincie, licetum inanece inces Toletano pontifici, quoscumque regalis potestas elegerit, & jam dicti Toletani Episcopi iudicium digno esse probaverit in quibuslibet provinciis, & in præcedentium sedibus præfere præfules, & decedentibus Episcopis eligere successores: sic tamen, ut quisquam illi fuerit ordinatus, post ordinationis sue tempus infra trium mensium spatium proprii metropolitani presentiam futurus accedat.

Electores quoque summorum Pontificum, atque aliorum in præfatum, quorundam Imperatoribus representantur: sicut de electione B. Ambrosii, & B. Gregorii legitur. Quibus exemplis, & præmissis auctoritatibus liquido colligitur, laicos non esse eligendos ab electione, nec principes rejucentes ab ordinando ecclesiarum. Sed quod populus jubetur electioni interesse, non precipitur advocari ad electionem faciendam, sed ad confirmandam electionem adhibendum. Sacerdotium & enim (ut in fine prioris capituli Stephani Papa legitur) est electio: & plebs populi est invemiter consentire. Desiderium ergo plebs requirit, ut clericorum electioni concordet. Tunc enim in ecclesia Dei non præfereatur antistes, cuius populus pariter in eorum acclamationem quem clerici communi voto elegerit.

C. XXVI. ¶ *Plebs non est eligere, sed electioni consentire.*

Unde Cælestinus Papa ait ad Episcopos Gallicie, epist. 2. c. 3.

Cleri, & plebs, & ordinis consensus, & desiderium requiratur.

C. XXVII. ¶ *De eodem.*

Item Leo I. ad Episcopos Vennensis provincie, epist. 87. al. 89. [sed paulo alter, & epist. 87.]

Vota civium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum in ordinationibus sacerdotum expectantur. ¶ *Infra.* ¶ Per pacem, & quietem sacerdotes, qui præfaturi sunt, postulentur: tenetur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebs.

3 ps. Principibus vero, atque Imperatoribus electione Romanorum Pontificum, atque aliorum Episcoporum referenda, & ab eis constituta traditur, pro legitimis, atque hæreticis, & dissensionibus, quibus nunquam ecclesia Dei concessa non elidatur: contra quos legitur fidelissimum Imperatorem frequenter ecclesia munita legitur. ¶ *Repre. sentatur ergo ob- dio Pontificum catholicorum principibus, ut eorum auctoritate corroborata, nullus hæreticorum, vel schismaticorum auctori- trahere: & ut ipsi principes tanquam devotissimi filii in con-*

a. Dnm. orig. in quo hæc oratio pendet ab alto principio, & in injuria. c. ad Gallicie. d. Supra ead. c. 11. e. f. dist. 61. c. 11. Polyd. l. 2. tit. 3. c. ceteri, ut sup.

insistentem quem sibi in patrem eligi viderent, ut ei in omnibus...

C. XXVIII. ¶ Presentibus legatis Imperatoris ordinatur Pontifex Romanus.

Unde Stephanus Papa statuit, dicens.

Quia & sancta Romana ecclesia, cui auctore Deo...

4. ps. Verum, quia Imperatores quondamque modum suum...

C. XXIX. ¶ Inconsultis legatis Imperatoris Hadrianus II. ad Pontificatum eligitur.

Unde Gregorius I. scribit.

Ubi d. Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab ecclesia Dei...

Gregorius ¶ Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto...

ne manuscripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis...

2. ¶ Accesserunt ¶ In iudicio Pontificali bus amittere...

C. XXX. ¶ Electio Romanorum Pontificum à Ludovico conceditur Romano.

Item pactum constitutum Imperatoris primi Ludovici cum Romano Pontifice.

Go a Ludovico Imperator Augustus statuo, & concedo per hoc pactum...

C. XXXI. ¶ Electio, & consecratio Romani Pontificis non nisi iuste, & canonice fiat.

P A L E A.

Inter e nos & vos pacti serie statutum est, & confirmatum...

C. XXXII. ¶ Ab Imperatore vel nuntio eius electio Romani Pontificis nullum obstatum generetur.

P A L E A.

Constitutio d. primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus...

a. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. § 2. Volater. l. 3. An. l. 4. c. 3. l. 10. p. 3. c. 31. b. al. v. l. u. c. c. Antoninus ibid. l. 10. p. 3. cap. 34. d. An. l. 4. c. 37. & l. 6. c. 7. l. 10. p. 3. c. 32. in legib. Longob. l. 5. tit. de Pontif. l. 3. [abest à Gratian. & l. 10.]

Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum Patrum antiqua admittit consuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram constitutionem [facere] praesumpserit, exilio tradatur.

¶ Constitutio] Ex antiquo exemplari Gratiani restitutum est hic titulus: in quo exemplari post titulum istum, interposita rubrica, incipit caput, ut nullus, &c. ut etiam apud Bononiam, Verum, quia receptum est, ut incipit huius capiti sic a distione, Constitutio, restituta sunt haec verba etiam in principio ipsius. Exstat vero haec capitulum in versibus quoque exemplaribus, in quibus postea esse non solum.

C. XXXIII. ¶ Invenimus Othonis, quid fecit dominus Papa Ioanni.

Item constitutio Othonis.

Tibi a domino Ioanni Papa ego Rex Otto promittere, & iurare facio per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & per lignum hoc vivificae crucis, & per has reliquias sanctorum, quod si permittere domino Romanam venero, sanctam Romanam ecclesiam & te rectorem ipsius exalabo secundum posse meum, & nunquam vitam, aut membra, & ipsum honorem, quem habes, mea voluntate, aut meo consilio, aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes: & in Romana urbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quae ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio: & quidquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem pervenerit, tibi reddam: & cuicumque Italicum regnum commiserit, iurare faciam illam, ut ad illud suum posse. Sic me Deus i adjuvet, & haec sancta Dei Evangelia.

¶ Sic me Deus] Ad ista haec sunt ex Cento Camerario in eius libro habentur multa forma iuramentorum, & exstat manuscriptus Roma.

C. XXXIV. ¶ Libertum sit clero & populo, de propria diocesi Episcopum eligere.

Item primo libro capitulorum b. Caroli, & Ludovici Imperatorum, c. 12.

Sancta ecclesia suo liberius potestur honore, assensum ordini ecclesiastico praebimus, ut scilicet Episcopi per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum, & munerum acceptione, ob vires meritum, & sapientiam domum eligantur, ut exemplo & verbis, subiectis usqueaque prodesse valeant.

Ex constitutionibus huius, & postea Ludovici Imperatoris deprehenditur, Imperatorem hunc remansisse privilegium, quae de electione sanctorum Pontificis Hadriano Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo Regi Teutonico concesserat. Cum ergo postmodum auctoritas huiusmodi licet electio clericorum tantummodo esse, quae sit quorum sit ipsa electio, an clericorum tantummodo fuerint. Sed (sicut in breviatione canonum Filgenui Carthagenensis ecclesiae diaconi invenitur) in septimo capitulo d. Niceni concilii, & in Gangrensi statutum est, ut ad eligendum Episcopum sufficiens ecclesiam matricem arbitrium. Nunc autem sicut alibi sanctorum Pontificum ad Cardinales tantum, verum etiam ab aliis religiosis clericis auctoritate Nicolai & Papa est faciendus, ita & Episcoporum electio non a canonice tantum, sed etiam ab aliis religiosis clericis sicut in generali synodo Innocentii 3. Papa Romae habita, constitutum est. At enim.

a. S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. 4. 16. in medio. Anst. l. 1. c. 30. & l. 1. c. 36. b. al. capitularium. c. Anst. l. 1. c. 6. d. al. primo Niceno concilio. e. Nte. 2. al. in concilio Rom. c. 1. f. Innoc. 3. c. 28.

C. XXXV. ¶ Absque religioforum votorum consilio canonice majori ecclesia Episcopum non eligant.

Obeuntibus sane Episcopis, quoniam ultra tres menses vacare ecclesiam sanctorum patrum prohibent functiones, sub anathematis vinculo interdicitur, ne canonice de sede episcopali ab electione Episcoporum excludant religiosissimos viros, sed eorum consilio honesta & idonea persona in Episcopum eligatur. Quod si excludis eisdem religiosis electio fuerit celebrata, quod absque assensu eorum, & conventiva factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quaeritur, si vota eligentium in duas se dividant partes, quae eorum alteri se preferant. De his ita scribit Leo Episcopus ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, epist. 11. al. 4. cap. 5. [sed paulo alter.]

C. XXXVI. ¶ Cum vota eligentium in duas se dividant partes, qui sit preferendus alteri.

SI a forte [quod] nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus] vota eligentium in duas se dividant partes, metropolitani iudicio si alteri preferatur, qui maioribus & studiis iuvatur, & meritis, tantum ut nullus invidis & non perentibus ordinatur civitas. b. Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.

¶ Quod nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus] Haec verba, quae a ceteris collectoribus non referuntur, sunt inventa apud Leonem: sed apud Gregorium, ex quo referuntur infra s. q. 1. c. nec novam.

DISTINCTIO LXIV.

Hinc considerandum est, à quibus, vel quo tempore facti ordines sunt: trionidae, vel quibus in locis patriarchis, primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, chorepiscopi, & reliqui sacerdotes sint ordinandi. A quibus ordinantur Episcopi, in Niceno primo concilio definitum est, in quo sic legitur, cap. 4.

C. I. ¶ Ab omnibus comprouincialibus Episcopis ordinatur.

Episcopi e ab omnibus, qui sunt in provincia sua, debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres Episcopi debent in unum congregari, ita ut etiam eorum, qui absentes sunt, consensum in literis renouent, & ita faciant ordinationem. Potestas sane vel confirmatio pertinet per singulas provincias ad metropolitanum Episcopum.

C. II. ¶ De eodem.

Item Anacletus ad Episcopos Italiae, epist. 7. Ordinationes d. Episcoporum auctoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Episcopis sunt celebrande. & infra. ¶ Quod si simul omnes convenire minime poterunt, assensum tamen duo apud apud i praebant, ut ab ipsa ordinatione animo desint.

¶ Apud Apud] In epistola est, precibus. Apud Innocentium 3. Barchinensium, precibus & scriptis.

C. III. PALEA.

[Ex concilio Arausiano primo, cap. 27.]

DE i abiectione e eius, quem duo praesumpserint ordinare Episcopi in nostris f. provinciis, placuit obpresumptoris, ut sibi contingeret duos Episcopos tantum ordinare, & ipse, 2. & auctores damnabuntur, quo cautius ea, quae sunt antiquis instituta, serventur.

a. Poly. l. 2. tit. 1. Anst. l. 6. c. 19. lvo p. 5. c. 347. Pann. l. 3. c. 1. al. plebs irrita. c. In concilio Niceno 1. c. 3. Anst. l. 6. c. 4. & 1. lvo p. 5. c. 117. Bar. l. 1. c. 27. concordat. d. Dist. 75. cap. ordinationes. Pann. l. 3. c. 12. c. 12. Bar. l. 1. c. 11. lvo p. 5. c. 69. Pann. l. 3. c. 12. & 17. Poly. l. 2. tit. 1. c. 16. c. 23. lvo p. 5. c. 491. Pann. lib. 3. cap. 10. E. al. concilio, g. al. concilio.

In concilio isto hoc est initium hujus capituli, Duo si pax impierint ordinare Episcopum, &c. ac deinde tota res plura exponitur. Apud ceteros vero collectores eodem sermone habet, atque hic: Et in multis vetustis Gratiani codicibus abest.

¶ Et ipse Si commendatum est ex originali, & ceteris celebrari. Antea legatur, & Episcopi, & auctores.

C. IV. ¶ Ceteris assensibus cum tribus provincialibus ordinatur Episcopus. Item Anicetus in epistola ad Episcopos Gallie.

Comprovinciales a Episcopi, si necesse fuerit, ceteris consentientibus, a tribus, iussu Archiepiscopi consecrari possunt Episcopi.

C. V. ¶ Non ordinatur Episcopus extra conscientiam metropolitanam. Item Innocentius Papa ad Viterbanos Episcopos.

Extra b conscientiam metropolitanam Episcopi nullus audeat ordinare Episcopum. Integrum enim est iudicium, quod plurimorum sententia confirmatur. Nec unus Episcopus ordinare presumat Episcopum, ne futurum praesentium beneficium videatur. Hoc enim & synodus Nicena constituit, atque definit.

C. VI. ¶ Episcopi a suo metropolitano, & ipse ab eisdem consecratur. Item Gelasius in epistola per Dardaniam constituta.

¶ Via e per ambitiones illicitas non pudet quosdam ecclesiarum iura turbare, ac privilegia, quae metropolitanis, vel provincialibus Episcopis decrevit antiquas temeraria presumptione pervadere, propter quod etiam communionis Apostolice desiderant diffidiam tenere, quo scilicet ab eius auctoritate divisi, vel impune proprias usurpationes exerceant, non respicientes, quia aeterno iudicio rationem tam de catholica sinceritatis injuria, quam de traditionum praedictis patrum, non sine perpetuo sint damnationis interitum reddituri, si in hac oblatione permanent; charitatem vestram duximus instruendam, ut vos omnes in commune fratres, five per Dardaniam, five per quamque contiguum provinciam constituti, qui vos sub metropolitanis vestris esse meministis, & ab eisdem substituti decernentes, d sicut vetus consuetudo deposcit, unanimitate statuti antistes, & vestrum si metropolitanus humane conditionis sorte decesserit, a comprovincialibus Episcopis, sicut forma transmissit, a sacri modis omnibus censeatis: nec quemquam sibi, quod vobis antiqua dispositione concessum est, patiamini vindicare: quatenus & inter ipsas adversariorum voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis, sicut perfectionum tempore diversarum patres nostros constanter fecisse non dubium est.

C. VII. ¶ De eodem. Item ex concilio Martini Papa.

Episcopum e oportet maxime quidem ab omni concilio constitui. Sed si hoc pro necessitate aut pro longinquitate itineris difficile fuerit, ex omnibus tres eligantur, f & omnium praesentium, vel absentium subscriptiones teneantur, & sic postea ordinatio fiat. ¶ Hujus autem rei potestas in omni provincia ad metropolitanum pertinet Episcopum.

C. VIII. ¶ Non erit Episcopus, qui praeter metropolitanam sententiam fuerit ordinatus. Item ex concilio Niceno. i. c. 6.

Illud g generaliter est clarum, quod si quis praeter sententiam metropolitanam fuerit factus Episcopus, hunc

a Poly. l. 1. c. 29. Pamm. lib. 3. cap. 10. Ivo p. 3. cap. 139. b Poly. lib. Ivo p. 5. c. 132. Anst. l. 6. c. 36. c Anst. l. 6. c. 41. al. 39. ex Gratiano ad Natalem Episcopum prope idem. d Decretales. e In cap. Martini Braca. c. 4. ex conc. Niceno. cap. 4. f al. colligatur. g Anst. l. 6. c. 42. Decretalis p. 1.

magna synodus diffinivit Episcopum esse non oportere.

DISTINCTIO LXV.

¶ Omprovincialis Episcoporum universaliter desideratur consensus in ordinatione Episcopi. Quod si aliqui animositate ducti contradicere voluerint, obtineat sententia plurimorum.

C. I. ¶ Si ceteris consentientibus ordinationis Episcoporum, duo vel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum.

Unde in Niceno concilio, c. 6. Sane si communi omnium consensu i rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

¶ Consensus ¶ Graecae legitur, ἡ πλειοψηφία τῶν ἁγίων καὶ κατὰ νόμον ἐκκλησιαστικῶν. quod Dionysius vertit, decreto rationabili, & secundum ecclesiasticam regulam comprobato.

C. II. ¶ De eodem. Item ex concilio Martini Papa.

¶ Non a debet ordinari Episcopus absque consilio & praesentia b metropolitani Episcopi. Adeste autem oportet omnes, qui sunt in provincia sacerdotes, quos per suam debet epistolam metropolitanus convocare. Et quidem si omnes occurrerint, e bene, si autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere. Qui autem non convenierint, praesentiam sui per epistolas faciant, & sic omnium facto consensu ordinationem Episcopi fieri oportet. Si autem aliter, praeterquam terminatum est a nobis, fuerit factum, talem ordinationem nihil valere decernimus. ¶ Si autem secundum canones ordinatio Episcopi fuerit facta, & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum consensus obtineat.

C. III. ¶ De eodem. Item ex concilio Antiocheno, c. 19. d

Episcopus non est ordinandus sine consilio, & praesentia metropolitani Episcopi, cui melius erit, si ex omni provincia congregentur Episcopi. Quod si fieri non potest, hi qui adeste non possunt, propriis literis consensum suum de ipso designent, & tunc demum post plurimorum five per praesentiam, five per literas consensum, sententia consona ordinetur. Quod si aliter, quam statutum est, fiat, nihil valere huiusmodi ordinationem. ¶ Si vero etiam secundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias & domesticas similitates, his contemptis, sententia de eo obtineat plurimorum. ¶ Verbis graecis multo melius respondet altera versio, qua Dionysius est, ideoque, illa consulenda.

Si autem provinciam primatem habere consiterit, nec ita a metropolitano absque eius conscientia Episcopum consecrari licebit.

C. IV. ¶ Absque primatis consensu metropolitani Episcopum non ordinetur. Unde Leo Papa Anastasio Episcopo, epist. 82. al. 14. c. 6.

¶ Persona autem consecrandi Episcopi, & de clericali, plebisque consensu, metropolitani Episcopi ad fraternitatem tuam referat, quodque in provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque confirmet auctoritas. Quae rectis dispositionibus nihil morae, aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

C. V. ¶ De eodem. Item ex concilio Carthaginiensi, c. 21.

Lacet omnibus, ut inconsulto primatu cuiuslibet a In c. Martini Brac. c. 3. ex concil. Antioche. c. 19. b al. conscientia. c al. consensuum. d Ca. 19. e Decretalis p. 1. Ivo p. 3. c. 44.

qui ad exemplum, & formam lxxij a discipulorum esse noscuntur, vel presbyteris, qui eandem gestant figuram: quoniam quamquam confectionem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

3 pars. Hi vero propter insistentiam suam, que officia Episcoporum sibi usurpabant, ab ecclesia hodie prohibiti sunt. C. V. ¶ Ordo Chorepiscoporum a sacra sede reprobatu.

Unde Damasus Papa ait ad Episcopos Africae, epist. 4.

Chorepiscopi b tam ab hac sacra sede, quam a totius orbis fuerunt Episcopis prohibiti. Nimis ergo eorum inflatio improba, nimis est prava, quia ut hi de summo sacerdotis ministerio aliquid presumant, omni auctoritate caret. ¶ Nam non amplius, quam duos ordines inter discipulos Domini esse cognovimus, id est, duodecim Apostolorum, & septuaginta c discipulorum. Unde iste tertius processerit, funditus ignoramus. Et quod ratione caret, extirpari necesse est.

4 pars. ¶ Quod autem d. Episcopon non sint, qui minus, quam a tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet: quoniam, ut bene notis, prohibitum a sanctis est patribus, ut qui ab uno, vel a duobus sunt ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopis. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt.

C. VI. ¶ Apostolorum in ecclesia locum Episcopis tenent.

Item Urbanus secundus.

Q uorum vices in ecclesia habeant Episcopi, & que vis hanc dignitatem dare debeat, sanctus Augustinus offendit, inquit: [Pro patribus suis nati sunt tibi filii.] Quid est, pro e patribus nati sunt tibi filii? Patres, missi sunt. Apostoli: pro Apostolis filii nati sunt tibi: constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non ergo te putes desertam quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es: de prole tua tibi crevit paternitas. [Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constituit eos principes super omnem terram.] ¶ [Filius genuit ecclesia, constituit eos pro patribus suis principes super omnem terram.]

DISTINCTIO LXX.

¶ Onfusa vero clerici de manu abbatis suscipi potest; si eidem abbati manus impositio ab Episcopo facta no- scatur.

C. I. ¶ Abbates, quibus ab Episcopo manus imponitur, aliquos consurare possunt.

Unde in septima synodo c. 4. legitur.

Q uoniam si videmus sine manus impositione a parvula etate tonsuram cleri quosdam accipientes, nondumque ab Episcopo manus impositione percepta, super ambonem irregulariter in collecta legentes: precipimus amodo id minime fieri. Idipsum quoque observandum est etiam inter monachos.

2 pars. ¶ Lectoris autem manus impositione & licentia est abbati solummodo in proprio monasterio faciendi, si dumtaxat eidem abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo [secundum h morem presbiterorum Abbatum,] dum confect illum esse presbyterum. ¶ Simili etiam modo secundum antiquam consuetudinem chorepiscopos praeparatione oportet Episcopi promovere lectores.

a al. 71. b Poly. ibid. An. 17. c. 123. c al. 72. d al. 73. e in Psal. 44. f Ivo p. c. 176. g al. Impositio- nibus. h Hic non sunt in quo solummodo.

C. II. ¶ Non exerceant, qui ab Episcopo proveci non sunt. Item ex concilio Laodiceno. c. 26. ¶ Non oportet exorcizare eos, qui necdum ab Episcopo sunt promouii, a neque in ecclesiis, neque in domibus.

DISTINCTIO LXX.

¶ Episcopi alterius civitatis clericus ordinari non poterit, nec etiam a proprio absolute ordinandus est: absoluta enim ordinatio Chalcedonensi concilio prohibetur, & vacuam habere manus impositionem precipitur: in quo se statutum est, canone 6.

C. I. ¶ Nemo ordinandus est ab alio.

N eminem b absolute ordinari in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi l manifeste in ecclesia civitatis, seu possessionis, aut in monasterio, qui ordinatur, mercatur ordinationis publicare vocabulum. Eos autem, qui absolute ordinantur, decrevit sancta synodus vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum 2 valere ad injuriam ipsius, qui cum ordinavit.

1 ¶ Nisi manifeste ¶ Graeci legunt: & μη ιδεωσθε οσκληρια κληρας, η μη ερωτασ, η μισοσχεμα ο χροσθησιν. Id est, non cognoscite clericos, nec estis, nisi proprie in ecclesia civitatis, seu parochiae, aut martyrio, aut monasterio, qui ordinatus, pronuntietur. In ordine autem Romano fit mentio tunc promaturationis, Episcopi nomine per Archidiaconum facta. De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem eundem titulum.

2 ¶ Nullum tale factum ¶ Graeci: μηδ αμω δωδωσθαι ερωτασ, id est, nunquam posse operari.

Item ex concilio Urbani 1. 1. habito Placentia.

S anctorum e canonum status consona sanctione, decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua ecclesia quilibet titulus est, in ea perpetuo perseveret. ¶ Omnino autem in duabus ab eadem titulari non liceat, sed uniusquique in qua titulus est, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim Episcopi, dispositione, unus diversis praesse possit ecclesiis, canonicus tamen praebendarius, nisi unius ecclesiae in qua conscriptus est, esse non debet. ¶ Si qui tamen capella sunt, quae suis redditibus clericos sustentant, non possunt, ea cura ac dispositio praeposito majoris ecclesiae, cui capella subditae esse videntur, imminet, & tam de possessionibus, quam de ecclesiasticis capellarum officiis ipse providet.

In eodem etiam concilio antiqui morem praefationibus deo- ma addita est, quae ita se habet [Equum & salutare, & in inven- vel assumptione beatae Mariae collaudare, benedici, & praedi, quae & unigenituro tuum S. S. obum, concep. & virginitatis gloria pre- nante laudem ater, mundo effudit, Jesum Christum donatum nosse.]

DISTINCTIO LXXI.

¶ Clerici vero non ordinandi ab Episcopo alterius civitatis, in Sardiceni concilio, c. 18. & 19. statutum est, in quo Iovinianus Episcopus dixisse legitur.

C. I. ¶ Clerici ab Episcopo alterius civitatis non ordinentur.

I llud quoque sanctitas vestra statuat, ut nulli Episcopo liceat alterius civitatis ecclesiasticum hominem sollicitare, & in sua dioecesi clericum ordinare. Universi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus solent ecclesiastici discordia: & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat. ¶ Osius d. Episcopus dixit. Et hoc universi constituimus, ut quicumque ex alia parochia

a al. proveci. b An. 17. c. 103. Poly. 2. tit. 31. Bure. 1. c. 6. Ivo p. 6. 6. 26. Rami. 3. c. 27. c d. Antimus p. 2. c. 1. 4. 22. d e. 19. voluente

voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius.

C. I. ¶ Hominem in concilio Latino legitur: ecclesiasticum ministrum sollicitare, & in suis parochiis clericum, &c. 7. cod. cap. primatus. (ubi huius canonis sententia videtur referri legitur, ut nemo alterius plebis hominem usurpet. Græci autem caput istud, quod in Latino decimum octavum est, non habent.)

C. II. ¶ De eodem. Item Innocentius ad Victricum Rothomagensis Episcopi, epist. 2. c. 7.

DE aliena ecclesia ordinare clericum nullus presumat, nisi eius Episcopus precibus exoratus concedere voluerit.

C. III. ¶ Qui sine Episcopi consensu ordinatur, irrita sit eius ordinatio. Item ex Niceno concilio, cap. 16. in fin.

SI quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet in sua ecclesia ordinare, cum non habeat consensum illius Episcopi, à quo recessit clericus, irrita sit huiusmodi ordinatio.

C. IV. ¶ Clericus unius ecclesie in alteram ordinatur. Item ex concilio Chalcedonensi, cap. 20.

CLERICUS in suis ecclesiis constituitur, sicut iam distinximus, non liceat in alterius civitatis ecclesiis ordinari: sed quietant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt: exceptis illis, qui proprias civitates perdidērunt, & ex necessitate ad alias ecclesias migraverunt. Si vero quicunque Episcopus post definitionem istam ad alium Episcopum pertinentem clericum susceperit, placuit sancte synodo, & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tamdiu excommunicatos manere, quamdiu ipse clericus revertatur ad propriam ecclesiam.

C. V. ¶ Apostolica permissio unius ecclesie clericus in altera valeat ordinari. Item Gregorius Fortunato Episcopo Neapolitano, lib. 5. epist. 11. seu cap. 11.

FRATERNITATEM & tuam à nobis petiisse recolimus, ut Gratianum ecclesie Benefactorem diaconum tuum concederemus ecclesie cardinalium. Et quoniam nec Episcopum cui obsecundare nec propriam habet ecclesiam, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere; petitionem tuam non prævidimus differendam. Idcirco scriptis tibi presentibus eum necessario duximus concedendum, habituro licentiam diaconum illum, nostra interveniente auctoritate, ecclesie tue, Deo propitio, constitutere cardinalium.

C. I. ¶ Cardinandum. Antea legabatur, ordinandum. Emendatum est ex ipsa epistola. (Cardinem vero, seu Cardinalem constituit, quod est sine huius capitis) ita videtur B. Gregorius accepisse, ut canoniam translationem significet. Nam cum tempore S. Gregorii canonis concilio Chalcedonensi accurate observaretur, ut nulli modo daretur alicui locus in ecclesia (qui nunc titular vocatur) nisi simul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis iam illa in eodem gradu, quo in primo ordinatus erat, decessisset, in secunda diciturur incardinari: quod ex ipso nunc indicato loco patet, & ex 1. 3. epist. 14. & alibi. Quod etiam in Episcopi B. Gregorius facit, lib. 2. indistinct. epist. 6. & epist. 21. (quod referunt 7. q. 1. c. pastorali) & indistinct. epist. 11. & sequenti, quod habetur 7. q. 1. c. relatio. De hoc etiam Isidorus Diaconus lib. 3. cap. 1.

a. Titulus lib. 3. cap. 4. b. al. usurper. c. Burch. lib. 1. cap. 10. l. 1. p. 6. c. 1. d. Anf. l. 6. cap. 23. c. 7. cap. 10. l. 1. p. 6. c. 1. e. In Dist. 13. c. 20. Poly. lib. 1. tit. 7. Anf. lib. 7. cap. 10.

11. & 16. Gregorium vero Iohannes VIII. & factu ipso, & vocabulo in eadem ratione accepto, est imitatus, quod ex aliquot manuscriptis ipsius epistolæ constat.

C. VI. ¶ Sine literis Episcopi sui in aliqua ecclesia clericus non suscipiatur. Item ex concilio Carthagenensi I. cap. 3.

PRIMATUS a Episcopo & Vegetilianus dixit. Suggesto sanctitati vestra, ut statutus non licet clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum obineat sine consecratione eius Episcopi, de cuius plebe est. Gratus Episcopus dixit. Hac observantia pacem custodit: Nam & memini in sanctissimo concilio Sardinensi statutum, ut nemo alterius plebis hominem usurpet. Sed si forte erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum sui Episcopi habeat.

C. VII. ¶ Sine literis commendatarius clericus extra suam ecclesiam non ministrat. Item ex concilio Chalcedonensi, c. 13.

EXTRANEO d clericus, & lectori extra civitatem suam sine commendatariis literis proprii Episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

C. VIII. ¶ De eodem. Item ex sermone S. Augustini ad populum.

HORTAMUR & Christianitatem vestram iuxta sanctorum canonum instituta, ut in ecclesiis à vobis fundatis aliunde veniens presbyter non suscipiatur, nisi à vestra fuerit ecclesie consecratus Episcopo, aut ab eo per commendatarias literas suscipiatur.

C. IX. ¶ Absque formata clericus peregrinus non suscipiatur. Item ex concilio Antiocheno, cap. 7.

NULLUM absque formata, quam Græci epistolam dicunt, peregrinorum clericorum suscipi oportet.

¶ Formata] Græci est: *μνημονία*, *επιστολή* *διεγγραμμένη* *των* *ἐπιστολών*, quod Divinus vocat, nullus peregrinorum sine pacificis id est, commendatariis suscipiatur epistolis. atq. ita Burch. & Ivo habent.

DISTINCTIO LXXII.

1. Dimissarius vero literas Episcopo nisi rogatus non tribuat, sicut statutum est in synodo habita Roma.

C. I. ¶ Nisi eodem potestate, nulli dimissaria litera præstentur. Unde Leo Papa ait.

EPISCOPUS sibi subiecto sibi sacerdoti vel alii clerico, nisi ab ipso postulatus, dimissorias non faciat, ne ovis quasi perditam, aut extraneam inveniat.

C. II. ¶ De eodem. Item ex concilio Carthagenensi III. cap. 21.

CLERICUM & alienum, nisi concedente eius Episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in ecclesia, sibi credita. Clericorum autem nomen etiam lectores, & psalmistæ, & officarii retinent.

C. III. ¶ In una ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur. Item ex concilio Milevitano, cap. 21.

PLACUIT & ut quicumque in una ecclesia vel semel eligatur, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

¶ Eligitur] In concilio Milevitano est, vel semel legitur: *semel*, in concilio Carthagenensi Græco, cap. 91. *οὐκ* *ἀνω* *καὶ* *κατωτέρω*, in Africano autem, capite 67. vel semel suscepto officio legitur.

a. al. privatus. b. Burch. l. 2. c. 43. l. 1. p. 6. c. 4. Anf. l. 6. c. 27. c. ordinar. 7. g. d. Burch. l. 2. c. 119. Anf. l. 7. c. 162. Poly. l. 4. tit. 3. e. Burch. l. 1. c. 30. l. 1. p. 6. c. 37. f. Anf. l. 6. c. 222. g. Burch. l. 2. c. 42. l. 1. p. 6. c. 4. h. al. retineant. i. al. teneantur. k. Conf. Africainum, 67.

DISTINCTIO LXXIII.

Quod ad verum commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola faciendā sit, videndum est. Debent namque littere Graecae interponi in ea epistola, & non sine causa. Graecae enim elementa litterarum, numerus etiam exprimit, nullusque vel tenetur Graecae sermone vocatam habet, quoniam Neque in faciendā epistola canonici, quāvis Latine formati, nisi aliqui sciant calculati tenere praesumerent, hoc a patribus accepit. Nicaea congregatio saluberrime inventum est, & constitutum, ut formatae epistolae hanc calculatiōnem seu supputationem Graecae rationem: id est, ut assumantur in supputationem prima Graecae elementa Patri, & Filii, & Spiritus Sancti, hoc est, P, V, S, quae sicut numerum. Petri quoque Apostoli prima littera, id est, P, quae numerum octoginta significat: eius quoque, qui scribitur, Epistola prima littera, cui scribitur, secundā littera, acceperit, tertiam littera, civitati quoque, de qua scribitur, quarta, & indictionis, quae quoque est, illius est temporis, numerus assumatur. Atque in his omnibus Graecis litteris, quae, ut diximus, numerus exprimitur, in unum ductis, unum, quae quoque fuerit collecta, summam epistola tenet: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expressē d. Ad dat praeterea separatim in epistola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui secundam Graecae elementa significat, & p. l. d.

C. I. Exemplar formatae epistole, quae in Nicaea synodo a cecerrari. Patrius facta est.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. V. Valterio Spirensi Episcopo. Ego Burchardus sanctae Vormacensis ecclesiae devotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summae felicitatis beatitudinem. Cum sancta catholica ecclesia prompta sit legi documenta Evangelica, quae dicunt, [Qui recipit prophetiam in nomine prophetiae, accipiet mercedem illius] & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, &c.] & Apostolus q. iubeat hospitalitatem sancti, & necessitatibus sanctorum vitiorum communitate, & necessitatem eos, qui cauteritatem habent suam eorum tamen propitios, dicentes se esse simplices, cum sint astuta diabolica repleti; & pro opere pietatis dicunt se de loco ad locum transire, cum sint, sua malitia faciente, fugitivi, & dicunt se esse ministerio sacro insertos, cum non sint, & flatum est a sanctis Patribus, neminem clericum alienigenam, & ignotum recipi ab aliquo Episcopo & in throno episcopi in sua ecclesia, nisi habeat a proprio Episcopo episcopatum, quae in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati v. vestrae, quod praefens frater noster harum litterarum portator, nomine Hermannus, non pro sua nequitia expulsus est a nobis, sed postulantibus fratribus, eo quod ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in h. cornu altaris canonice, & ordinavimus eum ad gradum presbyterii. Cui etiam has dimissorias, sive commendatitias litteras facimus, & eum ad vestram dilectam fraternitatem dignimus: ut in vestra parochia sub vestro ianuario regimine, & defensione consistere valeat. Ego, in quo Burchardus humilis Episcopus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & in unitate sanctae ecclesiae, in qua Petrus datum est jus ligandi, atque solvendi, absolvo Hermannum presbyterum de civitate V. V.

a. Ex Attico ad finem concilii Chalcedonensis. Ansel. lib. 6. c. 121. b. al. epistola. c. al. id. d. al. expressum. e. Burel. l. 2. c. 27. f. Rom. 12. g. Rom. 12. h. al. paternitati. i. Eomane. k. al. d. l. al. patri. m. & filii v. & Spiritus Sancti v. l. v. p. c. 434. simile.

maecenti indictione x. & licentiam do vobis in throno zandi eum in quacunque ecclesia vultis vestrae parochiae. Hanc ergo epistolam Graecis litteris hinc inde munire decrevimus, & annulo nostrae ecclesiae firmare censuimus. Fraternitatem vestram Christus nobis in columnam conservet. i. v. v. a. w. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z. Data Vormaciae Idibus Martii, anno Dominicae incarnationis M. XII. Indictione X.

C. II. Incipit epistola formata a cecerrari. Episcopi & ab Attico i Constantiopolitana urbe Episcopo edita.

Anchissimo, in Christo fratri summa dulcedine caritatis amplectendo. A illius civitatis Episcopo, & illius ecclesiae praeful perpetuae beatitudinis optat in Christo salutem. v. v. a. w. De cetero noverit sancta fraternitas vestra, quod ille clericus Hermannus nomine nostra in parochia instructus, ac detonsus, parvum nostram rogavit, quatenus illi commendatitias litteras conferberemus, quibus vestra celsitudini committimus, sub tuitione vestri regiminis degere possent, cupimus, sub tuitione vestri regiminis degere possent, cupimus, voluntati contentientes, secundum canonicam auctoritatem litteras ei dimissorias dedimus, per quas & ipse concedimus, ut sub vestro magisterio divina servitia insistent, suae deserviat utilitati, & vobis licentiam obtineamus, ut, si dignum eum iudicaveritis, ad sacros ordines promoveatis. Commendatum ergo eum cum vestra suscipite, & nostris ex partibus absolutum in vestram ovium numero custodite. Quas litteras in vigore veritatis firmas, ut canonica docet auctoritas, confirmare stategimus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctae suae ecclesiae perpetuoque valeat condecorat, epistola 2. vel sic. e. d. quae eandem summam exprimit, indictione X. Continet haec formata epistola summam numeri MCCCXV. b. Y. Graecae nomine illius primam ponimus, quia Graeci etiam quibusdam locis pro, u. consonante ponunt, sicut d. d. d. & c. c. c. d. d. d.

C. I. Ab Attico. Antea legatur, abbatibus. Refertur est locus ex consuetudine (quod petro factum est) quatenus ecclesiarum ratione utebatur.

C. II. epistola, vel sic. e. d. Ad ista sunt haec ex aliis versibus exemplaribus, & utriusque ista nota idem numerum significat. In codicibus vero impermissa vel mutata, vel dictio, Amen, Latine scripta, in qua nulla est numerus significatio.

DISTINCTIO LXXIV.

Quod ad verum commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola faciendā sit, videndum est. Debent namque littere Graecae interponi in ea epistola, & non sine causa. Graecae enim elementa litterarum, numerus etiam exprimit, nullusque vel tenetur Graecae sermone vocatam habet, quoniam Neque in faciendā epistola canonici, quāvis Latine formati, nisi aliqui sciant calculati tenere praesumerent, hoc a patribus accepit. Nicaea congregatio saluberrime inventum est, & constitutum, ut formatae epistolae hanc calculatiōnem seu supputationem Graecae rationem: id est, ut assumantur in supputationem prima Graecae elementa Patri, & Filii, & Spiritus Sancti, hoc est, P, V, S, quae sicut numerum. Petri quoque Apostoli prima littera, id est, P, quae numerum octoginta significat: eius quoque, qui scribitur, Epistola prima littera, cui scribitur, secundā littera, acceperit, tertiam littera, civitati quoque, de qua scribitur, quarta, & indictionis, quae quoque est, illius est temporis, numerus assumatur. Atque in his omnibus Graecis litteris, quae, ut diximus, numerus exprimitur, in unum ductis, unum, quae quoque fuerit collecta, summam epistola tenet: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expressē d. Ad dat praeterea separatim in epistola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui secundam Graecae elementa significat, & p. l. d.

C. I. Annua suspensio subiacet Episcopo, qui in synodo ordinare praesumit. De his ita statutum invenitur in concilio Autlianensi III. cap. 7.

Episcopus, qui invitum, aut reclamantem praesumit ordinare, annuali poenitentiae subditus. Mittere non praesumat.

a. Ansel. l. 6. c. 121. b. al. MCCCXXV. c. al. d. d. d.

C. II. ¶ Nullus promovatur in vicium. Item Gregorius Natali. Episcopo Salontano, in lib. 1. reg. epist. 109.

¶ Etsi, a quibus nobis in concilio vestri confecta feceratio dixeritis, in quibus archidiaconus Honoratus addidit b. plena esse cognovimus femine jurgiorum: cum uno eodemque tempore una persona nolens ad sacerdotii ordinem promoveri, quæ tanquam immerita à diaconatus officio removeatur. Et sicut iustum est, ut nemo efferere compellatur invitus, ita censendum puto similiter, ne quicumque infans ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste.

C. III. ¶ Qui ab Episcopo suo promovetur contemnitur, a loci sui deiciatur.

Contra invenitur c. in concil. Carthag. c. 23.

¶ Si qui clerici ab Episcopis suis promovetur contempserint, nec illie maneat, unde recedere noluerunt. ¶ Si qui Verba huius capituli sunt verba sequenti capituli, Placuit, qui est proprius canonicus regisimus concilii Carthaginensis in eodem canonem, & apud Gratianum.

C. IV. ¶ De eodem.

¶ Placuit, ut quicumque clerici, vel diaconi promerentibus à ecclesiasticarum rerum non obtemperaverint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliores in ecclesia sua promoveri, nec illic ministerium suo gradu, unde noluerunt recedere. ¶ Pro necessitatibus Græcæ civitatis. De quibus videtur in quibusdam articulis concilii Carthaginensis, id est, ob quaedam cogentes causas suarum ecclesiarum.

C. V. ¶ Postiores prioribus Episcopis non proponantur.

Item ex concilio Agathensi, cap. 23.

¶ Episcoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, postiores prioribus proponant, nisi à forte superbia elatus, quod pro necessitate ecclesie Episcopus iussit, impleat contentat. 2 pars. ¶ Sane si officium Archidiaconatus h. propter simpliciorum naturam implere, aut expedire nequeverit, ille loci sui nomen tenet, & ordinationem à ecclesia, quem elegerit Episcopus proponendum.

¶ Et ordinationem. Quamvis in recentioribus conciliis ordinationibus Colonienfis legitur, & ordinationi ecclesie, quam elegerit Episcopus, proponatur: tamen in veteri Colonienfi, etiam Parisienfis, & duobus codicibus conciliorum Vaticanorum eodem modo, itaq; apud Gratianum.

C. VI. ¶ In quo loco quisque ordinatus est, invitatus teneri non debet.

Item Gregorius Iovani Episcopo Syracusano, lib. 11. epist. 34.

¶ Querendum ad nos relatione pervenit, Cosmam, qui ex monacho monasterii sanctæ Lucie à decessore vestro memorande memorie Maximiano in ecclesia Syracusana factus subdiaconus, atque à vobis postea in possessione, quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia, & loci qualitate vehementer afflicto, ut vitam sibi penam existimet, & contritionis & lux fugam querat auxilium. Et ideo, quia tales erga subditos nostros debemus existere, quales nobis, si subiecti fuissimus, nostros volueramus esse prepositos, magis benignitatis est, si eum in ecclesiam, ubi subdiaconi est fundus officio, sanctitas vestra reducere, atque illic presbyterum voluerit consistere Cardinalem. Quod & facere quantum arbitramur, debetis, si tamen

a. Polytop. lib. 2. tit. 23. Iso part. 6. c. 379. b. al. adducitur. c. in eodem canonem. d. Iso part. 6. c. 42. e. Burch. lib. 2. c. 171. Iso part. 6. c. 42. Anselm. lib. 6. c. 129. f. al. ecclesiasticarum non obtemperaverunt. g. al. ne. h. al. Archidiaconus. i. al. veritate. k. al. iniquitatem.

nihil est, quod iuste contra ipsam animos vestros exasperet. Si vero aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas, ut scire possimus, insinuet.

3 pars. Verum illud Gregori de his intelligendum est, quod non causa necessitate, sed causa ingratitude callide ab Episcopo suis promovetur queruntur. Illud autem Carthaginensis concilii de his intelligitur, qui volunt obtemperare Episcopo suo, propter necessitatem ecclesie volentibus eos ad alium a promoveri. Hanc distinctionem ex decreto Simplicii Papæ quilibet corroborare valet, qui scribit Iovani Episcopo Ravennati, epist. 2. ait inter cetera.

C. VII. ¶ Non est aliquis invitus ad Episcopatum pertrahendus.

¶ Vbi aista didicisti, quæ in fratrem, & coepiscopum nostrum Gregorium, non dilectione b. sed invidia pertrahisti: quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atque vexari, ut ei honorem tantum, non per animi tranquillitatem, sed per amentiam, sicut dicendum est, irrogares? Neq; enim talia potuissent fieri sanitate consilii. Nolimus exaggerare, quod gestum est, ne cogamur iudicare, quod dignum est. Nam privilegium metum amittere, qui permittit sibi abutitur potestate. ¶ Insuper. ¶ Denunciamus autem, quod si post hac quidquam tale praesumpseris, & aliquem seu Episcopum, seu presbyterum, seu diaconum, invitum facere forte crederis, ordinationes tibi Ravennatis ecclesie, vel Amilientis noveris auferendas.

C. VIII. ¶ De eodem.

Item Gregorius Antonino subdiacono, lib. 2. epist. 16. in dicitur.

¶ Honoratus d. archidiaconus ecclesie Solontanz à sanctæ memorie decessore meo, missa supplicatione poposceat, ut ab antistite suo invitus provehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogatur. Hoc enim fieri sibi non provehendi gratia, sed causa ingratitudeis perhibebat. Pro qua re tunc iam sanctæ memorie decessor noster scriptis suis Natali fratri, Coepiscopoq; nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudeis diutius in corde retineret. Cumque & à nobis hæc eidem summiopere fuerint interdita, non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra contemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortiores honorem provebens, conatus est arte callida degradare. Unde actum est ut eo de archidiaconatus loco summo, alium asciceret, qui ejus obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconum arbitramur amittiri suo aliunde displicere non potuisse, nisi quod eum valè sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam eorum subitili voluimus, & tunc sanctæ memorie decessor meus, & nunc ego indagatione discurre, sed ipse suorum sibi actum confensus, personam ad iudicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam præteritis præcepti auctoritate diximus fulcitem, quatenus conveniens in Salona, Natali fratri: Coepiscopumque nostrum saltem tot scriptis admonitum studeat abhorrtari, ut supra memoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter, ut consuevit, forte disilicet usum ei pallii, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ contradices a. Quæ si etiam amissio pallio adhuc in eadem pertinacia perseverare perpexeris, dominici quoq; corporis & sanguinis eundem antistitem participatione privabis.

Adhibenda est etiam disciplina, qua nolentes promovendi ad sacros ordines, ad obediendum Episcopo sui provocentur.

a. Polyx. lib. 2. tit. 23. Anselm. lib. 6. cap. 66. & 67. Burch. lib. 2. cap. 20. Iso part. 6. c. 42. b. al. electione. c. in 9. 3. can. privilegiorum. 23. q. 2. c. denunciamus autem. d. Anselm. lib. 6. c. 129. e. al. contrahitur. f. orog.

C. VI. De eodem. PALEA. [Item in ordine Romano, cap. de gradibus Ecclesie.]

Quando a. & ubi libitum fuerit, usq; ad subdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atq; presbyteri nunquam. b. nisi in publica ordinatione.

C. VII. De temporibus ordinationis. Item Gelasius c. ad Episcopos per Lucaniam, epist. 1. cap. 11.

Ordinationes d. presbyterorum, & diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, id est, quarti mensis jejunio, septimi, & decimi: sed & etiam quadragesimalis initii, ac mediane hebdomadae, & sabbati jejunio circa vesperam noverint celebrandas: nec cujuslibet utilitatis causa, seu presbyterium, seu diaconum his praefere, qui ante ipsos fuerint ordinati.

DISTINCTIO LXXVI.

1. Quid temporibus jejunia celebranda sint, Calixtus Papa determinat, scribens Benedicto Episcopo, epist. 1.

C. I. Quibus temporibus jejunia celebrantur.

Jejunium si quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut scilicet annus per quatuor voluit tempora, sic & nos quaternum solenne agamus jejunium, per anni quatuor tempora.

C. II. De eodem. Item ex concilio Moguntino I. capitul. 24. [sic his iustis, sic nominatis.]

Constitutimus q. ut quatuor tempora anni ab omnibus communi jejunio obseruentur: id est, in mense Martio, hebdomada prima, in Junio, secunda, in Septembri, tertia, in Decembri, quarta.

Auctor Macrobius, 2. c. 21. de hoc ipso Moguntini concilii canonem disputans, aperit autem hoc ex imitatione traditionis ecclesiasticae fuisse proferendum. Vide & Leo Papa ait, Huius observatio, &c. quod refertur infra ead. dist. cap. 6. Et ne quis occasione horum uniuersorum Germaniarum desperaret, Gregorius spiritus (quod eodem Macrobius narratur) veterem Romanam ecclesiam conservandam renovavit. De qua re in concilio Clavementensi Vrbani secundi, canonem primo sic statuitur: Primum jejunium quatuor temporum semper fiet prima hebdomada Quadragesimae, secundum in hebdomada Pentecostes, abiq; genuinum flexione, cum Alleluja, & Gloria in excelsis Deo, & vestibus solennibus fiet; tertium plena hebdomada ante Natalis Domini, vigilia eiusdem accepta. Et item repetitur in altero concilio Placentiae postea habito, quod est in biblioteca Vaticana, & citatur infra ead. cap. statumimus.

C. III. De eodem. Item ex concilio Saleguntia habito, cap. 2.

De his jejuniis autem incerto quatuor temporum, hanc certitudinem statumimus, ut si Calendae Martiae in quarta feria, siue antea euenierint, eadem hebdomada jejunium celebretur. Si autem Calendae Martiae in quintam feriam, aut sextam, aut sabbatum distenduntur, in sequentem hebdomadam jejunium differatur.

a. Anselm. lib. 7. cap. 67. b. al. non. c. Et Gregorius I. I. epist. 3. d. Polycarp. lib. 2. tit. 25. Ansel. lib. 7. cap. 45. Ivo part. 6. cap. 74. Panorm. lib. 3. c. 51. e. mediana quadragesima die sabbati jejunio. f. Polyc. lib. 3. tit. 25. Ivo part. 4. cap. 27. Panorm. lib. 3. cap. 47. g. Capitula, cap. 86. Burchard. lib. 25. cap. 2. Ivo part. 4. cap. 31. Panorm. lib. 2. cap. 110. h. Burchardus in fine. Ivo p. 4. c. 31. Panorm. lib. 2. c. 111.

Simili quoque modo, si Calendae Iulii in quarta feria aut antea euenierint, in subsequenti hebdomada jejunium celebretur; & si in quinta, aut sexta feria, aut sabbato contigerint, jejunium in tertiam hebdomadam referretur. Et hoc sciendum est, quod si quando jejunium mensis Iulii in vigilia Pentecostes secundam praedictam regulam euenierit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solenni Pentecostes [quia vigilia i. simul, & jejunium celebrari non debent:] & tunc, propter solennitatem Spiritus sancti, diaconi dalmaticis induantur, & Alleluja cantetur, & s. flectamus genua, non dicatur. Eodem modo de Septembris jejunio constitutum est, ut si Calendae Septembris in quarta feria euenierint aut antea, jejunium in tertia hebdomada celebretur: & si in quinta aut sexta, aut sabbato contigerint, in quarta hebdomada jejunandum erit. In Decembri vero illud observandum erit, ut in proximo sabbato ante vigiliam Natalis Domini celebretur jejunium, quia si vigilia in sabbato euenierit, simul vigiliam & jejunium celebrare non conuenit.

1. Quia vigilia] Hec usque ad verbum, debent, non sunt in ipso concilio impressi ex Burchardo: eadem vero sententia repetitur in fine capituli.

C. IV. De eodem. Contra Vrbani in concilio Placentino, cap. 11.

Statuimus a etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: primum in initio Quadragesimae: secundum in hebdomada Pentecostes: tertium vero in Septembris: quartum in Decembri more solito fiat.

C. V. De eodem. Item Leo Papa, sermone primo de jejuniis Pentecostes.

igitur b post sancta letitia dies, quos in honorem Domini a mortuis resurgentis, ac deinde in celos ascendit exigimus, postq; acceptum sancti Spiritus donum, salubriter, & necessario consuetudo est ordinata jejunia, ut si quid forte inter ipsa festiuitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata praesumpserit, hoc religiosae abstinentiae censura castiget.

C. VI. De eodem. Idem sermone viii. de jejuniis decimi Mensis.

Huius e. observantiae utilitas, dilectissimi, in ecclesiasticis praecipue est constituta jejuniis: quae ex doctrina sancti Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiae omnibus sit ascripta temporibus. Siquidem jejunia vernum in Quadragesima, aestiuum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hyemale autem in hoc, qui est decimus, celebramus, intelligentes diuini nihil vacuum esse praecipit, & verbo Dei ad eruditionem nostram omnia elementa seruire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Evangelia in cessabili tuba discimus, quod & praedicamus, & agamus.

2. pars: Primum vero mensis, quartum, septimum, & decimum, iam Hebraeorum ratione, sed nostra debemus accipere. Primum enim mensis apud illos est Aprilis, quartus Iulius, septimus Octobris, decimus Ianuarius. In quibus, & praeterea in quinto mensis, qui est Augustus, quae fuerit eius causa jejuniis, Hieronymus in commentariis ad cap. 1. Zachariae exponit, dicens.

C. VII. Quare in supra scriptis mensibus.

Jejunium d. quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi (dicitur enim subauditur mensis) domus Iudae, & Hierusalem, in dies festos, vertetur & gaudium; veritatem tantum Deus querit, & pacem. In hoc loco nostrorum multi multa dixerunt, & inter se dissonantia. & pauca inserj. Cogimur:

a. Polyc. lib. 3. tit. 25. b. Polyc. lib. 3. c. Polycarp. lib. 3. d. Polyc. lib. 3. tit. 25.

Igitur ad Hebraeos recurrere, & scientia veritatem de fonte magis, quam de rivulis querere. Et paulo post. Jejunium quarti mensis, qui apud Latinos vocatur Julius, die septima & decima ejusdem mensis illud arbitrantur, quando descendens Moyses a de monte Sinatubula legis abiecit atque confregit, & juxta Hieroniam a muri primum rupti sunt civitates. In quinto mense, qui apud Latinos appellatur Augustus, cum propter exploratores terre sanctae seditio esset in populo, iusti sunt montem non ascendere, sed per quadraginta annos longis à terra sancta circumire dispendiis, ut exceptis duobus, Chaleb d. & Iosue, omnes in solitudine caderent. In hoc mense & Nabuchodonosor, & multa post secula à Tiro & Vespasiano templum Hierosolymis incensum est, atque destructum: capta urbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudaeorum: aratum templum in ignominiam gentis oppressae à Tito Annio Ruffo. In septimo vero, qui apud nos appellatur October, sicut supra diximus, occisus est Godolias, & Iudaei tribus, ac Hierusalem reliquias dissipatae. Legamus Hieroniam f. Mense decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quod janua anni sit, atque principium) Ezechiel g in captivitate positus audivit, & cunctus populus captivorum, quinto mense templum esse subvertitum. Hoc est plenissime in eodem propheta cognoscimus. Quod vobis, quos haecenus habuistis in ludum, sciat vobis (quia cogitavi, ut beneficium Hierusalem, & domui Iuda) in laetitia, & gaudium, & solennitates esse vertendas; ira duntaxat, si veritatem diligatis, & pacem. Iuxta analogem, quia tunc jejunamus, quando h sponus auferatur à nobis; & non meremur ejus habere praesentiam; cum reversus fuerit Dominus ad nos, & cogitaverit, ut benefaciat nobis. omnis tristitia vertetur in gaudium, & fames pristina sermonis Dei, praesentia doctrinarum ejus & caelestis panis saturitate pensabitur.

3 pars. Non autem videntur jejunia quarti mensis posse celebrari ante diem Pentecostes. Ad die enim Dominica resurrectionis usque in diem Pentecostes non inducuntur observanda jejunia.

C. VIII. ¶ De eodem. Unde Ambrosius in ejsdem diei sermone 61. qui sic incipit.

Scire debet. sanctitas vestra. Per hos quinquaginta dies nobis est iugis, & continuata festivitas: ita ut hoc omni tempore neque ad observandum indicamus jejunia, neque ad exortandum Deum genibus succedamus. In ista ergo Dominica, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies, velut dominici deputantur. Resurrectio enim Dominica est. Nam in Dominica resurgens salvator reversus ad homines est, & post resurrectionem tota quinquagesima cum hominibus commoratus est. Aequalis ergo eorum necessarium ut esset festivitas, quorum aequalis esset & sanctitas. Sic enim disponit Dominus, ut sicut ejus passione quadragesimae jejuniis contumesceremur, ita ejus resurrectione in quinquagesimae feriis laetaremur. Non igitur jejunamus in quinquagesima, quia in his diebus nobiscum Dominus commoratur. ¶ Item in Apologia David l. Hunc numerum (quinquagesimum videlicet) laeti celebramus post Domini passionem, remisso culpa tortis debito, rhographo quoque evacuato, ab omni nexu liberi, & suspicimus advenientem in nos gratiam Spiritus Sancti: die Pentecostes vacante jejuniis laus dicitur Deo, Alleluja cantatur.

C. IX. ¶ De eodem. Unde idem Ambrosius in ejsdem diei sermone 60. qui sic incipit.

Noffe credo i vos fratres. Non minore letitia celebramus diem Pentecostes, quam sanctum Pascha curavimus. Tunc enim, sicut modo fecimus, jejunavimus sabbato: vigiliis celebravimus: orationibus pernoctantes à iustitiamus: unde necesse est, similem observantiam & simili letitia subsequatur.

C. X. ¶ De eodem. Unde Hieronymus lib. 1. de ecclesiasticis officiis cap. 42.

Post Pascha usque ad Pentecostem licet traditio ecclesiarum abstinenciae rigorem prandiis relaxaverit, tamen si qui monachorum vel clericorum jejunare coepunt, non sunt prohibendi, quia Antonius, & Paulus, & ceteri patres antiqui etiam his diebus in eterno leguntur abstinuisse, neque solvissent abstinenciam, nisi tantum die Dominico.

C. XI. ¶ De eodem. Item Hieronymus ad Lucinum epistol. 28.

Vtinam & omni tempore jejunare possimus, quod in Actibus * Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legitur. ¶ infra. Nec hoc dico, quod Dominica diebus jejunandum putem, & contextas quinquagesimae diebus ferias auferam, sed d unaqueque provincia ab ipso det in suo sensu: & praepcepta majorum leges Approbas arbitretur.

C. XII. ¶ Sabbato magno post hanc baptismi Episcopus vales ordinari. Item Pelagius Papa Petro Episcopo Pontina.

Dilectionis scriptura suscepimus; quibus scripturas Latinum ecclesiam Grumentinae diaconum ad Episcopatum Marcellionensis ecclesiae, five Clusinae, & ab omnibus fuisse electum: quod jam ante hoc tempus nulli, & iustissimum, ut veniret, credentes eos de praesentibus eidem ab Episcopo suo dimissorias accepisse. Quod modo fecerunt, facite eum velocius ad urbem Romanam occurrere, ut si Deus jussit, in sabbato magno post horam baptismi ordinetur. Quod si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur ulque ad quartam mensis junia subsistere.

a Ternolant. orig. b simili observantia similibus etiam subsequatur. orig. c Poly. l. 3. tit. 22. * Ad. 13. tit. 1. d. al. festiva. e al. sexagesima. orig. f sup. dist. 9. l. 1. Tohy. lib. 2. tit. 28. Ansel. lib. 6. cap. 29. g al. quinquagesima. dist. 1. 4. cap. frequenti.

Scire debet. In multis manuscriptis exemplaribus à capite jejuniis, usque ad cap. post Pascha. in aliquo enim usque ad ultimum, nulla est distinctio capitum. Tanquam enim usque contextu continetur multa adfortitae à Gratiano citata: Ideo verba ista, scire debet sanctitas vestra, coherent cum extremo verbi Gratiani ad finem precedenti capiti, atque legendum. Unde Ambrosius in eisdem diei sermone 61. qui incipit, Scire debet sanctitas vestra, ac deinde subiungendum, Per hos quinquaginta, &c. Sui enim modo aptavit hunc locum Gratiano. Nam apud beatum Ambrosium paulo aliter habetur. Necesse est ergo ecclesia constituit, ut post diem Pentecostes jejunia celebrantur. Sed quod in illis quinquagesima diebus jejunandum esse negatur, ex observantia necessitate intelligitur.

C. IX. ¶ De eodem. Unde idem Ambrosius in ejsdem diei sermone 60. qui sic incipit.

Noffe credo i vos fratres. Non minore letitia celebramus diem Pentecostes, quam sanctum Pascha curavimus. Tunc enim, sicut modo fecimus, jejunavimus sabbato: vigiliis celebravimus: orationibus pernoctantes à iustitiamus: unde necesse est, similem observantiam & simili letitia subsequatur.

C. X. ¶ De eodem. Unde Hieronymus lib. 1. de ecclesiasticis officiis cap. 42.

Post Pascha usque ad Pentecostem licet traditio ecclesiarum abstinenciae rigorem prandiis relaxaverit, tamen si qui monachorum vel clericorum jejunare coepunt, non sunt prohibendi, quia Antonius, & Paulus, & ceteri patres antiqui etiam his diebus in eterno leguntur abstinuisse, neque solvissent abstinenciam, nisi tantum die Dominico.

C. XI. ¶ De eodem. Item Hieronymus ad Lucinum epistol. 28.

Vtinam & omni tempore jejunare possimus, quod in Actibus * Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legitur. ¶ infra. Nec hoc dico, quod Dominica diebus jejunandum putem, & contextas quinquagesimae diebus ferias auferam, sed d unaqueque provincia ab ipso det in suo sensu: & praepcepta majorum leges Approbas arbitretur.

C. XII. ¶ Sabbato magno post hanc baptismi Episcopus vales ordinari. Item Pelagius Papa Petro Episcopo Pontina.

Dilectionis scriptura suscepimus; quibus scripturas Latinum ecclesiam Grumentinae diaconum ad Episcopatum Marcellionensis ecclesiae, five Clusinae, & ab omnibus fuisse electum: quod jam ante hoc tempus nulli, & iustissimum, ut veniret, credentes eos de praesentibus eidem ab Episcopo suo dimissorias accepisse. Quod modo fecerunt, facite eum velocius ad urbem Romanam occurrere, ut si Deus jussit, in sabbato magno post horam baptismi ordinetur. Quod si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur ulque ad quartam mensis junia subsistere.

a Ternolant. orig. b simili observantia similibus etiam subsequatur. orig. c Poly. l. 3. tit. 22. * Ad. 13. tit. 1. d. al. festiva. e al. sexagesima. orig. f sup. dist. 9. l. 1. Tohy. lib. 2. tit. 28. Ansel. lib. 6. cap. 29. g al. quinquagesima. dist. 1. 4. cap. frequenti.

DISTINCTIO LXXVII.

Hic a temporibus secundam Anacletum, Zepherinum, Gelasium, & Pelagium, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi sunt ordinandi. Metropolitanus autem iuxta Leonem ex presbyteris, quidem ecclesie, vel ex diaconis optimis ordinatur. Ex monachis autem, vel laico nullus, nisi per gratiam ecclesie, debet ad summum sacerdotium pervenire.

C. I. *¶ Non nisi per distinctos gradus quisquam ad sacerdotium asparet.*
Unde Cajus Papa Felici Episcopo, epist. unica in exordio.

Illud b nos statuentes, vobis, & omnibus servare mandamus, ut ad ordines ecclesiasticos sic ascendam in ecclesia, qui ordinari merentur: id est, si quis Episcopus esse meretur, si primum acolythus, deinde lector, postea exorcista, inde facter acolythus, demum vero subdiaconus, deinde diaconus, & postea presbyter, & exinde, si meretur, Episcopus ordinetur.

C. II. *¶ Qua inter cuncta temporis in singulis gradibus servanda sint.*
Unde Zoimus Episcopus urbis Romae, ad ad Ilychianum, epist. 1. cap. 3.

In singulis gradibus haec tempora sunt observanda, si ab infantia i ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, ut inter lectores & exorcistas quinquennio teneatur, exinde acolythus, vel subdiaconus xiv. annis fiat; & si ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat: in quo ordine quinq; annis, si incul pate se gesserit, haerere debet. Exinde suffragantibus studens per tot gradus datis propriae fidei documentis, presbyterii sacerdotium poterit promereri: de quo loco (si cum exaltor ad bonos mores vita peraxerit) summum Pontificatum sperare debet. *¶ Defensores etiam ecclesie qui ex laicis sunt, supradicta observatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericatus.*

¶ Si ab infantia *¶ Prior hoc huius capituli pari summum referitur. Ineger locus schabes.* Si ab infantia ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, inter lectores usque ad vigesimum aetatis annum continuata observatio perduret. Si maior iam, & grandaevis accesserit, ita tamen ut post baptismum suum se divine militiae desideret mancipari, five inter lectores, five inter exorcistas quinquennio teneatur, exinde acolythus, vel subdiaconus quatuor annis, & sic ad benedictionem, &c. *¶ At sane in uno etiam per veritas Gratiani codicis, & apud Rabanum, lib. 1. cap. 13. de institut. cleric. legitur: quatuor annis, non, quatuordecim. Sed ab illis non nisi mutationem, addidit non esse.*

C. III. *¶ De eodem.*
Item Syricus Papa ad Hymnerium Tarracensem, epist. 1. cap. 3.

Quicumque o itaque se Ecclesie voverit obsequium a qua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorem debet ministerio sociari. Qui ab accessu ad obsequium usque ad vigesimum aetatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit, uxore contineat, acolythus, & subdiaconus esse debet, postea ad diaconi gradum (si seipsum primitus, continentia praesente dignum probaverit) accedat. Vbi si ultra presbyterium consecratur, exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit aspicere: si tamen per haec tempora integritas vitae ac fidei eius fuerit probata. Qui d vero jam aetate grandaevis, melioris propositi conversatione provocatus, ex laico ad sacram militiam per-

¶ Epist. 12. Anastasii. b. Ansel. l. 7. c. 49. Marcanus de instit. cler. l. 1. c. 2. c. lvo p. c. 97. & 98. d. lib. 6. c. 2.

venire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur, tempore statim lectorum, aut exorcistarum numero societur, si tamen eum unam habuisse, vel habere, & hanc virginem accepisse conflet uxorem. Qui dum invitatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus, & subdiaconus fiat, & sic ad diaconatum (si per haec tempora dignus iudicatus fuerit) provehat. Exinde jam accessu temporum, presbyterio, vel Episcopatu, si enim clerici aciebus evocaverit electio, non immerito societur.

¶ Vigesimalum *¶ In pluribus vestris exemplaribus, & Gratiani, & epistola, atque apud Irenaeum legitur, trigesimalum: sed in epistola Zozimi, qua relata est in antecedente notione, vigesimalum.*

¶ Ultra *¶ Sic legitur in omnibus manuscriptoribus, & in originali ipso. In vulgato eras, intra.*

C. IV. *¶ De eodem.*
Item ex sexta synodo, cap. 35.

Subdiaconus a non minor viginti annorum ordinetur. Si quis vero in aliquo ordine sacerdotali praeter constituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

C. V. *¶ De eodem.*

Placuit, ut ante viginti quinq; annos aetatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & ut lectores populum non saluent.

C. VI. *¶ Minoribus xxv. annis lex clericorum praestetur benedictio.*
Item ex concilio Agathensi, cap. 16. & 17.

Episcopus b benedictionem diaconatus minoribus quam xxv. annorum penitus non committat. *¶ Sane si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur. *¶ Presbyterum vero, vel Episcopum, ante triginta annos, id est, antequam ad viri perfectam aetatem perveniat, & diaconos ante viginti quinq; annos metropolitano ordine praefumat. ne per aetatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur.**

C. VII. *¶ De eodem.*

¶ Item ex concilio Toletano IV. cap. 17.

In veteri lege ab anno vigesimo quinto levitae in tabernaculo servire mandantur: cuius auctoritatem in canonicis & sancti Patres secuti sunt. Nos & divina legis & conciliorum praecipua memores, infantes & pueros levitae facimus, ante legitimam aetatem, ante experientiam vitae: ideoq; ne ulterius fiat a nobis, & divina lege d, & canonicis admonemur e consentit, ut f viginti quinq; annis aetatis levitae conferantur, & a triginta presbyteri ordinentur.

C. VIII. *¶ Per qua intervallo temporis ordinentur, qui de Monachis in clericatum eliguntur.*

¶ Item Gelasius Papa ad Episcopos per Lucaniam, epist. 1. cap. 3.

Si quis de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedat, in primis eius vita praeteritis acta temporibus inquiretur, si nullo gravi facinore probatur infectus, si secundum non habuit fortassis uxorem, nec a marito relictam fortassis ostenditur, si poenitentiam i publicam fortassis non

*¶ Et conc. Carthage. codicis. c. an. 16. Barthe. lib. 2. cap. 1. lvo p. 61. cap. 37. Panorm. lib. 3. cap. 36. Poly. lib. 2. tit. 7. * Anselm. lib. 7. cap. 96. lvo p. 3. cap. 36. Barthe. lib. 2. cap. 9. b lvo part. 6. cap. 27. Panorm. lib. 3. cap. 38. Poly. lib. 2. tit. 27. c Barthe. lib. 2. c. 12. lvo part. 6. cap. 32. Panorm. lib. 3. cap. 31. d Nom. 8. c. in edico regis, ad monachos exemptos. & al. sed. g sup. distinct. 11. cap. 1. Ansel. l. 7. c. 47. lvo p. 3. c. 43.*

scoporum sit: ita ut si quis Apostolicæ sedis sine præmissa concordia & canonica electione eorum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum, & laicorum consensu intronizatur, &c. Idem ferè habetur ad finem illius synodi, & refertur infra est qui pecunia.

C. II. § Papa superfluit, eo inconsulto, de electione facturi Pontificis nemo audeat loqui.

Item Symmachus Papa in synodo Romana prima, cap. 3. § 1.

II. Si quis a Papa i superfluit, pro Romano Pontificatu cuiquam quolibet modo favorem præstare, convincitur, loci sui honore, vel communionem privetur. Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa in columi, & eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pyftacia promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquid certè suffragium polliceri, vel de hac causa, privatis conventibus factis deliberare, atque decernere, loci sui dignitate, atque b communionem privetur. & infra c. Propter occultas fraudes, & conjunctionum secretas infidias, quas huius sententia diffinitionis consequitur d, si quis ad ecclesiasticam perulerit notitiam consilia eorum, qui contra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conviciter, participes actionis huiusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit; sed etiam remuneracione, quæ non indigna sit, sublevetur. Univerfa synodus, &c.

1. Si quis Papa i Initium hoc usq, ad versiculum: Si quis presbyter, est caput secundum sagittam Fulgentii archidiaconi Romane Ecclesie: quod una cum tribus alii capitulis, in romæ concilio, præcedit primam, vel secundam synodum sub Symmacho, cum hac inscriptione: Capitula primæ synodi Romane sub Symmacho Papa. In codice vero canonum prænotantur, hæ verba: Tituli decretorum Papæ Symmachi numero quatuor: 2. Si quis presbyter i Hæc sunt propria verba capituli 3. ipsius synodi, quod est secundum in codice canonum.

C. III. § In Apostolicis culmen nullus nisi ex Cardinalibus promoveatur.

Item ex concilio Stephani Papæ III. [Desudedit ad illi, habito in basilica Constantiana, An. 9.]

O Portebat e, ut hæc sacrosancta domina nostra Romana Ecclesia (juxta quod à B. Petro, & ejus successoribus institutum est) itè ordinaretur, & in Apostolatus culmen unus de Cardinalibus presbyteris, aut diaconis consecraretur.

C. IV. § De eodem. Item ex eodem.

N Vllus v unquam laicorum, neque ex alio ordine præsumat, nisi per distinctos gradus ascendens diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoveri.

§ In Pontificali bus manuscriptis, uno Vaticano, & altero Cardinalis Sileri in vita Stephani Papæ III. referendo synodum ipsius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hæc pertinet: Tunc illatis sacratissimis canonibus, eisque interdictis perstrutatis, prolata est sententia ab eodem sacrosancto concilio, sub anathemate interdicens, ne ullus unquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoveri: & alia plura, quæ canonica indigebant correctione, in eodem concilio statuerunt emendanda.

a Bar. l. 1. c. 23. l. 1. p. c. 236. Poly. l. 1. tit. 4. Anselm. l. 6. cap. 1. b. al. vel. c. c. Poly. l. 1. tit. 4. d. al. persequitur. c. Desudedit p. 1. Anselm. l. 6. c. 23. Poly. l. 1. tit. 4. f. Desudedit ibid. Poly. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 4. l. 1. p. c. 236.

C. V. § Anathematizetur Episcopus, Monachus, vel laicus Romanam Ecclesiam invadenti, & in gradum filiorum ejus promovendi.

Item ex eodem.

III. Si a quis ex Episcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonum, & sanctorum patrum statuta prorumpens, in gradum filiorum sanctæ Romanæ ecclesiæ, id est, presbyterorum Cardinalium, & diaconorum ire præsumpserit, & hanc Apostolicam sedem invadere quilibet ex supradictis tentaverit, & ad summum Pontificalem honorem ascendere voluerit, ipsi, & sibi faventibus fiat perpetuum anathema. & infra. § Si quis resistere præsumpserit sacerdotibus, atque primatibus ecclesiæ, vel cuncto clero ad eligendum sibi Romanum Pontificem secundum canonicam b traditionem, anathema sit.

§ Desudedit presbyter Cardinalis tituli Apostolorum in Eudoxia, par. 2. cap. 23. referri multa ex synodo habita à Stephano tertio, in quibus hoc integrum continetur.

C. VI. § Anathema sit, qui canonica electionis Romani Pontificis contradiere præsumpserit.

Item ex concilio Leonis Papæ IV.

IV. Si quis ex sacerdotibus, seu primatibus nobilibus, seu cuncto clero sanctæ Romanæ Ecclesiæ, electioni Romani Pontificis contradicere præsumpserit, sicut in concilio Bonifacii, & Stephani Papæ legitur statutum, anathema sit.

C. VII. § Nullius Episcopi fiat electio, nisi post diem tertium depositionis alterius.

Item ex concilio Bonifacii Papæ III.

N Vllus d, Pontifice Romano vivente, aut Episcopo civitatis suæ præsumat loqui, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato clero, & filijs ecclesiæ, & tunc electio fiat.

3 pars. Sed quæritur, si duo concertantium temeritate electi fuerint, qui eorum alteri preferendus sit? De his ita scribit Honorius Augustus ad Bonifacium Papam.

C. VIII. § Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati.

SI duo forte contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus sacerdotem; sed illum solum in sede Apostolica permaniturum, quem ex numero clericorum, nova ordinatione divini iudicium, & univertitatis consensus elegerit.

4 pars. Hoc autem capitulum e non de eo intelligendum est, qui uno per apostasiam ordinato, à Cardinalibus & religiosi clericis Apostolica sedi intronizatur, etiam si ille apostolicus ita cathedræ B. Petri volenter tenuerit, ut canonica electio in Urbem fieri non valeat.

C. IX. § De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonice electio ne ordinatur.

Unde Nicolaus Papa II. in concilio Romano h statuit, dicens.

V. Si i quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, seu militari tumultu, sine concordia, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium Episcoporum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum fuerit Apostolicæ sedi intronizatus, non Aposto-

a Desudedit ibid. Anselm. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Rom. manuscr. b al. hanc canonicam. c Desudedit ibi. Anselm. l. 6. c. 28. d In Pontificali Rom. manuscr. Anselm. l. 6. c. 211. Desudedit p. 1. e In romæ concilio inter episcopos Bonif. 7. dist. 97. cap. Victor Honorius. f certantes. orig. g Anselm. l. 6. cap. 17. h In fine. i sup. feri idem dist. ca. si quis Apostolica. Anselm. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 4. l. 1. p. c. 236.

Ticus, sed apostolicus habeatur, liceatque Cardinalibus Episcopis, cum religiosis & Deum timentibus clericis, & laicis, in aedem sedem Apostolicam repellere, & quem dignum iudicaverint, nostra auctoritate Apostolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant quem digniorem, & utiliorem Apostolicæ sedis perpexerint, concessa ei auctoritate regendi & disponendi res, in a. utilitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, secundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quali jam omnino inthronizatus sit.

s. pars. Electio vero Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædecessoris fieri debet.

C. X. *¶* Si Papa de electione sui successoris ante decernere non potuerit.
Unde Symmachus Papa ait in synodo Romana prima, cap. 4.

Si b. transitus Pape (quod ablit) inopinatus evenit, & de sui electione successoris (ut supra placuit) non possit ante decernere, siquidem in unum totius inclinataverit & ecclesiastici ordinis electio, consecratur electus Episcopus. Si autem, ut fieri solet, studia cooperint esse diversa eorum, de quibus certamen emerit, vincat sententia plurimorum, sic tamen, ut sacerdotio careat, qui capus promissioni, non recto iudicio de electione decreverit. Synodus dixit, placet, &c.

s. pars. *Sicut supra monstratum est, electio summorum sacerdotum a Cardinalibus, & religiosi clerici fieri debet, electio vero eorum, iudicio divino reservata est.*

C. XI. *¶* Summorum Pontificum electionem sibi Dominus reservavit.
Unde Anacletus Papa ait ad Episcopos Italæ, epist. 2. c. 2.

Electionem d. vero summorum i sacerdotum sibi Dominus reservavit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritalibus populis concessisset.

¶ Summorum J. *Speciatur, Pontificum vel sacerdotum. Sublatæ sunt dua præter voces, quæ neque in originali, neque apud Ivoem, neque in vetustis Gratiani exemplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

Loca vero, in quibus Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri sunt ordinanda, hæc sunt sequendum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum.

C. I. *¶* In quibus locis Primates, vel Patriarchæ debeant ordinari.
Ait enim Lucius Papa.

Vrbes & loca quibus Primates præsidere debent, non a modernis, sed etiam multis ante adventum Christi fuerunt temporibus: quarum Primates etiam gentiles, pro majoribus etiam negotiis appellabant. In ipsis vero urbibus post Christi adventum, Apostoli & successores eorum, Patriarchas vel Primates posuerunt, ad quos Episcoporum negotia (sive in omnibus Apostolica auctoritate) & majores cause, post Apostolicam sententiam referende.

C. II. *¶* De eodem.
Item Clemens Papa ad Iacobum, epist. 1.

Inter illis vero civitatibus, in quibus olim apud ethnico primi & flammæ eorum, atque primi legis doctores erant, Episcoporum Primates poni, vel Patriarchas

a al. in.] b. *De aded. ibid. Poly. ibid. Anfl. 6. c. 1. Pam. 13. c. 2. e. al. convenit. d. Ivo p. 3. c. 131. e. Extat apud Stephanum Epist. 1. c. 3. Anfl. 6. c. 11. f. Leo II. epist. 3. Poly. 1. 2. tit. 22. Bar. 1. 2. c. 23. Anfl. 6. c. 11. g. al. Archiepiscopi.*

B. Petrus præcepit, qui reliquorum Episcoporum causas a, & majora, quoties necesse foret, negotia in fide, agerent. *¶ paulo post.* ¶ In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant archiepiscopi, quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates, Archiepiscopos institui præcepit. *¶ infra.* ¶ In singulis vero reliquis civitatibus singulos, & non binos, vel ternos, aut plures Episcopos constitui præcepit, qui non Primatum, aut Archiepiscopatum, aut metropolitanatum nomine, quia matres civitatum non tenent, sed Episcoporum tantum vocabulo potuerunt: quoniam nec inter ipsos Apostolos par institutio fuit: sed unus omnibus præfuit.

C. III. *¶* De eodem.
Item Anacletus b. epist. 2. cap. 2.

Episcopi e. non in castellis, aut modicis civitatibus debent constitui: sed presbyteri per castella, & modicas civitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari, & poni: singuli tamen per singulos titulos litos. Et Episcopus non ab uno, sed à pluribus debet Episcopis ordinari, & ut dictum est, non ad modicam civitatem, ne vilescat nomen Episcopi, sed ad honorabilem urbem nominandus & denominandus est. Presbyter vero ad qualemcumque locum, vel ecclesiam in eo constitutum, est præficiendus.

C. IV. *¶* De eodem.
Item Leo Papa ad Episcopos Africa, epist. 11. c. 2.

Lud e. sane, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari, ut non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & ubi ante non fuerunt, Episcopi conferantur: cum ubi minores sunt plebes, minoresque conventus, presbyterorum cura sufficiat: episcopalia autem gubernationis non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præferre: ne, quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta veterunt, viculis & possessibus, vel obscuris & solitariis municipiis, inurbatur fastidiale fastigium.

C. V. *¶* De eodem.
Item ex concilio Leodicensi, cap. 17.

Non debere in vicis & villis f. Episcopos ordinari, sed visitatores i, id est, qui circumveant, constitui: hoc autem, qui antehac ordinati sunt, nihil agere censendum: nisi conscientia Episcopi civitatis. Similiter etiam presbyteri nihil sine præcepto & consilio Episcopi agant.

¶ Sed visitatores.] *In codice Greco impresso legitur, ἡ πρεσβυτερια, in tribus autem manuscriptis, ἡ πρεσβυτερια.*

2. pars. *¶* Sedes autem Episcoporum non longo intervallo debent disjungi, ut ad consecrationem sui conspiciantur sine difficultate possint occurrere.

C. VI. *¶* Episcopales sedes non longo intervallo a se debent disjungi.
Unde Gregorius Augustinus Anglorum Episcopo, responsio octava.

Fraternitatem g. tuam ita volumus in Angliæ Episcopos ordinari, ut ipsi sibi Episcopi longo intervallo non minime disjungantur: quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione alicujus Episcopi convenire non possint. Nec Episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor Episcopis geri non debet.

DISTINCTIO LXXXI.

Hæc de ordinandis, & ordinariis, atque de gradibus graduum distinctionibus & dignitatibus, & de his, quæ ad illas spectant, dicisse nos sufficiat. Verum quia aliquando

a. *Judicia.] orig. b. Idem est Clementis in epist. presbyteri, c. 1. c. 4. Ivo p. 3. c. 131. e. Extat apud Stephanum Epist. 1. c. 3. Anfl. 6. c. 11. f. Leo II. epist. 3. Poly. 1. 2. tit. 22. Bar. 1. 2. c. 23. Anfl. 6. c. 11. g. al. Archiepiscopi.*

quiquisille est factator libidinum, praeceptorque vitiorum, si est, quod in lege Moysi passim sacris ordinibus a Deo nostro laxata sunt fixa luxuria, cur eos, quibus committentur sancta sanctorum, praemonet, dicens a [Sancti estote, quia & ego sanctus sum dominus Deus vestester.] Cur etiam procul a suis domibus, anno vicis b fuit, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxoris possint carnale exercere commercium, ut conscientiae integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus etiam expletio delicti vitiosus fuit tempore, uxoris usus solus successione causa fuerat relaxatus: quia non ex alia, nisi ex tribu Levi, quilibet ad Dei ministerium fuerat praeceptus admitti.

C. IV. De eodem.

Idem paulo inferius.

Quia e aliquanti, de quibus loquimur, ut tua sanctitas retulit, ignorantia d se lapsos esse desent; his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento, in hoc, quo dejecti sunt, quamdiu vixerint, officio perseverent: si tamen postea continentes se studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegii exultatione nituntur, & sibi affectu ecclesiastico honore, quo indigne usi sunt, Apostolicae sedis auctoritate dejectos: nec unquam posse veneranda attribere mysteria, quibus se ipsi, dum obsecris cupiditatibus inhiant privaverunt. Et quia exempla praesentia cavere nos praemonent in futurum, si quilibet Episcopus, presbyter, atque diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inveniatur, iam nunc sibi omnem per nos indulgentiam aditum intelligat oblatam, quia ferro necesse est, ut abscondantur: e vulnera, quae fomentum non sentierint medicamina.

¶ Caput hoc in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus conjunctum est superiori.

¶ pars. ¶ Qui autem propter peccata iudentur deponi, post condignam poenitentiam in suo ordine poterunt reparari.

C. V. De poenitentia si imponenda sacerdotibus, qui de fornicatione convicti fuerint.

Unde in concilio Hybernensi 1. Presbyter, si fornicationem fecerit, quamquam secundum canones Apostolorum debeat deponi, tamen iuxta auctoritatem E. Papae Sylvestri, si in vitio non perduraverit, sed sua sponte confessus fuerit, ut resurgat, decem annis in hunc mundum poeniteat: tribus quidem mensibus privato loco a ceteris remotus pane & aqua a vespera in vesperam utatur, tantum autem diebus Dominicis, & praecipuis festis modico vino, & pisciculis, atque leguminibus recreetur sine carne & sanguine, ovis & caseo 2: sacco indutus humi adhaerens, die ac nocte iugiter misericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus mensibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo scandalum patiatur. Nec enim g debet sacerdos publicè perstrere, sicut laicus. Postea aliquantisper resumptis viribus, unum annum & dimidium in pane & aqua explet, exceptis Dominicis, & praecipuis festis, in quibus vino & sanguine h, ovis & caseo iuxta canonice mensuram uti poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis & sanguinis Domini, ne indurescat, participet, & ad pacem veniat, psalmos cum fratribus in choro ultimos canat, ad cornu altaris non accedat, iuxta beati Clementis 3 vocem, minora gerat officia. Deinde verò ulque ad impletionem septimi anni, omni qui-

a Levit. 2. b Luc. 1. c Polybid. l. 10. p. 6. cap. 30. 9. d h. 2. tit. 19. can. 1. 2. 3. e excedantur. orig. f Po. b. 2. tit. 19. can. 1. 2. 3. g al. 1. 2. h al. sanguine. i Epist. 2.

dem tempore, exceptis paschalibus diebus, tres legitimas facias in una quaque hebdomada in pane & aqua iunget. Expleto septimi anni circulo, si sui contritus, apud quos poenitentia eius condignam poenitentiam conlaudaverit, Episcopus in primum honorem, iuxta B. Calixti Papae a auctoritatem, eum revocare poterit. Sanè sciendum est, quod secundum feriam pauperibus dandum (si opus b est) redimere poterit. Finitis autem septem annis, deinde usque ad finem decimi anni sextam feriam (nulla interveniente redemptione) observet in pane & aqua. Eadem quoque poenitentia erit sacerdoti de omnibus aliis peccatis & criminibus, quae cum in depositionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsum dignè, ut supra dictum est, poenitens, ad pristinos redeat honores.

¶ Hybernensi] Caput hoc citabatur ex concilio Gangrensi, in quo non legitur. Emendatum est ex Polycarpo, & alio libro manuscripto perovulso, in quo libro sunt multi canones poenitentiales, & hic referuntur ex Theodoro Archiepiscopo Hybernensi.

2 ¶ Et caseo] In vulgata sequitur, utatur: quae vox sublata est auctoritate omnium ferè exemplarum Gratiani manuscriptorum, & Polycarpi, & libri manuscripti in superiore notatione viduati.

DISTINCTIO LXXXIII.

Revidendum e quoque est, ne si qui ad ordinandum eligitur, est a proprio vitio videatur alienus, consentiendo alienis inveniatur. Ut enim Symmachus Papa ait, non est grandis discretio, an letum inferat, an admittat. Mortem enim languentibus probatur inferere, qui hanc, cum possit, non excludit.

C. I. Suspendatur Episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationis consentiens.

¶ Hinc Gregorius VII. ait in Reg. lib. 6. c. 12. Romanus synodi, celebrata Anno Domini 1059. al. 1078.

Si quis Episcopus fornicationem presbyterorum, & diaconorum, subdiaconorum 1, vel crimen incestus in sua parochia, pretio interveniente vel precibus confenserit, vel commissum, sibi quoque compertum auctoritate officii sui non impugaverit, ab officio suspendatur.

¶ Subdiaconorum] Aditum hoc est ex originali, & Anselmo, quemadmodum & paulo post, verba illa, sibi quoque compertum. Notum autem est a tempore Gregorii I. subdiaconos eadem lege continentia, quae presbyteros, adstrictos fuisse.

C. II. Maximè ecclesiam ledit, qui sub nomine sanctitatis delinquit. Item Gregorius prima parte pastoralis, c. 2.

Nemo e quippe in ecclesia nocet amplius, quam qui perversè agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere praesumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator hortatur. Episcopus itaque, qui talium criminum non corrigat, magis dicendus est causus impudicus, quam Episcopus.

¶ Episcopus] Hec non sunt verba apud B. Gregorium. Similia citantur 7. 2. 9. 7. c. qui nec regimini, ex Augustino (cui etiam reliqua huius capituli antea tribuebantur) & ex eodem à Burchardo, & Ivone citantur. Ceterum videtur collectorem, Burchardus quidem l. 1. c. 12. Ivone autem p. 5. c. 6. 7. referunt aliqua ex Origine, quae cum his aliquantulum conveniunt.

a Epist. 2. b operarius.] Polyc. c In libello Emendat. d Anselm. lib. 6. cap. 177. e Polyc. lib. 4. tit. 21. Burch. lib. 1. c. 209. lvo p. 5. c. 27. Burch. lib. 1. c. 209. lvo par. 5. cap. 312. 478 Gregorio.

C. III. ¶ Qui non resistit erroribus, consentit. Item Innocentius.

ERror a, cui non resistitur, approbatur, & veritas, eam minime defenditur, opprimitur. Negligere, quippe cum possis deturbare perverfos, nihil aliud est, quamovere. Nec caret scrupulo societatis occultare, qui manifesto facinorosi definit obviare.

C. IV. ¶ Non prodest suo errore non pol- luit, qui alieno consentit. Item Pius, epist. ad omnes Christi fideles.

Quid enim prodest illi suo errore non pollui, qui consentium praestat erranti? C. V. ¶ Qui non occurrit, consentit erranti. Item Gregorius I.

Confentire & videtur erranti, qui ad refecanda, quae corrigi debent, non occurrit. ¶ Gregorius] In epistola impressa B. Gregorii non habetur. Verum lib. 7. epist. 117. Syagrii Episcopo Augustodunensi post ea verba, qui non resistit, in regis manuscripto pervertitur, & in Polyepo, ubi ipsa epistola integra refertur, hac sequuntur. Nam consentire videtur erranti, qui corrigenda, ut refectari debeant, non occurrit. Quia vero, &c. Sicut autem aliorum vitia palpate non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

C. VI. ¶ Miserimus Episcopus, qui malorum laudibus gloriatur. Unde Anacleus Papa, epist. 7. Episcopis omnibus.

Nihil e illo est pastore miserius, qui laorum laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies. Nullus ergo pastorum placere lupis, & gregibus ovium potest. Perdit enim laborum t memoriam mensterrenis obligata carceribus. Sicut d artium in suo quoque opere invenitur mater infantia; ita nocera eruditionis est negligentia. ¶ Laborum] In epistola Anaclei legitur, laboris, apud Anselmum, & in uno ex vetustis codicibus Gratiani, laborum, unde potuit irrepisse mendam: quod tamen ob glossam non est sublatum. 2 pars. Quamquam e sacerdotem tam a suis, quam ab alieni criminibus oportet esse immunem, tamen si alterison se habuerit, non ideo verba sua praedicationis debent contemni. Sicut enim Hieronymus ait, ut luxuriam per carcerem humidum suum lavat, & non levatur, ita bona doctrina per malorum doctorem animas credentium lavat a forditibus peccatorum.

DISTINCTIO LXXXIV.

Sollicitum quoque & vigilantem oportet esse Episcopum circa confessionem pauperum, revelationem oppressorum, sustinendam mansuetudinem: Quod si facere neglexerit, asperum corrigendus est.

C. I. ¶ Corripitur Episcopus, qui circa officium suum negligens existerit. Unde Gregorius Antiocheni subdiacono Campaniae, lib. 11. epist. 29.

Pervenit ad nos, fratrem & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem, negligentemque in cunctis existere, ut in nullo, quia est Episcopus, agnoscat: adeo ut neque ecclesia ipsius, neque monasteria, sive filii ecclesiae, vel oppressi pauperes s, ejus erga se dilectionis studium sentiant; nec aliquam supplicantibus sibi s, in quibus iustum est, opem defensionis accommodet, &

a Deo dedit par. 2. Eleuterio Papa ad Gallia provincias, & orientales, in epist. ad Iulium, & Aegyptis in epist. ad Felicem I. b Polyep. lib. 4. tit. 31. c Anselm. lib. 6. cap. 114. Ivo par. 3. cap. 227. in fine. d al. sicut autem. e Barci, lib. 1. cap. 20. ex dictu Hieron. Ivo par. 5. cap. 317. f al. vel pauperes. g hu,] orig.

(quod adhuc dici est gravius) consilia sapientum, & recta fruentium nulla patiatur ratione suscipere; ut quod per fenequit attendere; ab altero saltem possit adducere. & infra. a. ¶ Quod si ita est; non sine culpa esse cognoscas, qui cum oburgare; atque coecere, ut dignum est, distulisti. Quia ergo hoc totum non solum ipsum: reprobatur, sed etiam ad sacerdotis officii pertinere: probatur opprobrium; volumus ut etiam contra alios sacerdotibus; & b quibusdam de filiis suis nobilibus aliis sacerdotibus; & c hortari. Si verbus contestari pro hac re debeas, & hortari. Ad nos est modo omnibus transmittendum, ut hic potius discere possit, quid vel qualiter secundum Dei timorem agere conveniat sacerdotem.

C. II. ¶ De eodem. Idem ad eundem eod. lib. epist. 33.

Nunciatum est nobis, Campaniae Episcopos ita negligentes existere; ut immemores honoris sui neque ecclesias, neque erga filios suos paterne vigilantis curam exhibeant, vel monasteriorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum & pauperum se tuitionem impendant. Ideo hac tibi auctoritate praecipimus, ut eis a te convocatis, & nostro illos mandato distinctim commones; quatenus desides ulterius esse non debeant, sed sacerdotalem se habere zelum, & sollicitudinem opere doceant, atque ita in his, quae eos iuste fecerunt, Deum agere convenit, vigilantes existant, ut malum nos de eis denovo murrunt exasperet. Si quem vero corum post hac negligentem transmittit, ut quam sine eum sine aliqua exultatione transmittit, ad nos ve, nolle ab his, quae reprehensibilia, & valde vituperanda sunt, corrigi, regulari in se valeat distinctione sentire. 2 pars. ¶ Quod autem de immunditia castitatis sacerdotum operatur, hoc etiam de quibuslibet altari servientibus intelligendum est.

C. III. ¶ Qui sacramenta divinis inferviunt, continentiam in omnibus servant. Unde in Carthaginiensi concilio II. d. cap. 2. Anacletus Episcopus dixisse legitur.

Um e in praeitero concilio de continentie & castitatis moderamine tractaretur, gradus illi in constitutione s quadam castitatis pro consecratione nexi sunt. Episcopos, inquam, presbyteros, & diaconos ita placuit, ut concederet sacrosanctos antefecti, & sacerdotes; nec non & levitas, vel qui sacramenta divinis inferviunt, continentem esse in omnibus, quoque sint simpliciter, quod a Deo possint; impetrare quoque modo Apostoli docuerunt; & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus: 2. Ab universis Episcopis dictum est. Omnibus placet, ut Episcopi, presbyteri, diaconi, vel s qui sacramenta contrectant; pudicitiam custodes, etiam ab uxoriibus abstineant. Ab omnibus dictum est: placet, ut in omnibus, & ab omnibus pudicitiam custodiant; qui altario deferunt.

¶ Docuerunt] In vulgari codicibus sequitur, ex iplo, quod est sublatum: quia neque in ipso secundo Carthaginiensi, aut impresso, aut manuscripto, neque in unico codice canonico quo Graecus canon continetur, neque in veteris Gratiani canonibus habetur, & ex glossa videtur translatus in textum.

¶ Custodiamus] In codice canonum cap. 2. auctoritate thagueris sequuntur hac: Paulinus Episcopus eod. fize Potentinae provinciae Niceni, Legatus ecclesiae Romanae dixit, Placet, ut Episcopi, &c. qui in concilio Coloniensi concistorum edictum scripta sunt.

a Paulo plenus apud B. Gregorium. b vel] in eodem paulo inferius. c al. ad. d In Carthagi. concilio & 4. e dist. 31. Episcopos. dist. 31. c. altit. f al. continentiam custodiant per. g. al. &c.

characteribus. Verum in presbitero, duobus Parisiensibus, & ecclesiam Viterbanam, quemadmodum apud Gratianum.

C. IV. De eodem.

Item ex concilio Carthagenensi s. cap. 3.

¶ Vm a de quorundam clericorum, quamvis erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit Episcopos, & presbyteros, & diaconos secundum priora statuta etiam ab uxoribus continere, quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio: ceteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuersumque ecclesie consuetudinem observari debere.

¶ Debere] In eodibus impressis hæc sequuntur, contra Martinus Papa [si lector viduam duxerit] ut supra legitur. Sed illud, ubi necessitas urget. Quæ sunt expressa, quam vestitus caditibus, aut non habentur, aut sunt scripta in margine.

¶ 3 pars: Similiter, quod monachus Episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos derivari oportet.

C. V. Laica sit tantum communiōe contentus clericus, viduam, aut secundam ducens uxorem.

Unde Syricus Papa Hymerio Tarracon. Episcopo, epist. 1. cap. 11.

¶ Quisquis e clericus, aut viduam, aut certè secundam conjugem duxerit, omni ecclesiastice dignitatis privilegio mox nudetur, laica sibi tantum communiōe concessa. Quamita demum poterit possidere, si nihil posita, propter quod hanc perdat, admittat.

¶ 4 pars: Treolyterno vero nomen, quamquam à sanctitate sit suspensum, magis tamen mansuetam indicat sapientiam, quam caucem corporis.

C. VI. Presbyteri seniores dicantur non tantum ætate, quam sapientia.

Unde Anacletus ad Episcopos Italia, epist. 2.

¶ Porro à Moyli præcipitur, ut eligat presbyteros [id est, seniores]. Unde et in proverbis * dicitur. [Gloria senum antiques] hæc et verò canices sapientiam designat, de qua scriptum est. [Canices hominum prudentia est.] Cumque non gentes amplius annos ab Adam usque ad Abraham, vixisse homines legerimus, nullus alius prius appellatus est presbyter; id est, senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis vincitur. Non ergo propter decrepita senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur.

DISTINCTIO LXXXV.

¶ Hæc distinctio est verò usque adeo Episcopi est necessaria, ut si ab ea inveniamus alieni iure prohiberi ordinari.

C. I. Hospitalem refectorem non fiat Episcopus.

Unde Gregorius scribit Iovanni Episcopo, lib. 12. cap. 6.

¶ Rêhidiaconum & Florentinum ecclesie Anconitanæ, qui ad Episcopatum fuerat electus, scriptura quidem scire scientiam habere, sed ita ætatis senio iam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non possit assurgere: adijcetes etiam illi illum tenacem existere, ut in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Rufficus autem diaconus ejusdem ecclesie, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, sed, quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentinum vero diaconum Ecclesie Ravennatis, qui ab omnibus electus dicitur, sollicitum esse novimus, sed

a In ord. cap. 25. In Africa, cap. 37. distinct. 32. c. placuit. b Al. propria. c Anselm. lib. 2. cap. 100. p. 6. c. 11. d Anselm. lib. 2. cap. 100. p. 6. c. 25. * Proverb. 20. e al. hinc. f Item. Dist. lib. 2. c. 25. g Proverb. 20. e al. hinc. g al. Florentinum. al. Florentinum archidiaconum.

qualis sit interius, omnino non scimus. Ideoq; tractantur tua una cum fratre & Coepiscopo nostro Armenio supra scripta ecclesie Anconitanæ visitatore illuc seffinet accedere, & diligenter de moribus a singulorum requirere, si denullo tibi sunt crimine consilii, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum ejus ingressus est, si ita veritas habeat, & utrum ex necessitate, an ex tenacia b talis sit; aut si ita senex est, ut ad regendum non possit assurgere, vel si tactis sacrosanctis Evangelii (sicut nobis nuntiatum est) iurjurandum præbuerit, nunquam se ad Episcopatum accedere. Sed & de Ruffico diacono, quos psalmos minus tenet, per se scitandum est. Florentio autem diacono Ravennati, si nullum, sicut dicimus, crimen est, quod obstat, apud Episcopum ejus agi necesse est, ut ei debeat cessionem concedere: non tamen ex nostro mandato, vel dicto, ne contra suam voluntatem eum cedere. c videatur.

DISTINCTIO LXXXVI.

¶ Distinctio autem Episcopum oportet esse, ne inferiorum cupere in eum respondentur, qui de ceteris officium accipit, quod exequi nescit, vel negligit.

C. I. Negligentia rectorum imputamus culpam inferiorum.

Unde Leo Episcopus scribit Aquilegensi Episcopo, epist. 3. & 4. seu 16.

¶ Inferiorum d. culpa ordinum, ad nullis magis referenda sunt, quam ad desides, negligentesq; rectores: qui multam sepe nutrium pessilitiam, dum aufferentem i. dissimulant adhibere medicinam.

¶ Anteriorum] Sic legitur in epistola 24. Verum in epistola tertio ejusdem Leonis legitur, necessariam. Reliqua utrobique eadem sunt.

C. II. Homines sunt diligendi, peccata odio batenda.

Item Leo Episcopus Ruffico Narbonensi Episcopo, epist. 90. seu 92. in princip.

¶ Dio habeantur peccata non homines: corripiantur tumidi; tolerentur infirmi: & quod in peccatis levius castigari necesse est; non sapiens plectatur animo, sed medentis.

C. III. Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet.

Item Ioannes VIII.

¶ Facientis e culpam proculdubio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Scriptum f. quippe est [Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiant facientibus] participes iudicantur. ¶ Et s. libat Domino prospera, qui ab afflictis pellice adverte. Et negliget, cum possit deturbare perverfos, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret ferulo confessionis occulte, qui manifeste facinori desinit obviare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deviantis, qui non pepererit excedenti. Et primus innocentie gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consentium. Et nihil prodest alicui non puniti proprio, qui puniendus est alieno peccato.

¶ Caput hoc ex variis sententiis hinc inde collectis confectum est: quarum prima usque ad vers. emendate. sumpta est ex epistola beati Gregorii 114. lib. 7. modis 2. Theodorico & Theoberto Regibus Francorum.

a al. de vita & moribus. b al. renacitate. c al. concedere. In recentioribus editionibus. d Anselm. lib. 2. cap. 115. e Gregor. lib. 7. cap. 114. indist. 2. f Rom. 1. g Pelagus 2. epist. 3. Eusebius sup. dist. 12. c. error. 2. q. 7. negligere. & 23. q. 3. c. qui potest. Ivo p. 6. cap. 115.

versus Gratiani exemplaribus, & apud Anselmum est unicum caput.

¶ Non est leve peccatum] Verba haec non sunt ibi apud Ambrosium, sed tamen apud Anselmum, & in Polycaepo.

C. XV. ¶ De eodem. Idem ibidem paulo inferius.

Domini a non b vult simul effundi opes, sed diffusi, nisi forte, ut Helisus, e qui boves suos occidit, & pavit pauperes ex eo quod habuit: ut nulla aura teneretur domestica, sed relictis omnibus in disciplinam se prophetiam daret.

C. XVI. ¶ De eodem. Idem ibidem continetur.

Est d probanda illa etiam liberalitas, ut proximos tui non despicias, si egere cognoscas. Melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deprecari, aut alicui postulare subsidium necessitati: non tamen ut illi ditiores eo fieri velint, quod tu posses conferre inopibus: causam enim i natura praestat, non gratia. Neque enim propterea te Domino dicisti, ut tuos divites facias, sed ut vitam tibi perpetuam fucha boni operis acquiras, & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant se partum poscere, pretium et tuum querunt: vitæ tuæ fructum adimero contendunt: & reculant, si quò eos divites non feceris, cum te illi velint acrius vitæ fraudare mercede.

¶ Casam enim] Apud B. Ambrosium legitur, causam enim praestat, non gratia: item apud Anselmum, & in Polycaepo. Sed vultu codices Gratiani, & glossa cum impressis concordant. Alia quædam nomina ex ipsi Ambrosio sunt emendata.

C. XVII. ¶ De eodem. Idem ibidem paulo inferius.

Consideranda g est etiam in largiendo aras, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenios proit natales, ut semibus plus largiatis, qui sibi labore jam non queunt victum quaerere. Similiter de debilitate corporis, & hæc juvenada promptius: tum si quis ex divitiis cecidit in egestatem: & maxime, si non vicio suo, sed ut latrocinii, aut proscriptioe, h aut calamitas, quæ habebat amissa.

C. XVIII. ¶ De eodem. Item libro secundo officiorum, c. 21.

Pulchra i etiam i liberalitas est in ipso quoque pauperis dato mensuram tenere, ut abundes pluribus, non conciliandi favoris gratia ultra modum fluere. Quidquid ex affectu puro & sincero promittitur, hoc est decorum: non superfluas adificationes aggredi, nec prætermittere necessarias. Et maxime sacerdoti hoc convenit, ornare Dei templum honore & congruo, ut etiam hoc cultus aulæ Domini respiciat: impensas misericordiae convenientes frequentare: quantum oporteat largiri peregrinis, non superfluis, sed competentibus, &c. Idem l. ¶ Comparari autem alienis calamitatibus, necessitates aliorum, quantum possumus, juvemus, & plus interdum quam possumus. Melius est enim pro misericordia causas praestare, vel invidiam perpetui, quam prætere invidentiam, ut nos aliquando in invidiam in cadim', qui confitegemus vasa mystica, ut captivos redimeremus.

¶ Pulchra etiam] Apud B. Ambrosium legitur: Pulchra liberalitas erga ipsos quoque pauperes mensuram tenere. Sed apud Anselmum, & in Polycaepo habetur ut apud Gratianum, & adess glossa in voce, dato.

a. al. Deus] orig. b. Poly. ibidem. Ansel. ibid. c. 3. Regum, 17. d. Ansel. ibid. Poly. ibid. e. al. premium. f. al. accusat. orig. & sic. al. megi. g. Poly. ibid. Ansel. ibid. h. al. proscriptioe. i. Poly. ibidem. Ansel. ibid. k. deesse.] orig. l. eod. lib. 5. 21.

C. XIX. ¶ De eodem. Idem ad c. Luca, in vers. [Generatis viperarum.]

IN a singulis quoque generibus hominum conveniens tribuit Sanctus Baptista Ioannes responsum unum: omnibus, ita: publicanis ne ultra præscriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædam requirant; docens idcirco stipendia constituta militibus, ne dum sumptus quaeritur, prædo grassentur. Sed hæc & alia officiorum præcepta propria singulorum, misericordia b communis est usus. Ideo commune præceptum omnibus officiis, omnibus atque necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel urbanus, dives & pauper, omnes in commune admonentur, ut conferant non habent. Misericordia enim plenitudo virtutum est. Et ideo omnibus est proposita perfecte forma virtutis, ne vestimentis, alimentisque suis parcant. Misericordia tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanæ mensura servetur, ut non sibi unquamque totum eripiat, sed quod habet, cum paupere partiat.

C. XX. ¶ De eodem. Idem ad c. 15. Luca.

Chæterum Dei traditio est, ut prius pascas parentes. Nam si iuxta e divinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis famæ, quæ morte gravior est? Quo loco insolentem Dominus infrenat iactantiam, &c.

C. XXI. ¶ De eodem. Ibidem in libro de officiis, 1.

Paste d fame morientem, si quisquis enim pascendo hominem servare poterat, si non pavisti, occidisti. ¶ De officiis] Caput hoc non est inventum apud B. Ambrosium: sed apud Anselmum, & in Polycaepo ex eodem citatur & Bartholomæus Verbinus Eronota in Adulterio, quæ colligit ex dicta B. Ambrosii asserta hanc locum ex eodem Ambrosio in libro de alendis pauperibus, qui liber habentis desideratur.

C. XXII. ¶ De eodem. Item Hieronymus in commentariis ad Galatas, c. 6. in vers. Alter alterius.

¶ Vidementiam non habet, nec indurus est viscera misericordiae, & lachrymarum, quamvis spiritalis sit, non adimplet e legem Christi. ¶ pars. Similiter etiam oportet Episcopum non esse percussorem, id est, non ad vindictam facilem.

C. XXIII. ¶ Ad vindictam Episcopus stultus esse non debet. Unde Gregorius scribit Iovanni Episcopo Eboracensi, in libro undecimo, epist. 49.

¶ Quod verò de quocumque clerico ad aures tuas pertinerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat iniquita: sed presentibus sententiis ecclesie tuæ diligenter est veritas persequenda: & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

C. XXIV. ¶ De quodam Episcopo, qui antequam Missarum silentio celebraret, die Dominico ad exarandam missam missam profectus esset.

Idem Innocentio Episcopo, lib. 6. in d. 2. epist. 3.

¶ Anta g nequitia ad aures meas de tua senectute pervenit, ut eam nisi adhuc humanitus pensarem, fixam inaledictione ferirem. Dicitur quippe mihi est, quod Dominico die, priusquam Missarum solennia celebrares,

a. Singulis quoque] orig. b. al. misericordia. c. Matth. 15. Levit. 20. Exod. 21. d. Anselm. lib. 12. cap. 21. Polycaepo. lib. 6. tit. 20. D. T. 2. 9. 32. ar. 5. e. adimplet.] orig. f. 11. q. 7. §. quid. g. 1. q. 7. tam. Burch. lib. 1. cap. 171. lvo p. 2. cap. 74. 82. B. 1. cap. 312.

ad exarandum mentem laetioris presentium perrexit; & post exarationem eius, Misfarum solennia celebrasti: post Misfarum solennia etiam terminos possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum qua pena debeat insequi, omnes qui audiunt, sciunt. Dubii autem de tanta hac perversitate fueramus, sed filius noster Cyriacus abbas a nobis requisitus, dum esset Caralis, ita recognovisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, ut aliquando respicias miser senex, atque a tanta levitate morum, & operum perversitate compescas. *b* Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri sollicitior atque timidior debes. Et quidem poenitentiam in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectute novimus, interim tacemus. Eos vero, quorum consilio hac egesti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus: ita ramen ut si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus advenierit, benedictione viatici non priventur. Deinceps autem ab eorum consilio cavus exite: te quoque sollicito custodi, ne sis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuae ulterius, nec senectuti parcamus.

7 pars. Vel percussor esse prohibetur, ne videlicet propria manibus aliquem caedat.

C. XXV. § Non licet Episcopo propriis manibus aliquem caedere. Unde in Agathensi concilio legitur.

Non e[st] licet Episcopo manibus suis aliquem caedere. Hoc enim alienum a sacerdote esse debet.

1 Agathensi] Hoc caput non habetur in Agathensi, quod extat. Burchardus & Ivo citant ex decretis Bonifacii Papa. Habetur autem in decretis Gregorii, cap. 16. apud Julianum antecess. Non dicitur similis etiam canon 22. Apostolorum, quem interpretatur synodus Constantinopolitana, qua prima & secunda dista est, cap. 8 pars. Prohibetur etiam Episcopus turpis lucris esse cupidus, ne aliquo inhonesto negotio vitium, vel cetera sibi necessaria, quarat. Quod generaliter de omnibus ad vitam cultus mancipatus, ad est, clericis & monachis intelligi oportet.

C. XXVI. § Qui communerantur in clero, turpibus lucris non insistant. Unde in Chalcedonensi concilio, cap. 3. legitur.

Per venit ad sanctam synodum, quia deus, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucris gratiam alienarum possessionum conductiones, & causas saeculares suscipiunt; & a sacris quidem officiis se per desidia separant, ad domos autem saecularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes avariis causa suscipiunt. Decrevit ergo sancta & magna synodus, neminem horum deinceps, hoc est Episcopum, sive clericum, aut monachum conducere possessiones, aut miscere saecularibus procuracionibus, nisi forte, qui legibus ad minorum etatum tutelam, sive curaciones inexcusabiles attrahuntur, aut cui civitatis ipsius Episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, & orphanorum, ac viduarum, que indente sunt, & earum personarum, qua maxime ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero transgressus fuerit haec praeccepta, correctioni ecclesiasticae subiaceat.

DISTINCTIO LXXXVII.

Viduis autem & orphanis ecclesia praesidium implorantibus Episcopi debent adesse: & contra improborum violentas, protectionis patrocinium eis negare non debent.

a al. hortamur, ali. quando respicite. b al. compescite. c Burch. lib. 1. c. 202. Ivo part. 3. c. 116. d Burch. lib. 1. c. 194. Ivo p. 6. c. 210. e al. saecularium.

C. I. § Implorantibus patrocinium Episcopi debent adesse.

Unde Gelasius Gerontia a & Petro Episcopi. Licet omnibus de nobis sperantibus non debeamus, in quantum possumus, nos negare, plus tamen viduarum & orphanorum casus, & impensius ducimus exequendas: quas tueri a nobis, vel ab omnibus divina manifestaverit.

C. II. § De eodem. Idem Anastasio Episcopo.

Defensionis propriae desolatis auxilio, & qui suis aetibus adesse pro aratis infirmitate non possunt, exoratum pontificem decet subvenire: quia pupillis tuitionem etiam divinitas iustit impendi. Et ideo Maximo & Ianuario, clericalis officii (qui desolato parentum vel propinquorum asserunt desituros) auxilium et nostra delegatione praestavit: ut adversus improbitatem adversariorum suorum protegi tua executionis annua noxia commenta non sentiant.

1 Pupillis] In codicibus impressis sequitur, & viduis, que vocat expulsa sunt, quia absumt a plerisque vestigiis. Et quae antecedunt de sequuntur, ostendunt agi hic tantum de pupillis.

C. III. § De eodem. Idem Leonio & Petro Episcopo.

Quisquis in negotiis suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia posse conferri, prona nos connotit animositate praestare.

C. IV. § De eodem. Idem Honorio Episcopo.

Divinx retributionis memor ad pontificalem celsitiam non ambigas pertinere, egentium commendis piam sollicitudinem non negare.

C. V. § Tuator ecclesiae, quae in sua defensione suscipit. Idem Fortunato Episcopo.

Religiosum e[st] proflus, & execrabile iudicamus, qui quicumque vel extraneos in sua tuitione suscipit, non omni fide, & tota animi sui educaverit sanctitatem. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuae, Felicitas Olympii suggeratur avunculus, eosque parvulos tuum vice suscepit nutriendos, ultra laurocinium esse vitamus, quod eos bonifacis d[omi]ni parentum (sicut affertur) reliquit extorres, alia retinendo, alia contra leges de vendendo.

1 Quisquam] In vulgari codicibus sequitur, etiam eos, qui in aliquot manscriptis, & apud Irenaeum non habentur, que sublati est. Non enim hic clericus cum laico, sed extraneus sanguine iunctus comparat.

C. VI. § Confugientes ad ecclesiam extraneos non licet. Item ex concilio Araucano I. cap. 5. & sequentibus.

Eos, qui ad ecclesiam confugerint, tradi non oportet, sed loci sancti reverentia & intercessione defendi. Si quis autem mancipia clericorum pro mancipiis ad ecclesiam confugientibus creditur cupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione feriat. In ecclesia quoque manmissos, & perflamentum ecclesiae commendatos, si quis in servitium & obsequium, vel ad colonatiam conditum revocare tentaverit, animadversione ecclesiasticae erceatur.

a al. Leonio. b al. protegi. c Ivo part. 6. c. 102. d Bonifacii. Rabanus part. cap. 22. Burch. lib. 3. cap. 135. e Ivo part. 3. c. 116. f coerebitur. ariz. C. 11.

C. VII. § In libertate ecclesia tuatur libertas.

Item ex concilio Agathensi, c. 29.

Libertus a legitime a dominis suis factus, ecclesia, si necessitas exegerit, utatur: quos si quis ante audientiam aut pervadere, aut expoliare profuulerit, ab ecclesia repellatur.

C. VIII. § A sacerdotibus defendantur liberti, ne in servitutem revocentur.

Item ex concilio Toletano 4, c. 71.

Liberti, qui b. a quibuscumque manumissi sunt, & ecclesie patrocinio condemnati existunt, sicut regulam antiquorum Patrum constituerunt, sacerdotali defensione a cuiuslibet insolentia protegantur, si in statu libertatis eorum, si in peculio, quod habere non sciunt.

C. IX. § Expositus defendat ecclesia, si quis eorum calumniator extiterit.

Item ex concilio Arelatensi secundo, c. 32.

Si expositus ante ecclesiam cuiusquam fuerit miseriam collectus, confessionis ponat d. epistolam, ut si is, qui collectus est, intra decem dies quasvis agnitionem non fuerit, securus habeat, qui collegit. Sane, qui post praedictum tempus calumniator extiterit, ut homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut Patrum sanxit auctoritas.

DISTINCTIO LXXXVIII

Roborent ergo clerici cupiditatis negotia suscipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

C. I. § De eodem.

Decevit e sancta synodus nullum deinceps clericum aut possessiones condicere, aut negotiis secularibus se miscere, nisi propter curam pupillorum, [& orphanorum] ac viduarum, aut si forte Episcopus civitatis ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere precipiat. Vbi liquidum patet quia alia sunt negotia secularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyses g. in saeculo erat, cum crebro tabernaculum intraret, & exiret, qui intus contemplatione captus, foris infirmantium negotiis urgebatur? & infra. Sic & Iacob b. ascendentes & descendentes Angelos vidit: quia videlicet rectores ecclesie non solum Deo contemplando superna appetunt, sed deorum quoque ad membra illius miserando descendunt. Et Domini facerdotum horum facta imitantur, & se custodiunt, & subditorum onera portant.

1. Melchisedes] Caput hoc habetur in scripto de primitiva ecclesia & mansuetudine Constantini, quod in antiquis conciliarum voluminibus continetur sequitur post decreta Melchisedes (quarvis in recentioribus conciliis nonnulla varientur) sit interpositum & ex illa conjunctio fortasse saluberrima, ut hoc quoque scriptum olim decreta Melchisedes adnumerari, si non a se, cum tamen in eo de Niceno concilio, & alii, qui post Melchisedes gesta sunt, mentio fiat: quod excipit ad futuram. infra 12. questione: 1. apparer.

C. II. § De eodem.

Item Gelasius Papa ad Episcopos per Lucaniam, cap. 17.

Consequens: est, ut illa quoque de Piceni partibus

a. Ivo part. 3. cap. 119. & p. 6. cap. 51. Pann. 12. c. 52. b. Burch. 12. c. 114. Ivo p. 6. cap. 46. & p. 16. c. 12. Pann. 12. c. 53. lib. 6. cap. 42. c. coner. Velsen. c. 3. Burch. 12. c. 201. Ivo p. 3. c. 52. Polygl. 12. tit. 12. d. al. ponatur epistola: e. In scripto de primitiva ecclesia & mansuetudine Constantini ex concilio Chalcedoniense, cap. 3. Et ab ista ista dicitur fore ab omnibus manscriptis. g. Exod. 23. h. Gen. 22. i. Concil. Aquilensis, cap. 53. 14. quae 4. c. clericus. Polygl. lib. 4. tit. 12.

nuper ad nos missa relatio nuntiavit, non pretereunda putarem: id est, plurimos clericorum negotiationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere, a nullo pudore cernentes Evangelicam legislationem, qua ipse Dominus b. negotiatores e templo verberatos flagellis afferunt expulsi, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait e. [Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.] Falsam d. quos; David furda dissimulantes aure, cantantem. [Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini.] Proinde huiusmodi aut ab indignis posthac quasibus noverint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiorum ingenio, vel cupiditate cessandum: aut in quocumque gradu sint positi, mox a clericali officio abstinere cogantur: quoniam domus e. Dei, domus orationis & esse debet, & dici, ne per officia negotiationis potius sit latronum spelunca.

C. III. § In sacris ordinibus constitutus secularis curam assumere non debet.

Item ex septimo canone Apostolorum.

I. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquam

seculares curas assumat, sin aliter, deiciatur.

C. IV. § Episcopus secularibus causis occupari non debet.

Item Gregorius Romano defensori, l. 8. epist. 11.

Relatum e. est ad nos reverendissimum Fratrem nostrum Basilium Episcopum, velut unum de laicis in causis secularibus occupari, & praetoris inutiliter deservire. Quae res quoniam & ipsum vitem reddidit, & reverentiam sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc praecceptum susceperit, cum ira ad reverentiam districta executione compellat, quatenus ei illicite infestente quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat: ne si quolibet modo cum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos graviter incipias esse culpabilis.

C. V. § Testamentorum tuitionem, & curam rei familiaris Episcopus non suscipiat.

Item ex concilio Castiginiensi 4. c. 11.

II. Episcopus b. tuitionem testamentorum non suscipiat.

C. VI. § De eodem.

Item ex eodem, c. 20.

III. Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei praedicationi tantummodo vacet.

C. VII. § De eodem.

Item ex eodem, c. 17.

IV. Episcopus i gubernationem viduarum, & pupillarum; ac peregrinorum non per seipsum, sed per Archiepiscopum, aut per archidiaconum agat.

C. VIII. § Rationum causas clericus suscipere non debet.

Item Gregorius Quarto ex praefato, epist. 30. lib. 10.

I. Nutile, & valde laboriosum est, hominem literatum, rationum causas assumere, & in eis se, quod non expedit, obligare.

C. IX. § Evitendus est clericus negotiator.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

Negotiatorem clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum quasi quandam pestem fuge.

a. al. imitare. b. Math. 23. c. 2. Tim. 2. d. Psal. 70. vide infra quoniam. e. Luc. 19. f. ne officina negotiationis, & spelunca potius sit latronum. orig. g. Anf. 16. c. 179. h. Polygl. 1. 4. tit. 12. i. Polygl. ibid.

C. X. ¶ Clerico negotiari non licet. Item Augustinus in libro questionum veteris, & novi Testamenti, cap. 17.

Fornicari a omnibus semper non licet, negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari: factum jam, non licet.

C. XI. ¶ De eodem. PALEA. [Item Ioannes Chrysostomus super Mattheum, [id est, Auditor operis imperfecti, tom. 3, ad c. 21, Matth.]

Eliciens b Dominus vendentes & ementes de templo, significavit, quia homo mercator vix, aut nunquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si voluerit esse, proiciatur de ecclesia Dei, dicente propheta c. [Quia non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini.] Quemadmodum enim, qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere vultus, & se commendare, sine malitioso esse non potest: necesse est enim ut isti male loquatur de illo, & illi male de isto. sic qui emit, & vendit, sine mendacio & perjurio esse non potest. ¶ *Paulo interpellat.* ¶ Sed est nec stabilis substantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quicquid enim si retineam, aut alius a tale certas in cribro: dum huc & illuc iactatur, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & tandem in cribro nihil remanet, nisi sterces solum, sic de substantia negotiatorum novissime nil remanet, nisi solum peccatum. Sed omnes homines videntur esse mercatores. Offendam ergo, quis non est negotiator, ut qui talis non fuerit, cum intelligas esse negotiatorem. Qui quicquid rem comparat, non ut ipsam rem integram & immutatam vendat, sed ut materia sibi sit inde aliquid operandi, ille non est negotiator. Qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei eicitur. Vnde super omnes mercatores plus maledictus est usufructus. Ipse namque rem datam a Deo vendit, non comparatam, ut mercator, & post factum rem suam repetit, tollens aliena cum suis, mercator autem non repetit rem venditam. Ad hoc dicit aliquis. Qui agrum locat, ut agrarium recipiat, aut domum, ut pensiones recipiat, nonne est similis ei, qui pecuniam dat ad usuram? Absit. Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem usum disposita est, nisi ad emendum. Secundum, quoniam agrum habens arandum capiat ex ea. Ideo qui locat agrum, vel domum suam, usum dare videtur, & pecuniam accipere, & quodammodo quasi commutare videtur cum lucro lucrum: ex pecunia reposita nullum usum capis. Tertio ager vel domus utendo veterascit. Pecunia autem cum fuerit mutata, nec minuitur, nec veterascit. [Et mensas nummulariorum subvertit.] Pecunia spiritus aliter homines intelliguntur, quia sicut nummia habet charagma Caesaris, sic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum solidus, qui non habet charagma Caesaris, reprobus est, ira & homo, qui non ostendit in se imaginem Dei, reprobus estimatur. Vnde Esaias e dicebat ad Hierusalem. [Pecunia tua reproba est, caupones tui miscent vinum cum aqua, &c.] Ideo ergo mensas nummulariorum evertit, significans, quia in templo Dei non debent esse nummi, nisi spirituales, id est, qui Dei imaginem non diaboli portant. Aut certe mensas nummulariorum, sacerdotum dicit scripturas. Nono enim Testamento succedente priori, evertit sunt scripturæ illorum.

¶ Hæc Palea (quemadmodum & sequens) est in aliquot vetustis exemplaribus, in quibus Palea raro habetur. Est autem sumpta ex auctore operis imperfecti [cujus multa sententia, partim a Ivo p. 1. c. 29. Pauli. 1. 7. c. 26. b Paulo aliter. c Psal. 70. d aliquam vinti speciem.] e Esai. 1.

reicienda, partim in bonam partem interpretanda sunt) & quidem multo loci de industria, quod sibi plenus, hic in summam redactum est, in hunc sensum. Quamobrem ea tantum mutata, non locupletata sunt, que velle conuicere videntur. Quod etiam in sequenti capite est observatum.

C. XII. ¶ De eodem. PALEA. [Item ex verbis Augustini [hinc inde collectis, & in summam redactis ad Psal. 70. var. Quoniam non cognovi.]

Quoniam non cognovi literaturam. Aliqui codices habent [negotiationes: in quo diversitas interpretationem sensum ostendit, non errorem inducit. Ego si preterea iste tota die laudem Dei dicit, quia non cognovi negotiationes, corrigant se Christiani, non negotiant. Sed ait mihi negotiator. Afero ex longinquo mercedem mercedem laboris mei, unde vivam peto: dignus a est operarius mercede sua. Demendacio, de perjurio agitur, non de negotio. Ego enim mentior, non negotio. Possent enim dicere, tanto emi, tanto vendam: si placet, eme. Quomodo ergo revocas a negotiatione? omnia artifices mentiuntur, futores, agricolæ. Vis, ut operarius carum tempus, ut possim vendere annonam, quam desideravi? Sed non hoc faciunt, inquis, & agricolæ boni: non illa negotiantes boni. Quid enim? Etiam & filii habere malum est, quia quando eis caput dolet, manus & infideles matres ligaturas facientes, & incantationes quærun? omnia ista hominum, non rerum peccata sunt. Quæro ergo Episcopo (dicit mihi negotiator) quomodo psalmistam intelligas, & noli me prohibere a negotiatione, negotio enim me non facit malum, sed iniquitas mea, & mendacium meum. Quæram ergo negotiatores, qui presumunt gloriam habere, quoniam si sunt contra illam gratiam, quam hic psalmista commendat, ut nemo de suis operibus glorietur. Et sicut contra medicos superbos salus pollicitorum respicitur, hoc, quod dictum est, [tota die salutem tuam] sic contra negotiatores de operibus suis gloriantes respicitur hoc, quod dictum est, [vos meum annuntiabit salutem a tuam.] Vnde & Dominus expulit illos de templo, volentes suam justitiam statuer, & ignorantes justitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negotium, quod malum est, neque quærit veram quietem, quæ est Deus.

C. XIII. ¶ De eodem. Item Cassiodorus in eundem psalmum 70. in eundem versiculum.

Quid est aliud negotium, nisi quæ possint vitia conparari, carius velle distrahere? & infra. Negotiatores e ergo illi abominabiles existimantur, qui justitiam Dei minime considerantes, per immoderatum concupiscentiam ambitum polluantur, merces suas plus pernoctando, quam pretiis. Tales eieci Dominus de templo dicens f. [Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.]

C. XIV. ¶ Nomine sacerdotis carere, qui de ministris a suis advocat officium. Item Cyprianus ad clerum, & plebem Firmitanorum, lib. 1. epist. 7.

Neque g apud altare Dei meretur nominari sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotum ministris voluit avocare. Et ideo Victor, cum episcopum formam nuper in concilio a sacerdotibus datam, episcopus Faustinum presbyterum ausus sit tuorum consuetudine, non est, quod pro dormitione eius apud nos oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in ecclesia frequentetur: ut sacerdotum decretum religiose, necessarè factum servetur a nobis.

a Luc. 10. b Psal. 87. c Psal. 70. d justitiam non est, non meam, &c. Aug. e al. negotiari. f Ivo p. 1. c. 29. g Ivo p. 1. c. 29.

DISTINCTIO LXXXIX.

Omni a quoque sua oportet Episcopum bene esse praeposum, ut quodam inde quodammodo futura distinctio argumenta sunt. In dispensatione vero ecclesia hanc regulam observandam non videtur, ut nulli quantumlibet exercitiae persona duo simul officia committat: neque secularibus vicibus ecclesiasticis gubernandis committat.

C. I. ¶ Unum personam duo non committantur officia.

Unde Gregorius scribit omnibus Episcopis. Singula officia ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis singulariter committi iubemus. Sicut enim membra non eundem actum habent; ita in ecclesia corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu, alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni quantumlibet exercitiae persona uno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem repraesentat; ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctae Dei ecclesiae manifestat. Et sicut in eorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fingatur officio; ita ninium noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

¶ Gregorius [Capitulum hoc à collectoribus ita citatur, quasi sit veritas aduersus epistolam B. Gregorii. Verum à Ioanne à diano lib. 2. vix epistolam sancti Pontificis, mem. 24. sic referuntur. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis singulariter committi debere dicebat; afferens, quia sicut in uno, &c. Ex ea autem nomina sunt emendata.

C. II. ¶ Quilibet Episcopus vicedominum & economum habeat.

Item Gregorius Ambrosio subdiacono, lib. 2. epist. 66.

Voluntas, e ut frater nosker Paschasius, & vicedominus ministri ordines, & maiorem domus: quatenus possit vel hospitibus supervenientibus, vel causis, quae eveniunt, idoneus, & paratus existeret. Si vero & negligentem eum prospicias, & ea, quae diximus, implere differenterem; omnis clerus ejus adhiberi debet, ut communis consilio ipsi eligant, quorum personae ad ea, quae praediximus, valent ordinari.

Hinc colligitur pariter archidiacono electorem à curato clero, si Episcopus negligens vel differens fuerit, canonice fieri posse. Officium vicedominum est, Episcopatum à dispendere.

¶ Hinc [Verba haec usque ad verbum officium, absunt à plerisque vetustis exemplaribus.]

C. III. ¶ Quod sit officium vicedominum.

Unde Gregorius Clementinae patriciae, lib. 1. epist. 11. post alia.

Diaconum e verò Anacolum, quem ad nos dirigi poposcimus, hoc nos facere non posse, causa magis modus, quam rigoris antefrigit fecit. Vicedominum enim eum constituimus, cuius arbitrio Episcopatum committimus disponendum.

C. IV. ¶ De eodem.

Item ex concilio Chalcedonenis, c. 26.

Quia si in quibusdam ecclesiis, sicut ad nos pervenit, sine economo Episcopi res ecclesiasticas tra-

stant, placuit omnes ecclesias habentes Episcopos etiam economum habere de proprio clero, qui gubernet ecclesiam res cum arbitrio sui Episcopi: ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, & ex hoc eveniat res eisdem ecclesiae dispergi, & sacerdotali dignitati obretractari generetur. Si vero quis hoc non observaverit, divinis subiacet regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra c. 26. quafi. 7. c. quoniam in quibusdam, ex versione Dionysii. Hic enim est ex prisca, quae extat in collectione Isidori.

C. V. ¶ Secularibus viris res ecclesiasticae non committantur.

Item Gregorius Iannario Caralitano Episcopo, lib. 7. epist. 66.

Indicatum est nobis, quod laici quibusdam curam vestri patrimonii commiseritis, & qui postmodum in rusticorum vestrorum depravationibus, atque in fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quasi suae ditionis, quippe vestrae non suppositi curationi, possint, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districte vobis dicenti convenit, atque inter eos, ecclesiae vestrae rusticorum causam examinare subtiliter. Et quicquid in eis fuerit fraudis inventum, cum poena legis statuta reddere compellantur. De extero vero cavendum à fraternitate vestra est, ne secularibus vicibus, atque non sub regula nostra degentibus, res ecclesiasticae committantur, sed probatis de vestro officio clericis. In quibus, si quid reperiri poterit pravitate, ut in subditis, emendare quod illi citè gestum fuerit, valeatis: quod videlicet apud vos habitus sui officium magis convenienter admittent, quam aculent.

¶ Atque fatigationibus in plerisque manuscriptis legitur, atque ex fatigationibus in editionibus epistoliarum B. Gregorii, atque per hoc & fatigationibus: in uno autem vetusto caralitano epistolario codice, atque per hoc ex fugationibus.

¶ Quod videlicet apud B. Gregorium legitur, quos apud vos habitus sui magis officium commendat, quam excuset.

¶ Pars. Propinquus etiam, vel favore sua conjunctus, ecclesiastica officia Episcopus committere non audeat.

C. VI. ¶ Ecclesiastica officia non committat Episcopus propinquus, vel favore conjunctus.

Unde in Toletano concilio, c. 23. legitur.

Decenter omnibus placet, & in praesentia tale rescindere factum, & non esse de extero faciendum. Quicunque igitur pontificum deinceps aut quocumque propinquus, aut favore personis quibuslibet sibi conjunctis à talia iura & commendare tentaverit, ad sum nefandae praesumptionis excidium, & quod iustum fuerit, deo cetur in iram, & qui ordinaverit, annus excommunicationi subiacet. Quae vero ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum.

¶ Propinquus officia quare ita sint distinguenda, & non uni personae omnia committenda, ex auctoritate Gregorii & Bonifacii Papae, datae in illis epistolis sic videntur.

¶ Caput hoc pent in stem verbi legitur in epistola Bonifacii secundi ad Fulgentium, & Gregorii primi ad Episcopos Galliciarum, l. 4. epist. 52. Sic quoque multis epistolis B. Gregorii vultu leguntur, quae in scriptis superius non habentur.

C. VII. ¶ Graduum & ordinum distributio, ecclesiasticam unitatem conservat.

Ad hoc dispensationis f. divinae provisio gradus diversos, & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minoribus exhibentibus, & potiores

a. Anst. l. 6. c. 26. b. committentes. orig. c. Nam quosque. orig. d. devinitu. orig. c. Al. loco. f. Al. dispensationis.

minoribus dilectionem impendent, vera a concordia fiet, & ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentie ordo servaret. Quia vero quæque creatura in una, eademque qualitate gubernari, vel vivere non potest, cœlestium militarium exemplum nos instruit: quia dum sunt Angeli, & sunt Archangeli, liquet, quia non sunt æquales, sed in potestate & ordine (sicut nobis) differt alter a altero.

DISTINCTIO XC.

Litibus quoque prohibetur ordinari, quia qui sua potestate discordantes ad concordiam debet attrahere, qui obligatione dissensionum prohibetur recipere, nequaquam ligandi facilitate alios ad dissidium debet provocare.

C. I. ¶ Clerici discordes, desistantur, vel revocentur ad concordiam.

Unde in concilio Carthaginiensi quarto, c. 39. legitur.

Discordantes a clericis Episcopus vel ratione, vel potestate ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet.

C. II. ¶ Dissidentium fratrum, in ecclesia oblationum dona non recipiantur.

Item ex eodem, c. 39. & 34.

Oblationes a dissidentium fratrum neque in sacro, neque in gazophylacio recipiantur. Similiter, si dona eorum, qui pauperes opprimunt, a sacerdotibus refutanda sunt.

C. III. ¶ Extra ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet.

Item Cyprianus de unitate ecclesie.

Neque g ad Cain munera respexit Deus. Neque enim pacatum habere Deum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt amuli sacerdotum? An secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi ecclesiam colliguntur? Tales etiam occisi in confessione nominis fuerint, macula ista, nec sanguine abluitur. Inexpiables, & gravis culpa discordiæ nec passione purgatur.

C. IV. ¶ Murmurantes a fratrum unitate alieni efficiantur.

Item ex octava synodo.

Alienus si a fratrum unitate, qui murmurat, & opus æjus abiciatur, qui murmurans exierit: ne pecnam murmurantium incurrat: de qua Apostolus h dicit: [Neq; murmuraveritis, sicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.] iuxta a mensuram itaq; operis peccator (quod in hac sententia Apostoli plenius declaratur) sacerdotis iudicio peniteat.

In libello B. Basilii de institutis monachorum Rufino interprete (qui in per Coloniae cura regula B. Benedicti est impressus) cap. 42. an ultima responsione habetur prima pars hujus capituli usque ad ver. abiciatur.

¶ Qui murmurans.] Eiusdem libelli, cap. 30. penultima interrogatio sic habet. Si verò etiam quis murmuret propter eam, quæ erga eum sententia servabitur? Resp. Ea, quæ circa eos, qui murmuraverunt in deserto. Dicit enim Apostolus [neq; murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.]

a Una concordia fieret ex diversitate concilio. b aequalitate. Bon. c al. novu. d Burch. lib. 2. cap. 215. Ivo p. 8. c. 290. e Burch. l. 4. c. 38. & 39. Ivo p. 2. c. 47. & 48. f Insa, c. eorum. g Burch. l. 9. cap. 51. & 54. Ivo p. 13. cap. 31. & 33. Ex concilio Moguntino. h 2. Cor. 10.

2 ¶ iuxta] Hæc pars non habetur in eo Basilii loco. Burchardum vero & Ivo nem (a quibus citatur ex concilio Moguntino) sic legitur, iuxta mensuram, opusque peccati, quia in hoc sententia, &c.

C. V. ¶ Corripiantur, qui rixas & contentiones amant.

Item ex eodem.

Si quis monachus. i. b. contentiones, vel rixas amaverit, vel manifestum convicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumq; peccati, diuturna expietur penitentia. Item c. ¶ Qui contentiosus, aut murmurans exierit, secundum arbitrium prioris tamdiu a pœniteat, quamdiu culpæ qualitas extat.

¶ Si quis monachus.] Hanc priorem partem Burchardus, & Ivo citant ex concilio Agathonis, in quo etiam habetur ex eodem librorum sexdecim, lib. 5. cap. 22. abest autem fere ubique, etiam in multis Gratiani exemplaribus, voc. monachus.

¶ Tamdiu.] Apud Burchardum, & Ivo nem (qui citant hanc partem posteriorem ex Agathonis), habetur autem in libro sententiarum Patrum, c. 36. ex statuti finimum] legitur, ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

C. VI. ¶ Dissidentes Episcopi ad concordiam redire cogantur.

Item ex concilio Carthaginiensi IV. cap. 28.

Dissidentes a Episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

C. VII. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 26.

Studendum est Episcopos, si dissidentes fratres, clericos, sive laicos, ad pacem magis, quam ad iustitiam coërceant f.

C. VIII. ¶ Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt.

Item ex eodem, cap. 34.

Eorum qui pauperes opprimunt dona a sacerdotibus sunt refutanda.

C. IX. ¶ Accerta alienorum fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt.

Item ex concilio Agathonis, cap. 1.

Placuit h etiam, ut (sicut plerumq; fit) quicunque, vel aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diuturna oblatione nequiverint, a sacerdotibus civitatis primitus arguantur. Qui si inimicitias ponere perniciose intentione noluerint, de ecclesia iustissima excommunicatione pellantur.

C. X. ¶ Inedii macerentur acerrimis, qui fratri suo reconcitari noluerint.

Item Fabianus Papa.

Si quis & contritus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente eo qui contritavit, acerrimus maceretur inedii, usque dum gratanti animo satisfactio recipiat.

C. XI. ¶ Episcopi ad pacem firmiter tenendam vicissim sibi consilium & auxilium præstent.

Item Innocentius secundus.

Recipimus, l ut Episcopi ad solum Deum & legem, item populi habentes respectum, omni regimine remota, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi

2 ¶ Recipimus, l ut Episcopi ad solum Deum & legem, item populi habentes respectum, omni regimine remota, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi

a In regula Isidori, cap. 17. Burch. l. 10. c. 62. Ivo part. 1. c. 10. b ubi est a multu exempli. c In libro sententiarum Patrum, c. 36. ex statuti finimum: Burch. l. 10. c. 13. Ivo p. 13. cap. 34. d Burch. l. 1. c. 62. Ivo p. 2. cap. 192. e Burch. lib. 2. cap. 191. Ivo p. 13. cap. 39. Ivo p. 2. cap. 48. f Burch. lib. 10. c. 61. Ivo p. 13. c. 61. divina intentione. k Burch. l. 10. c. 13. Ivo part. 1. c. 10. l In concilio Lateranen. c. 9. extra de treng. & p. 1. precipimus, ex Alex. 4.

filium & auxilium prestant: neque hoc alicuius amore vel odio pretermittant. Quod si quis in hoc Dei opere repudius inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurat.

C. XII. ¶ Expellendi sunt a communione fidelium, qui sibi invicem reconciliari maluerint.

Item Victor Papa ad Afros, epist. 2.

¶ Relatum a. est ad sedem Apostolicam, aliquos vestrum nocere fratribus, b. velle, & ut cadant decetate: similiter in sacramentis discredere: & ob id contentiones, & amulationes fieri inter vos: a quibus discessionibus vos avertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim mandamus. Nata si hoc agere cito neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis, ab Apostolica sedis, & totius ecclesie communione vos pellic non dubitatis.

DISTINCTIO XCI.

¶ Quæ autem turpi lucro, vel inhonesto negotio vitam suam quæere prohibentur, de oblationibus ecclesie stipendia conficiantur, propriis artificio, c. vel agricultura (exemplo Apostoli, id qui de labore manuum vivebat) sibi necessaria inveniat: ita tamen, ut occasione sui operis vigiliis ecclesie non desit. Quod absque inæqualitate sua corporis nulli impune conceditur.

C. I. ¶ Corripiantur clerici, qui officii ministerii, vel vespertini se subtrahunt.

Unde Pelagius e. Papa.

¶ Leutherius frater & Coepiscopus noster queritur clericos suos sibi contra canones superbere, & id quod nobis iubentibus facta in scitino cautione promissit, ut quotidianis diebus vigilis in eius celebrarentur ecclesia, illis contentamentibus implere non posse, sed magis unumquemque suum (postposito ecclesie servitio) vacare negotiis. Et ideo experientia tua eos, quos tibi esse offendere contumaces, debita oburgatione compece, & modis omnibus vigiliis vacare compelle.

C. II. ¶ De eodem.

[Item ex concilio Nannetensi.]

¶ Presbyter g. mane, matutinali officio expleto, penultimum servitium suum, canendo primam, tertiam, sextam, nonamque petulovet: ita tamen ut postea horis competentibus, & lignis degnantibus iuxta possibilitatem aut a se, aut a scholasticis publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat: seipsum, ut necesse fuerit peregrinorum, & hospitum, sive diversorum commendantium, infirmorum quoque, atque defensorum succurrere possit, usque ad statutam horam pro qualitate temporis & opportunitate. h. Item ex dictis S. Benedicti. ¶ Propheta dicente. [Septies in die laudem dixi tibi:] qui septenarius sacratum numerus a nobis sic implebitur, si matutinam, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinam, completoriumque tempore nostræ servitutis officia perolverimus: quia de his dixit propheta & [Septies in die laudem dixi tibi.] Nam de nocturnis vigilis idem ipse Propheta ait [Media nocte surgebam ad confitendum tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ.

a Paul. l. 1. cap. 147. Poly. l. 4. tit. 12. b. al. frater. c. al. antiph. d. Alt. l. 1. cor. 4. Thess. 2. & 2. Thess. 3. e. al. Galat. f. Anf. l. 7. c. 16. g. extra de reb. m. f. ca. 1. ex A. galat. Bur. l. 2. c. 104. l. 1. p. 6. cap. 111. ex Nannetensi. h. al. op. p. 1. v. 1. In reg. S. Benedicti, cap. 20. Bur. l. 2. cap. 101. l. 1. p. 8. cap. 111. k. Poly. l. 1. c. 303. l. 1. p. 7. c. 110. b. al. apparet. c. Cap. 49. d. dist. 92. c. 2. Bur. l. 2. c. 102. l. 1. p. 6. c. 102. & 101. f. Cap. C. 45. Bur. l. 2. cap. 210. l. 1. p. 6. cap. 201. Bur. l. 2. cap. 21. C. 50. g. Anf. l. 7. cap. 70. Eph. h. al. colligendæ, ut. i. Anf. l. 7. cap. 69. Poly. l. 4. tit. 12. l. 1. p. 2. cap. 79.

C. III. ¶ Sine officio detrimens, artificiosum sibi clericum necessaria querat.

¶ Item in concilio quarto Carthagenensi, c. 52. & 49. Clericus a victum & vestimentum sibi artificioso, vel agricultura, absque officio sui duntaxat detrimens, parat. h. Item. c. ¶ Clericus, qui absque corpulenti sui inæqualitate vigiliis a deo, stipendio privatus i. excommunicatur.

¶ ¶ Privatus. In postrema Colonienis conciliorum editione legitur, priveitur. Sed in versutioribus Colonienibus, duobus Parisiensibus exemplaribus, duobus huius concilii manuscriptorum Vaticanis, & uno Sorianensi regio legitur quemadmodum apud Gratianum.

C. IV. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 51. 53. & 48. & 50.

¶ Clericus, e quantumlibet verbo Dei eruditus, artificioso victum querat. Item. f. ¶ Omnes clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificiosa, & literas discant. Qui verò non emendo aliquid in mundanis, vel in foro deambulans, ab officio suo degradentur. Intemptores i. autem ab officio declinantes, vel negligentes agentes, ab officio suo removeantur.

¶ Caput hoc confectum est ex multis capitibus Carthagenensium quarti, non suo ordine dispositis.

¶ ¶ Intemptores. In exemplaribus concilii etiam manuscriptorum legitur, clericum inter tentationes ab officio suo declinantem, vel negligentem agentem, ab officio suo removendum. Contra enim in canone 4. 2. jubet, clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum. Sed ob glossam non est mutatum. De tentationibus vero, ad quas (præter tyrannorum persecutionem) aliqui clericorum officium suum deserunt, agit B. Ambrosius, epist. 17.

C. V. ¶ De eodem.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 30.

¶ Clerici verò, qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium Episcopi ecclesiasticam suscipiant disciplinam.

DISTINCTIO XCII.

¶ Vm autem ad ecclesiam venerint, corde magis, quam voce Deo cantandum meminerint.

C. I. ¶ Corde, non voce tantum Deum laudare debemus.

Unde Hieronymus lib. 2. comment. ad cap. 5. epistolæ ad Ephesios.

¶ Cantantes g. & psallentes in cordibus vestris Domino. ¶ Audiant hæc adolescentuli: audiant ii, quibus psallendi in ecclesia officium est: Deo non voce, sed corde cantandum: nec in tragicorum modum guttur & fauces dulci medicamine limende b. sunt, ut in ecclesia Theatrales moduli audiantur, & cantica, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum.

¶ Ab officio autem cantandi & psallendi Diaconi inveniantur exempti, ne dum voci modulationi student, altaris ministeria negligant.

C. II. ¶ Cantandi officium Diaconi sibi non usurpent.

Unde Gregorius l. 4. epist. 44. seu c. 10. & l. 12. post siveo epistolatum in concilio ab ipse habito.

¶ N. sancta Romana ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium i. cantores elegantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis interserviant.

a Bur. l. 2. c. 303. l. 1. p. 7. c. 110. b. al. apparet. c. Cap. 49. d. dist. 92. c. 2. Bur. l. 2. c. 102. l. 1. p. 6. c. 102. & 101. f. Cap. C. 45. Bur. l. 2. cap. 210. l. 1. p. 6. cap. 201. Bur. l. 2. cap. 21. C. 50. g. Anf. l. 7. cap. 70. Eph. h. al. colligendæ, ut. i. Anf. l. 7. cap. 69. Poly. l. 4. tit. 12. l. 1. p. 2. cap. 79.

quos ad predicationis officium, & eleemosynarum studium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium, dum blanda vox quaritur, quari congrua vita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re praesenti decreto constituitur, ut in hac sede sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque Evangelice lectionis officium inter Missarum solennia exolvant: psalmos vero, ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel fructuosos exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit.

¶ **I** Ministerium] In impressis sequatur, constituti. quae esse expedita est, quoniam neque in vetustis Gratiani exemplaribus est, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in glossa ad versu. ministerium. quae etiam glossa non est inter veteriores.

¶ **2** pars. A quibus ordinandi oportet esse immunes breviter monstratum est. De quorum vero manibus ordines suscipere debeant, facile patet. Sacerdos enim & curati iuxta ipsam constituti ab Episcopo suis debent ordinari.

¶ **C. III.** ¶ Qui non sunt ordinati ab Episcopo, in pulpito non fallant, neque legant. Unde in concilio Martini Papa legitur.

Non a liceat in pulpito fallere, aut legere, nisi qui ab Episcopo lectores sunt ordinati. De Episcopo autem, a quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, supra deservimus est.

¶ **3** pars. ¶ Nunc autem queritur de his, qui ordinati, a parochia sua non recipiunt, vel pro aliqua causa sua adire noluerint, an in alterius parochia Episcopale possint officium celebrare. De his in concilio Martini Papa b. statutum est.

¶ **C. IV.** ¶ Sacerdoti tantum officium gerat Episcopus, quem sua parochia non recipit.

Si quis ordinatus Episcopus, pro contentione 2. populi, aut pro aliqua ratione, non pro sua culpa in parochiam, quae ei fuerit data, non ierit, hunc oportet honorem sacerdotii tantummodo contingere; ita ut de rebus ecclesiae, in quam venit, nihil sibi praesumat, suffineat autem, quod de eo sanclum concilium iudicare voluerit.

¶ **1** ¶ Episcopus] In vulgari sequatur, ad parochiam, cuius est electus: quae iudicia sunt auctoritate manusciporum, & originalis, ac ceterorum collectorum.

¶ **2** ¶ Contentione] In duobus vetustis exemplaribus Gratiani, & in concilio Regi Catholici legitur, contentione.

¶ **C. V.** ¶ De Episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit.

Item ex concilio Antiocheno, c. 11.

Si quis Episcopus ordinatus ad parochiam, cuius f. est electus, minime accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus veteri, & aut propter allam causam, non tamen ejus vitio perpetuam, hic & honoris sit & ministerii participet: dummodo rebus ecclesiae, ubi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat. Quem etiam observare ad conventum quidquid synodus perfecta 3. provinciae iudicando decreverit.

¶ **1** ¶ Veteri] ἡ δὲ τὴν τὴν λαὸν παραμένον. eod quod populus recuset.

¶ **2** ¶ Observare] ὀνομαζόμενος, id est, expectare & suscipere.

¶ **3** ¶ Perfecta] Aetas legitur, perfecta. Restituta est vera hinc ex originali, & Burcardo, & Trome. Quid autem sit synodus, quae hic perfecta, & in paulo post sequentibus ca-

a In scriptulo Martini Bracarenfis c. 45. b Cap. Martini Bracarenfis, c. 18. c Vide Pelag. in epi. ad Benignum. Poly. l. 2. tit. 11. cap. 5. c. 11. d al. convenit. e In epi. Poly. ibid. Bur. l. 1. c. 1. l. 2. p. 6. 32. f al. vici. g al. vici.

pitibus integra dicitur, exponitur infra ead. c. si qui Episcopus, tertio.

¶ **C. VI.** ¶ A sua parochia non recepti alia molestiam non inferant. Item ex concilio Antiocheno, c. 12.

Si a qui Episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque, alios occupare parochias, & vim praesulibus earum inferre, seditiones adversus eos excitando, obijci b. placuit. Quod si voluerint in Presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut Presbyteri residere, non abiciantur a propria dignitate. Si autem seditiones commoverint ibidem constitutis Episcopis, Presbyteri quoque honor. talibus autoratur, sicutque damnatione c. notabiles.

¶ **C. VII.** ¶ Communionem privetur Episcopus qui sibi commissum ecclesiam adinoglexerit.

Item ex concilio Antiocheno, cap. 17.

Si quis Episcopus per manus impositionem Episcopatum acceperit, & sibi commissum ministerium sibi negligenter, nec acquirere: ite ad ecclesiam sibi commissam, hunc oportet communionem privari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejusdem provinciae synodus & ceterorum.

¶ **1** ¶ Et sibi] Ita etiam Burcardo, & Leo. Sed in vetustis Dionysii, quibus in ceteris partibus referunt, legitur: & praedicti populo constitutus ministerium sibi, &c. quod ad verbum de graeco expressum est.

¶ **C. VIII.** ¶ Sine concilio integri ordinis vacatum Episcopus vacans ecclesiam non adiat.

Item ex eodem, c. 16.

Si quis Episcopus vacans in ecclesiam non habentem Episcopum, irrumpens populos, sine concilio integri ordinis irruerit, etiam populus, quem adduxit, delideret illum, alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem & perfectum concilium dicitur illud, cui metropolitanus & Episcopus interfuisset.

¶ **1** ¶ Metropolitano] Ad idem est, Metropolitanus etiam. Sic etiam Graecis, ὁ τῆς πόλεως μητροπολίτης.

¶ **2** ¶ Metropolitano] Ad idem est, Metropolitanus etiam. Sic etiam Graecis, ὁ τῆς πόλεως μητροπολίτης.

¶ **3** ¶ Metropolitano] Ad idem est, Metropolitanus etiam. Sic etiam Graecis, ὁ τῆς πόλεως μητροπολίτης.

¶ **C. IX.** ¶ Excommunicatus clericus, qui ab Episcopo communicatus, matris, vel vestitus horum adesse neglexerit.

Unde in concilio Martini Papa legitur.

Si quis Presbyter, aut Diaconus, vel qualibet clericus ecclesiae deputatus, si intra civitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo ecclesia est, & ad quendam nam placendi officium b. matris, vel vestitus horum ad ecclesiam non convenerit, deponatur a clerico, & nomen catigatus veniam ab Episcopo per satisfactionem nolit promereri.

DISTINCTIO XCIII.

Obedientiam auctoritate inferiorum ordinum i superioribus debent. Summa enim Potestas, ea debet ab omnibus obedire, ut non liceat ei commo-

a Poly. ibi. Bur. l. 1. c. 36. Leo. p. 1. c. 147. b In Poly. ibi. id est, segregari. c idem est, id est, abdicatus, d. l. 1. c. 11. Bur. l. 1. c. 37. Leo. p. 1. cap. 148. e Apud Martini Bracar. cap. Bur. l. 1. c. 39. Leo. p. 1. c. 150. f Sup. dist. 91. c. 1. dicitur etiam. g In cap. Martini Bracar. c. 64. Leo. l. 1. c. 151. h In scriptulo.

nuar, cui pro altibus suis inimicus ipse extiterit; nec in ecclesia esse poterit, qui cathedram deserit.

C. I. ¶ Qui pro altibus suis Apostolicis inimicatur, communicare non debemus. Unde beatus Apostolorum princeps Petrus in ordinatione Clementis popululum alloquens, inter cetera ait.

¶ Cui a inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, si vos nolite expectare, ut ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse: sed prudenter observare debetis, & volumari eius absque communiione obsecundare, & avertire vos ab eo, cui ipsium sentitis adversum: sed ne loqui his, quibus ipse non loquitur: ut unusquisque, qui in culpa est, dum cupit omnium vestram amicitias ferre, & se hinc citius reconciliari ei, qui omnibus praestitit, & per hoc redeat ad salutem, cum obedire ceperit montis praesidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est, & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur, unus est & ipse ex illis, qui extermineare Dei ecclesiam volunt, & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra est. Et est multo nequior hostis hic, quam illi, qui foris sunt, & eviderent inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, quae sunt inimica, gerit, & ecclesiam dispergit, ac vastat. Ideoque i charissimi his Apostolicis institutis vos monentes iustitiamus, ut effecta certior charitas vestra sollicitis deinceps agere studeat, & cautius, ne pervertat & infideles homines, laedendi fideles ac beneficos habeant facultatem.

¶ Ideoque] Hinc usque ad finem sunt in Fabiani tantummodo epistola. Quamobrem ex ipso positivum videtur Gratiani cetera etiam scempe.

C. II. ¶ A nullo debet suscipi, quem Romana deponit ecclesia. Item Gregorius lib. 1. epist. 26. §. 4. c. 158.

Mitatus valde sum, quia in tanto Salonitanae ecclesiae clero, vel populo, vix duo ex facis ordinibus inventi sunt, frater scilicet, & Coepitopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus Archidiaconus ejusdem ecclesiae, qui communicare Maximo sacerdotium rapient, minime consentirent, & se Christianos esse cognoscere. Debutis enim filii charissimi perferre ordines vestros, & quem sedes Apostolica repellat, repulsum cognoscere, ut prius, si postea, ab illis criminibus mndaretur, & tunc ei vestra dilectio communiaret, ne particeps obligationis existeret.

C. III. ¶ Non est in ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur. Item Cyprianus de unitate ecclesiae.

¶ Qui cathedram Petri, super quam fundata est ecclesia, deserit, in ecclesia se esse non confidat.

¶ Apud Cyprianum Roma impressum haec leguntur. Hanc ecclesiam unitatem qui non tenet, tenere se fidem crederit? Qui ecclesiae renititur & resistit, in ecclesia se esse condidit? Verum in Vaticana bibliotheca, praeter alio in rega Cypriani exemplaria, est etiam aliud, in quo rariorem epistola quaedam continetur, & inter ea hic tractatus. Atque in eo codice, itemque in altero integro Monasterii S. Salvatoris Romanae sunt verba ista, quae a Gratiano, & Ivone afferuntur. At sane paulo ante Cyprianus hanc ipsam Petri cathedram esse ostendit, unde vixit ecclesia punitores.

¶ Episcopi vero, qui Apostolicis ordinariis subiacent, etiam hanc reverentiam debent, ut sese singulis annis, Apostolorum liminibus representent.

a Clemens epist. 1. Anacletus epist. 1. Alex. epist. 1. Fabianus epist. 1. Conc. Vatem. c. 6. §. 3. §. 21. lvo p. 1. 4. 5. 22. Anselm. l. 1. c. 6. Polyd. l. 1. c. 26. b. al. habere. al. gratiam reparare. c. Anselm. l. 1. c. 36. d. al. quem.

C. IV. ¶ Singulis annis Apostolorum liminibus visitent Episcopi, qui ordinationibus Apostolicis subiacent. Unde Anacletus, & Zacharias Papa.

Iuxta a sanctorum Patrum, & canonum instituta, omnes Episcopi, qui hujus Apostolicae sedis ordinationibus subiacent, qui propinqui sunt, annue circa 6 Idus Maii sanctorum principum Apostolorum Petri, & Pauli liminibus praesententur, omni occasione seposita. Qui vero de longinquo, juxta chirographum suum impleant. Qui autem hujus constitutionis contemptor extiterit, praeterquam si aegritudine fuerit detentus, sciat se canonicis subiacere sententiis.

¶ Hic est canon quartus synodi Romae habita sub Zacharia Papa, quae extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla sunt in hoc capite emendata.

2 pars. Reliqui vero in ecclesia minores semper debent sanctoribus subesse, sicut in synodo Romana S. Sylvestri, c. 7. legitur.

C. V. ¶ Minores majoribus obedientiam exhibeant.

¶ Subdiacono usque ad lectores omnes subditi sine sententiam et honorem. Porro Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono acolythus, acolytho exorcista, exorcista lector, lectori ostiarius, ostiario abbas, abbatii monachus in omni loco representent obsequium, sive in publico, sive in gremio ecclesiae.

¶ Caput hoc est apud Gratianum, & in ipsius synodi editionibus videtur valde mendosum: Burchardus & Ivo sic habent. A subdiacono usque ad lectorem, omnes subditi sunt diacono Cardinali urbis Romae, in ecclesia honorem representantes tantum. Pontifici vero Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, abbas, monachus in omni loco representent obsequium, sive in publico, sive in gremio ecclesiae. Verum ab magna codicum varietate, & propter glossas, ac doctorem dista nihil fore in textu mutatum est.

¶ Abbas] De abbate & monacho in synodi editionibus nulla mentio est.

C. VI. ¶ Quod sit officium Diaconorum. Item ex epist. 1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini.

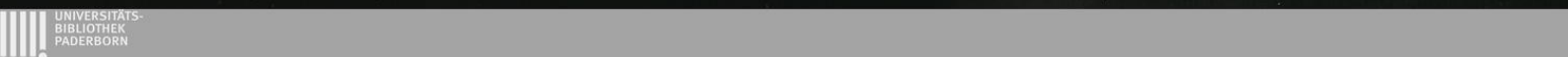
Diaconi ecclesiae tanquam oculi sunt Episcopi, oberrantes, & circumlustrantes cum verecundia actus totius ecclesiae, & perscrutantes diligentius, si quem videant viciniam fieri praecipitio, & proximum esse peccato, ut referant haec ad Episcopum. & infra. 1. ¶ Sed & de peregrinis similiter Episcopo suggerant, referendis, & cetera his similia, quae ad cultum ecclesiae, & disciplinam ejus pertinent, Diaconis cure sunt.

¶ Et infra] Sic legitur in plerisque manuscriptis. In vulgari legebatur, & ita, alia vero nonnulla verba restituta sunt ex originalibus.

C. VII. ¶ De eodem. Item ex eodem, eadem epistola.

Sacerdotes vero B. Petrus sal terrae, & mundi lumen docens praecipit in splendore bonorum operum patrem glorificare Deum, de quibus Dominus ait, f. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & rei.] & iterum, [vos estis sal terrae.]

a Leo epist. 4. c. 7. Poly. lib. 4. titul. 25. Anselm. lib. 6. cap. 164. b. al. libus Maii. c. Burch. lib. 2. c. 229. lvo part. 6. cap. 209. Anselm. l. 7. c. 67. d. Et l. 2. confit. cap. 44. c. Anselm. l. 7. c. 67. f. Mart. 3.

C. VIII. ¶ Hi non sunt habendi clerici, qui Episcopali providentia non gubernantur.

N Villa a ratione clerici aut Sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius Episcopi disciplina & providentia gubernantur.

C. IX. ¶ De eodem. Item ex epist. Clementis. Vi suis Episcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi existunt.

C. X. ¶ Illi in Deum scandalizantur, qui sua non obediunt Episcopo.

I lle b proculdubio scandalizatur in Deum, qui recte non docet, & qui ejus scandalizat Episcopum vel Sacerdotem.

C. XI. ¶ Septem debent esse Diaconi in unaquaque civitate.

D iaconi e (qui quasi oculi videntur esse Episcopi) in unaquaque civitate, juxta Apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant Episcopum praedicantem, ne aut ipse Episcopus a infidiatoribus quoquo modo infestetur, aut laedatur a suis, aut verba divina detrahendo aut infidiando; polluatur, vel despiciantur, sed veritas spiritali redoleat fervore, & pax praedicata labiis animi cum voluntate concordet.

C. XII. ¶ De eodem. Item ex concilio Neocesariensi, c. 14. Diaconi e septem esse debent secundum regulam, quamvis r magna sit civitas. Regulae autem auctoritas ista est, quod & liber actuum Apostolorum idem insinuat.

¶ Quamvis magna ¶ Antea legelatur, quamvis non magna. Emendatum est ex canone graeco, (qui etiam recitatur in sexta synodo Nicena synodo, qui ex Arabico in Latinum conversus nuper editus fuit, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia, quem fuisse canonem significavit Andreas Calosensis septima aetate synodus Florentina.

¶ Ut igitur ex praesenti appareat, Diaconi debent obedientiam Praebyteris, sicut Praebyteri Episcopis. Sed Diaconi superbi- entes, sacerdotibus aequari, vel potius praeferi querebant: contra quorum insolentiam multorum auctoritates manaverunt, corrupti- periculum repraesentantes, atque, ut sacerdotibus condignam obedientiam exhiberent, decernerent.

C. XIII. ¶ Nihil eorum, quae sunt decreta pri- mis ordinibus, videntur Diaconi.

D iaconos s propriam consuetudinem servare mensu- ratum, nec ultra tenorem, paternis canonibus depu- tatum quippiam tentare permitimus. Nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quae primis ordinibus proprie decreta antiquitas. Absque Episcopo, vel Prae- bytere baptizare non audeant, nisi praedictis fortassis or- dinibus & longius constitutis, necessitas extrema com- pellat. Quod & laicis Christianis facere plerumque con- ceditur. ¶ Sacri corporis prerogationem b sub conspectu Pontificis, seu Praebyteri (nisi his absentibus) jus non habeant exercenti.

Concordat conc. Mogunt. sub Carolo, c. 22. Burc. lib. 2. c. 226. Ivo p. 6. c. 202. b. Ivo p. 6. c. 227. c. Poly. l. 2. tit. 20. Anselm. l. 7. c. 62. d. abest ab orig. e. Ex praesca versione. Ordo Rom. c. 9. Conc. Aquil. c. 62. f. Polyd. 3. tit. 10. Anselm. lib. 7. ca. 63. Bur. l. 2. c. 227. Ivo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 62. g. al. officii. orig. c. 10. in medio. h. derogationem.

¶ Gelasius ¶ Sic est in plerisque manuscriptis, & quae Bure, & Ioanem. Nam in impressis erat, Pelagius.

C. XIV. ¶ Inferiores Praebyteri s Diaconi cognoscant.

I tem ex concilio Niceno, c. 14. su. ¶ Ervenit a ad sanctum concilium, quod in locis qui- busdam & civitatibus Praebyteris sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed illud innovit, quod quidam Diaconi etiam ante Episcopum sacramenta s sumunt. Hac ergo omnia auferantur, & in sua Diaconi mensura permanent; sicut quod Episcoporum quidem ministri sunt, inferiores autem Praebyteris habentur. Per ordinem ergo post pres- byteros gratiam sacrae communionis accipiant, aut Episcopo, aut Praebytero porrigente. Sed nec federe in medio Praebyterorum Diaconis licet: quia si hoc fiat, praeter regulam & ordinem probatur existere. Si vero autem etiam post has definitiones obedire noluerit, i ministerio cessare debet.

¶ Prior pars hujus capiti usque ad vers. impentur. est ex praesca versione in canone quarto decimo. Reliqua vero pars est ex versione Dionysii, in canone 11. quam quidem totam afferunt codices romanus, & Burcardo, & Ivo.

¶ Sacramenta sumunt ¶ Graec. est; & dicitur quod Dionysius verit, oblata contingant, quamquam Burcardo & Ivo, hoc non fieri loo dixerunt, sed loo quidem, sacra oblata contingant, hoc vero, sacra oblationem contingant.

C. XV. ¶ Diaconus honorem exhibeat Praebytero, & ipse ab inferioribus honoretur.

I tem ex b concilio Laodicensi, cap. 20. ¶ On e oportet Diaconum coram Praebytero habere; sed iustione Praebyteri, fedear: sinitur autem Diaconum honorem habeat a sequentibus, id est, a subdiaconis, & omnibus clericis.

C. XVI. ¶ Calicem benedicere, & panem dare, Diaconis non licet.

I tem ex eodem, c. 21. ¶ Non oportet Diaconos i panem dare, nec calicem benedicere.

¶ Diaconus ¶ In versu fortibus praesca versione editio est. Diaconum. Graec. est. Carag. et. ac, quod Dionysius verit, Subdiaconus. & sic habetur in concilio Aquil. §. 2. c. 17.

C. XVII. ¶ Sicut Episcopi, ita & Praebyteri Diaconi ministrent.

I tem ex concilio Carthaginiensi quarto, c. 27. ¶ Diaconi d ita se Praebyteri, sicut Episcopi ministrent esse cognoscant.

¶ Quarto ¶ Caput hoc cum duobus sequentibus habetur in concilio quarto Carthaginiensi, & in codicibus Gratiani etiam in manuscriptis, utem, apud Anselmum titulo hujus capiti erat additum, Carthaginiensi quarto, cui papa Zozimus interfuit per vicarios. quod minime convenire oportet alia sexta synodi Carthaginiensis, ad quam Zozimus Episcopus Potentina ecclesiae Episcopus, Philippum, & Anselmum gator misit. Nam quarta habuit est Honorio usque, & Episcopus missi. Theodosio usque, est, ad est, non cess. sexta vero Honorio usque, & Theodosio usque, & sequentibus apparet) contra Pelagium & Celestium, & sin quaedam sunt desinata, cum Celestius ad Zozimum panem appelleret, quod ex nonnullis manuscriptis Zozimus Episcoporum Africae ad ipsorum epistola, qua in Basilien-

In Aquil. cap. 41. Bur. l. 2. c. 26. Ivo p. 2. c. 26. Agath. cap. 61. & Aquil. c. 77. c. Anselm. l. 7. cap. 62. Bur. l. 2. c. 227. Ivo p. 6. cap. 76. Aquil. cap. 71. d. Poly. l. 2. tit. 20. Anselm. l. 7. c. 62.

Varianis serventur, demonstratur. Quare, cum Zozimus in pontificatu suo tantum amos, & mensis aliquot vixerit, necessarium est multo ante ipsius Pontificatum quartam synodum Carthaginensem habitam fuisse.

C. XVIII. § De eodem.

Præsente a Presbytero Diaconus Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iustus erogat.

C. XIX. § De eodem.

Diaconus si sedat quolibet loco, jubente presbytero. Item Diaconus in conventu Presbyterorum interrogatus loquatur. Alia vero tempore oblationis tantam, vellectionis utatur.

C. XX. § Diaconi Presbyteri se superiores non cognoscant.

Item ex concilio Toletano 4. cap. 31.

Nonnulli a Diaconis tantam erumpunt superbiam, ut se Presbyteris anteponeant, atque in primo choro ipsi priores stare presumant, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo, ut sublimiores se e presbyteros agnoscant, tam hi, quam illi in utroque i constitant.

¶ In utroque] Licet in vulgatis Gratiani codicibus Regibus, in utroque ordine, & in tomis conciliorum impressis, in utroque choro: tamen in versuto codice conciliorum Regii Catholici, & plerisque versuto Gratiani, etiam impressis, neutra vox habetur.

¶ ps. Compagii f. vord calarii absque Apostolici licentia Diaconis non permittitur, sicut nec mappali uti absque ejusdem auctoritate quilibet clericis concedatur.

C. XXI. § Absque Apostolica licentia Diaconis compagii uti non presumant.

Vnde Gregorius Iamni Episcopo Syracusano, lib. 7. epist. 21. indist. prima.

Pervenit g ad nos, diaconos ecclesie Catanensis exaltatos compagis procedere presumpsisse: quod quia nulli haecenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodo Diaconis ecclesie Messanensis, quibus olim a predecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tante temeritatis ausus non est leviter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: & si i ita, sicut ad nos pervenit, invenit verum esse, utrum vel a se, vel alicujus hoc auctoritate presumpserint, nobis subtiliter innoteat: ut cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus. Nam si negligenter ea, quae male usurpantur, omittimus, excessus viam alibi aperimus.

¶ Et sita] Hic & paulo inferius addita sunt aliquae verba ex originali.

C. XXII. § Mappali clericis sine Apostolice licentia uti non debent.

Item Ioanni Ravennati Episcopo, lib. 2. epist. 34. f. 10. cap. 12.

Unde h autem, quod pro utendis a clero vestro mappulis scriptis, a nostris est clericis fortiter obviatum, dicentibus, nulli hoc unquam alii cuilibet ecclesie concessum fuisse; nec Ravennates clericos illic, vel in Romana civitate aliquid cum sua conscientia presumpsisse; nec si tentatum esset, ex furtiva usurpatione sibi presumpsum generari. Sed etiam, si in qualibet ecclesia hoc presumpsum fuerit, asserunt emendandum, quod non concessione Romani Pontificis, sed sola surreptione presumpsumur.

a Polyactidem. Anselm. l. 7. c. 66. Burchard. lib. 4. cap. 13. f. 10. par. 2. b Anselm. libidem. c alandus. d Burib. l. 2. c. 222. f. 10. p. 1. ca. 237. e al. f. f. Ioann. diacon. l. 2. ca. 8. g Anselm. l. 7. c. 74. h Ioann. diacon. l. 4. cap. 2. Anselm. lib. 7. c. 104. i al. presumpsumur.

C. XXIII. § Sicut in ministerio, ita in dispensatione sine Diacono Episcopus non vivat.

Item Hieronymus a de scriptis ordinibus ecclesie, cap. 5.

Diaconi b sunt, quos in Apocalypsi c legimus, f. ptem Angeli ecclesiarum: hi sunt septem candelabra aurea: hi voces tonitruorum, & infra. ¶ Virtutum operatione preclari, humilitate praediti, & quieti, humiles, evangelizantes pacem, annuntiantes bona, diffensiones & rixas & scandala refecantes, docentes, & soli Deo colloquantes, in e templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicentes patri & matri, non novi vos, & filios suos non agnoscentes, & paulo post. ¶ Sine hoc sacerdos nomen i g non habet, ortum non habet, officium non habet. Hic minister Dei dicitur, quia scribitur est. ¶ Quis h major est, qui ministrat, an cui ministrat? ¶ Et sicut in sacerdotio ministratio, i ita in ministerio est sacramenti dispensatio. & paulo post. ¶ Samentia Domini etiam propter presumptionem non licet de Diacono. & paulo post. ¶ Ita enim Deus non ster omnipotens universa disposuit, ut qui majorem se esse crederet, minor sit; & qui videretur minor, major existeret. Denique quam hoc verum sit, ipse perpende. Levite inferunt oblationes in altari: Levite componunt mensam Domini: Levite cum sacerdotibus, dum sacramenta benedicunt, & assistunt: Levite autem sacerdotes orant, ut si distinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant sibi Episcopi, si superbi sunt, diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt, majores se esse in eo, quod sunt humiles, cognoscant. Tunc demum, i ut aures habeamus ad Dominum, Diaconus exclamatur ipse predicat, ipse hortatur, ipse comonnet, adstantibus sacerdotibus, ne leviter hanc vocem, quae loquitur hac, & pacem annuntiat, aut negligenter aspicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic ordini, tantum per Dominum fuisse concessum, m ut non solus sacerdos in templo rotum agere & implere videatur. & infra.

¶ Nunc autem ex quo in ecclesiis, sicut in Romano Imperio, crevit avaritia, perit lex de sacerdote, & visio de Propheta. Singuli quique per n potentiam Episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absque ecclesia vindicant, totum, quod levitarum est, in usus suos redigunt, nec hoc sibi, quod scriptum est, in usus suos redigunt, aufertur universa. Mendicatio est, vindicant, sed cunctis & civili p operi mancipatus publicam a quolibet depositatote officium, dum misericordia desolatus, iuste putatur ad hancignominiam devenisse. & infra. ¶ Solus incubat bonis, r solus ministerio utitur, solus occidit universos. & paulo post. ¶ Hinc propter sacerdotum avaritiam odia consurgunt, hinc Episcopi accusantur a clericis, hinc principum f lites, hinc detractionis x causa, hinc origo criminis. Etenim si uniusquisque ita in hoc u mundo visibili aliquid possidere jubetur, ut sua tantum possessione contentus sit, ac res non invadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam, non subiectorum x aliquod, non famulos, non fructus, quanto magis, qui ecclesie Dei praestit, debet ita in omnibus servare iustitiam, ut sibi hoc tantum vindicet,

a Inter opera B. Hieron. 10. 4. vel. 9. b Poly. lib. 2. tit. 39. Anselm. l. 7. c. 72. c Apoc. 1. d abest ab orig. e Dent. 33. f al. novimus. g al. novimus habet. h Marc. 10. i consociatio] vera lectio. k al. benediscuntur. l deinde] orig. m Eccl. 7. n pro potentia] orig. o al. ad scriptum. p al. servit. q al. elemosinam. r divitibus] orig. s al. principum litem. t desolationem causa] orig. u hanc mundum visibiliter possidet] orig. x al. subiectorum] al. subiectorum.

millitatis ac patientia haberemus exemplum. Docuit enim facientes veros legitimos & plene honorari, dum circa filios sacerdotis ipse talis extitit. a. Meminisse autem Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos & presbiteros Dominus elegit: Diaconos autem post ascensum Domini in caelos Apostoli sibi constituerunt, Episcopos sui, & ecclesiae ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit, possumus: & contra nos audere Diaconi, a quibus fiunt.

7 ps. Hoc autem quod de Diaconorum minoritate dicitur, ubi quae firmandum est, nisi cum locum Diaconus habuerit aut proprii Patriarchae, aut sui Metropolitanus.

C. XXVI. ¶ Diaconus sacerdotibus non praesertur, nisi locum Metropolitanus obtineat.

Unde in forma synodorum legitur. Praecipimus & ne Diaconus (quamvis etiam in dignitate, hoc est, in officio quolibet ecclesiastico sit) ante Presbyterum sedeat: nisi cum locum habuerit proprii Patriarchae, aut Metropolitanus sui pro aliquo capitulo. Tunc enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero praesumpserit hoc tyrannice facere, a proprio gradu repellissimum omnium fiat in ordine suo.

DISTINCTIO XCIV.

¶ Vbi notandum etiam quod summus Patriarcha, vices suas committere solet. C. I. ¶ Etiam subdiaconus vices suas Apostolica committit ecclesiae.

Unde i Gregorius ad Episcopos Siciliae libro primo, epistola prima ait.

¶ Valde d' necessarium esse perspeximus, ut sicut praedecessorum nostrorum fuit iudicium, ita uni, eidemque personae omnia committamus, ut ubi nos praesentes esse non possumus, nostris per eum, cui praecipimus, repraesententur auctoritas. Quamobrem Petro Subdiacono sedis nostrae, intra provinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, committimus. Nec enim de eius actibus dubitare possumus, cui Deo auxiliante totum nostrae ecclesiae notitur patrocinium & commississe.

¶ Gregorius,] Restituta est in scriptis ex Polycarpo. Nam antea legelatur, Symmachus Papa.

2 ps. Legationem vero Apostolica sedis quascunque impeditis, usque ad satisfactionem excommunicatur.

C. II. ¶ Excommunicatur qui legationem sedis Apostolicae impedit tenentem. Unde Alexander Papa I. f. epist. 2. omnibus Episcopis.

¶ Si quis autem legationem i impedit, non unius sed multorum profectum avertit. h. Et sicut multis nocet, ita multis arguendus est. & bonorum societate privandus: i. Et quia Dei causam impedit, & statum conturbat ecclesiae; ideo ab eius liminibus arceatur. Ab omnibus itaque & talis est cavendus, & non in communionem fidelium, usque ad satisfactionem, recipiendus. ¶ Legationem] In epistola ista, concilio Tridentino, & apud Barcardum additur, vestram. Ea enim legatio videtur frangenda, qua Apostolus, & Episcopos pro Christo fungit docuit beatus Paulus 2. Corin. 5. 2.

3 ps. Archidiaconus vero, quatenus ex officio suo clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere & qua corrigenda videntur, Episcopo munare, nomen dominationem super eos exercere & consensu ab eis exigere prohibetur.

a. Alex. i. b. al. Presbytero. c. Ivo p. 6. c. 122. d. Pontifici. e. g. Baruch. l. 1. c. 37. h. Alevertii. i. Alarcedus. k. al. quogue.

C. III. ¶ Archidiaconi super Presbyteros jurisdictionem non exercent. Unde in Cabilonensi concilio, c. 11. legitur.

¶ Datum a est, quod in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros Parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis censuram exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quam ad reformationem pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apostoli b. sententiam, Episcopi non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo; multo minus facere isti hoc debent, sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod ab Episcopis eis injungitur, hoc per Parochias suas exercere debeant, nil per cupiditatem & avaritiam praesumentes.

DISTINCTIO XCV.

¶ Vbi autem sacerdotes supra iubentur Episcopis tanquam subditi obedire, non ita intelligentiam est, quasi non liceat eis, praesentibus Episcopis sacra mysteria celebrare (sicut Episcopali supercilio quidam ab his volebant Presbyteros prohibere:) sed quia Presbyteri Pontificibus tanquam filii parentibus debent obedire. Baptizatos etiam Chrismate eis tangere conceditur.

C. I. ¶ Vbi Episcopi desunt, baptizatos in frontibus Presbyteri Chrismate tangant. Unde Gregorius scribit Iuliano Episcopo Carthaginiensi, lib. 2. epist. 16. indist. 12.

¶ Pervenit et quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod Presbyteros Chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati d sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem ecclesiae nostrae fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos & Chrismate tangere debeant, concedimus. Supra Leo Episcopus contra [Quarvax Choroepiscopus, &c.]

C. II. ¶ Ultra suum modum Presbyteri tendere non praesumant. Item Gelasius Papa Episcopis per Lucaniam, &c. epist. 1. c. 2.

¶ Presbyteros ultra suum modum tendere prohibemus, nec Episcopali fastigio debita sibi met audacter assument, non conficiendi Chrismatibus, non configurationis pontificalis adhibenda sibi met arripere facultatem.

Sed istud Gregorius pro scandalis sedando semel concessam legitur. Illud autem Leonis Papa & Gelasii, usum approbante, praevalet, nisi forte ubi aliquorum consuetudo hoc admittit, ut in absentia Episcopi, extrema necessitate cogente, ex consensu Gregorii, Presbyteri baptizatos in fronte tangant. ¶ Prohibitis vero Leonis & Gelasii in eo casu intelligatur, cum Episcopi praesentes sunt, vel cum non cogit ultima necessitas. Oleo vero sanctificato permittitur eis ungere infirmos. Unde Iacobus f. ait [infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros ecclesiae, qui orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & eratis fidei salvabitur infirmus.]

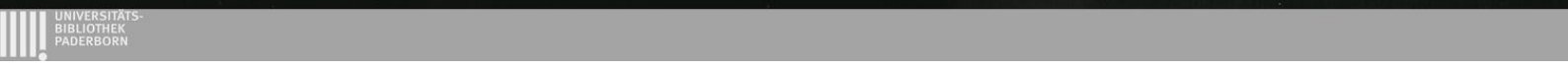
2 pars. ¶ Sed queritur, an Episcopi liceat eodem oleo ungere infirmos: vel si impotentibus huiusmodi unctio sit concedenda.

C. III. ¶ Oleo sanctificato non prohibetur Episcopus infirmos tangere.

De his vero inscribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum Episcopum, epist. 1. c. 111.

¶ Illud g superfluum videmus adiectum, ut de Episcopo lambigatur, quod Presbyteris licere non dubium est.

a. Ivo p. 3. c. 124. b. Petri. c. De consec. dist. 4. presbyteri baptizatos. d. baptizandi. orig. Poly. lib. 3. tit. 10. Mag. 4. sentent. dist. 7. cap. 1. e. baptizando. orig. f. Iac. 5. g. Alcuinus de divinis officiis, pag. 94. Conc. Wormacien. c. 72. Ivo par. 2. c. 71.

Nam idcirco de Presbyteris dictum est quia Episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, & benedicere, & tangere christiane, sine cunctatione potest, cuius est ipsum christi consecrare. Nam non i poenitentibus istud infandi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His ergo frater charissime omnibus, quae tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere curavimus.

¶ Non poenitentibus] In epistola Innocentii tam impressa, quam manuscripta (licet aliter referatur auctor glossa) in concilio Vormacensi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum & Ivonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur sine negatione. Et in glossa (ut est in antiquis exemplaribus) utraque lectio exponitur.

¶ pars. Christina vero a suis Episcopis ad baptismi sanctificationem Presbyteri petunt.

C. IV. ¶ Christina singulis annis a proprio petuntur Episcopi.

Unde in concilio Cartaginensi 4. c. 26. Presbyteri a qui per dioeceses ecclesias regunt, non a quibuslibet Episcopis, sed a suis, nec per juniorem clericum, sed omni anno i aut per seipsum, aut per illum, qui sacramentum tenet, ante Pascha solemniter christina petunt.

¶ Hinc capiti rubrica est praeposita ex aliquot vetustis exemplaribus.

¶ Omni anno] Verba haec non sunt in editionibus conciliorum Colonienfium duobus, & quatuor tomis impressorum, neque infra de consecr. dist. 4. ubi hoc idem, sed ex concilio apud Valentiam, refertur. Verum & in Colonienfibus, ac trium romanorum, & duobus Parisienfibus, duobusq; codicibus Vaticanis habentur. Et in c. litera de consecr. dist. 3. a Feliciano Papa singulis annis novum christina fieri praecipitur.

C. V. ¶ Presbyter idem est qui Episcopus, ac sola consuetudine praesunt Episcopi Presbyteri.

Item Hieronymus ad caput primum epistolae ad Titum, ad ea verba [& constituitur.]

¶ Lim b idem e erat Presbyter, qui & Episcopus. Et antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis [Ego a sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha.] communi Presbyterorum consilio ecclesiae gubernabantur. Postquam vero unumquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis ecclesiae cura pertineret, & schismaticum femina tollerentur. & paulo post. ¶ Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex ecclesiae consuetudine ei, qui sibi praepositus fuerit, esse subiectos, ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quam dispensationis f Dominica veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere ecclesiam regere.

C. VI. ¶ Coram Episcopo, Presbyteris docere licet. g Idem ad h Rufinum Narbonensem Episcopum de septem gradibus ecclesiae.

¶ Cetero ego i dico, praesentibus Episcopis suis, atque assistantibus in altari Presbyteros posse sacramenta consecrare. & infra. ¶ Sed quia scriptum est & Presbyteri duplici honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini,] praedicare eos decet, utile est benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionem, necesse est visitare infimos, orare pro invalidis,

a De cons. dist. 4. presbyteri. Burd. l. 9. c. 76. l. 100 p. 1. c. 170. Pann. l. 1. c. 101. b Ansl. 7. c. 127. Poly. l. 1. c. 119. c Idem ergo est Presbyter. orig. d 1. Cor. 1. e supponeretur. orig. f dispensatione. orig. g aliam licet. h inter opera Hier. to. 4. vel. 3. i Ansl. 7. c. 121. k 1. Tim. 3.

dis, atque omnia Dei sacramenta comple. & infra. ¶ Nemo hinc Episcoporum invidia diabolice tentationis inflatus, irascatur in templo, si Presbyteri interdum, exhortentur plebem, si in ecclesiis praedicent, si plebibus, ut scriptum est, benedicant. Etenim abluenti mihista, sic dicam: qui non vult Presbyteros facere quae jubentur a Deo, dicat, quis major est Christo? aut quid corpori eius, aut sanguini poterit anteponi? Si Presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit, benedicere populo non debet, qui Christum etiam meruit consecrare? & paulo post. ¶ Circa 2. laicos, ac mulieres, jubentibus vobis, o iustissimi sacerdotes, Presbyter Dei benedictionis perdit officium, & mittit linguae opus, non habet confidentiam praedicandi, truncatus est omni parte virtutum, solum Presbyteri nomen habet, plenitudinem ac perfectionem, quae consecrationi eius competit, non retentat. ¶ Quia hic rogo, o sacerdotes, honor vester est, ut damnum gibba inferatis? Quoniam cum pastoribus per potentiam vestram auferatur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas crescit in gregibus: ac Domini c. p. trimonii dama conquiritis, dum b soli vultis in ecclesia potentari. & paulo interpellat. ¶ Presbyteri ab initio, ut legimus, negotiorum iudices esse mandati sunt, Presbyteri interesse sacerdotum concilio: e quoniam & ipsi Presbyteri ut legimus, Episcopi nunciantur, secundum quod scriptum est ad 4. Episcopum [Noli d negligere gratiam, quae data est tibi per impositionem manuum Presbyteri] & alibi e ad majores natu [Qui vult possit Episcopos regere ecclesiam Dei.] & infra. ¶ Sed oderunt hoc sacerdotes superbi in Presbyteris nominari, qui nolunt esse hoc, quod Christus, qui discipulum pedes lavit, f qui baptizatus g est a Ioanne, licet proclamaret, praedicandum se Ioannes a Domino proclamaret. Proprie haec scribo, ut si prateriti temporis error non potest iam revocari, vel ad praesens in ecclesiis servetur humilia, ut Presbyteri hoc in ecclesiis suis faciant, quod Romani sive quod in oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cyprio, quod in Africa, quod in Illyria, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, ubi humilitas perseverat, quod in caelis sit (quod majus est) ubi scilicet angelorum b leges esse depositas.

¶ Ecce ego] Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de septem gradibus, & additur negatio, Nec ego dico praesentibus Episcopis, atque assistantibus altari, Presbyteros posse sacramenta consecrare: sed si forte vultis egerit, ut venientes ad ecclesiam sacerdotes eadem horis, quibus aut oblatio parata non sit, aut non possit offerri, non debere Episcopum repudiare Eucharistiam Presbyterorum, &c.

¶ Circa laicos] In libello sic legitur, tamen credendum est summi sacerdotis iudicio, & hoc faciendum, quod iussit circa laicos & mulieres. Jubentibus vobis iustissime sacerdotibus, non recte Presbyter Dei, benedictionis, &c.

¶ Ac Domini] Ibidem est, ac Deo nostro non trimonii sui dama conquiritis, dum soli vultis in ecclesia potentari?

¶ Ad Episcopum] Haec loca longe plenior est oratio in libello, & pro hac auctoritate Apostoli ad Timotheum, multa alia referuntur.

C. VII. ¶ Episcopi & clerici invicem sibi honorem adhibeant.

Item ad Nepotianum epist. secunda.

¶ Sta i subiectus Pontifici tuo, & quasi animae parentem suscipe. & paulo post. ¶ Sed Episcopi sacerdotibus

in gregibus vera lectio. b 2. Tim. 3. c consilium. orig. d 1. Tim. 4. e Ab. 20. f Ioan. 15. g Matth. 23. h verbum. orig. i Ansl. 7. c. 121.

Imperatorum utripavit: quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque distinxit, propria volens medicinali humilitate futurum esse fieri, non humana superbia rursus in infernam a demergit, ut & Christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans b Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis praefidere videtur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

¶ Ad verum] Post ultima verba capiti antecedentis sequitur continetur in eadem Nicolai epistola. Fuerunt haec ante adventum Christi, ut quidam typice reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech a diabolo imitatus: (ut pote quae semper quae divino cultui conveniant, sibi met tyrannico spiritu vindicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi, &c. Nihil tamen mutatum est, & ob glisiam, & quoniam est in unum capiti. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt, supra distinctio. 10. cap. quoniam.

C. VII. §. A seculari potestate Pontifex potestatem sibi nec sibi nec legi valet.

Idem in eadem, pauci interjuncti. **S**anis d' evidenter ostenditur, a seculari potestate nec ligari potest, nec solvi posse Pontificem, quem constituit a pio principe Constantino (quod longo superius memoravimus) Deum appellatum: nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum est. Sed & Theodosius minor i sancta synodo Constantiana magnificentiissimus Comes strenuorum domesticorum transire usque ad sanctissimum synodum vestram, & in nullo quidem eis, quae faciendae sunt de piis dogmatibus questionibus, seu potius expositionibus, communicare. Illi ritum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus. Et post pauca. ¶ Hic itaque manifeste reperitur, apparet comministrum Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse proflus expelli. In cuius damnatione, quae praesulum quoque assensus est subsecutus, apparet id causam fuisse paratum adulationis, non legitima sanctionis.

¶ Theodosius minor] Verba haec sunt accepta ex epistola Theodosii ad Valentinianum Imperatorem synodo Episcoporum per Cardinalem missa, quae est in extremo prima ad hunc usque synodi. In vestigia autem, quae servatur in bibliotheca Vaticana, & quae Latina edita est, eadem plures loco habentur verba cum his, quae resert Nicolai, & prima est verum non Graeco.

C. VIII. §. Nulla potestatem Imperatoris iudicari potest.

Idem Ludovico Imperatori. **I**n scripturis narratur Constantinus Imperator dixisse. (Vere in propriis oculis vidisse sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, clamayden meam expoliarem, & cooperire eum, ne ab aliquo videretur.) In quibus deus dicitur esse filii, necessitate commonebunt, ut quemadmodum fide & religione, ac honoris paritate ei adhaerent: ita quoque humilitate, atque devotione

a ad. usque. b 2. Timoth. 2. c Genes. 1. d Anselmus lib. 1. cap. 2. Ruffinus in Historia. l. 1. cap. 2. e Gregorius 7. lib. 1. cap. 2. f Hic non aliqua in eadem epistola ad Michaelem. Anselmus ibidem. g epistolam, & cooperire eum. ¶ Nicolai in epistola distinctio.

aquarari nihilominus anhelatis, ita ut in nullo inferior eo, sed potior inveniamini post illius exempla, qui talem se exhibuit ante alia a prioribus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos nos reddere cupientes, ut si de Domini sacerdotibus, qui iure patres dicuntur, aliquid contigerit, nos audire, quod confusione piis mentibus ingerat, non infirmum, sed pudoratos filios Noe imitantem, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictioni repleti, moderante Domino mereamini.

C. IX. §. Regum & principum patres & magistris faciendos esse constituit.

Idem ex epistola Gregorii VII. ad Hermannum Metensem Episcopum, lib. 2. epist. 2. **Q**uis b dubitet sacerdotes Christi regum & principum, omniumque fidelium patres, & magistris censeri? Nonne miserabilis infantia esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subigere, & iniquis obligationibus illum sua potestate subigere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in caelis ligari posse, & solvi.

C. X. §. Auctoritas sacra Pontificum & regalis potestatis, huius mundi gubernacula regunt.

Idem Gelasius Papa Anastasio Imperatori. **D**vo i sunt quippe Imperator Auguste, quibus principatiter hinc mundus regitur: auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus d' hominum, in divino sunt reddiduri examine rationem. ¶ Non illi itaque inter haec ex illorum tendere iudicio, non illos ad suam redigi posse & voluntatem. ¶ Talibus igitur institutis, talibusque fultis auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia consentit, ut sanctus Iohannes Chrysothomus à sua sede pelleretur) excommunicavit. B. Ambrosius si licet sanctus, non tamen universalis ecclesiae Episcopus, pro culpa, quae aliis sacerdotibus non adeo grave videbatur, Theodosium magnum Imperatorem excommunicans, ab ecclesia excludit: qui etiam in suis scriptis ostendit, quod aurum non tam pretiosius sit plumbo, quam regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principum sui Pastoralis scribens. [Honor, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adaequari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longè eris inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, quippe cum videatur regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum, & osculata eorum dextera, orationibus eorum credant se communiti.]

¶ Dicitur sunt] Caput hoc sumptum est ex eadem epistola Gregorii VII. ex qua antecedit: Et ab hoc usque ad verbum, voluntatem. sunt verba ipsius Gelasii ex epistola, quae habetur impressa in Gregorio VII.

¶ Excommunicavit] Sic hic interpretatur caput, Alius item. ¶ Is. q. 8. hic per epistolam integra habetur.

C. XI. §. Imperatores de honore Pontificibus subesse, non potest.

Idem Iohannes Papa. **S**i Imperator catholicus est (quod salva pace ipsius

a ad. tota. b Genes. 9. c Anselm. lib. 1. cap. 6. d. 1. p. 1. cap. 378. Panorm. lib. 1. cap. 101. e In eadem epistola Gregorii septimi. Capitul. lib. 1. cap. 67. Concil. Parisiens. lib. 1. cap. 3. Poly. cap. lib. 1. titul. 27. Anselm. lib. 1. cap. 23. Panorm. lib. 1. cap. 109. d regiminiibus. e ad. vellet. f Ambrosius de dignit. Sacerdoti. cap. 2. g Poly. lib. 1. tit. 19. Anselm. lib. 2. cap. 122. ex lo. anno 8.

ἡτοι σὺν δόξῃ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὸ ἄνωθεν ἐπισημασθέν ἐστίν. id est, Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cum linteis albis, ita etiam ecclesiastica, sicut terrestria ad Dei laudem.

6 ¶ Quem placatus] Ἐν τῷ περὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς μετὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τὸ ἄνωθεν ἐπισημασθέν ἐστίν, id est, ὡς καὶ τὸ ἄνωθεν ἐπισημασθέν ἐστίν, id est, ὡς καὶ τὸ ἄνωθεν ἐπισημασθέν ἐστίν.

7 ¶ Hæc verò omnia] Hæc quæ, est magna verborum varietas, sed eadem ferè sententia.

C. XV. ¶ Imperialis auctoritas religioſa diſpoſitionis mensuram non mutat.

Item Gelasius ad Episcopos Dardaniæ. Sicut quamvis parva civitas paxrogativam presentis dispensationis religioſe non mutat. ¶ Semper est effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia proveniunt. Nam qualescunque Pontifices sint, certis erroribus humanis accidentibus, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, nullatenus videntur à seculari potestate posse percelli.

¶ Semper] Mutatus est à colliſore orationis ductus, ne qua invecedunt, recitanda essent.

C. XVI. ¶ Ecclesiæ restituitur contritus, non Pontificis perſona, boni principis est.

Item Marcellus Papa Maxentio 1.

Boni a principis est, ac religioſi, ecclesiæ contritas atque contritus restaurare, novas ædificare, & Dei sacerdotes honorare atque tueri. Unde sanctos Apostolos, eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus non debere fieri persecutiones, nec infirmitates, nec invidere laborantibus in agro Domini, nec expellere æterni regis dispensatores.

¶ Maxentio] In impressis addelatur, Episcopo, qua vox abest ab omnibus manuscriptis.

DISTINCTIO XCVII.

Hic capitulo patenter ostenditur, quod nec Imperatori, nec cuiuslibet laici licet decernere, vel de electione Pontifici, vel de rebus ecclesiasticis. Quæcumque autem ab eis constituta fuerint, pro infectis habenda sunt, nisi subscriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Unde etiam Honorius Augustinus, ut supra dictum est, xanon esse videtur, quod contra auctoritatem sacrosancti canonum de electione summi Pontificis decernere tenentur. Sed si ex eodem capitulo habetur, ecclesiæ precibus Imperator in presumptivas valet decernere: sicut pro defensione fidei quondam decrevisse legitur, ne hæretici aliquid, nomine ecclesiæ possiderent. Ab eis autem non invitati de rebus ecclesiasticis aliquid dissonandi non habent facultatem. Honorius vero Augustinus non sua auctoritate, sed B. Bonifacio supplicante, ecclesiastica quieti consulere, & concertantium arulationem punire curavit.

C. I. ¶ Epistola Bonifacii ad Honorium Augustinum.

Unde idem Bonifacius Episcopus supplicatensis epistolam Honorio Augusto destinavit, sicem.

Ecclesiæ est, cui Deus noster neum sacerdotium, quibus res humanas regentibus deputavit, nos cura constringit: nec cautis eius, quamvis adhuc corporis incommoditate detineat, propter conventus, qui à fa-

a Anselm. lib. 6. cap. 192. b al. rega. c al. Pontificum. d Distin. 79. fol. 10. e Epif. ad Honorium.

ceditoribus universis & clericis, & Christianis plebibus turbationibus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si enim fecus, quam oporteat, excusati, non vos id facere, qui cuncta æquâ moderatione componitis, sed nos per nostram tacentem a deficiam debimur, quod civitatis quietem, & ecclesiæ pacem perturbare valeat, admittisse. Cum enim humanis rebus divine cultor religionis domino favente provideat, nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam verum est divinis semper rebus animo promptiore favoris firmo & stabili iure custodiatur, quod per torannorum feriem, & sub illis etiam principibus obtinuit, quem illa nostra religionis cura confirmavit, id est, ut licentia serventur, & sub vestra Imperio clementia minime, que sunt illicita, formidentur. ¶ Ipsa enim ecclesiæ devotionem tuam Christianissime Imperator, meo & quanto sermone, sed suo venerabili appellat affectu, qui Christianus Deus noster, vestri fides rector & gubernator Imperii, uni deponſaram sibi, & intactam virginem servat, ne in eam aliquos patiamini insidiantium propeccum fluctus illidi, & quietem faciem tempeſtati violentia timore turbari, horroſissime & tranquillissime imperator Augustine, & quæram faciem tempeſtati violentia tamen mater est) Ecclesiæ, hac pietatem vestra legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appropinquaverit, presentiaque repetit. Vobis, inquit, regibus Imperantibus 2 crevit meus, qui modo tuus est, populus tam fides Deo, quam tibi, qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter precibus quas pro vestri felicitate pendidit Imperii, tebe, fidei quem, & de cuius sede agitur] sancto Petro, fides pro religionis observantia vobis clamant, cum sollicitudine mittitur oratio, ne humanas res sollicitudine occulte sollicitate semel evulſa discorda dilahat. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, inter Ecclesiæ, nisi apud te suarum esset cura, & constantia, & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum rectionibus, fide tua, divino cultu pariter cum tempore semper florentie, videret. ¶ Habet refugium, pietate mansuetudinis animum, cum suæ religionis ratione conjunctum: cum quidquid huic proficit, vobis, & confertis fratribus, & confacerdotibus, probantissimis viris, & me & ab omnibus (qui Ecclesiæ cunctis) legatis, quibus (precanur) sacre causationis prosequentibus in urbe vestra manufectio animo, quo postulatis annuitis, in perpetuum statuta versalis ecclesiæ consularis.

1 ¶ Id est, ut licita] In epistola ipsa legitur, id est, ut licita licitis.

2 ¶ Imperantibus] Additis aliquos ex epistola emendatus est hic locus, crevit qui modo tuus est, populus.

3 ¶ Ne humanas] In plerisque vetustis legentur, vel varias res solito, &c. In originali vero, ne [al. res] vel res semel evulſa distrahatur a cultu solito, tenentur licitante, discordia.

C. II. ¶ Rescriptum Honorii ad Bonifacium Papam.

Victor Honorius, inclytus, triumphator, sereno gustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papæ aternæ. Scripta beatitudinis tuæ debita reverentia tulatione suscepimus: quibus recentis egimus potentem Deo maximas gratias, quod sanctimoniam post longum incommodum optate reddidit: gaudium nostrum, sacerdotum optum atreclatignamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus

a al. tacenti. b al. presideat. c al. non meo. d al. e al. semper Auguste. f al. vestra. g al. ferunt. h faciunt istiusmodi.] orig.

folatus tuum studium, ac vorum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostrae satis placitum esse cognosce, quod sancti- monia tua de ecclesiarum, aut populi perturbatione sollicita est. Que, ne aliqua ratione possit evenire, factis clementis nostris crediti esse provolum. Denique beati- tudinem tuam predicante, id ad cunctorum clericorum noti- tiam volumus pervenire, ut si quid forte religioni tuae (quod non optamus) humana forte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. Ac si a dno, ne supra. Et infra. Vide id observandum est, ut omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostrae admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare consentiant: cum certum sit, nulli primum sua studia profutura.

¶ pars. Sine signati apostolus non est. Romanæ ecclesiæ studeat, legationem suscipere. 1. Suscipere in volenti sequatur, neque mittere: qui absent a vestris, neque conveniant cum his, qui sequenti capite afferunt.

C. III. ¶ Romana non confuevit ecclesia sine signati apostolice legationem undecumque suscipere. Unde Nicolaus Papa.

Nobilissimus vir atque strenuus vestre sublimitatis legatus, licet nullam epistolam iuxta consuetudinem a vobis nostro Pontifici detulisset, licet nunquam Apostolicæ sedis modis fuerit, abique signatis episcopus undecumque legationem suscipere. Nos tamen vos in illo honoratis ejusque gravitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoscetes assertiones, nihilominus eum, & sicut decuit, suscipimus, & ei, sicut honestum fuit, credidimus.

DISTINCTIO XCVIII.

¶ Quæ circa ordines sunt observanda, qua in eorum electione diligenter sunt consideranda, multorum auctoritatis monumenta sunt. Sed quia veritas res nominum quanto observatur mutatione, pronuntia, deorsum est sacri canonibus, ut peregrini, nisi quinquaginta vel eo amplius, suorum Episcoporum fuerint commendati: chirographis non ordinantur.

C. I. ¶ Nisi quinquaginta Episcoporum liberis designatum transmarinum hominem ad clericatum nullus suscipiatur. Unde Sylvester Papa generali concilio & præfatione dixit.

Nillus a aliqua ratione transmarinum hominem pene vos et in clericatus gradus suscipiat, nisi quinquaginta fœo amplius Episcoporum designatus sit chirographis.

C. II. ¶ De eodem. Item Ambrosius I. ubi Roma Episcopus ad omnes Germaniam, ac Rurumque Episcopos scripsit. cap. 2.

Transmarinos homines in clericatus honorem non suscipiat, nisi quinquaginta, aut eo amplius Episcoporum chirographis sint designati: quia multa per subscriptionem solent evenire.

C. III. ¶ De eodem. Item Gregorius Romana ecclesie presul Squallatus Episcopus, lib. 2. cap. 25.

A Transmarinum, vel incognitos peregrinos, ad ecclesiam non suscipiat, nisi quinquaginta, aut eo amplius Episcoporum chirographis sint designati: quia multa per subscriptionem solent evenire.

¶ Distinctio 29. s. duo. b. al. moris. c. in fin. epilogi concilii Romani sub Sylvestro, sed paulo altero. d. Poly. lib. 2. tit. 31. que Gratia, codicibus. g. Poly. lib. 2. cap. 24. h. al. honore nolite suscipere. i. Poly. lib. 2. cap. 25. f. uo p. 6. cap. 31.

sanctos ordines tendentes nulla ratione suscipias: quia Africi quidem aliqui Manichei, aliqui rebaptizati, peregrini: verò plurimi etiam in minoribus ordinibus constituti, fortiores i. dese. præstantis honores saepe probati sunt. 1. ¶ Fortiores. Sic legitur in vetustis Gratiani & B. Gregorii codicibus: verum in Eubœana, ac Ludovici ejusdem B. Gregorii operum editione, ad fortiores præstantis honores.

C. IV. ¶ Non sunt promovendi ad clericum, qui peregrini fuerint baptizati. Item ex concilio Eliberitano, cap. 24.

O Mnes, qui peregrini fuerint baptizati, eò quòd eorum minime sit cognita vita, placuit ad clericum non esse promovendos in alienis provinciis.

DISTINCTIO XCIX.

¶ Primatibus autem (quorum supra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in Ecclesia obtinuerint, an in aliquo a Patriarchis differant, quomodo obedientiam Archiepiscopis eis debeant. Primates & Patriarchæ de vestris sunt nominati, sed episcopales officii. At Archiepiscopi autem, quorum necesse fuerit, Episcopi ad Primates appellantur: sed ad Primatus ad Archiepiscopos appellare non licet. Debet ergo obedientiam Primatus Archiepiscopi in omnibus, qui sibi ab eis iuste fuerint imperata.

C. E. Quæ obedientia sit exhibenda Primatibus & Patriarchis. Unde Anacletus Papa ait ad Episcopos Italiae, epist. 2.

Provincia b. multo ante Christi adventum tempore divisa sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & B. Clemente prædecessore nostro ipsa divisio est renovata. Et in capite provinciarum (ubi dudum Primates legis & sacculi erant, ac prima judiciaria potestas, ad quos, qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis necesse erat qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugerent non poterant, vel quibus permiffum non erat, confugerent pro oppressionibus, vel iniustitiis suis, ipsosque appellabant, quòd tunc opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat:.) ipsi quoque in civitatibus, vel locis nostris d. Patriarchas, vel Primates, qui in nam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges divina & ecclesiastica poni, & esse iusserunt, ad quos Episcopos, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent: & ipsi Primatum nomine fuerunt, & non alii. Reliquæ verò metropolitana civitates, quæ minores iudices habebant (licet majores & comitibus essent) habent metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent Primatibus, sicut & in legibus sacculi olim ordinatum erat: qui non Primatum, sed aut metropolitano, aut Archiepiscoporum nomine fuerunt.

¶ Hoc caput integrum repetitur à Gregorio VII. lib. 6. reg. epist. 31. Rothomagensi, Turonensi, ac Senonensi Archiepiscopis scripta, & quæ & originali nonnulla sunt restituta.

C. II. ¶ Nisi venerint Primates, nisi qui primatus sedes tenent. Item Anicetus ad Episcopos Gallicæ.

¶ Nilli f. Archiepiscopi Primates vocentur, nisi illi, qui primas tenent civitates, quarum Episcopos Apostoli, & successores Apostolorum regulariter Patriarchas, & Primates esse constituerunt: nisi aliquas gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit propter multitudinem eorum b. Primatem constitui. Reliqui verò, qui alias metropolitana sedes adepti sunt, non Primates, sed metropolitani nominentur.

¶ Ivo p. 6. cap. 32. a. al. in peregrinatione. b. Ivo p. 31. o. 13. Pann. lib. 4. cap. 24. c. al. leges. d. al. nostris. e. al. majorum comitum. f. Poly. lib. 1. tit. 21. Ivo p. 5. o. 8. Pann. lib. 4. c. 25. g. al. sedes. h. al. Episcoporum.

C. III. § Prima sedis Episcopus non appellatur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos.

Item ex concilio Africano, cap. 6. Prima sedis Episcopus non appellatur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primus sedis Episcopus.

3 pars. Univerfalis autem nec etiam Romanus Pontifex appellatur.

C. IV. § Nec etiam Romanus Pontifex univ-
falis appellandus.
Unde Pelagius II. epist. omnibus Episcopis illu-
cite a Constantiopol. convocati, &c.

Nvllus b Patriarcharum univerfalis c vocabulo unquam utatur: quia si unus d Patriarcha univerfalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed abfit hoc, abfit a fidelis cuiquam mentes, hoc sibi vel velle quempiam accipere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantitate, parte videtur. Quapropter charitas vestra nos tanquam suis in epistolis univerfalem nominet, nec sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem deferat indebitum.

C. V. § De eodem.
Item Gregorius Eulogio Patriarche Alexan-
drini, lib. 7. epist. 30. undi f. i.

Ecc e in praefatione epistolae, quam ad me ipsum qui prohibui, direxisti; super b appellationis verbum, univerfalem me Papam dicentes, imprimere curasti. Quod peto, dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plus, quam sperari, sed moribus, nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honori debitus non negatur. Si enim univerfalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me faceret univerfalem. Sed abfit hoc. Recedant verba, quae vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

Apud B. Gregorium haec sequuntur. Et quidem in sancta Chalcedonenli synodo, atque post a subsequentibus patribus hoc praedecessoribus meis oblatum vestra sanctitas novit. Sed tamen nullus eorum uti hoc unquam vocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligenter omnium, apud omnipotentem Deum, custodirent suum. Quoniam etiam plenius exponit, lib. 6. epist. 32. Refert autem B. Hieronymus in epistola contra errores Graecorum, notam illam synodum sancti Leonis sic accensisse, Leo sanctissimus Apostolicus & Oecumenicus, id est, univerfalis Patriarcha per multos annos vivit. Et Leo IX. Michaeli Constantiopolitano Archiepiscopo de hac eadem appellatione scribens ait, Licet magno Leoni praedecessori nostro, & successoribus ipsius hoc sancta decrevit Chalcedonenli synodus. Sed in multis quoque libellis, qui adhuc restant ejusdem synodi habentur, haec est inscriptio, Sanctissimo ac beatissimo univerfali Patriarcha magna Romae Leoni. Et in codicibus multarum epistolarum ad Romanos Pontifices, quae manuscriptae in Vaticana bibliotheca servantur (quarum multa exempla sunt penes privatum) ad Hormisdam Papam plusquam recentis Archimandrita ac monachi secunda Syria sic scribunt, Sanctissimo ac beatissimo orbis terrae Patriarcha Hormisdæ, continenti sedem principis Apostolorum Petri, deprecatio & supplicatio minorum Archimandritarum, & cetero-

a Ex Casberg. cap. 29. Poly. lib. 2. tit. 26. Durbard. lib. 1. cap. 3. Ivo pars. 5. cap. 37. b Polycarp. lib. 2. tit. 27. Anstet. lib. 6. c. 19. c. al. hoc tam presumo vocabulo.] orig. d. al. summus.] orig. Ivo. Diac. lib. 3. cap. ultima. e Polycarp. lib. 2. tit. 26. Anstet. lib. 6. cap. 37.

rum monachorum secunda Syria. Et in multis scriptis. Quoniam Christus Deus noster principem patrum, & doctorem & medicum animarum constituit nostrum sanctum Angelum, dignum est passionem, quae nobis contigerunt, exponere, &c. Avitus quoque Cister Episcopus ad eundem Hormisdam sic scribit: Dum religioni statui, & plenae catholicae fidei regalis perspicua convenire, ut gregem per tota vobis univerfalis ecclesiae membra commillum, pervigil cura me adhortationibus format. Et Joannes Episcopus Nicopolitani ad eundem. Deo-
ter ad vestras orationes concuro, ut iuxta consuetudinem Apostolicae sedis vestra cunctarum ecclesiarum orationem, & Nicopolitanorum habere dignemini, secundum antiquam specialem dispositionem vestram. Et in vltimo Liberati, cap. 22. Episcopus autem haec Imperatori de vltimo Papa, ait, multos esse in hoc mundo reges, sed esse unum, sicut ille Papa est super ecclesiam mundum. Et Regino Germanus lib. 11. Corporeum de Nicolo loquens, spe illam vocat univerfalem Pontificem. Sed similitudinis, univerfale, duo sunt rationes, quae Innocentius III. in epistola, qua magis Apostolicae sedis Patriarchae Constantiopolitani exponit hu verbum. Dicitur enim univerfalis ecclesia, quae de univerfalis constat ecclesiae, quae Graeco sermone ecclesia nominatur, & secundum hanc acceptionem vocabuli, ecclesia Romana non est univerfalis ecclesia, sed pars univerfalis ecclesiae, prima videlicet & praecipua veluti caput in corpore, quoniam in ea plenitudo relictis existit, ad ceteras autem pars alia plenitudo derivatur. Et dicitur univerfalis ecclesia illa, quae sub se continet ecclesias univerfalis. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum ecclesia univerfalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singulari privilegio dignitatis ceteris est praerata, sicut & Deus universalis Dominus appellatur (non quasi iam distincta species aut specialissima, aut etiam subalternas) quoniam omnia sub eius Dominio continentur. Et haec una generalis ecclesia, de qua veritas inquit ad Petrum [Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo ecclesiam meam.]

DISTINCTIO C.

Episcopo autem ordinare ante pallium acceptum. Archiepiscopo, nec primati, nec Patriarchae licet. Ex auctoritate Pelagi Papa (licet minus exacte datur intelligi).

C. I. § Intra tres menses fidem suam exponere, & pallium postulare a Romana ecclesia quisque metropolitani Studet.

At enim Pelagius Papa. Quoniam b quidam metropolitani fidem suam secundum praefatam consuetudinem sanctae Apostolicae exponere detraherent, usum pallii neque petunt, neque percipiunt, ac per hoc Episcoporum secretio viduatis ecclesiae non sine periculo praerogativa placuit, ut quisquis metropolitani ultra tres menses consecrationis suae, ad fidem suam exponendam, non unquam suscipiendum, ad Apostolicam sedem non accedat, commissa sibi careat dignitate, sique metropolitani alii licentia, post secundam & tertiam commutationem, viduatis ecclesiae cum consilio Romanae sedis, ordinando Episcopos e, subvenire. Si d vero sacerandi Episcopi negligentia proveniret, ut quibus menses ecclesiae viduata consistat, communionem non accipiant, quousque aut loco cedat, aut se consecranda ecclesiae

a Matth. 16. b Poly. lib. 2. tit. 20. Ivo ch. 1. cap. 37. cap. 37. Ivo pars. 5. c. 36. Dam. 1.3. c. 11. c. al. Episcopo necent. III. lib. 1. epist. 117. e al. praetere.

non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduam ecclesiam, neque ibi, neque alibi consecrationis dotum percipiat: imo metropolitanam sui iudicio cedat.

¶ *Bernhardus Anselmus & alius Pauperum civitatis ex decret. Damasc. I. No vero citat ut Gratianus, item Innocentius III. lib. 1. epist. 117. litterarum Archiepiscopi (qua incipit, Ne summi verbi) referunt pariter epistolam, si vero consecrandi. ex eadem Pelagii.*

C. II. ¶ Honor pallium datur, nisi meritis exigentibus, & fortiter postulant.

Item Gregorius Papa Brunehilda Regina, lib. 7. epist. 5.

¶ Rifica a consecrudo obtinuit, ut honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulant daroni debeat.

C. III. ¶ De eodem. PALEA. Item Joanni Carinthiarum Episcopo, lib. 4. epist. 35. seu cap. 39.

¶ Ovit * sanctitas tua, quia prius pallium, nisi dato commodo, non datur. Quod quoniam incongruum erat, facta concilio ante corpus B. Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere, sub districta interdictione vetuitur. Oportet ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiant vel permittant adduci.

¶ Hec palia habent in plebibus, vestitus exemplaribus, 3 pars. Causarum vero meritis accipiendi sunt, ut & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei sue professionem prius iuramento confirmet, & apostolicis decretis, atq. synodalibus statutis se obediuntur nihilominus caveat. Pallio autem non nisi certis diebus, & intra ecclesiam ad Missarum solennia cuiquam Metropolitanus uti liceat.

C. IV. ¶ Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debet. Unde Joannes Episcopus Vulberto & Agrippinensi Episcopo.

¶ Patrum tibi pallium nunc conferre nequimus: quia fidei tue paginam minus, quam oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam sanctarum universalium synodorum, in quibus fidei nostrae symbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorum constitutorum secundum morem feceris mentionem: sed nec illam propria subscriptione muneris, nec aliquem, qui hanc iuramentum firmiter miseris.

¶ Vulberto] Restitutum est hoc nomen ex Anselmo. Nam antea erat, Gliberto: Nam Regina in ea aetate, qua Joannes illarum Romanae ecclesie presuit, meruit Vulberti Episcopi Agrippinensis: & inter epistolam Joannis Papa veteris, qua in bibliotheca Vaticana servatur est epistola alterius arg. ad eundem: & Druacunda referi integram ejusdem Joannis epistolam ad eundem Vulbertum.

C. V. ¶ Qui pallium desiderat accipere, prius a se renovere illicita promittat. Item Gregorius Aegio Episcopo Francorum, lib. 7. epist. 111.

¶ In e a synodo, quam contra simoniacam haeresim per vimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita pallium, quod transmissimus tibi, si prius se promiserit illicita, quae prohibemus per definitionem synodicam, a sancta ecclesia removere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordi-

a Anselm. lib. 6. c. 33. Polyg. lib. 2. tit. 24. Isaac. Diac. lib. 3. ca. 5. b Anselm. lib. 6. c. 39. Polyg. l. 2. tit. 1. c al. fraternitas vestra. orig. c. 1. quae. 1. de ordinationibus. d Anselm. lib. 6. cap. 92. e Anselm. l. 6.

nam tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus nunciare, ut ipse, cuius nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

C. VI. ¶ Non nisi ad Missarum solennia Archiepiscopo uti pallio licet. Item Virgilio Episcopo Ardatensi, lib. 4. epist. 35. seu cap. 35.

¶ Pallium a tibi transmissimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola Missarum solennia utatur.

C. VII. ¶ De eodem. PALEA. Item Joanni Ravennati Episcopo, lib. 2. epist. 14. seu cap. 33. indit. 11.

¶ Non e multum temporis intervallum est, quod quardam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quibus vobis, veniente illic Caestrio notario sancta, cui Deo auctore praesidemus, ecclesiae, subtiliter nos indicasse meminimus. Pervenerat namque ad nos quardam in ecclesia vestra contra consuetudinis, atque humilitatis i tramitem geri, quae sola, ut bene notiss, est officii sacerdotalis erectio. Quae, si sapientia vestra mansuet, vel cum Episcopali susceperit studio, non de illis accendi debuerat, sed oportuerat te hac eadem cum gratiarum actione corrigere.

¶ Humilitatis] Restitutum est hic locum ex ipsa epistola. Antea enim legebatur, contra utilitatem ecclesiae, & consuetudinis tramitem geri: quae sola ut bene notiss, est officii sacerdotalis erectio.

C. VIII. ¶ De eodem. Item Joanni Episcopo Ravennati, in eadem epistola.

¶ Contra e morem quippe ecclesiasticum est, si non patientissime toleratur, (quod a vobis abisti) etiam injusta correctio d. & infra. ¶ Illud frater charissime tibi non putamus ignotum, quod penes de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, usum sibi pallii vindicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis ecclesiae noviteris, vestris nobis manifestissime significastis Epistolis: quibus praeceptum beatae memoriae praedecessoris nostri Joannis Papa nobis in subditis transmissistis annexum, continens omnes consuetudines ex privilegio praedecessorum nostrorum concessas, vobis, ecclesiaeque vestrae debere servari. Constatemini igitur aliam esse generalis ecclesiae consuetudinem, postquam ea, quae vos geritis, vobis ex privilegio vindicatis. Nulla ergo vobis in hac re, ut arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium metropolitanoz etiam a tua est fraternitate servandus, aut si tuae ecclesiae aliquid specialiter dicit esse concessum, praecipueve a prioribus Romanae urbis Pontificibus, quod hae Ravennati ecclesiae sunt concessa, a vobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat, postquam talia agere neque consuetudine generali, neque privilegio vindicatis, ut usurpasse te comprobes, quod fecisti & infra. ¶ Decorari pallio volumus, forsan moribus indecoris, dum nihil in Episcopali cervice splendidius fulget, quam humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis usum ex non scripto sequi, aut ex scriptis e privilegis se tueri. Quod si postremo nihil horum est, aliis metropolitans hujus te praeberet nolumus praesumptionis exemplum.

¶ Pars. Privilegia quoque cum usa pallii semper debent concedi.

¶ Pars. Privilegia quoque cum usa pallii semper debent concedi.

¶ Pars. Privilegia quoque cum usa pallii semper debent concedi.

a Anselm. lib. 6. cap. 95. b Anselm. lib. 6. c. 87. c Anselm. lib. 6. cap. 93. Polyg. lib. 2. tit. 23. d al. correpto. e al. scripto privilegio.

C. IX. ¶ Cum usq[ue] pallii aliqua privilegia debent concedi.

Unde idem Gregorius Syagrio Episcopo Augustodunensi, lib. 7. epist. 112.

Rationis a ordo omnino nos adunet, ut cum usq[ue] pallii aliqua simul sicut diximus, largiri privilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque sollicitudinis debet accrescere, ut cuius actionis quoque ornamenta conveniam, oportet, ut eni- xius in cunctis se studii vestra vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit.

¶ Et circa] Locupletatus est hic locus ex originali.

C. X. ¶ Usq[ue] pallii conceditur, & antiqua privilegia immutentur.

Idem Iovanni Episcopo prima Iustiniana Ilyricis, lib. 4. epist. 31. seu c. 19.

Pallium & vobis ex more transmisiimus, & vices vos Apostolicæ sedis agræ iterata innovatione decernimus.

G. XI. ¶ De eodem.

Idem Episcopi Epist. lib. 3. epist. 7. seu cap. 107. undi. 14.

Scriptorum e vestrorum insinuatione, fratres charissimi, patefecit Andream fratrem nostrum Nicomedianæ civitatis Episcopum, Deo propitio, solemniter ordinatum. & infra. ¶ Supra scripto igitur Andree fratris, & Coepiscopo nostro pallium nos direxistis agnoscere.

a Polyc. lib. 1. tit. 24. Ivo par. 3. cap. 146. Eusebius lib. 10. cap. 31. b Ansel. lib. 6. cap. 100. c Ansel. lib. 10.

te, atque privilegia, atque cuncta concessit, quæ prædecessoribus contuleret.

DISTINCTIO CI.

¶ Nunc autem provincia duo metropolitanae esse non debent, sed una in Chalcedonenſi concilio, cap. 11. statutum est.

C. I. ¶ Duo metropolitanae in una eademque Provincia esse non debent.

¶ Pervenit a ad nos, quod quidam præter ecclesiasticas ordinationes adſectantes potentiam, per pragmaticum sacrum i unam provinciam in duas dividunt, ita ut ex invemantur duo metropolitanae Episcopi in una eademque provincia esse. Statuit ergo sanctus synodus deinceps nihil tale attentari a quolibet Episcopo, eos vero qui aliud tale attentaverint, cadere de ipsius gradu.

¶ Pragmaticum sacrum] Veritates presertim, & Dogmata habent, per pragmaticam formam: Græci autem in 24. & 27. capitulis, quod in eodem capite paulo post dicitur, de rebus sacris, ad est, per litteras Imperatoris. Hæc autem de electione, & ordinatione clericorum tractantur. Nam ad simulationem ordinationis transmittuntur. Nam ad simulationem ordinationis transmittuntur. Nam ad simulationem ordinationis transmittuntur. Nam ad simulationem ordinationis transmittuntur.

a Polyc. lib. 1. tit. 24. Ivo par. 3. cap. 146. Eusebius lib. 10. cap. 31.

DECRETI PRIMAE PARTIS FINIS.

DECRETI PARS SECUNDA.

CAUSA I.

Vidam habet simon, et vult cum dirigitur simo carulo; ex illis ab Abbate & a fratribus decem libras solvat, ut filius suscipere, & simonem (beneficium atque) hoc ignoravit. Græci tunc, & per incrementum temporis & officiorum ad viriditatem, & sacerdotis gradum pervenit. Et inde suffragantibus mertonis Episcopum eligunt, interveniente absque, & patrum precibus, data quæ pecunie cuicunque ex consuetudine Antiquorum, consecratus est in Antistitem, neſcius paternam obsequi & oblata pecunia. Precedens vero tempore immulus per pœnam ordinari, quibusdam vero gratis benedictionem sacerdotalem dedit, tandem apud metropolitanam suam accusatus, & convictus simulationem in se damnationem accepit.

¶ Quidam autem simulationem emere peccatum sit, per se autem autoritate.

- 1. ¶ Hic primum queritur, an sit peccatum emere spiritualia.
2. ¶ Secundo, an pro ingressu ecclesie sit exigenda pecunia, vel si ex alia fuerit, an sit perſolvenda.
3. ¶ Tertio, an ingressum, vel prebendam ecclesie emere sit simulationem.
4. ¶ Quarto, an iste sit reus criminis, quod eo ignorante peccatum admisi.
5. ¶ Quinto, an licet es esset in ecclesia, vel fuerit ea ordinatione, quæ paternam pecuniam esse effecit.

- 6. ¶ Secus, an illi qui ab eo iam simulationem ignorantes vel sunt, abſcivendi sint, an non.
7. ¶ Secundo, si remanens sua hæretici sit recipiendus in Episcopali dignitate, vel non.

QVÆSTIO I.

¶ Quidam autem simulationem emere peccatum sit, per se autem autoritate.

C. I. ¶ Simulationis gratiam non prestant, quam vendere querunt. At enim Leo Papa.

Gratia si a non gratis datus, vel accipitur, non est. Simoniaci autem non gratis accipiunt, gratiam, quæ maxime in ecclesiasticis ordinibus operari non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent, item non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam possunt. Quid ergo dant profecto, quod habent, autem habent? Spiritum utiq[ue] mendacii, quod quocumque probamus? quia si Spiritus veritatis restant, i ipsi tate, de qua procedit, gratis accipitur, proculdubio spiritus mendacii esse convictus, qui non gratis accipitur.

1. ¶ Gratia] Similiter primum verba huius capite habent in epistola Leonis primi Decreta. Aqualensis Episcopo scripta. a Dives dicit in tract. de simulatione. b Martinus.